

పూర్వ బాల్యదశ సంరక్షణ విద్య

డిప్లొమా ఇన్ ఎలిమెంటరీ ఎడ్యుకేషన్

ప్రథమ సంవత్సరం
పేపర్ - 3

రాష్ట్ర విద్యా పరిశోధన శిక్షణ సంస్థ
ఆంధ్రప్రదేశ్

విషయసూచిక

1. పూర్వబాల్య దశ సంరక్షణ
2. వివిధ దశలలోని పిల్లల అభివృద్ధికి తగిన ECCE విద్యా ప్రణాళిక నియమాలు మరియు పద్ధతులు
3. బాల్యారంభవిద్య-విద్యాప్రణాళిక-యాజమాన్యం
4. 3-6 సం॥ల పిల్లల విద్యాప్రణాళిక
5. పిల్లల ప్రగతి మదింపు

పాఠ్యపుస్తక రచనలో పాల్గొన్నవారు

శ్రీ. కె. లక్ష్మీనారాయణ, లెక్చరర్, జిల్లా విద్యా శిక్షణ సంస్థ, బొమ్మూరు, తూ.గో.జిల్లా

శ్రీ జె. మోహినీ కుమారి , లెక్చరర్, జిల్లా విద్యా శిక్షణ సంస్థ, అంగలూరు, కృష్ణా జిల్లా

డా. ఎ.యమ్. జయశ్రీ, లెక్చరర్, జిల్లా విద్యా శిక్షణ సంస్థ, ఏలూరు, ప.గో. జిల్లా

డా. జి. సాయిప్రసాద్, లెక్చరర్, జిల్లా విద్యా శిక్షణ సంస్థ, కార్వేటినగరం, చిత్తూరు జిల్లా

యం.ఆర్.యస్. అజయ్ కుమార్ బాబు, లెక్చరర్, జిల్లా విద్యా శిక్షణ సంస్థ, కర్నూలు.

సంపాదకులు

డా. బి.యమ్.శకుంతల, రిటైర్డ్ లెక్చరర్, కస్టల్వెంట్, యస్.సి.ఇ.ఆర్.టి, ఆంధ్రప్రదేశ్

1. పూర్వ బాల్య దశ సంరక్షణ విద్య నిర్వచనము, స్వభావం మరియు ప్రాముఖ్యత

లక్ష్యాలు :

1. పూర్వ బాల్యదశ సంరక్షణ విద్య (ECCE) యొక్క స్వభావం, లక్ష్యాలను విద్యార్థులకు తెలియజేయుట.
2. ECCE పై వివిధ విద్యా కమిటీలు మరియు కమీషన్ల సూచనలను తెలియజేయుట.
3. పూర్వ ప్రాథమిక విద్య యొక్క ముఖ్య లక్షణాలను తెలియజేయుట.
4. పూర్వబాల్యదశ సంరక్షణ విద్యపై వివిధ తత్వవేత్తల, విద్యావేత్తల యొక్క అభిప్రాయాలను తెలియచేయుట.
5. ప్రభుత్వ, స్వచ్ఛంద మరియు వివిధ యాజమాన్యాల క్రింద ప్రస్తుతం నడుపబడుచున్న ECCE కేంద్రాల నిర్వహణ తీరుపై సమగ్ర పరిశీలన.

ఉపశీర్షికలు:

- 1.1 పూర్వబాల్యదశ సంరక్షణ మరియు విద్యస్వభావం, తత్వవేత్తలు మరియు వివిధ విద్యా తత్వవేత్తల అభిప్రాయాలు
  - ఎ) జాన్ డ్యూయి
  - బి) తాగూర్
  - సి) రూసో
  - డి) ఫ్రోబెల్
  - ఇ) మాంటిస్సోరి
  - ఎఫ్) గాంధీ
- 1.2 ECCE విద్యప్రణాళిక నిర్వచనము, లక్ష్యాలు, ప్రాముఖ్యం
- 1.3 జీవితకాల అభ్యసన మరియు అభివృద్ధిలో ECCE పాత్రను కీలకమైనదిగా గుర్తించుట.
- 1.4 ECCE ని 8 సంవత్సరముల వయస్సు వరకు పొడిగించుటలో ఔచిత్యము.
- 1.5 పాఠశాల ప్రారంభ అభ్యసనంలో పిల్లలు ఎదుర్కొనే సవాళ్ళు - సంసిద్ధత.
- 1.6 ప్రభుత్వ, స్వచ్ఛంద మరియు ప్రవేటు యాజమాన్యంలో ECCE కేంద్రాల నిర్వహణ సమీక్ష విమర్శనాత్మక పరిశీలన.

పరిచయం:

పిల్లల పూర్వ బాల్యదశ అత్యంత కీలకమైనదని ఈ దశలోని పిల్లలలో అభివృద్ధి వేగంగా ఉండి వారిలో సమగ్ర అభివృద్ధి అత్యధికంగా (సుమారుగా 90 శాతం వరకు) జరుగుతుందని ప్రపంచవ్యాప్తంగా అందరు విద్యావేత్తలు

గుర్తించారు. ఒకవేళ ఈ దశలో పిల్లల కుటుంబ పరిస్థితులు లేదా మరేతర కారణాల వల్ల పరిసరాలతో సక్రమంగా ప్రేరేపించబడకపోతే వారిలోని పెరుగుదల కూడా అంతే వేగంగా తగ్గుతుందని నిరూపించబడింది. అందుకే పూర్వబాల్యదశ లోని పిల్లలకు ఆటలు, కృత్యాలు, సృజనాత్మకత మొదలైన కార్యక్రమాల ద్వారా పరిసరాలతో సహసంబంధం కల్పించి వారిని పాఠశాల విద్యకు సన్నద్ధులను చేయాలి. అంతేకాకుండా జీవితాంత అభ్యసనమునకు పూర్వబాల్య దశ సంరక్షణ మరియు విద్య ద్వారా వీలు కల్పించగలగాలని సమీకృత కార్యక్రమాల ద్వారా పిల్లల్లో గర్భస్థస్థాయి నుండి 6 సం॥ల వయస్సు వరకు పిల్లల సమగ్ర అభివృద్ధి కొరకు - ఉద్దేశించబడిన కార్యక్రమం పూర్వబాల్యదశ సంరక్షణ మరియు విద్య (ECCE). ఈ దశ అత్యంత కీలకమైనది. ఈ కాలాన్ని పిల్లలు Survival and thriving in life గా పరిగణిస్తాము (జీవించటం మరియు పెరగటం). పిల్లల ఆలోచనలను అర్థం చేసుకొనటానికి వారికి ఆటలు,పాటలు,ఫజిల్స్ గణిత ప్రాథమిక భావనలను పరిచయం చేయడానికి ECCE ద్వారానే వీలవుతుంది. విద్యార్థిలో శారీరక, మానసిక పెరుగుదల వేగంగా ఉండడం వల్ల వారిలోని అంతర్గత శక్తులను వెలికితీయడానికి అవసరమైన శ్రద్ధ కనబరిస్తే అది వారి భవిష్యత్తు మీద మంచి ప్రభావం చూపిస్తుందని విద్యావేత్తలు తమ అభిప్రాయాలు వెలిబుచ్చారు.

భారత 11వ ప్రణాళిక సంఘం ఈ దశను పిల్లల జీవితాంత అభివృద్ధికి పునాది దశగా పేర్కొని ఈ దశలో ప్రతి పిల్లవానికి పూర్వబాల్యదశ విద్యను అందించాలని తెలిపింది.

గర్భస్థ స్థాయినుంచి పిల్లలకు 6 సం॥ల వయస్సు వచ్చువరకు ఉండే దశ పూర్వబాల్యదశ. పిల్లల సంపూర్ణ అభ్యసనము మరియు అభివృద్ధికి ఈ దశలోనే పునాది ఏర్పడుతుంది. ఇంకా చెప్పాలంటే ఈ దశ పిల్లల్లో జ్ఞానాత్మక (cognitive), భౌతిక, సాంఘిక, భావోద్వేగ నైపుణ్యాలలో ఏర్పడే పునాది వారు జీవితాంతం అభ్యసనం సాధించటానికి ఉపయోగపడుతుంది.

If the superstructure is not to totter the foundation must be laid well.

ఆకాశహార్యాలు కదలకుండా ఉండాలంటే నిర్మాణపు పునాదులు గట్టిగా వేయాలి.

- Comenius lougage

ఈ దశలో వికాసం ఎంతో వేగంగా ఉంటుంది. అందుకే పిల్లల పూర్తి సామర్థ్యాలను వెలికి తీసి వికసింపచేయడానికి అవసరమైన ప్రేరణ కలిగించే పరిసరాలను అందించి వారి భావి జీవిత సమగ్ర అభివృద్ధికి వీలు కలిగించేలా చర్యలు కార్యక్రమాలుండాలి.

1.1 ECCE స్వభావము :

ఈ దశలో ప్రధానాంశాలున్నాయి రెండు. అవి (1) సంరక్షణ, (2) విద్య. 'సంరక్షణ' అనేది సమగ్రమైనది. ఇందులో పౌష్టికారాహారం, రోగనిరోధక టీకా, సురక్షిత భద్రత, ఆరోగ్య అలవాట్లు ఉంటాయి.

విద్య అనే రెండవ భాగంలో 3 సం॥ల నుంచి 6 సం॥రముల వయస్సు వరకు వివిధ కృత్యాలద్వారా అభ్యసన ఉంటుంది.

NCF 2005

ECCE విద్యాప్రణాళికలో ఆటలు, కృత్యాలకు ప్రాధాన్యత ఉండాలని పేర్కొంది.

National Plan of Action for Children 2005

పిల్లలకు 3 సం॥ల వయస్సు నిండువరకు రక్షణ మరియు జాగ్రత్తలు తీసుకుంటూ అభివృద్ధికి అవకాశాలు కల్పించాలని, 3 సం॥ల నుండి 6 సం॥ల వయస్సు వరకు రక్షణ మరియు అభివృద్ధితోపాటు అభ్యసనమునకు అవకాశాలు కల్పించాలని తెలిపింది.

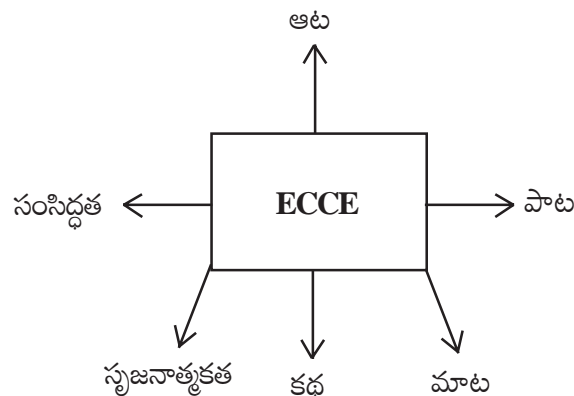
పిల్లల అభివృద్ధి మరియు అభ్యసనములు అనేవి సమీకృతంగా జరుగుతాయనే ప్రాథమిక సూత్రం ఆధారంగా ECCE రూపొందించబడింది.

1. ECCE కార్యక్రమము పుట్టుక నుండి 6 సం॥ల వయస్సు వచ్చు వరకు కొనసాగుతుంది.
2. ఇది విద్యార్థి కేంద్రీకృతమైనది. ఆటలు / కృత్యాలకు ప్రాధాన్యత ఎక్కువ.
3. అంతర్గత శక్తులను వెలికితీయడానికి అవసరమైన మరియు అవకాశాలను కల్పిస్తే అది వారి భవిష్యత్తుమీద మంచి ప్రభావం చూపిస్తుంది.
4. ఇది పిల్లల సమగ్ర అభివృద్ధికి ఉద్దేశించబడింది. ఇందులో ఆరోగ్య రక్షణ, రోగ నిరోధకశక్తి పెంపుదల, పౌష్టికాహారం, ఆరోగ్య అలవాట్లు మరియు విద్య అందించబడతాయి.
5. పిల్లలు పరిసరాలచే ప్రేరేపించబడుతూ వారిలో భాష, భావోద్వేగం, భౌతిక, సాంఘిక అభివృద్ధికి వీలు కల్పిస్తుంది.
6. పిల్లల స్వయం నియంత్రణ మరియు అంతర్గత క్రమశిక్షణను పెంపొందించేదిగా ఉంటుంది.
7. పరిసరాలతో సంబంధాలను, సామూహిక పనుల్లో భాగస్వామ్యాలను, ఎదురయ్యే సమస్యలను సులువుగా పరిష్కరించటానికి దోహదపడుతుంది.

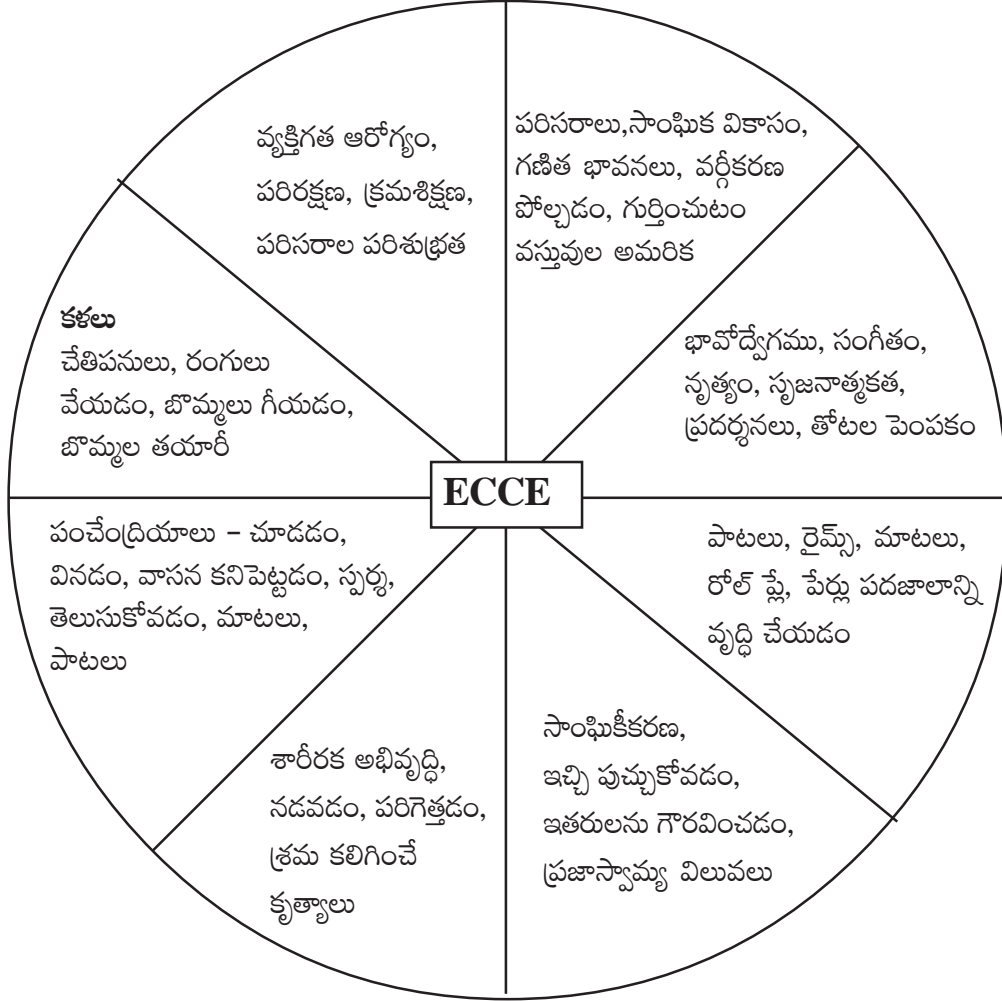
“పిల్లలు మాట్లాడకుండా, కదలకుండా ఉండలేరు. వారు ఎప్పుడూ కదలడానికి, మాట్లాడడానికి ప్రయత్నిస్తూ ఉంటారు.” - ప్లేటో

ప్రాథమికంగా పిల్లలు ఎంతో ఉత్సుకతతో ఉంటారు. అందుకు వివిధ రకాల ప్రయత్నాలు నిర్వహించడం ద్వారా వారిలోని సృజనాత్మకతను వెలికి తీయగలము.

ECCE లో అమలవుతున్న వివిధ రకాల కార్యక్రమాల ద్వారా దీని స్వభావాన్ని క్రింది విధంగా వివరించగలము.

ECCE స్వభావం

ఎంతోమంది విద్యా తత్వవేత్తలు ECCE గురించి ఎంతో కృషి చేసారు. వారి అభిప్రాయాలను, భావాలను పరిశీలిద్దాం.

1.1.1 రూసో (జీన్ జాక్వెస్ రూసో) (1712-1778) :

రూసో జెనివల్ జూన్ 28న జన్మించాడు. ఫ్రెంచ్ దేశంలో రాజకీయ తత్వవేత్తగా, విద్యావేత్తగా పేరు సంపాదించాడు. ఇతని యొక్క విద్యా తత్వాన్ని 'Naturalism' (సహజత్వం) గా పిలుస్తారు. విద్యపై అతడు రాసిన "ఎమిలి" అనే పుస్తకం ప్లాటో రచించిన "రిపబ్లిక్" తర్వాత ఎంతో ప్రాముఖ్యతను సంపాదించింది. సమాజంలోని అన్ని రుగ్మతలకు, బాధలకు ముఖ్యకారణం ప్రకృతిని విస్మరించడమే. అందుకే ఇతడు 'Return to Nature' అనేదే మానవులను వీటి నుండి రక్షించగలదని పేర్కొన్నాడు. రూసో అభిప్రాయం విద్య అంటే పిల్లల అవయవాలు మరియు శక్తులు సహజసిద్ధంగా వృద్ధిచెందడమే. అందుకే పిల్లల యొక్క సహజ అవసరాలను గుర్తించకుండా వారికి ఉపయుక్తమైన విద్యను అందించలేము.

రూసో - పూర్వ ప్రాథమిక విద్య

రూసో తన గ్రంథమైన ఎమిలిలో పూర్వ ప్రాథమిక విద్యపై తన అభిప్రాయాలను వ్యక్తపరిచాడు. ఎమిలిని 5 భాగాలలో 3 భాగాలు బాల్యదశ (Childhood) గురించే చర్చించాడు. మొదటిభాగంలో శిశువిద్య, రెండవభాగంలో బాల్యదశ, 3వ భాగంలో పూర్వ కౌమారదశ (Pre Adolscence) 4వ భాగంలో కౌమారదశ (Adolscence), 5వ భాగంలో బాలికల విద్యపై చర్చించాడు.

రూసో తత్వవాదం:

విద్యాతత్వం :

దేవుడు అన్నింటిని మంచిగా సృష్టించాడు. “సేద్యం ద్వారా మొక్కలు సంరక్షించబడి పెరుగుతాయి, అలాగే విద్య ద్వారా మానవుడు అభివృద్ధిని సాధిస్తాడు”. సాంప్రదాయ విద్యావిధానానికి రూసో పూర్తిగా వ్యతిరేకి. శిశువులోని అంతర్గత శక్తులను అభివృద్ధి పరచుటయే విద్య. విద్య జీవితాంతం జరిగే నిరంతర ప్రక్రియ. విద్యార్థి ప్రకృతితో, పరిసరాలతో సంబంధం పెంచుకుంటాడు. తనకు తానుగా తన గురించి తెలుసుకుంటాడు. ఇంద్రియాలు, అవయవాలు, నైపుణ్యంగా పనిచేయడానికి విద్య సహకరిస్తుంది. శిశువుని సహజసిద్ధంగా పెంచాలి. అప్పుడే స్వతస్సిద్ధమైన పెరుగుదల, సహజమైన విజ్ఞానం అతడికి లభిస్తాయి.

విద్యాలక్ష్యాలు :

1. శారీరక అభివృద్ధి జరిగేదిగా
2. ఇంద్రియాలకు శిక్షణ ఇచ్చేదిగా
3. సహజాతాలకు అనుగుణంగా
4. పరిసరాలపై అవగాహన పెంచేదిగా
5. సామాజిక, నైతిక, ఆధ్యాత్మిక విలువలు సముపార్జన జరిగేదిగా విద్యాలక్ష్యాలుండాలి.

రూసో తన పూర్వ ప్రాథమిక విద్యలో క్రీడాపద్ధతికి, ప్రయోగాలకు, ఇంద్రియాలకు శిక్షణ ఉండాలని శిశు కేంద్రీకృత విద్య అన్నేషణ పద్ధతిలో ఉండాలని పేర్కొన్నారు.

రూసో తన 'Emile' గ్రంథంలో విద్యావిధానం ఇలా ఉండాలని చెప్పాడు.

1. కృత్యాధారంగా ఉండాలి.
2. సాంప్రదాయ పద్ధతులకు దూరంగా ఉంటూ, పిల్లలకు సహజసిద్ధమైన పరిసరాలలో అవసరమైన అవకాశాలు కల్పిస్తూ ఉండాలి.
3. చేయడం ద్వారా అభ్యసనం (Learning by doing) కు ప్రాధాన్యతను ఇవ్వాలి.
4. పూర్వప్రాథమిక విద్యలో విషయావగాహనకు ప్రాధాన్యతనివ్వాలి.

1.1.2 ప్రెడరిక్ ఆగస్ట్ ఫ్రోబెల్ (1782-1852)

ఫ్రోబెల్ కిండర్గార్డెన్ పాఠశాల సృష్టికర్త. తన విద్యావిధానంలో విద్యాపరమైన ఆట వస్తువులను ఫ్రోబెల్ బహుమతులుగా (Frobel Gifts) అభివృద్ధి చేసాడు. ఇతడు జర్మనీ దేశంలో జన్మించాడు.

1805వ సంవత్సరంలో జర్మనీలో ఒక పాఠశాలలో పనిచేస్తూ జాన్ హెన్రిక్ ఫెస్టాలజీ గ్రంథాలను చదివి అతనిపట్ల ఆకర్షితుడయ్యాడు. తర్వాత ఫెస్టాలజీతో కలిసి స్విట్జర్లాండ్లో పని చేశాడు. ఆ సమయంలోనే విద్యపై తనకున్న ఆలోచనలను ఫెస్టాలజీతో కలిసి పంచుకున్నాడు.

1816 లో ఫ్రోబెల్ కిండర్గార్డెన్ పాఠశాలను స్థాపించి 'Play and Artwork' నిర్వహిస్తూ అందరి మన్ననలను పొందాడు. 1826వ సంవత్సరంలో 'the Education of the Man' అనే పుస్తకాన్ని ప్రచురించి దానిలో పూర్వప్రాథమిక విద్య గురించి చర్చించాడు.

1837వ సంవత్సరంలో 'Care playing and activity' అనే విద్యాసంస్థను తన ఆలోచనలకు అనుగుణంగా స్థాపించి అందరిచే గుర్తించబడ్డాడు.

ఫ్రోబెల్ తయారుచేసిన విద్యాపర ఆటవస్తువులే ఫ్రోబెల్ గిఫ్టులుగా పిలువబడ్డాయి. పాటలు పాడడం, నృత్యాలు, మొక్కల పెంపకం, కృత్యాల నిర్వహణ, ఆటలు ఇతని కిండర్గార్డెన్లో కనిపిస్తాయి.

ఫ్రోబెల్ విద్యాతత్వం లక్ష్యాలు

జీవిత పరిణామప్రక్రియలో సంపూర్ణతను సాధించటానికి ఉన్న అవకాశాలలో విద్య ఒకటి. ఇది క్రియాత్మకమైన సాధనము. ప్రతి మానవుడు కొన్ని ప్రత్యేకతలను కల్గిఉంటాడు. అందువల్ల ఒకేవిధమైన బోధనావైఖరి అందరికీ ఆమోదయోగ్యం కాదు. సంపూర్ణమైన అభివృద్ధి కావాలంటే అనుకరణ లేనటువంటి సహజమైన స్వయంక్రియాశీలత కావాలి. వ్యక్తి అభివృద్ధిచెందాలంటే అతడిలో శారీరక, నైతిక విద్యారీతులతో కూడిన స్వభావాన్ని మనం గుర్తించగలగాలి.

మనసు, శరీరం, ఆత్మ వేర్వేరు కాదు, ఇవి మూడు ఒకటే. వీటి అభివృద్ధి విద్య ద్వారానే జరుగుతుంది.

విద్యాలక్ష్యాలు:

1. బాలల విద్య అభివృద్ధికి మూలం కావాలి. వ్యక్తి జీవితాన్ని విస్తృతపరచడానికి ప్రకృతితో అతడి సంబంధాన్ని గ్రహించడానికి, సాంఘిక క్రియాశీలతకు విద్య మూలం కావాలి.
2. నిజమైన అభ్యసనకు ఆటలే ప్రధానం.
3. ఫ్రోబెల్ కిండర్గార్డెన్ పాఠశాల మొట్టమొదటిగా వ్యవస్థీకరించబడిన పూర్వబాల్యదశ విద్యాసంస్థ. కిండర్గార్డెన్లో ఫ్రోబెల్ జీవిత మరియు ఆధ్యాత్మిక సంబంధంతో అభ్యసనమును కొనసాగించాడు.
4. 'Childhood' అనేది కొమారదశ తయారుచేయడానికి ఉండే దశకాదు. బాల్యదశ ఎంతో విలువైనది. అది ఒక ప్రత్యేకతను కల్గి ఉండే దశ.

5. 'Childhood' దశలో ఆటలు మరియు కృత్యాలకు ప్రాధాన్యత ఉండాలి.
6. స్వేచ్ఛా వాతావరణంలో పిల్లలకు విద్యాబోధన జరగాలి. స్వేచ్ఛ అంటే మానవుడు తనకు తాను తయారు చేసుకున్న సూత్రాలకు కట్టుబడి ఉండడమే.
7. పూర్వ బాల్య దశలో పాటలు, ఆటలు, అనుకరణల ద్వారా పిల్లలో భావ నిర్మాణం చేయాలి.
8. ఉపాధ్యాయుడు పిల్లలకు పూర్తి స్వేచ్ఛ ఇస్తూ వారికి సంరక్షణ మరియు భద్రత కల్పిస్తూ ప్రకృతిసూత్రాల ఆధారంగా వారి అభివృద్ధికి సహకరించాలి.
9. ఫ్రోబెల్ మాటలతో 'The True method of Education' బాలురలోని అన్ని అవయవాల సమిష్టి కృషి ద్వారానే సాధ్యమౌతుంది.

కిండర్గార్డెన్ విద్యా విధానం (Children's Garten)

ఫ్రోబెల్ ప్రకారం బాల్యవిద్య స్వయంకృత్యాలతో నిండిఉంటుంది. ఈ పాఠశాలలో పిల్లలను నియంత్రించే వారుండరు. వారికి విసుగు కల్గించే పాఠ్య ప్రణాళికలుండవు. పిల్లలకు కావాల్సిన ఇష్టమైన ఆట స్వేచ్ఛ, సంతోషం కిండర్గార్డెన్లో లభిస్తాయి.

కిండర్గార్డెన్లో

1. శారీరక పరమైన కృత్యాలు
2. ఇంద్రియాలపై అవగాహన
3. ఆటలు, క్రీడల ద్వారా అంతర్గత శక్తులు బహిర్గత పరచడం. సృజనాత్మకతను సిద్ధింపచేయడం.
  - * కొత్త ఆలోచనలను, భావనలను కల్పింపచేయడం.
  - * ఇతరులతో కలసిమెలసి జీవించ కలిగేటట్లు చేయడం
  - * పాటలు - అనుకరణల ద్వారా ఆహ్లాదకరమైన అభ్యసనము కల్పించుట
  - * విద్యాబోధన సరళ విషయము నుంచి సంక్లిష్ట విషయములకు, మూర్త విషయములనుంచి అమూర్త విషయాలకు సాగే విధంగా ఉంటుంది.

కిండర్గార్డెన్ విద్యాప్రణాళిక

ఫ్రోబెల్ కిండర్గార్డెన్లో విద్యావ్యాసంగానికి అవసరమైన విద్య ప్రణాళికను రూపొందించాడు. ఇతని విద్యా ప్రణాళికలో

- * సామాన్య విజ్ఞాన శాస్త్రాలు, గణితం
- * భాషా సాహిత్యం.
- * మతం, మతబోధన

* కళ, కళలకు సంబంధించిన వస్తువులు

విద్యార్థి ఏయే అంశాలలో ప్రావీణ్యం సాధించాలనేది కాకుండా ఆ అంశాల బోధన వలన సంపూర్ణ మానవుడిగా అభివృద్ధి సాధించాలన్నదే కిండర్‌గార్డెన్ ప్రధాన లక్ష్యమని ఫ్రోబెల్ భావించాడు.

1.1.3 మేరియా మాంటిస్సోరి (1870-1952)

* ఈమె ఇటలీ దేశస్థురాలు. ఈమె వృత్తి డాక్టర్. యునివర్సిటీ నందు మాంటిస్సోరి మానసిక విభాగంలో అధ్యాపకులుగా పనిచేస్తున్నప్పుడు ఎంతో మంది పిల్లల్లో అభ్యసన దుర్బలత్వం ఉండడం గమనించారు. వారితో ఏర్పడిన సాన్నిహిత్యం తాను చేసిన వివిధ అధ్యయనాల ఫలితంగా వీరి దుర్బలత్వమునకు విద్యనే ప్రధాన చికిత్స అని గుర్తించారు. విద్యపై రూసో వెలిబుచ్చిన అభిప్రాయాలను ఈమె ఖండించారు. తన విద్యావిధానంలో పెస్టాలజీ & ప్రోబెల్ విద్యాలక్ష్యాలను తత్వాలను అనుకరించారు.

* ఇండ్రియాలు సక్రమంగా పనిచేయకపోవడం వల్ల మానసిక బుద్ధి మాంద్యం ఏర్పడుతుందని ప్రత్యేకశిక్షణ ద్వారా ఇండ్రియాలకు ప్రేరణ కల్పించి చైతన్యవంతం చేయవచ్చనీ అలాగే సాధారణ పిల్లలకు కూడా ఇదే పద్ధతిని వర్తింపచేయడం ద్వారా వారిలో మరింత వికాసం కల్పించవచ్చని మాంటిస్సోరి నిరూపించారు.

* మాంటిస్సోరి 1939లో ఇండియా వచ్చి మద్రాస్ లో ఎడ్యుకేషన్ ఫర్ పీస్ అనే కార్యక్రమం ద్వారా ఉపాధ్యాయులకు శిక్షణ ఇచ్చారు. ఈమె కృషికి ఫలితంగా నోబెల్ శాంతి బహుమతి ఈమెను వరించింది.

మాంటిస్సోరి విద్యాసూత్రాలు:

* స్వయంగా, వ్యక్తిగతంగా ఇతరుల ప్రమేయం లేకుండా తమంతట తాముగా పిల్లలు వ్యక్తిత్వాన్ని పెంపొందించుకునే అవకాశం కల్పించాలి.

* ఇండ్రియాలకు సరియైన శిక్షణ లేకపోతే పిల్లలు దుర్బల మనస్కులవుతారు.

* పిల్లలు సహజసిద్ధంగా అభ్యసనకు అవసరమైన శక్తులు కల్గి ఉంటారు వారి మానసిక వికాసాన్ని అనుసరించి బోధన జరగాలి.

* స్వయం శిక్షణ ద్వారా శిశువు వికసిస్తుంది. ఫలితంగా ఎదురయ్యే ఇబ్బందులను సమస్యలను అవగాహన చేసుకుని పరిష్కరించుకోగలుగుతాడు.

* వ్యక్తిగత శిక్షణకు ఎక్కువ ప్రాధాన్యత ఇవ్వాలి. శిశువులోని సహజాతాలను, శక్తులను సంపూర్ణంగా అభివృద్ధి పరచుటకు ఉపాధ్యాయుడు మార్గదర్శకుడు కావాలి.

* పిల్లలు అనుకరణ ద్వారానే నేర్చుకుంటారు. ఇందులో వారి విజయాలు, అపజయాలు కూడా ఉండవచ్చు.

మాంటిస్సోరి విద్యాతత్వం

- * పిల్లలు సహజసిద్ధంగా అభ్యాసకులు
- * వారి ఇంద్రియాల ద్వారానే నేర్చుకుంటారు. ఇందుకు వారికి స్వేచ్ఛ అవసరం
- * ఉపాధ్యాయులు మార్గదర్శకులుగా మాత్రమే ఉండాలి.
- * ప్రతీ పిల్లవాని అభిరుచులు, అభ్యసనరీతులు వారిలోని సహజాతాలను ఉపాధ్యాయుడు అంచనా వేయగలగాలి.
- * తరగతి గదిని పరిసరాలకు వారి అభ్యసనకు, మారుతున్న వారి అవసరాలకు అనుగుణంగా ఉపాధ్యాయుడు తయారు చేయాలి.

ఉపాధ్యాయుడు ఒక డాక్టర్ లాగా, ఒక సైన్ టిష్టేగా ఒక మతప్రబోధకుడుగా ఉండాలి. డాక్టర్ గా విద్యార్థికి ఓపికగా బోధన చేయాలి. సైన్ టిష్టేగా ఓపికగా ఫలితాల కొరకు వేచిఉండాలి. క్రొత్త క్రొత్త ప్రయోగాలు చేస్తూ ఉండాలి. ఒక మత ప్రబోధకుడిగా పిల్లలకు సేవ చేయాలి.

- మాంటిస్సోరి.

మాంటిస్సోరి ప్రచురణలు

- * The Discovery of Child
- * The Education of New Child
- * The Secreate of childhood
- * Reconstruction in Education
- * The Montessory method
- * Absorbent mind

Normalisation

Montessory observed in Children from 3 to 6 years old. It is the Psychological state which she termed as Normalisation. In this period children have spontaneous discipline, continuous and happy work, social sentiments & sympathy for others.

మాంటిస్సోరి బోధనా పద్ధతి:

మాంటిస్సోరి బోధనా పద్ధతులలో 3 రకాలైన అభ్యసన ప్రక్రియలుంటాయి.

1. నిత్యజీవితానికి సంబంధించినవి: గదులు ఊడ్చడం, తుడవడం, దుస్తులు శుభ్రపరచడం, వ్యక్తిగత పరిశుభ్రత.
2. ఇంద్రియ శిక్షణకు సంబంధించినవి. పరిమాణం, ఆకారం, బరువు, తేలిక, చల్లని, వేడి, రంగులు గుర్తించుటకు.
3. బోధనోపకరణకు సంబంధించినవి : గణిత భావనలు, భాషా జ్ఞానంలను బోధనోపకరణాలను వినియోగించి అవగాహన కల్పించడం.

1.1.4 మహాత్మాగాంధీ : (1869 - 1948)

బేసిక్ విద్యావిధానం (నయాతాలిమ్) గాంధీ విద్యాతత్వానికి దర్పణం. మోహన్ దాస్ కరమ్ చంద్ గాంధీ 1869వ సం॥లో అక్టోబర్ 2 న పోర్ బందర్ లో జన్మించాడు. ఇతడు మహాత్మవేత్త. గాంధీ జీవితాన్ని దర్శించిన తీరు, వ్యక్తపరిచిన అభిప్రాయాలు ఎందరో తత్వవేత్తల దృష్టిని ఆకర్షించాయి.

గాంధీ పూర్వప్రాథమిక విద్య (Pre Basic Education)

గాంధీ పూర్వప్రాథమిక విద్య 7 సంవత్సరాల వయస్సు పిల్లలకు ఉద్దేశించబడినది. 1945వ సం॥లో మహారాష్ట్రలోని సేవాగ్రామ్ నందు Pre Basic విద్యావిధానాన్ని ప్రారంభించారు. గాంధీ అభిప్రాయంలో

- * గృహం విద్యార్థికి మొట్టమొదటి విద్యాకేంద్రం.
- * ఉపాధ్యాయుడు, తల్లిదండ్రులు పిల్లల అభ్యసన విషయంలో సహకరించుకోవాలి.
- * ఇది వ్యయభరితంగా ఉండరాదు. ఎక్కువమంది పిల్లలకు అందుబాటులో ఉండాలి.
- * పిల్లలు ఆటల ద్వారా నేర్చుకోవాలి. వారిలో సృజనాత్మకతను పెంపొందించాలి.
- * పిల్లల్లో స్వయంసామర్థ్యం (Self efficiency) ని పెంచాలి.

గాంధీ బోధనలు

సత్యం, అహింస, ప్రేమ, బ్రహ్మచర్యం, నిరాడంబరత (Simplicity), ధైర్యం నందు నమ్మకం. గాంధీ పూర్వ బేసిక్ విద్యావిధానం 4 దశలలో ఉంటుంది.

1. గర్భస్థ శిశువు నంచి పుట్టుక వరకు
2. పుట్టుక నుండి 2.5 సం॥ల వరకు
3. 2.5 సం॥ నుండి 4 సం॥ వరకు
4. 4 సం॥ నుండి 7 సం॥ వరకు

మొదటి రెండు దశలలో శిశు అభ్యసనకు తల్లి కీలకభూమిక పోషిస్తుంది. తల్లులకు అవగాహన కల్పించడం ద్వారా పిల్లల్లో ఆరోగ్యం, అలవాట్లు, భద్రత కల్పించడం జరుగుతుంది.

3వ దశలో సామూహిక ఆటల ద్వారా పూర్తి స్వేచ్ఛను కల్పిస్తూ స్వయం కృత్యాల నిర్వహణను ప్రోత్సహిస్తారు.

4వ దశలో శుభ్రత, మొక్కల పెంపకం, బరువులను, పొడవులను కొలవడం, బొమ్మలు గీయడం, రంగులు వేయడం నేర్పబడతాయి.

ఉపాధ్యాయుడు అన్ని దశలలో పిల్లల ఇష్టానుష్ఠానాలను గమనిస్తూ వారికి సహకరించాలి.

గాంధీ విద్యాతత్వం

గాంధీ అభిప్రాయంలో సమాజ పునర్నిర్మాణానికి విద్య ముఖ్య ప్రాతిపదిక. విద్యార్థులలో నైతిక, సాంఘిక, రాజకీయ ప్రగతి జరగాలంటే విద్యావ్యవస్థ సమర్థవంతంగా ఉండాలి.

★ విద్య అనగా : విద్య అంటే వ్యక్తులలోని శారీరక, సామాజిక, ఆధ్యాత్మికహారమైన అత్యున్నత అంశాలను సమీకృతంగా వెలికితీయడమే.

★ శారీరక అభివృద్ధి : శారీరక పెరుగుదల సక్రమంగా ఉన్న వ్యక్తిలో మనస్సు కూడా సక్రమంగా అభివృద్ధి చెందుతుంది. పూర్వ ప్రాథమిక విద్య విద్యాప్రణాళికతో క్రీడలు, కృత్యాలు, నిర్మాణాత్మక కార్యక్రమాలకు ఎక్కువ ప్రాధాన్యత కల్పించారు.

★ ప్రజ్ఞాభివృద్ధి : విద్యా కార్యక్రమాలు అనుభవాలకు, చేతి వృత్తులకు ప్రాధాన్యత ఇచ్చుట ద్వారా వారి ప్రజ్ఞాభివృద్ధికి పూర్వప్రాథమిక విద్య వీలు కల్పిస్తుంది.

విద్యాలక్ష్యాలు

స్వయం పోషక లక్ష్యం : వృత్తి విద్యకు ప్రాముఖ్యతనివ్వడం, ఆర్థిక ప్రగతి ద్వారా స్వయంపోషకత్వం సాధించడం

సాంస్కృతిక లక్ష్యం: విద్య యొక్క ముఖ్యమైన ప్రకార్యాం సాంస్కృతిక పరిరక్షణ. సంస్కృతిని విస్మరించిన వ్యక్తి సమాజానికి పెద్ద శాపమవుతాడు.

శీలనిర్మాణం : తనలోని శారీరక , మానసిక శక్తులను తన చుట్టూ ఉన్నవారికి అంగీకారం అయ్యేలా తనను తాను తయారు చేసుకోవడం నైపుణ్యాలు, అలవాట్లు , ప్రవర్తనా వైఖరులతోపాటు నైతిక, ఆధ్యాత్మికత కల్గి ఉండటమే శీలం.

సర్వతోముఖాభివృద్ధి : పిల్లల “ Head , Hand Heart” లు అభివృద్ధి చెందడం

పౌరసత్వ శిక్షణ : తమ హక్కులను, బాధ్యతలను, సమస్యలను తెలుసుకోగలిగేలా విద్యా విధానము ఉండాలి. ఇతరులకు సహాయపడగలిగేలా ఉండాలి.

గాంధీ విద్యాప్రణాళిక

పిల్లలకు తమ దేశాన్ని గురించి, తమ జీవిత విధానాలకు భౌతిక, సామాజిక పరిసరాల గురించి అవగాహన కల్పించాలి. అందుకు తగిన విధంగా విద్యాప్రణాళిక ఉండాలి.

మాతృభాష : మాతృభాష బోధన ద్వారా పిల్లలకు అవగాహన సామర్థ్యం పెంచవచ్చని, సంస్కృతి, సాంప్రదాయ పరిజ్ఞానం అలవర్చని గాంధీ అభిప్రాయపడ్డాడు.

సామాజిక శాస్త్రాలు : వివిధ కాలాలలో జరిగిన విషయాలు, సంస్కృతి అభివృద్ధి , ప్రభుత్వ విధానాలు,సాంఘిక భౌతిక పరిసరాలు మొదలైన వాటిని గురించి అవగాహన సామాజిక శాస్త్రాల ద్వారా కల్పించాలి.

చిత్రలేఖనం, నంగీతం : వీటి ద్వారా పిల్లల్లో మానసిక ఉల్లాసానికి వీలు కల్పించాలి.

సామాన్యశాస్త్రం : ప్రకృతి అధ్యయనం, జంతుశాస్త్రం, శరీర శాస్త్రం, రసాయనశాస్త్రం ఆరోగ్యశాస్త్రాల అధ్యయనాలు విద్యావిధానంలో ఉండాలి.

వృత్తి విద్య : పిల్లలు ఏదో ఒక వృత్తిని నేర్చుకునేలా ఒక విద్యా విధానం ఉండాలి. తద్వారా స్వయంపోషకతత్వం ఏర్పడి దేశ, ఆర్థిక ప్రగతికి వీలు ఏర్పడుతుంది.

మంచి విద్య అంటే పిల్లలో ఆధ్యాత్మికంగా, ప్రజ్ఞావంతంగా, శారీరకంగా ప్రేరణ కల్పించేదే - గాంధీ

గాంధీ రచనలు

My Experiements with Truth, Basic Education, Towards Need Education, True Education, India of my dream.

1.1.5 రవీంద్రనాథ్ ఠాగూర్ (1861-1941)

రవీంద్రనాథ్ ఠాగూర్ 1861లో కలకత్తాలో జన్మించాడు. ఇతడు స్వతహాగా ఒక కవి తత్వవేత్త, నాటకకర్త, ఉపాధ్యాయుడు, వ్యాసరచయిత మరియు పెయింటర్. ఇతని జీవితతత్వంలో దేశభక్తి, ప్రకృతివాదం, వృక్తివాదం, భావవాదం, మానవతావాదం, అంతర్జాతీయత మరియు ఆధ్యాత్మికతలు ఇమిడి ఉంటాయి.

రాగూర్ రాసిన గీతాంజలి అనే గ్రంథానికి 1913 లో నోబెల్ బహుమతి లభించింది. ఇతడు మొట్టమొదటి యురోపియనేతర నోబెల్ బహుమతి గ్రహీత. బ్రిటీష్ గవర్నమెంట్ విభిన్న రంగాలలో రాగూర్ చేస్తున్న కృషికి గాను 1915 లో 'నైట్' అనే బిరుదునిచ్చింది.

1919 సం॥లో జలియన్‌వాలాబాగ్‌ని నిరసిస్తూ రాగూర్ తన నైట్ బిరుదును త్యజించారు. ప్రకృతిని ఆరాధించి, ప్రేమించి , ప్రకృతినే ప్రబోధ శక్తిగా కీర్తించి ఒక ఆదర్శవాదిగా, కర్మయోగిగా, ఋషిగా ఎందరికో మార్గదర్శకుడై గురుదేవునిగా కీర్తి పొందారు.

రాగూర్ జీవిత తత్వం

ప్రకృతివాదం : ప్రకృతిలోని ప్రత్యక్ష స్వరూపాలు, పరమాత్మ ప్రతిరూపాలని ఈయన విశ్వసించారు. ఇతని అభిప్రాయంలో ప్రకృతి వికాసమే మానవ వికాసానికి హేతువు. వినగల చెవులు, ఆస్వాదించదగ్గ కళ్ళు మనకుంటే ప్రకృతి అనంత విషయాలను మనకిందిస్తుందని రాగూర్ విశ్వాసం.

- ◆ వ్యక్తివాదం
- ◆ మానవతావాదం
- ◆ ఆధ్యాత్మికవాదం
- ◆ అంతర్జాతీయత

రాగూర్ విద్యాతత్వం

స్వీయ వ్యక్తీకరణ : వ్యక్తి సంపూర్ణవ్యక్తిగా రూపొందించాలంటే విద్య కీలకమైనది. విద్య ద్వారా ఇంద్రియజ్ఞానంను, మేదస్సును, సృజనాత్మకతను పెంపొందించవచ్చు. బాల్యదశలోనే కళలు, వృత్తులు, సంగీతం, నాటకీకరణం, చిత్రలేఖనంలను విద్యలో అంతర్భాగం చేయాలి.

సమన్వయ వైఖరి : దేవుడు, మనుష్యుల మధ్య సమన్వయంతో శాంతియుత ప్రపంచం ఏర్పడుతుంది.

స్వేచ్ఛ : మానసిక, భావసంబంధ, సామాజికపరమైన స్వేచ్ఛ ఉండుట ద్వారా శిశువులో మానసికశక్తుల వికాసానికి అవకాశం లభిస్తుంది. బిడ్డను స్వేచ్ఛగా ఆడనివ్వాలి, ఆలోచింపనివ్వాలి, పాడనివ్వాలి అప్పుడే చక్కటి విద్యాభ్యాసం పూర్వబాల్యదశ నుంచే జరుగుతుందని రాగూర్ విశ్వసించారు.

ప్రకృతి - మానవ సంబంధాలు : ప్రకృతి మానవుడికి గొప్ప గురువు. విద్య సమాజ పరిసరాలు దగ్గరగా ఉన్నప్పుడే ఉపయోగకరంగా ఉంటుంది. తరగతి గదులకు పరిమితమైన విద్య నిస్సారమైనది, కృత్రిమమైనది.

అంతర్జాతీయత: ప్రపంచంలోని వ్యక్తులందరూ పరస్పరం సదావగాహనతో ప్రేమ, నమ్మకాలతో ఉన్నప్పుడే ప్రపంచ శాంతి లభిస్తుంది. మానవజాతి సోదర భావాన్ని అలవర్చుకోవాలి. అలాగే విద్యావిదానంలో దేశీయ మరియు పరదేశీయ విలువల విలీకరణం చేసుకోవాలి.

విద్యా ఉద్దేశ్యాలు :

1. ప్రజ్ఞాభివృద్ధి : సృజనాత్మక ఆలోచన, స్వయంఅధ్యయనం ఉన్నప్పుడు మాత్రమే విద్యార్థులు నేర్చుకోగలుగతారు. అవసరమైన విజ్ఞానాన్ని, నైపుణ్యాలను అందించడానికి సహకరించేదే విద్య.

2. శారీరకాభివృద్ధి : అన్ని రకాల వాతావరణ పరిస్థితులకు సర్దుబాటు కాగల శరీర సామర్థ్యం పెంపొందించేటట్లుగా విద్యా కార్యక్రమాలుండాలి.

నైతిక ఆధ్యాత్మికాభివృద్ధి : విద్యార్థులలో పుస్తక పఠనం ద్వారా లభించే జ్ఞానం కంటే నైతిక ఆధ్యాత్మికాభివృద్ధి ఎంతో ముఖ్యమైనది. అన్ని రకాల బంధనాల నుంచి విముక్తి పొంది స్వేచ్ఛగా అభ్యసించుటకు నైతిక ఆధ్యాత్మికాభివృద్ధి అవసరం అందుకు తగిన విధంగా విద్యాలక్ష్యం ఉండాలి.

అండ్జాతీయ అవగాహన విశ్వమానవ సౌభ్రాతృత్వం : (Service to man is service to God)

వ్యక్తి పరమార్థము మానవజాతి ఐక్యత ఇందుకు విద్య ప్రధాన లక్ష్యంగా ఉండాలి. మానవతావాదాన్ని విద్య ద్వారానే సాధించగలము.

1901 డిశంబర్ 22 న శాంతినికేతన్‌ను కలకత్తా నగరంలో తాగూర్ స్థాపించారు. తర్వాత దీనిని బ్రహ్మచర్యాశ్రమంగా దీనిని పిలిచేవారు. తిరిగి దీనిని విశ్వభారతిగా పేరుమార్చారు. దీని ముఖ్య అర్థం మరియు ఉద్దేశం. “ Where the World makes a home in a nest”

తాగూర్ పాఠశాల ముఖ్య లక్షణాలు:

- 1.సహజ పరిసరాలలో నెలకోల్పాలి.
- 2.ప్రకృతి సహజ అందం ప్రతిబింబించేదిగా ఉండాలి.
- 3.ప్రాచీన కాలంలో ఉన్న తపోవనమును తలపించాలి.

4. స్వేచ్ఛాయుత వాతావరణం ఉండాలి.
5. మాతృభాషలోనే బోధన జరగాలి. అందుబాటులో పుస్తకాలు ఉండాలి.
6. జాతి, మత, వర్గం లేకుండా ఉండాలి.
7. విద్యాప్రణాళికలో కళలు, సంగీతం - చిత్రలేఖనం అంతర్భాగం కావాలి.
8. విద్యార్థులకు వారి అభీష్టాలకు అనుగుణంగా అవకాశం కల్పిస్తూ వారి విద్యాభివృద్ధికి సహకరించాలి.

రాగూర్ తన విద్యాప్రణాళికలో అనుభవాల ద్వారా నిత్యజీవన విధానాలు, సమాజంలోని కట్టుబాట్లు అవగాహన కల్పించేలా విద్యాప్రణాళికను తయారుచేసాడు. పౌరసత్వ శిక్షణకు అవసరమైన స్వయంపాలన, సామాజిక సేవలు, చిత్రలేఖనం, విహారయాత్రలు, సంగీతం, నృత్యంలాంటి సహపాఠ్య కార్యక్రమాలను విద్యాప్రణాళికలో పొందుపరిచాడు.

1.1.6 జాన్‌డ్యూయి

20వ శతాబ్దంలోని ఒక విద్యా మరియు గొప్ప తత్వవేత్త జాన్‌డ్యూయి. నిత్యజీవితంలో సంబంధం ఉన్న వ్యవహారిక సత్తావాదాన్ని చెప్పిన విద్యాతత్వవేత్త జాన్‌డ్యూయి. ఇతడు ఒక మానసిక శాస్త్రజ్ఞుడు, తత్వవేత్త, విద్యావేత్త, విమర్శకుడు మరియు రాజకీయ వేత్త. మానవుని సంక్షేమానికి ఉపకరించే జ్ఞానం పురాతన సాంప్రదాయాలను విస్మరించి, నూతన ఆలోచనా విధానము ద్వారా విద్యా సమస్యలకు పరిష్కారం తన వ్యవహారిక సత్తావాదం ద్వారా అందించారు.

జాన్‌డ్యూయి విద్య

జాన్‌డ్యూయి ప్రయోగాత్మకమైన, ప్రయోజనాత్మకమైన విద్యావిధానానికి ప్రాముఖ్యత ఇచ్చారు. మానవుడు సంఘజీవి. నిత్యజీవితంలో అతనికి సాంఘికంగా, మానసికంగా ఎదురయ్యే సమస్యలను పరిష్కరించుకుంటూ జ్ఞానాన్ని పొందుతున్నాడు.

సమాజంలో వస్తున్న మార్పులు, అవసరాలకు అనుగుణంగా, పరిసరాలకు తగిన విధంగా మార్పులు చేసుకోవడానికి విద్య సహకరిస్తుంది.

విద్యాలక్ష్యాలు :

- * విద్యార్థులను వారి జీవిత మరియు సామాజిక అవసరాలు తీర్చే విధంగా విద్య ఉండాలి.
- * భౌతిక, నైతిక, సౌందర్యాత్మక కార్యక్రమాల నిర్వహణ ద్వారా విద్యార్థులలో నూతన విలువలు సృష్టించగలగాలి.
- * సమాజపరమైన సమస్యలకు సమాధానాన్ని అందించేదిగా విద్య ఉండాలి.

- * విద్యార్థి సమాజానికనుగుణంగా మార్పు పొందుటకు కావాల్సిన అనుభవాన్ని అందించగలగాలి.
- * విద్యార్థి సమర్థుడిగా, స్వతంత్రుడిగా జీవించుటకు వీలు కల్పించేదిగా ఉండాలి.
- * విద్యార్థుల సర్వతోముఖాభివృద్ధికి తోడ్పడాలి.

విద్యాప్రణాళిక:

- * జీవితానికి అవసరమైన, ఉపయోగకరమైన పాఠ్యాంశాలుండాలి.
- * తరగతిగది , క్రీడా మైదానము, గ్రంథాలయము, ప్రయోగశాల మొదలైన వాటితో పొందే అనుభవాలతో పాఠ్యప్రణాళిక ముడిపడి ఉండాలి.
- * విద్యార్థుల ప్రజ్ఞాశక్తులభివృద్ధికి వీలుగా పాఠ్యాంశాలు సమగ్ర విధానంతో రూపొందించాలి.
- * అనుభవం ద్వారా విద్యను పొందుటకు విద్యా కార్యక్రమాలు రూపొందించాలి.
- * ప్రకృతి అధ్యయనం, చేతి పని,వ్యవసాయం,గృహ విజ్ఞానం లాంటివి బోధనలో ఉండాలి.
- * సమగ్రసూత్రాన్ని పాటించి పాఠ్యాంశాలను రూపొందించాలి.
- * విద్యార్థి ఎల్లప్పుడూ ప్రయోజనకరమైన. సృజనాత్మకమైన, సమస్యాత్మకమైన కార్యక్రమాలలో నిమగ్నం అయ్యేటట్లు చర్యలుండాలి, అప్పుడే విద్యార్థి తనకెదురయ్యే సమస్యలను తనకు తానే పరిష్కరించుకోగలడు. ఈ ప్రక్రియ ద్వారా విద్యార్థులలోని అంతర్గత మరియు బాహ్యశక్తులు అభ్యసనమునకు తోడ్పడతాయి.
- * జాన్‌డ్యూయి విద్యా విధానంలో ప్రాజెక్ట్ పరిధి కీలకమైనది. పిల్లలు తమకు ఎదురయ్యే సమస్యలకు పరిష్కారాలను వారిచే కనుగొనేలా చేస్తారు.
- * విద్యార్థులు నిరంతరం ఏదో ఒక పని చేస్తున్నప్పుడే వారిలో చైతన్యం కలిగి క్రొత్త విషయాలను అనుభవాలను పొందగల్గుతారు.
- * ఉపాధ్యాయుడు విద్యార్థులకు మార్గదర్శకుడిగా ఉండాలి, సమాజం పట్ల, వ్యక్తిపట్ల సమగ్ర అవగాహన కల్గినవాడై తన విద్యార్థులకు పూర్తి స్వేచ్ఛనిస్తూ వారిని ప్రోత్సహిస్తూ ఉండాలి.

1.2.1 పూర్వబాల్య దశ విద్యాప్రణాళిక

పరిచయం :

వివిధ విద్యాతత్వవేత్తలు పూర్వ బాల్యదశ విద్యను గుర్తించారు. ఈ దశలో విద్యాప్రణాళిక కృత్యాధారమైనదిగా ఉండాలని, పిల్లల అవసరాలకు తగినట్లుగా వారి వయస్సుకు అనుగుణంగా, ఉత్సాహభరితమైనదిగా అభ్యసనం కల్పించే విధంగా ఉండాలని పేర్కొన్నారు. పూర్వ బాల్యదశ సంరక్షణ విద్యా ప్రణాళిక 0 నుండి 6 సం॥ల వయస్సు పిల్లల సమగ్ర అభివృద్ధికి ప్రాధాన్యత ఇవ్వాలని వివిధ కమిటీలు సూచనలు చేశాయి.

కొఠారి కమిషన్ (1964-66)

ఆటలు, పాటలు, శారీరక శ్రమ కల్పించే కృత్యాలు, శిక్షణలు, చేతిపనులు, చిత్రలేఖనం, స్వీయ ఆరోగ్య లక్షణంకు ఈ విద్యాప్రణాళికలో ప్రాధాన్యం ఉండాలి.

నేషనల్ పాలసీ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్ (1986)

పూర్వ ప్రాథమిక బాల్యదశ విద్య శిశుకేంద్రీకృతంగా ఉండాలి. పిల్లల వ్యక్తిత్వ వికాసం జరిగేవిధంగా వారు ప్రాథమిక విద్యను కొనసాగించుటకు వీలుగా ఈ ప్రణాళిక ఉండాలి. అలాగే పని చేసే మహిళలు నిరభ్యంతరంగా భద్రతా భావంతో తమ పిల్లలను పూర్వప్రాథమిక విద్యా కేంద్రాలకు పంపే విధముగా ఉండాలి.

యశ్పాల్ కమిటీ (1997)

యశ్పాల్ కమిటీ తన భారంలేని విద్య (లెర్నింగ్ విత్ అవుట్ బడెన్) రిపోర్ట్ నందు పిల్లలపై ఏ రకమైన శిక్షలు, ఒత్తిడి లేకుండా నియత విద్యకు అవకాశంలేని విద్యాప్రణాళిక ఉండాలని పేర్కొంది. పరీక్షలు నిర్వహించడం, మార్కులు, గ్రేడులు వేయడం పూర్తిగా నిషేధించింది.

ఎన్.సి.ఇ.ఆర్.టి (1996)

పూర్వ బాల్యదశ సంరక్షణ విద్యా ప్రణాళిక సమగ్రమైనదిగా ఉండాలి. విద్యార్థి కేంద్రీకృతంగా ఉండి వివిధ రకాల అనుభవాల ద్వారా అభ్యసనము కొనసాగించేలా ఉండాలి. పిల్లలకు భద్రత కల్పిస్తూ వారిలో భాష, జ్ఞానసంబంధ విషయాలు, సృజనాత్మకతను పెంపొందించేదిగా, సాంఘిక భావోద్వేగాలను కాంక్షించేదిగా విద్యాప్రణాళిక ఉండాలి.

ఎన్.సి.ఎఫ్ (2005)

1. ఈ దశను అత్యంతకీలకమైన దశగా పేర్కొంది. కాబట్టి ఈ దశలో తగు విధమైన విద్యాప్రణాళిక ఉండాలి.
2. శిక్షణ పొందిన ఉపాధ్యాయులు ఉండాలి.
3. ఉపాధ్యాయులు, విద్యార్థి నిపుణ్ణి అనుకూలంగా ఉండాలి.
4. పిల్లల అవసరాలను తీర్చేవిధంగా భౌతిక వనరులు ఉండాలి.
5. పిల్లలపై పర్యవేక్షణ ప్రోత్సాహకరంగా ఉండాలి.

నేషనల్ ఎర్లీ చైల్డ్ హెల్త్ కేర్ & ఎడ్యుకేషన్ కరిక్యులమ్ (ప్రేమ్ వర్క్ (2013))

దీనిని స్త్రీ శిశు సంక్షేమ శాఖ (మినిస్ట్రీ ఆఫ్ ఉమెన్ అండ్ చైల్డ్ డెవలప్ మెంట్) రూపొందించింది.

ఎన్.ఇ.సి.సి.ఇ. విద్యాప్రణాళిక

1. పంచేంద్రియ అభివృద్ధి
2. శారీరక, మానసిక అభివృద్ధి
3. భాషాభివృద్ధి
4. జ్ఞాన అభివృద్ధి
5. కళలు, సంస్కృతి, నైతికత, సృజనాత్మకత మరియు అభివృద్ధి
6. సాంఘిక, భావోద్వేగ అభివృద్ధికి పూర్వబాల్య సంరక్షణ విద్యాప్రణాళిక వీలుకల్పించేదిగా ఉండాలని పేర్కొంది.

1.2.2 పూర్వబాల్యదశ విద్య యొక్క లక్ష్యాలు

- * పిల్లలందరిని సమాన దృష్టితో చూస్తూ వారికి సురక్షితమైన భద్రతను, అవకాశాలు కల్పించాలి.
- * పిల్లలకు పౌష్టికాహారాన్ని అందించడం ద్వారా, మంచి ఆహారపు అలవాట్లను నేర్పడం ద్వారా వారి భౌతిక, మానసిక వికాసానికి వీలు కల్పించడం.
- * పిల్లలతో సంభాషణ నైపుణ్యాన్ని పెంపొందించడం. వారిలో వివేకవంతమైన జిజ్ఞాసను ప్రేరేపిస్తూ వారి చుట్టూ ఉన్న పరిసరాలను అర్థం చేసుకునే అవకాశాలను కల్పించటం.
- * పరిసరాలతో సమన్వయ పరచడం, పరిశీలింప చేయడం, ప్రయోగాలు చేయడం ద్వారా వారిలో విషయావగాహనను కలుగజేయడం.

- * పూర్వప్రాథమిక విద్యాకేంద్రాల నుంచి ప్రాథమిక పాఠశాలలకు పిల్లలు సులభంగా మారేటట్లు చూడడం.
- * పిల్లలలో సమగ్రమైన అభివృద్ధిని కల్పించడం ఏది తప్పు? ఏది ఒప్పు? అనే విషయాలను వివేచనతో తెలుసుకునేలా చేయడం.
- * పిల్లల్లో సాంఘిక, మానసిక, భావోద్వేగ నైపుణ్యాలను వృద్ధిచేయడం ద్వారా వారిలో సృజనాత్మక అభ్యసనకు వీలు కల్పించడం.
- * ఆరోగ్య అలవాట్లు , భాషాభివృద్ధి,నైతిక,సాంఘిక విలువలు పెంపొందించడం
- * అభ్యసన సామర్థ్యాలను అభివృద్ధి చేయడం.
- * పిల్లల్లో మూర్తిమత్వం వికాసం ఏర్పరచి సాంఘిక జీవితానుభవాన్ని ప్రజాస్వామ్య విలువలను పెంపొందించడం.
- * వివిధ ఆసక్తులు, నైపుణ్యాల అభివృద్ధికి అవకాశాలు కల్పించడం.
- * వారి పరిసరాలకు గృహ వాతావరణానికి మధ్య సహసంబంధాన్ని కల్పించటం.
- * వివిధ రకాల కృత్యాల నిర్వహణ ద్వారా వారిలో అభ్యసనా సామర్థ్యాలను పెంపొందించటం.
- * పిల్లల్లో శారీరక చలన కండరాలను అభివృద్ధి చేయడం.
- * పిల్లల్లో సామాజిక, భావోద్వేగ వికాసం కలుగచేయడం.
- * భాషాభివృద్ధిని కలుగచేయడం.
- * గ్రహణశక్తి మేదాశక్తిని పెంపొందించడం.
- * వికాసాన్ని కల్పించడం.
- * పంచేంద్రియాల వికాసం అనగా చూపు, వినికిడి, స్పర్శ, వాసన, రుచిల వికాసం కల్పించడం.
- * వర్గీకరణ నైపుణ్యాన్ని కల్పించడం.
- * సమస్యలకు హేతుబద్ధమైన పరిష్కారం కల్పించడం.
- * సృజనాత్మక వ్యక్తీకరణ మొదలైనవి ECCE ముఖ్య లక్ష్యాలుగా చెప్పవచ్చు.

ECCE విద్యాలక్ష్యాలు - వివిధ కమిటీల సూచనలు

భారత విద్యా కమీషన్ 1964 - 66

పిల్లలలో మంచి శరీర సౌష్ఠ్యం, కండరాల సమన్వయము, చలన నైపుణ్యాలను అభివృద్ధిపరచడం, వ్యక్తీకరించడం, అవగాహన చేసుకోవడం, అంగీకరించడం, ఉద్వేగాలను మరియు భావాలను అదుపులో ఉంచుకోవడం.

మిన్ గ్రేన్ ఓవెన్

పిల్లలకు నిరంతరం వైద్య పర్యవేక్షణతో ఆరోగ్యకరమైన , ఆనందదాయకమైన, క్రమమైన జీవితాన్ని అందించడం.

వివిధ ఆసక్తులు, నైపుణ్యాలభివృద్ధికి అవకాశాలు కల్పించడం ద్వారా సంపూర్ణ మూర్తిమత్వ వికాసాన్ని సాధిస్తారు.

Sargent Report 1944

ECCE ని 0 నుండి 6 సం||ల వయస్సు వరకు కొనసాగించాలని వారికవసరమైన ఆరోగ్య, పౌష్టికాహారం, సంరక్షణలను అందిస్తూ సాంప్రదాయ బోధనకు బదులుగా వారిలో సాంఘిక అవసరాన్ని పెంచాలని సూచనలు చేసింది. భారత రాజ్యాంగంలోని ఆదేశిక సూత్రాలలో 45వ నిబంధన ప్రకారం పిల్లలకు 6 సంవత్సరాల వయస్సు వచ్చేవరకు సంరక్షణ మరియు విద్య కొనసాగించాలని పేర్కొంది.

NPE- 1988 (New Policy on Education)

పిల్లలకు ఆరోగ్య మరియు పౌష్టిక ఆహారం ద్వారా మరియు సంరక్షణ అభ్యసనల ద్వారా పిల్లలో మానసిక, భౌతిక, సాంఘిక, భావోద్వేగ రంగాలలో వృద్ధిని సాధించగలమని పేర్కొంది.

శ్రీమతి బి.తారాభాయ్ (Child Care Committee 1963-1964)

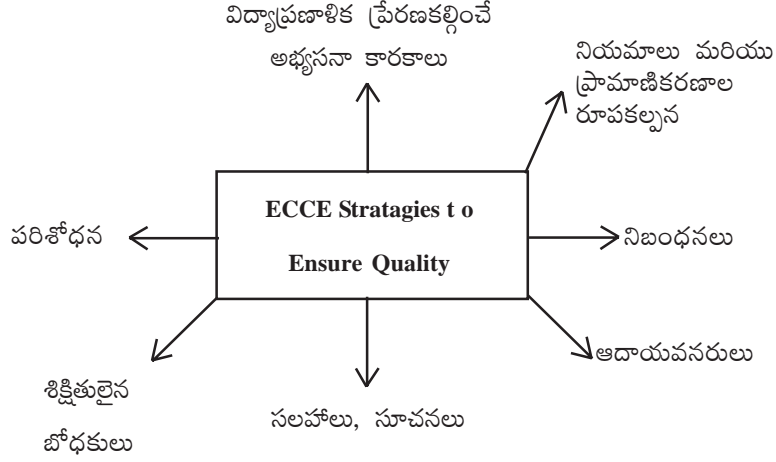
ఆటస్థలం (Play ground), కృత్యాలు, చేతిపనులు నిర్వహించడం ద్వారా, పరిసరాలను అనుసంధానం ద్వారా పిల్లల్లో సమగ్రాభివృద్ధిని సాధించడం.

Indian Education Committe (1964-1966)

- * పిల్లలో మంచి అలవాట్లను, నైపుణ్యాలను అభివృద్ధి పరచి వారిలో వ్యక్తిగత, సాంఘిక నియమాలను అలవరచుట
- * అనువైన పరిసరాలను కల్పిస్తూ వారి పంచేంద్రియాల అభివృద్ధికి సహకరించడం.
- * ఇతరులను అర్థం చేసుకోవడం, అంగీకరించడం, తమ వ్యక్తిగత భావనలను, ఉద్వేగాలను అదుపులో ఉంచుకొనేటట్లు చేయడం.
- * పరిసరాల అనుసంధానం ద్వారా పిల్లలు తమ చుట్టూ ఉన్న ప్రపంచాన్ని అర్థం చేసుకొనేలా చేయడం.

పూర్వభాల్పదక విద్యా సంరక్షణలో గుణాత్మకమైన విద్యను సాధించుటకు వ్యూహాలు

1.3 ECCE ప్రాముఖ్యత

పరిచయం :

ముఖ్యంగా మనదేశంలో దేశాలతో సమిష్టి కుటుంబాల విచ్ఛిన్నత కారణంగా సూక్ష్మకుటుంబాలు ఏర్పాటు అవుతున్నాయి. పారిశ్రామికీకరణము, పట్టణీకరణము, వ్యవస్థీకరణము, వ్యవసాయేతర రంగాల వృద్ధి వల్ల ప్రజలు ఒక ప్రాంతం నుంచి మరొక ప్రాంతానికి వలసలు వెళ్ళవలసి వస్తుంది.

గ్రామీణ ప్రాంత ప్రజలు వ్యవసాయ పనులు నిమిత్తం వేకువనే వెళ్ళవలసి వస్తుంది. ఈ నేపథ్యంలో తప్పనిసరిగా వారి పిల్లలకు సంరక్షణ బాధ్యత అందిచాల్సిన అవసరం ఏర్పడుతుంది. పిల్లలను భవిష్యత్ జీవితానికి, వారిలో భౌతిక, శారీరక, భావోద్వేగ, నైతిక, సాంఘికపరమైన అభివృద్ధిని సాధించడానికి ఇతర పిల్లలతో వ్యక్తిగత సర్దుబాటు చేసుకోవడానికి కావల్సిన వాతావరణాన్ని ECCE కల్పిస్తుంది.

పూర్వ బాల్యదశ అత్యంత కీలకమైన దశ. ఈ దశలో అభివృద్ధి రేటు చాలా వేగంగా ఉంటుంది. మన దేశంలోని చాలా కుటుంబాలు వారివారి పిల్లల అభివృద్ధికి కావల్సిన ప్రేరణ కల్పించే పరిసరాలను కల్పించలేని పరిస్థితులు ఉన్నాయి. ఇందుకు పేదరికం ఒక కారణం అయితే తల్లిదండ్రులు అవగాహన రాహిత్యం మరొక కారణం.

పూర్వ బాల్యదశలో ప్రేరణాత్మక పరిస్థితులను కల్పించి వారు స్వతంత్రంగా, స్వేచ్ఛగా వ్యవహరించడానికి, సమగ్రాభివృద్ధికి ఇతర పిల్లలతో వ్యక్తిగత సర్దుబాట్లు చేసుకోవడానికి పూర్వబాల్య దశ సంరక్షణవిద్యకు కావల్సిన వాతావరణాన్ని కల్పిస్తుంది.

బెంజిమెన్ బ్లామ్స్ : పిల్లలో 50 శాతం భౌతికాభివృద్ధి వారి మొదటి 4 సంవత్సరాల కాలంలోనే చోటు చేసుకుంటుంది.

పూర్వ బాల్య దశ సంరక్షణ విద్య ప్రాముఖ్యత:

1. పిల్లలు శారీరక, భౌతిక, సాంఘిక, భావోద్వేగ పరంగా అభివృద్ధి చెందడంలో పూర్వబాల్యదశ సంరక్షణవిద్య అధిక ప్రభావం చూపుతుంది.
2. పూర్వ బాల్యదశ సంరక్షణ విద్యకేంద్రాలలో పిల్లల అంగవైకల్యం, బుద్ధిమాంద్యం గుర్తించబడతాయి. ప్రాథమిక స్థాయిలోనే గుర్తించడం ద్వారా ఈ లోపాలను నివారించుటకు సరిచేయడానికి వీలవుతుంది.

3. పూర్వబాల్యదశ సంరక్షణ విద్య ప్రాథమిక పాఠశాలలతో కలుపుతుంది. ఈ దశలో నేర్చుకున్న పిల్లవాణ్ణి పరిసరాల విజ్ఞానం, గణిత భావనలు, స్వేచ్ఛాయుత సంభాషణలు, క్రమబద్ధమైన ఆలోచన వికాసం వర్గీకరణ నైపుణ్యాలు, పంచేంద్రియాల వికాసం, సమస్యల పరిష్కార నైపుణ్యాలు ప్రాథమిక పాఠశాల విద్య ప్రవేశానికి ఇబ్బంది లేకుండా చేస్తాయి. ప్రాథమిక పాఠశాల సంసిద్ధతకు ఇవి దోహదపడతాయి. పిల్లలందరూ సహజసిద్ధంగా అభ్యసనం కొరకు ఉన్ముఖీకరించబడతారు. నేర్చుకోవడానికి కావల్సిన శక్తులు అందరికీ సమానంగా ఉంటాయి. ఆటల ద్వారా, వస్తువులను విషయాలను పరిశీలించడం ద్వారా, వల్లె వేయడం ద్వారా, పరిసరాలతో ప్రత్యక్ష అనుభవాలను ఏర్పరచుకోవడం ద్వారా పిల్లలు స్వయంగా జ్ఞాన నిర్మాణం గావించుకుంటారు. పిల్లల అభివృద్ధి, అభ్యసనమునకు కారకమయ్యే వివిధ అంశాలు ఒక దానిపై ఒకటి ఆధారపడి ఉంటాయి.

1.3.1 జీవితాంత అభ్యసనము మరియు వికాసంలో ECCE ప్రాముఖ్యత

పూర్వ బాల్య దశపై జరిగిన వివిధ అధ్యయనాల ప్రకారం మొదటి 5 సంవత్సరాలలోనే మొదడుకు సంబంధించి 90 శాతం వృద్ధి పిల్లలలో జరుగుతుందని తేలింది. ఈ దశలో పిల్లల్లో పెరుగుదల అతి వేగంగా, చురుకుగా ఉంటుంది. ఈ కాలంలో పిల్లలకు పరిసరాలతో కల్పించే అనుభవాలు వారు భవిష్యత్తులో నేర్చుకునే అంశాన్ని నిర్ణయిస్తుందని చెప్పటంలో సందేహం లేదు.

పూర్వబాల్య దశ నుండి ప్రాథమిక విద్య దశకు ఏరకమైన ఇబ్బందులు లేకుండా జరుగుటకు పూర్వప్రాథమిక విద్య ద్వారానే వీలవుతుంది. ఈ దశలో నేర్చుకున్న జ్ఞానము, భాషలు, సాంఘిక, భావోద్వేగ నైపుణ్యాల ద్వారా ప్రాథమిక పాఠశాల దశను కొనసాగించుటకు వీలవుతుంది.

గుణాత్మకమైన పూర్వబాల్యదశ విద్య దీర్ఘకాలిక ప్రయోజనాలను కలిగి ఉండి దానిపై పెట్టిన పెట్టుబడుల ద్వారా ఎక్కువ ఫలితాలను పొందటానికి వీలు కల్పిస్తుంది. - లారెన్స్ సెవన్హాట్

పూర్వబాల్య సంరక్షణ విద్య ద్వారా జరిగే క్రిందిరకమైన మార్పుల వల్ల పిల్లల జీవితాంత విద్యకు పునాది వేయుటకు మరియు భవిష్యత్తులో విద్యను విజవంతంగా కొనసాగించుటకు తోడ్పడుతుంది.

ఎ) శారీరకాభివృద్ధి : పూర్వ బాల్య దశ సంరక్షణ విద్యలో ఇచ్చే శారీరక శిక్షణా కార్యక్రమాల వల్ల ఆనందదాయకమైన కృత్యాలు ఏర్పరచడం వల్ల శారీరకాభివృద్ధి గణనీయంగా పెరుగుతుంది. సమీకృత ఆహారాన్ని ఈ దశలో అందించడం ద్వారా ఆరోగ్యకరమైన బాలలను తయారు చేయటానికి వీలవుతుంది.

బి) భౌతికాభివృద్ధి : ప్రేరణాత్మక పరిసరాలు, ఆహ్లాదకరమైన బోధన పద్ధతుల వల్ల పిల్లల్లో భౌతికాభివృద్ధి జరుగుతుంది.

సి) సామాజిక, నైతికాభివృద్ధి : సమన్వయము, సహకారము, ఇచ్చిపుచ్చుకోవడం, గౌరవించడం మొదలైన వాటి వల్ల ప్రజాస్వామ్యక, సాంఘికరణలు వృద్ధి చెందుతాయి.

డి) మానసికాభివృద్ధి : స్వేచ్ఛ, స్వతంత్ర్యము, పరిసరాలను అనువుగా తీర్చిదిద్దడం వల్ల పిల్లలలో మానసికాభివృద్ధి జరుగుతుంది.

RTE 2009 :(Section 11 of the RTE Act)

With a view to prepare children above the age of 3 years for elementary education and to provide Early Childhood Care & Education for all children until they complete the age of 6 years. The appropriate Government may make necessary arrangements for providing free pre school education for such children.

Profile of the Child in India

2011 గణాంకాల ప్రకారం :

1. బాలల సంఖ్య 0 నుండి 6 సం॥ల వారు 160 మిలియన్లు. ప్రతి సంవత్సరం 25 మిలియన్లు పుడుతున్నారు.
2. వీరిలో 1/3 వంతు మంది తక్కువ బరువుతో పుడుతున్నారు.
3. వీరిలో 42శాతం మందికి మాత్రమే రోగ నిరోధక టీకాలు అందిస్తున్నాం
4. పౌష్టికాహారం లోపం గల పిల్లలు 47 శాతం మంది ఉన్నారు.
5. 0 నుండి 6 సం॥ల పిల్లలో 5శాతం మంది రక్తహీనతతో బాధపడుతున్నారు.
6. ప్రతి 1000 మందిలో 70 మంది వివిధ కారణాలతో మరణిస్తున్నారు.
7. మొత్తం 0 నుంచి 6 సం॥ల పిల్లలలో సుమారు 20 మిలియన్లు వారు మాత్రమే పూర్వ ప్రాథమిక విద్యను ప్రభుత్వపరంగా పొందుతున్నారు.
8. ప్రపంచంలో అత ఎక్కువ పిల్లల జనాభా కల్గిన దేశం భారతదేశం.

1.4 ECCE ని 8 సంవత్సరములు పొడిగించుటలో ఔచిత్యము

NECCECF-2013 (National Early Childhood care & Education Curriculam and framework) ECCE ని 6 సం॥ల వరకు కొనసాగించాలని పేర్కొంటుంది. అయితే పిల్లలకు 8 సం॥ల వయస్సు వచ్చేవరకు వారిలో మార్పులు 6 సంవత్సరముల వయస్సు పిల్లల్లో వచ్చే మార్పులను పోలి ఉంటాయి. వీటిలో ముఖ్యంగా జ్ఞానాత్మక, మానసిక, సాంఘిక రంగాలలో వచ్చే మార్పులు 6 సంవత్సరముల వయస్సు పిల్లల్లో ఉన్న విధంగానే 6 నుంచి 8 సంవత్సరముల వయస్సు పిల్లల్లో ఉండడం వల్ల వీరికి అదేవిధమైన సంరక్షణ మరియు విద్య కొనసాగించాల్సిన అవసరం ఉంది.

స్థూలంగా :

1. 6 సంవత్సరముల వయస్సు పిల్లల్లో వచ్చే మార్పులు 6-8 సంవత్సరాల వయస్సు వరకు పిల్లలలో వచ్చే మార్పులు ఒకే విధముగా ఉండడం.
2. ప్రాథమిక పాఠశాలలకు సన్నద్ధులను 6 సం॥ వయస్సు నిండగానే ఒకేసారిగా కాకుండా ఒక క్రమపద్ధతిలో తీసుకురావటానికి అనుగుణంగా వారిని తయారుచేయాల్సిరావడం.
3. Pre School నుండి Primary School లో చేరుటకు మరియు వారు Primary School లో కొనసాగుటకు 6 నుండి 8 సంవత్సరముల వయస్సులో కూడా అందుకు కావల్సిన విద్యాప్రణాళికలను సమీకృతం చేయాల్సిన అవసరం ఉండడం.
4. పూర్వబాల్యదశ నందు పిల్లలకు ఎక్కడ కూడా సాధారణంగా నిర్వహించే పరీక్షలలో మార్కులు / గ్రేడులు ఇచ్చే పద్ధతి లేకపోవడం, పిల్లలు 6 సం॥ వయస్సు నిండిన వెంటనే అంటే 6 నుంచి 8 సం॥ల వయస్సు కాలంలో ఒకేసారి పరీక్షలు వ్రాయించి వారికి గ్రేడులు, మార్కులు ఇవ్వడం వలన పిల్లలు ఈ పద్ధతికి అలవాటు పడడం లేదు. ఫలితంగా వారి అభ్యసన వేగము తగ్గవచ్చు. అందువల్ల 6 నుండి 8సం॥ల వయస్సు వరకు ECCE ని విస్తృతపరచి ఒక క్రమపద్ధతిలో వారిని Primary School కు సంసిద్ధులను చేయవచ్చు.

పూర్వబాల్యదశ నవాళ్ళు - పాఠశాల సంసిద్ధత

పేదలకు అందుబాటులో లేకపోవడం :

1. మన దేశంలో ఎక్కువ శాతం ECCE కేంద్రాలు ప్రవేటుసెక్టారులో ఎక్కువగా ఉండడం వలన పేదవారికి అందుబాటులో లేవు. ఆర్థికస్థోమత లేనివారు కావడం కారణంగా ఎక్కువ మొత్తంలో ఫీజులు చెల్లించి Private School లో తమ పిల్లల్ని చేర్చలేకపోతున్నారు. ప్రభుత్వపరంగా నిర్వహించే ECCE కేంద్రాలు సుమారుగా 20 మిలియన్లు బాలికలకు మాత్రమే అవకాశం కల్పిస్తున్నాయి.

2. ECCE కేంద్రాలు గవర్నమెంట్, NGO, Private రంగాలలో నిర్వహిస్తున్నప్పటికీ శిక్షణ పొందిన ఉపాధ్యాయులు లేకపోవడం వలన అనుకున్న స్థాయిలో పిల్లలకు గుణాత్మకమైన అభ్యసనను అందించలేకపోతున్నాం.
3. పర్యవేక్షణ : సరియైన పర్యవేక్షణ లేకపోవడం వలన వివిధ సంస్థల ద్వారా నిర్వహిస్తున్న ECCE కేంద్రాలలో పూర్వబాల్యదశ విద్యాప్రణాళికలు అమలు కావడం లేదు. అక్కడ ఉన్న పరిసరాలు కూడా ఆనందదాయక అభ్యసన (Joyful Learning) కు అనుకూలంగా ఉండడం లేదు.
4. మాతృభాష - గృహ భాష : మాతృభాషకు / గృహ భాషకు ప్రాముఖ్యత ఇవ్వకపోవడం వలన పిల్లలు ECCE కేంద్రాలలో ఇంటిదగ్గర ఉపయోగించే భాష ఒక రకంగా ఉండి, ఇక్కడ ఉపయోగించే భాష మరొక విధంగా ఉండడం వలన అయోమయానికి లోనవుతున్నారు.
5. ECCE విద్యాకేంద్రాలలో శిక్షణపొందిన ఉపాధ్యాయుల వలన 3 నుండి 6 సం॥ల వయస్సు పిల్లలను సాధారణ పాఠశాలల పిల్లలుగా భావించి చదవడం, రాయడం, గణిత భావనలు నేర్పించడం ద్వారా, వాటికే ప్రాధాన్యత ఇవ్వడం వలన వారిని ఒత్తిడికి గురిచేస్తున్నారు.
6. పరిసరాలతో సహసంబంధం కల్పించి, ఆట, పాట, మాట, కథ, సృజనాత్మకతలకు అవకాశం కల్పించకుండా నియమనిబంధనలు Time table శిక్షణల అమలుచేయడం ద్వారా పిల్లల స్వేచ్ఛను హరిస్తూ వారు పాఠశాల అంటేనే భయపడే స్థాయివారు కల్పిస్తున్నారు.
7. పిల్లల తల్లిదండ్రులు కూడా పూర్వబాల్యదశ విద్యపై సరైన అవగాహన లేకపోవడం వలన ECCE నిర్వహణకు సాధారణ పాఠశాలల నిర్వహణ మాదిరిగా నిర్వహించాలని ఉపాధ్యాయులపై ఒత్తిడి తెస్తున్నారు.
8. పూర్వబాల్యదశ సంరక్షణ విద్యాకేంద్రాలు వివిధ ప్రభుత్వ శాఖల సమన్వయంతో పనిచేయాల్సిన అవసరం ఉండగా ఆయా శాఖల మధ్య కొరవడిన సమన్వయం వలన వీటి నిర్వహణ ఇబ్బందికరంగా మారింది.
9. పూర్వబాల్యదశ సంరక్షణ విద్యాకేంద్రాల నిర్వహణలో ఇబ్బంది ఉన్నప్పటికీ ఒక క్రమబద్ధమైన విద్యాప్రణాళిక మరియు దాని అమలుకు ఉన్న శాఖల మధ్య సమన్వయంతో పాటు సమాజ భాగస్వామ్యం మరియు తల్లిదండ్రుల తోడ్పాటుల ద్వారా వాటిని అధిగమించి అనుకున్న లక్ష్యాలను సాధించవచ్చు. అలాగే ప్రభుత్వరంగంలో, Private రంగంలో, NGOsల ద్వారా నిర్వహిస్తున్న ECCE కేంద్రాలలో శిక్షణ పొందిన ఉపాధ్యాయులను నియమించేలా చర్యలు తీసుకోవడం, పిల్లల మాతృభాష/ గృహ భాషలకు ఎక్కువ ప్రాధాన్యం ఇవ్వడం, వారికి పౌష్టికాహారాన్ని అందిస్తూ శారీరక, మానసిక రంగాలలో ఉన్నతస్థితిని చేరుకునేలా చేసే అవకాశం ఎంతైనా ఉంది.

1.4.1 ECCE పాఠశాల సంసిద్ధత : గృహ వాతావరణాన్ని అలవాటు పడి స్వేచ్ఛగా ఆటలాడుతూ ప్రేమపూర్వక వాతావరణంలో పెరుగుతూ ఒక్క సారిగా మిగతా పాఠశాలలకు రావడాన్ని పిల్లలు ఇష్టపడరు ప్రాథమిక పాఠశాలల్లో వివిధ వాతావరణ పరిస్థితులు గృహ వాతావరణం నుండి రావడం వల్ల వారిలో రకరకాల మనస్తత్వం కలవారుంటారు. అలాగే ఉపాధ్యాయులు కూడా భిన్నమైన రీతిలో బోధన చేయడం, కొన్ని నిబంధనలు క్రమశిక్షణ పేరుతో పిల్లలను శిక్షించడంలాంటివి కనిపిస్తూ ఉంటాయి. కానీ పిల్లలకు ఇలాంటి పరిస్థితులు ECCE కేంద్రాలలో కనిపించవు. ECCE కేంద్రాలలో సమవయస్కుల మధ్య ఇమిడిపోవడం, సాంఘికీకరణ చెందడం, ప్రజాస్వామ్యక విలువలు పెంపొందించడం, స్వేచ్ఛాయుత వాతావరణంలో పరిసరాల సమన్వయంతో అభ్యసన కొనసాగించడం వలన వారు ప్రాథమిక పాఠశాలల్లో ఏ ఇబ్బంది లేకుండా ప్రవేశించడానికి వీలవుతుంది.

ప్రాథమిక పాఠశాలల్లో చేరడాన్ని పిల్లలకు అవసరమైన సంసిద్ధతలు

ఎ) వ్యక్తిగత సాంఘిక సంసిద్ధత: పూర్వ బాల్యదశ విద్యా కేంద్రాలు పిల్లల్లో మంచి వ్యక్తిగత అలవాట్లు నేర్పిస్తాయి. పాఠశాల వాతావరణాన్ని అలవాటుపడేట్లు ఈ కేంద్రాలు భద్రతను కల్పిస్తాయి. ఆటలు, కథలు, సృజనాత్మక కృత్యాలు ద్వారా పిల్లలు గృహవాతావరణంలో పొందిన స్వేచ్ఛను ECCE కేంద్రాలలో కూడా పొందుతారు. ఫలితంగా అభ్యసనకు ప్రేరణ పొంది ఒక క్రమబద్ధమైన విధానానికి అలవాటు పడతారు. ఇవన్నీకాకుండా ప్రాథమిక పాఠశాల పిల్లలకు ప్రధాన భూమికగా ఉండి ప్రాథమిక విద్యకు ఏ రకమైన ఇబ్బంది లేకుండా కొనసాగించేటట్లు వీలు కల్పిస్తారు.

బి) మనోచలనేంద్రియాల సంసిద్ధత : వివిధ కృత్యాలు, కార్యక్రమాల నిర్వహణ ద్వారా పూర్వబాల్యదశ సంరక్షణ విద్యాకేంద్రాలలో పంచేంద్రియాలకు ప్రేరణలు కల్పించడం వలన వాటి మధ్య సమన్వయం జరుగుతుంది. ఈ దశలో పిల్లల అభివృద్ధిరేటు ఎక్కువ ఈ కేంద్రాలలో ఆట, పాట, రంగులు, బొమ్మలువేయడం, నాటకాలు, పాటలు పాడడంలాంటి కృత్యాల ద్వారా శారీరకంగా, మానసికంగా పిల్లల్లో వృద్ధి జరిగి వారు ప్రాథమిక విద్యకు అనుకూలంగా తయారౌతారు.

సి) విద్యాసంసిద్ధత : పఠనం, లేఖనం, సంఖ్యాభావనల పరిచయం ఈ కేంద్రాలలో అమలు చేయడం, మరియు కృత్యాల ద్వారా నేర్పించడం వలన వేరు ప్రాథమిక పాఠశాలల్లో విద్యాభ్యాసాన్ని ఏ రకమైన ఇబ్బంది లేకుండా కొనసాగిస్తారు.

డి) సాంఘికీకరణం : జట్టు కార్యక్రమాల నిర్వహణ ఇతరులను గౌరవించడం వారి అభిప్రాయాలకు విలువలివ్వడం ECCE లో నేర్పించడం జరుగుతుంది. ఈ అలవాట్లను ప్రాథమిక పాఠశాలల్లో వారు కొనసాగించి ఏ రకమైన ఇబ్బంది లేకుండా అందరిలో ఇమిడిపోతారు.

1.6.2 ప్రభుత్వ స్వచ్ఛంద మరియు ప్రవేటు నిర్వహణలోని పూర్వబాల్యదశ సంరక్షణ మరియు

విద్యాకేంద్రాల నిర్వహణ మరియు సమీక్ష :

ఎ) పూర్వబాల్యదశ సంరక్షణ మరియు విద్య : ప్రభుత్వ రంగం :

భారత ప్రభుత్వంలోని వివిధ మంత్రిత్వశాఖల నాలుగు ప్రభుత్వ విభాగాలు ECCE కు సంబంధించి ఈ క్రింది విధంగా బాధ్యత వహిస్తున్నాయి.

అవి:

బాధ్యత వహించే అంశము	వయస్సు	ప్రభుత్వరంగ శాఖ
1. పౌష్టికాహారం, ఆరోగ్యవిద్య మరియు పూర్వప్రాథమిక సంరక్షణ విద్య	0-6 సం॥	డిపార్టుమెంట్ ఆఫ్ ఎమెన్ అండ్ చైల్డ్ డెవలప్ మెంట్ (మినిస్ట్రీ ఆఫ్ ఎం. హెచ్.ఆర్.డి)
2. రోగనిరోధక టీకాలు	3-6 సం॥	డిపార్టుమెంట్ ఆఫ్ ఫ్యామిలీ వెల్ఫేర్
3. వైకల్యాల నిరోధక మరియు వాటిని ముందుగానే గుర్తించడం	గర్భస్థ శిశువు నుంచి 6 సం॥ల వరకు	సాంఘికన్యాయం (మినిస్ట్రీ ఆఫ్ సోషల్ ఇన్స్టిట్యూట్ & ఎన్ పవర్ మెంట్)
4. పూర్వప్రాథమిక విద్య	3-6 సం॥	డిపార్టుమెంట్ ఆఫ్ ఎలిమెంటరీ ఎడ్యుకేషన్ (మినిస్ట్రీ ఆఫ్ హ్యూమన్ రిసోర్స్ & డెవలప్ మెంట్

పైరకమైన వివిధ కార్యక్రమాల రూపకల్పన మరియు అమలుకు సంబంధించి ఖర్చులను కేంద్ర ప్రభుత్వం భరిస్తుండగా రాష్ట్రప్రభుత్వాలు కార్యక్రమాల అమలుకు బాధ్యత వహిస్తున్నాయి.

0-6 సం॥ వయస్సు పిల్లలు దేశం మొత్తంలో సుమారుగా 150 మిలియన్లు ఉండగా వారిలో సుమారుగా 20 శాతం పిల్లలకు ప్రభుత్వరంగం ద్వారా నిర్వహించే వివిధ కార్యక్రమాల ద్వారా ECCE కార్యక్రమాలు అమలు అవుతున్నాయి. ECCE కార్యక్రమాలను ఇంటిగ్రేటెడ్ చైల్డ్ డెవలప్‌మెంట్ అండ్ స్కీమ్‌లోని అంగన్‌వాడీ కేంద్రాల ద్వారా నిర్వహిస్తున్నాం. ఎక్కడైతే బి.సి.డి.ఎస్ కార్యక్రమాలు అమలు కాని ప్రాంతాలు

ఉన్నాయో అక్కడ డి.పి.ఇ.పి. / ఎస్.ఎస్.ఎ ల ద్వారా ECCE కేంద్రాలను నిర్వహిస్తున్నాం. ఈ రెండు విభాగాల ద్వారా మన దేశంలో అతి తక్కువ శాతం మంది పిల్లల మాత్రమే అనగా సుమారు 20 శాతం మంది పిల్లలు లబ్ధి పొందుతున్నారు.

అంగన్‌వాడీ కేంద్రాలు మరియు ECCE కేంద్రాల నిర్వహణ ముఖ్య ఉద్దేశ్యం.

1. సమాజాన్ని భాగస్వామ్యం చేయడం
2. పిల్లల తల్లిదండ్రులకు పౌష్టికాహారం , ఆరోగ్య సంరక్షణ విద్య మొదలైనవి. వాటి పట్ల అవగాహన కల్పించడం.
3. ఆట, పాట, మాట, కథ, సృజనాత్మకతల ద్వారా పిల్లల్లో ఉత్సాహభరితమైన అభ్యసన కొనసాగిస్తూ వారి శారీరక, మానసిక అభివృద్ధికి తోడ్పడటం.
4. పూర్వబాల్యదశ విద్యా ప్రణాళిక అమలుకు అవసరమైన సామగ్రిని తయారు చేయడం.
5. జట్టు కార్యక్రమాలు ఇచ్చి పుచ్చుకోవడం, ప్రజాస్వామ్య విలువలు పెంపొందించి వారిలో సాంఘికీకరణం పెంపొందించవచ్చు.
6. ప్రాథమిక పాఠశాలలకు సంసిద్ధులను చేయడం

ECCE కేంద్రాలు ప్రైవేట్ రంగం :

ప్రైవేట్ రంగంలో వివిధ రకాలైన పేర్లతో లాభాపేక్ష ప్రధాన ఉద్దేశ్యంతో పూర్వబాల్యదశ విద్యా కార్యక్రమాలు నిర్వహించబడుతున్నాయి. డే కేర్ కేంద్రాలు , నర్సరీ కిండర్ గార్డెన్లు మొదలగు పేర్లతో ప్రైవేట్ రంగంలో ECCE కేంద్రాలు నిర్వహించబడుతున్నాయి.

ప్రభుత్వరంగంలో నిర్వహిస్తున్న ECCE / అంగన్‌వాడీ కేంద్రాలలో కంటే ప్రైవేటు సెక్టార్‌లో నిర్వహిస్తున్న డే కేర్, నర్సరీ కిండర్ గార్డెన్ కేంద్రాలలో ఉన్న పిల్లల సంఖ్య చాలా ఎక్కువ. ప్రైవేటు రంగంలో ఈ కేంద్రాలు మహానగరాలు పట్టణాలు, చిన్న పట్టణాలు, గ్రామాలు, మురికివాడలలో సైతం నిర్వహించబడుతున్నాయి. ప్రైవేటురంగం వారు ఆంగ్లంను బోధనా భాషగా ఈ కేంద్రాలలో ఉంచడం వలన తల్లిదండ్రులు ఈ కేంద్రాలకు ఆకర్షితులౌతున్నారు.

అదేవిధంగా విపరీతమైన హామీలతో ఎక్కువమంది పిల్లలను తమ కేంద్రాలలో చేర్చుకుంటున్నారు. సరైన వనరులు, బిల్డింగులు శిక్షణపొందిన ఉపాధ్యాయులు ఈ ప్రైవేటు రంగంలోని కేంద్రాలలో లేకపోవడం దీనితోపాటు పర్యవేక్షణ కూడా లేకపోవడం వలన నాణ్యమైన గుణాత్మకమై విద్య ఇక్కడ కొరవడింది. బలవంతంగా పిల్లలకు ప్రాథమికస్థాయిలో నేర్పించే 3R లను ఈ కేంద్రాలలో నేర్పించడం, సరైన వసతులు, ఆటస్థలం లేకపోవడం, ఇంటిపనికి ప్రాధాన్యత ఇవ్వడం వలన పూర్వబాల్యదశలో పిల్లలు విసుగుకు లోనై ఒత్తిడికి గురౌతున్నారు.

స్వచ్ఛందసంస్థలు పూర్వబాల్యదశ సంరక్షణ కేంద్రాలు

స్వచ్ఛంద సేవాసంస్థల ద్వారా నిర్వహించే పూర్వబాల్యదశ విద్యాకేంద్రాలు చాలా తక్కువగా ఉన్నప్పటికీ కొంతవరకు సమర్థవంతంగా ఇవి నిర్వహిస్తున్నాయి.

ఈ స్వచ్ఛంద సంస్థలు క్రెచ్చర్స్, డే కేర్ సెంటర్స్, బాలవడి కేంద్రాల ద్వారా పూర్వబాల్యదశను నిర్వహిస్తున్నాయి. ఒకవైపు ప్రభుత్వరంగంలోని ఇ.సి.సి.ఇ కేంద్రాలను అనుకరిస్తూనే మరియొకవైపు తల్లిదండ్రుల ఒత్తిడి వలన ప్రైవేటు రంగంలోని సంస్థల లాగా నిర్వహణను కొనసాగిస్తున్నాయి.

మూల్యాంకనం

వ్యాసరూప ప్రశ్నలు :

1. పూర్వబాల్యదశ సంరక్షణ మరియు విద్య యొక్క ముఖ్య లక్ష్యాలను వివరించి మనదేశంలో ఇ.సి.సి.యి ని ఎందుకు బలోపేతం చేయాలో తెలియచేయండి?
2. ప్రీస్కూల్ విద్యపై రూసో వెలుపరిచిన అభిప్రాయాలను వివరించండి.
3. ఆటల ద్వారా అభ్యసనం ఎందుకు ఆదర్శవంతమైన పద్ధతిగా పేర్కొంటారు?
4. పూర్వబాల్యదశ సంరక్షణ విద్యపై మేరియా మాంటిస్సోరి, ఫ్రోబెల్ల భావాలను వివరించండి.
5. గాంధీజీ ప్రీజేసిక్ ఎడ్యుకేషన్ విద్యాతత్వాన్ని, లక్ష్యాలను వివరించండి.
6. పూర్వప్రాథమిక విద్యలో ఫ్రోబెల్ యొక్క కిండర్గార్డెన్ విద్యావిధానం దాని ప్రాముఖ్యతను తెలియజేయండి.
7. జీవితాంత అభ్యసనం మరియు వికాసంలో పిల్లల పూర్వబాల్యదశ సంరక్షణవిద్య ఎంతో కీలకమైనది. చర్చించండి.

సంక్షిప్త ప్రశ్నలు :

1. తాగూర్ విద్యాతత్వాన్ని వివరించండి.
2. ECCE ని 0 నుండి 6 సం॥ ల వయస్సునుండి 8 సం॥ల వయస్సు వరకు పొడిగించుటలోగల ఔచిత్యం.
3. పూర్వప్రాథమిక విద్యపై గాంధీ భావనలను తెలియజేయండి.
4. ECCE లో ఎదుర్కొంటున్న సవాళ్ళను వివరించండి.
5. ECCE ప్రాథమిక పాఠశాల సంసిద్ధతకు ఎంతవరకు ఉపయుక్తంగా ఉంటుంది వివరించండి.

ప్రాజెక్టుపని :

1. వివిధ విద్యాతత్వవేత్తలు (ఈ పాఠ్యాంశములో వివరించినవారు కాకుండా) పూర్వప్రాథమిక విద్యపై వెలిబుచ్చిన అభిప్రాయాలను సేకరించండి.

రిఫరెన్స్ పుస్తకాలు :

1. Exemplar Guidelines for implimentation of Early Childhood Care and Education Curriculum, NCERT
2. What challenges exist for Early Childhood Care and Education? What should we do about them? - Nicholar Burnett (World Conference on ECCE, Sept 27 - 29, 2010 in Moscow)
3. National ECCE Policy 2012 (M.W.C.D. of India)
4. ECCE in India - Mid Decade Assessment - Venita Kaul, Deepa Sankar, National University of Education Planning and Administration, New Delhi)
5. Early Childhood Care and Education, M. Sen Gupta
6. Position Paper, NCERT
7. NCF - 2005

అధ్యాయం-2

వివిధ దశలలోని పిల్లల అభివృద్ధికి తగిన ECCE విద్యా

ప్రణాళిక నియమాలు మరియు పద్ధతులు

పరిచయము : పూర్వ బాల్యదశ సంరక్షణ మరియు విద్య (ECCE) విద్యా ప్రణాళిక అంటే ECCE కేంద్రాలలో నిర్వహించబడే మొత్తం కార్యక్రమాల సమాహారం అనగా పిల్లల సంరక్షణ, రోజువారీ కార్యక్రమాలు, పిల్లల శారీరక, మానసిక, సాంఘిక, భావోద్వేగ వికాసానికి సంబంధించిన అంశాలన్నింటినీ వివరించేది విద్యా ప్రణాళిక. ECCE విద్యా ప్రణాళిక స్వభావాన్ని బట్టి దీనిని విద్యా ప్రణాళిక బదులుగా విద్యా కార్యక్రమాలు అని వ్యవహరించటం జరుగుతుంది.

మహిళా శిశు సంక్షేమ మంత్రిత్వ శాఖ ఆధ్వర్యంలో 2013లో జాతీయ పూర్వ బాల్యదశ సంరక్షణ మరియు విద్య విధానాన్ని (National Early Child Care and Education Policy 2013) రూపొందించింది. దీని ప్రకారం ECCE విద్యా ప్రణాళికను రూపొందించి అమలు చేయడం జరుగుతుంది. ఈ అధ్యాయంలో పిల్లల అభివృద్ధికి, అనుగుణంగా ECCE విద్యా ప్రణాళిక సూత్రాలు మరియు పద్ధతులు, పిల్లల అవసరాలు మరియు పిల్లల సమగ్రాభివృద్ధి రంగాలు, వాటిని అభివృద్ధిపరచడానికి తగిన కృత్యాల గురించి తెలుసుకుందాం.

“కార్యక్రమాలు (ECCE విద్యా ప్రణాళిక, ప్రణాళికా బద్ధమైన అనుభవాలు. ఇవి తరగతి గదిలో సంభవిస్తాయి. కానీ తరచుగా పాఠశాల వెలుపల కూడా అంటే గృహం, సమాజంలోకి కూడా విస్తరిస్తాయి” మిలి ఆల్ మి.

అధ్యాయంలోని (యూనిట్) అంశాలు

(Sub Topics of the Unit)

- 2.1. పిల్లలు ఎలా నేర్చుకుంటారు?
పూర్వ బాల్యదశ, ఉత్తర బాల్య దశల మధ్య భేదాలు.
- 2.2. పిల్లల అవసరాలు మరియు స్వభావము
  - 1) స్వేచ్ఛ - భావవ్యక్తీకరణ ప్రయోగశీలత, ప్రోత్సాహం, సవాళ్లు
  - 2) ఆనందం / సంతోషం - ఆసరా, రక్షణ మరియు భద్రత, అవకాశం, మార్గదర్శకత్వం
  - 3) సర్దుబాటు - సమిష్టి సహకారం, వినటం, సహనం, పంచుకోవడం మరియు తదానుభూతి
  - 4) ఆరోగ్యం, క్షేమం, ఆరోగ్య అలవాట్లు, పౌష్టికాహారం
- 2.3. ప్రారంభ అభ్యసనలో చురుకైన క్రీడాపద్ధతుల ప్రాధాన్యత, మార్గదర్శక సూత్రాలు
- 2.4. పిల్లల సమగ్రాభివృద్ధి రంగాలు - వాటికి సంబంధించిన కృత్యాలు
- 2.5. ప్రారంభ సంవత్సరాలలో అక్షరాస్యత మరియు సంఖ్యా భావన
- 2.6. ECCE లోని అంశాలు మరియు బోధనాభ్యసన ఉపగమాలు (విద్య, సంరక్షణ, పోషణ, అలవాట్లు ఏర్పడుట, సంరక్షకుడు)

లక్ష్యాలు :

ఈ యూనిట్ చదవడం ద్వారా మీరు

1. పిల్లలు వివిధ దశలలో ఎలా నేర్చుకుంటారో అవగాహన చేసుకుంటారు.
2. పిల్లల అవసరాలు, వాటి స్వభావం, వాటిని తీర్చడానికి వివిధంగా కృషి చేయాలో తెలుసుకుంటారు.
3. ప్రారంభ సంవత్సరాల అభ్యసనంలో చురుకైన క్రీడా పద్ధతుల ప్రాధాన్యతను అవగాహన చేసుకుంటారు.
4. క్రీడా పద్ధతులైన మాంటిసోరి, కిండర్ గార్డెన్ మరియు పియాజే పద్ధతులను అవగాహన చేసుకుంటారు.
5. ECCE విద్యా ప్రణాళిక మార్గదర్శక సూత్రాలు అవగాహన చేసుకుంటారు.
6. వివిధ రంగాలలో పిల్లల వికాసం గురించి, అందుకోసం ECCE కేంద్రాలలో నిర్వహించే కార్యక్రమాల గురించి అవగాహన చేసుకుంటారు.
7. పూర్వ బాల్యదశలో పిల్లలలో అక్షరాస్యత మరియు సంఖ్యాభావనలు కలిగించుటకు వివిధంగా కృషి చేయాలో తెలుసుకుంటారు.
8. ECCE కేంద్రాలలో అంశాలైన విద్య, సంరక్షణ, పోషణ మరియు అలవాట్లు ఏర్పరచడంలో అమలు జరిగే కార్యక్రమాలను అవగాహన చేసుకుంటారు.

2.1 పిల్లలు ఎలా నేర్చుకుంటారు.

అభ్యసనం : వ్యక్తి పుట్టినప్పటి నుండి మరణించే వరకు నిరంతరం ఏదో ఒకటి నేర్చుకుంటూనే వుంటాడు. మామూలు పరిభాషలో వాడే ఈ నేర్చుకోవడాన్నే మనో విజ్ఞాన శాస్త్రంలో “అభ్యసనం” అంటారు.

వ్యక్తికి, పరిసరాలకు మధ్య జరిగే చర్య, ప్రతి చర్యల వల్ల వ్యక్తి ప్రవర్తనలో వచ్చే మార్పునే “అభ్యసనం” అంటారు. అభ్యసనం అంటే నూతన జ్ఞానాన్ని సంపాదించడం, అవసరమైనప్పుడు సందర్భానుసారంగా ఈ జ్ఞానాన్ని వినియోగించగలగడం.

ఉత్సాహంగా నేర్చుకోవడం అనేది పిల్లలందరికీ స్వాభావికంగానే వుంటుంది. అందరు పిల్లలు నేర్చుకొనే సామర్థ్యం కలిగి వుంటారు. ఆధునిక విద్యావేత్తలు పరిశోధనలు చేసి పిల్లలందరిలోను అభ్యసించే శక్తి ఉందని నిరూపించారు. పిల్లలు వారి పూర్వజ్ఞానం, స్వంత అనుభవాలతో స్వంతంగా జ్ఞానాన్ని నిర్మించుకోగలరు. పిల్లలు అనుకూలమైన వాతావరణంలో తమ అభిరుచులకనుగుణంగా నేర్చుకుంటారు.

1. పిల్లలు చేయడం ద్వారా నేర్చుకుంటారు (Learning by doing)

పిల్లలు ఒకరు చెప్పింది వినడం కాకుండా ప్రత్యక్షంగా ఆయా సందర్భాలలో పాల్గొని చేయడం ద్వారా ఒక నిర్ణయానికి వస్తారు. జాన్ డ్యూయీ (1940) అనుభవం మరియు చేయడం ద్వారా అభ్యసనానికి ప్రాధాన్యత ఇచ్చారు. విద్యార్థి యొక్క స్వీయ అభ్యాసనానికి అవకాశం ఇచ్చారు.

2. పిల్లలు అనుకరణ ద్వారా నేర్చుకుంటారు.

పిల్లలు పెద్దలను ఇతర వ్యక్తులను అనుకరించుట ద్వారా నేర్చుకుంటారు. ఉదాహరణకు పుస్తకాలు, వార్తా పత్రికలను పెద్దలు చదవడం చూసి పిల్లలు కూడా వాటిని చేతిలోకి తీసుకొని చదవడానికి ప్రయత్నిస్తారు.

3. పిల్లలు ఆటల ద్వారా నేర్చుకుంటారు:

పిల్లలు ఆనందంగా ఆడుకుంటారు. ఆడుకోవడం పిల్లల సహజ స్వభావం. పిల్లలకు ఆనందం కలిగించే ఏ పని

అయినా పిల్లలకు ఆటే. ఆటల ద్వారా అనేక విషయాలు నేర్చుకుంటారు. ఆటల ద్వారా పిల్లల సమగ్రాభివృద్ధి జరుగుతుంది. ఆటలాడుకునేటప్పుడు పిల్లలు తమలో తాము మాట్లాడుకుంటారు. తద్వారా పిల్లల్లో భాషాజ్ఞానం పెరుగుతుంది. మాంటిసోరి ప్రోబెల్, జాన్ డ్యూయి వంటి విద్యావేత్తలందరూ పిల్లలకు ఆటల ద్వారా విద్యనందించడాన్ని సమర్థించారు. ఆటల ద్వారా పిల్లల్లో సామాజిక, ఉద్వేగ వికాసము, అభివృద్ధి చెందుతుంది. ఆటల ద్వారా శారీరకాభివృద్ధి, నాయకత్వ లక్షణాలు పెంపొందుతాయి. ఆటల వలన పిల్లల్లో జ్ఞానాభివృద్ధి కలుగుతుందని, పిల్లలు జ్ఞాన నిర్మాణం చేసుకుంటారని పియాజే అభిప్రాయపడ్డాడు. జాన్ డ్యూయి కూడా బోధనా పద్ధతులలో క్రీడా పద్ధతి ప్రాధాన్యత వివరించాడు. వైగోట్స్కీ అభిప్రాయం ప్రకారం పిల్లలు తమ తోటి వారితో ఆటలాడుకోవడం వలన వారిలో సామాజిక సంబంధాలు ఏర్పరచుకొనే నైపుణ్యం ఏర్పడుతుంది, పదజాలం అభివృద్ధి చెందుతుంది. ఆటల వలన పిల్లల సర్వతోముఖాభివృద్ధి జరుగుతుంది.

4) పిల్లలు ప్రయోగాలు చేయడం ద్వారా, కనుగొనడం ద్వారా నేర్చుకుంటారు.

పిల్లలు అనేక ప్రయోగాలు చేస్తూ కనుగొనడం ద్వారా నేర్చుకుంటారు. ఇలా నేర్చుకున్న భావాలను, అనుభవాలను మాటలలో చెప్పడానికి ప్రయత్నిస్తారు. పరిశీలన ద్వారా చాలా విషయాలు తెలుసుకుంటారు. ప్రయోగాలు చేయడం ద్వారా పిల్లల్లో ఆసక్తి పెరుగుతుంది. ఉదాహరణకు నీళ్లలో రకరకాల వస్తువులను వేసినప్పుడు కొన్ని మునగడం, కొన్ని తేలడం చూసి అదే ప్రయోగాన్ని మరల మరల చేస్తారు. ఒక బకెట్లో చిన్న మగ్గులో నీళ్ళు పోస్తూ బకెట్ నింపుతాడు.

5) ప్రత్యక్ష అనుభవాలతో నేర్చుకుంటారు:

పిల్లలు, పెద్దలు లేదా ఇతరులు చెప్పే విషయాలను వినడం కంటే ప్రత్యక్షంగా ఆయా సన్నివేశాలలో పాల్గొని స్వయంగా తెలుసుకోవడం ద్వారా నేర్చుకుంటారు. రెండు వస్తువులలో ఏది పెద్దది అనేది ఒకదానిమీద ఒకటి పెట్టి చూడటం ద్వారా తెలుసుకుంటాడు.

6) పునరావృతమయ్యే అనుభవాల ద్వారా నేర్చుకుంటారు

పిల్లలు ఇసుకతో నిర్మాణాలు చేస్తారు. అవి కొంతసేపటికి పడిపోవటం గమనిస్తారు. మరల ఆకారాలు ఏర్పరచడం అవి పడిపోవటం జరుగుతుంది. డబ్బాలో ఇసుక నింపడం ఖాళీ చేయడం ద్వారా ఆకారాలు ఏర్పరచడం చేస్తారు. ఇలా అనేకసార్లు రకరకాల ఆకారాలు ఏర్పరుస్తూ భావనలు ఏర్పరచుకుంటారు. తద్వారా ఆనందం, సంతృప్తి పొంది, నూతన భావనలు ఏర్పరచుకుంటారు.

7) భావనల ద్వారా నేర్చుకుంటారు

మానవుడు పరిసరాలతో స్పందించేటప్పుడు ఒక వస్తువు గురించి గానీ, ఒక విషయం గురించి గానీ ఏర్పరచుకొనే ఒక సామాన్య అర్థాన్ని లేదా అవగాహనను “భావన” అంటారు. “సామాన్య లక్షణాలు ఉన్న ఒక ఉద్దీపనా తరగతిని “భావన” అంటారు. ఉదా: బంతి, తెలుపు, మొదలగునవి. భావన అంటే మేథోపరంగా ఏర్పడే ఒక అవగాహన. ఉదాహరణకు పిల్లలకు చతురస్రం, దీర్ఘచతురస్రం, వృత్తం వంటి ఆకారాలపై భావన కలిగితే అలాంటి ఆకారాలు గల వస్తువులను చూస్తారు. ఆయా ఆకారాలకు వాటి పేర్లను జతపరుస్తారు.

8) తెలిసిన వాటి నుండి తెలియని వాటిని నేర్చుకుంటారు?

పిల్లలు తమకు తెలిసిన విషయాలను, అలాంటి సందర్భాలలో కొంచెం తేడా వున్న విషయాలతో పోల్చుకుంటారు. ఉదాహరణకు : వర్షం వచ్చినప్పుడు ఆ నీరు ఆకాశం నుండి ఎలా వస్తుంది. ఆకాశంలో కుళాయి ఎవరు తిప్పారు అని

ఆలోచిస్తాడు. అంటే తనకు తెలిసిన విషయమైన కుళాయి త్రిప్పితే నీరు రావడాన్ని వర్షంతో పోల్చుకుంటారు.

9) పిల్లల భావనలు వర్షు లాకారంగా కొనసాగుతాయి.

పిల్లలు నిత్యం వారు ఏర్పరచుకున్న పాత భావనలు, క్రొత్త అంశాలు జోడించుకుంటారు. గతంలో ఏర్పడ్డ భావనలకు సంబంధించిన క్రొత్త విషయాలను కలుపుకుంటూ, పాత భావనలను సరిచేసుకుంటూ భావనలు విస్తరించుకోవడం జరుగుతుంది. పిల్లలు పెద్దలను ఏదైనా ప్రశ్న అడిగినప్పుడు దానికి లభించిన సమాధానంతో అప్పుడు సంతృప్తి చెందుతారు. తరువాత అదే ప్రశ్నను వేరే సందర్భంలో అడిగినప్పుడు క్రొత్త సమాధానం వస్తుంది. ఆ విధంగా వారు నిజ జీవితంలోని పాత, క్రొత్త భావనలను జత చేస్తూ తార్కికంగా ఆలోచించి భావనలను విస్తృతపరచుకుంటారు. ఉదాహరణకు ఘన పదార్థాలు, ద్రవ పదార్థాల గురించి తెలుసుకున్నప్పుడు ఘన పదార్థాలకు ఆకారం వుంటుందని, ద్రవ పదార్థాలకు ఆకారం ఉండదని అవి ఎటువంటి ఆకారం గల పాత్రలలోనైనా ఇమిడిపోతాయని తెలుసుకొంటారు.

10) పిల్లలు సమాహారంలో నేర్చుకుంటారు?

పిల్లలు చిన్న చిన్న సమాహారాలుగా ఏర్పడి కృత్యాలలో పాల్గొనుట ద్వారా, ఆటలు ఆడుట ద్వారా అనేక విషయాలు నేర్చుకుంటారు. పిల్లలు పరస్పరం అభిప్రాయాలు, ఆలోచనలు, సామర్థ్యాలు పంచుకుంటారు. పరస్పర సహకారం, ఇతరులు చెప్పేది వినడం పరిగణనలోకి తీసుకోవడం నేర్చుకుంటారు. ఇతరుల ఆలోచనలకు, భావాలకు మద్దతు ఇవ్వడం ద్వారా సామాజిక నైపుణ్యాలు అభివృద్ధి చెందుతాయి.

పూర్వ బాల్య దశ ఉత్తర బాల్యదశల మధ్య భేదాలు

జాతీయ పూర్వ బాల్యదశ సంరక్షణ మరియు విద్యా ప్రణాళిక చట్టం 2013 (NECCE 2013) ప్రకారం పూర్వ బాల్యదశను 0 నుండి 3 సం॥లు, 3 సం॥ల నుండి 6 సం॥ల వరకు రెండు దశలుగా విభజించారు. అయితే 0 నుండి 8 సంవత్సరముల వయస్సు పిల్లలు ECCE పరిధిలోకి వస్తారు. కనుక అభ్యసన అనుభవాల దృష్ట్యా బాల్యదశను పూర్వ బాల్యదశ, ఉత్తర బాల్యదశలుగా ఈ క్రింది విధంగా వివరించవచ్చు. ఆయా దశలలో పిల్లలు నేర్చుకునే విధానాలను వివరంగా తెలుసుకుందాం.

పూర్వ బాల్యదశ 0 నుండి 3 సంవత్సరాల పిల్లలు నేర్చుకునే విధానము

ఈ దశలో పిల్లలు చుట్టూ ఉన్న పరిసరాలను ఆసక్తిగా పరిశీలిస్తారు. భాషను ఉపయోగించి మాట్లాడగలుగుతారు. శారీరకంగా వివిధ అవయవాలను ఉపయోగించడంలో నైపుణ్యం సాధిస్తారు. ఒంటరిగా ఆడుకుంటారు

- 1) ఈ దశలో పిల్లలు ప్రత్యక్ష అనుభవాల ద్వారా నేర్చుకుంటారు.
- 2) పరిసరాల నుండి, వారి గ్రహణ శక్తిని బట్టి, పంచేంద్రియాల ద్వారా విషయాలు గ్రహిస్తూ నేర్చుకుంటారు.
- 3) కుటుంబంలోని పెద్దల నుండి పరిసరాల నుండి నేర్చుకుంటారు.
- 4) బొమ్మలతో ఆడుకుంటూ, మాట్లాడుతూ, పనులు చేస్తూ అనేక విషయాలు నేర్చుకుంటారు.

ఈ దశలో పిల్లలతో పరిసరాల గురించి మాట్లాడించటం, ఎన్నో విషయాలను మాట్లాడమని ప్రోత్సహించడం ద్వారా వారిలో అభ్యసనను పెంపొందించవచ్చు.

3 నుండి 6 సం॥ల వయస్సు పిల్లలు నేర్చుకునే విధానము

ఈ దశలో పిల్లలు అహంకేంద్రక (ఇగో సెంట్రీక్) స్వభావం కలిగి వుంటారు. ప్రతి విషయాన్ని తమ దృష్టి కోణం

నుండి చూస్తారు. క్రొత్త విషయాలు నేర్చుకోవాలనే కుతూహలంతో ఉంటారు. ఒకచోట స్థిరంగా ఎక్కువసేపు కూర్చోలేరు. పిల్లల ఎముకలు, కండరాలు ఇంకా అభివృద్ధి చెందుతూ ఉంటాయి. పిల్లల్లో తార్కిక ఆలోచన అభివృద్ధి చెందదు.

- 1) ఈ దశలో పిల్లలు మూర్త వస్తువులు మరియు ప్రత్యక్ష అనుభవాల ద్వారా నేర్చుకుంటారు.
- 2) విషయాన్ని పదే పదే వినడం, కథలు, పాటల పట్ల ఆసక్తి కలిగివుంటారు. కనుక వీటిద్వారా నేర్చుకుంటారు.
- 3) ఆటలాడుతూ, పరిగెత్తుతూ శారీరక నియంత్రణ చేసుకుంటారు.
- 4) పరిసరాలకనుగుణంగా తమ ఆలోచనలను అదుపులో పెట్టుకుంటారు.
- 5) చిన్న చిన్న సమాహారాలలో ఆడటానికి ఇష్టపడతారు. కనుక సమాహారాలలో ఆడటానికి ప్రోత్సహించాలి.
- 6) అనుకరణ ద్వారా నేర్చుకుంటారు. పెద్దలను, ఇతర పిల్లలను అనుకరించడం ద్వారా అనేక విషయాలు నేర్చుకుంటారు. ఉదాహరణకు పిల్లలు తల్లి ఇల్లు శుభ్రం చేయటంవంటి ఇంటి పనులు చేయడం చూసి, తాను కూడా అలాగే చేయడానికి ప్రయత్నించడం మనం గమనించవచ్చు.
- 7) పిల్లలకు రకరకాల కృత్యాలు కల్పిస్తూ పిల్లలు ఉత్సాహంగా పాల్గొనేలా చేయాలి.
- 8) బొమ్మలు, పజిల్స్, బ్లాకులు, మాస్కులు, తోలు బొమ్మలు ఉపయోగించి ఆడటానికి ప్రోత్సహించాలి.
- 9) ఈ దశలో పిల్లలు పొగడ్ల మరియు విమర్శలకు వెంటనే ప్రతిస్పందిస్తారు. కనుక పిల్లలు చేసే పనులను మెచ్చుకోవడం, తప్పులను సవరించడం ద్వారా వారిని ప్రోత్సహించాలి.
- 10) కథలు, పాటలు వినపించడం, అభినయ గేయాలు పాడించటం, సంఘటనలు, వస్తువుల గురించి మాట్లాడించడం ద్వారా పిల్లల్లో భాషను అభివృద్ధిపరచవచ్చు.

6 నుండి 8 సం||ల వయస్సు పిల్లలు నేర్చుకునే విధానము:

- 1) ఈ దశలో పిల్లలు చదవడం వ్రాయటం, కారణాలు చెప్పటం చేయగలుగుతాయి.
- 2) సమస్య పరిష్కార నైపుణ్యం అభివృద్ధి చెందుతుంది.
- 3) కండరాల చలనంలో నియంత్రణ సాధిస్తారు.
- 4) విషయాన్ని ఇతరుల దృష్టితో చూసి తదనుగుణంగా ప్రతిస్పందిస్తారు.
- 5) తోటి పిల్లలతో స్నేహానికి ప్రాధాన్యత ఇస్తారు.
- 6) నియమబద్ధమైన ఆటలు ఆడగలుగుతారు.
- 7) తమ భావాలను వ్యక్తపరచడంలో, ప్రయోగాలు చేయడంలో ఉత్సాహం కలిగి వుంటారు.
- 8) తార్కికంగా ఆలోచించి చిన్న సమస్యలు సాధించగలరు.
- 9) వర్గీకరణలు చేస్తారు.
- 10) భాషా నైపుణ్యాలు అభివృద్ధి చెందుతాయి.
- 11) ఒకే విషయంపై ఎక్కువ సేపు దృష్టి నిలుపగలరు.
- 12) చేతి వేళ్లకు పట్టు, కంటికి చేతికి సమన్వయం ఏర్పడుతుంది.
- 13) రాయడం, గీయడం, బొమ్మలు వేయడం మొదలగు నైపుణ్యాలు పెంపొందుతాయి.

కృత్యాధార పద్ధతులు అభ్యసనానికి అనుకూలం. కనుక ఉపాధ్యాయులు కృత్యాధార పద్ధతులు ఉపయోగించి పిల్లల్లో అభ్యసనాన్ని పెంపొందించాలి.

2.2 పిల్లల అవసరాలు- వాని స్వభావము

ప్రతి వ్యక్తికి అవసరాలు వుంటాయి. అవసరాలనేవి అందరికీ ఒకేరకంగా వుండవు. వారి వయస్సును బట్టి వ్యక్తిగత సామాజిక పరిస్థితిని బట్టి అవసరాలు మారుతూ ఉంటాయి. అవసరాలు ముఖ్యంగా రెండు రకాలు 1) ప్రాథమిక అవసరాలు 2) గౌణ అవసరాలు. ప్రాథమిక అవసరాలంటే ప్రతి వ్యక్తికి తప్పనిసరిగా కావలసినవి. ఉదాహరణకు గాలి, నీరు, ఆహారం, దుస్తులు మొదలగునవి. గౌణ అవసరాలంటే ఇవి వ్యక్తిని బట్టి పరిస్థితిని బట్టి మారుతూ ఉంటాయి. ఉదాహరణకు టి.వి, రేడియో, కంప్యూటర్, మోటారు సైకిల్, పుస్తకం మొ॥నవి. చిన్న పిల్లలు ప్రతీది నేర్చుకోవాలనే కుతూహలం కలిగి వుంటారు. పూర్వ బాల్యదశ పిల్లలు అనేక అవసరాలు కలిగి వుంటాయి. వీరికి బోధించే ఉపాధ్యాయులు వారి అవసరాల గురించిన అవగాహన కలిగి వుండాలి. అవసరాన్ని సంతృప్తి పరిచినప్పుడు పిల్లలు మానసికంగా, శారీరకంగా, ఆరోగ్యంగా, ఆనందంగా వుంటారు.

నేషనల్ కరికులమ్ (ఫ్రేమ్ వర్క్ 2005 (Position paper Focus Group on ECCE) ప్రకారం పిల్లల అభివృద్ధి చెందడానికి ఈ క్రింది అవసరాలు సంతృప్తి పరచవలసి వుంది.

- 1) **స్వేచ్ఛ** : పిల్లలు స్వేచ్ఛను కోరుకుంటారు. పెద్దల జోక్యం సహించలేరు. పూర్వ బాల్యదశ పిల్లలు ఈ క్రింది అంశాలకు సంబంధించి స్వేచ్ఛ కోరుకుంటారు.
- ఎ) **భావ వ్యక్తీకరణ** : పిల్లలు నిరంతరం ఏదో మాట్లాడటానికి ప్రయత్నిస్తుంటారు. ఇంటి వద్ద, పాఠశాలలో కూడా పిల్లలకు మాట్లాడానికి అవకాశం ఇవ్వాలి. అప్పుడే పిల్లలు స్వేచ్ఛగా తమ ఆలోచనలు, అభిప్రాయాలు వ్యక్తపరచగలరు. తద్వారా భాషాభివృద్ధి చేసుకోగలుగుతారు. ECCE కేంద్రాలలో స్వేచ్ఛా సంభాషణల ద్వారా పిల్లలకు ఇతర పిల్లలతో మరియు కార్యకర్తలతో మంచి సంబంధాలు ఏర్పడతాయి. కనుక పిల్లలు తరగతి గదిలో మాట్లాడటానికి ప్రశ్నించడానికి సందేహాలు తీర్చుకోవడానికి అవకాశం కల్పించాలి.
- బి) **ప్రయోగాత్మకత** : పిల్లలు ప్రయోగాలు చేసే స్వభావం కలిగివుంటారు. ప్రతీదీ పరిశీలిస్తూ ఏం జరుగుతుందీ, ఎలా జరుగుతుందీ తెలుసుకోవాలని ప్రయత్నిస్తూ వుంటారు. ఉదాహరణకు చిన్న డబ్బాతో నీళ్లను పెద్ద డబ్బాలో పోస్తూ అది ఎప్పుడు నిండుతుందా అని చూస్తారు. నీళ్లలో రకరకాల వస్తువులను వేసి అవి మునగడం, తేలడం చూసి ఆలోచిస్తారు. పిల్లలకు ప్రమాదకరం కానంతవరకు వారికి ప్రయోగాలు చేసుకునే అవకాశం కల్పించాలి. వారిని ఒక కంట కనిపెడుతూ అవసరమైనప్పుడు మాత్రమే పెద్దలు జోక్యం చేసుకోవాలి. ECCE కేంద్రంలో పిల్లలు ప్రయోగాలు చేస్తూ అనుభవ పూర్వక అభ్యాసనం జరగడానికి అవకాశాలు కల్పించాలి. ఉదా: మ్యాజిక్ పౌడర్ డబ్బా, క్రొవ్వొత్తితో మ్యాజిక్ మొదలైనవి.
- సి) **ప్రోత్సాహం** : పిల్లలు చిన్న పని చేసినా దానికి ప్రోత్సాహం కోరుకుంటారు. పిల్లలను ప్రోత్సాహిస్తే ఇంకా ఉత్సాహంగా నేర్చుకుంటారు. ఉదాహరణకు ఒక పాట కొంత తప్పులతో పాడినా బాగా పాడావని మెచ్చుకుంటూనే తప్పులను నెమ్మదిగా వివరించాలి. పిల్లలతో చప్పట్లు కొట్టించడం, బాగా చేశావని పొగడటం తల్లిదండ్రులతో వారి గురించి చెప్పడం వలన పిల్లలు సంతోషించి ఇంకా బాగా నేర్చుకుంటారు. కనుక ECCE కేంద్రంలో పిల్లలకు ప్రోత్సాహకరమైన పరిసరాలను ఏర్పాటు చేయాలి.

- డి) సవాళ్లు : అప్పటి వరకు ఇంటికి, ఇంటిలోని కుటుంబ సభ్యులతో మాత్రమే గడిపిన పిల్లలు మొదటి సారిగా పూర్వ ప్రాథమిక పాఠశాలకు రావడం అక్కడ కొత్త పరిసరాలు పద్ధతులకు అలవాడు పడటం వారికి ఒక సమస్య వారితో స్నేహంగా మెలగుతూ వారిలో బిడియాన్ని పోగొట్టి పాఠశాల వాతావరణానికి పద్ధతులకు అలవాటు పడేలా చేయాలి.
- 2) ఆనందం : సంతోషం సగం బలం. పిల్లలు విషయాలు సంతోషంగా నేర్చుకుంటారు. క్రింది విషయాలు సాధించడం ద్వారా పిల్లలు సంతోషంగా వుంటారు.
- ఎ) ఆసరా : (Support) పిల్లలు ప్రతిది స్వంతంగా చేయాలనుకుంటారు. ఉదాహరణకు తమ బట్టలు తామే వేసుకోవాలనుకుంటారు. వారికి ఆ విషయంలో సహాయం చెయ్యాలే తప్ప వద్దని అడ్డు పడకూడదు. అభ్యసనలో కూడా స్వయంగా అభ్యసించుటకు పరిస్థితులు కల్పించి అవసరమైనప్పుడు సహాయం చెయ్యాలి.
- బి) రక్షణ మరియు భద్రత: పిల్లలు రక్షణ మరియు భద్రత కోరుకుంటారు. అవి వాతావరణ పరిస్థితుల నుండి అనగా ఎండ, వాన చలి నుండి రక్షణ కల్పించేదిగా ECCE కేంద్రం వుండాలి. ఉపాధ్యాయులు పిల్లలను భయపెట్టకుండా స్నేహభావంతో మెలగాలి. అప్పుడే పిల్లలు బిడియం లేకుండా అందరితో కలిసి మెలిసి ఆట పాటలలో పాల్గొంటూ అభ్యసనం చేస్తారు. కనుక పిల్లలకు భద్రతా భావం కలిగించవలసిన బాధ్యత ECCE కార్యకర్తదే.
- సి. అవకాశం: పిల్లలు ఆటలాడటానికి, మాట్లాడటానికి, పాటలు పాడటానికి, ఇతర కృత్యాలు చేయడానికి వీలైనంత ఎక్కువ అవకాశం కల్పిస్తే స్వేచ్ఛగా ఆనందంగా నేర్చుకుంటారు.
- డి. మార్గదర్శకత్వం : పిల్లలు కృత్యాలు, ప్రయోగాలు చేసేటప్పుడు ఆటలు ఆడేటప్పుడు ఉపాధ్యాయుడు వారిని గమనిస్తూ తగు సూచనలివ్వాలి. వారు సరియైన దిశలో పురోగమించేలా చూడాలి.
- 3) సర్దుబాటు : ఇంటి నుండి పాఠశాలకు వచ్చిన పిల్లలకు పాఠశాల పరిసరాలు, పద్ధతులు వ్యక్తులు అంతా కొత్తగా వుంటుంది. వీటన్నింటికి అలవాటు పడటానికి కొంత సమయం పడుతుంది. ECCE కార్యకర్త మంచి మాటలతో ప్రేమగా వ్యవహరిస్తూ పిల్లలు సర్దుబాటు చేసుకునేటట్లు సహకరించాలి.
- ఎ. సమిష్టి సహకారం : ఈ దశలో పిల్లలు ఒంటరిగా ఆడుకోవడానికి ఇష్టపడతారు. పిల్లలు రకరకాల సామాజిక, సాంస్కృతిక నేపథ్యం గల కుటుంబాల నుండి ECCE కేంద్రానికి వస్తారు. పిల్లలందరూ ఆట, పాటలతో కలిసిమెలిసి పాల్గొనడం జట్టు కృత్యాలు చేయించడం ద్వారా వారి మధ్య స్నేహ భావం, సహకారం పెంపొందించాలి.
- బి) వినడం:

మీరు చెప్పింది పిల్లలు వినాలనుకొంటే పిల్లలు చెప్పేది మీరువినడానికి సిద్ధపడండి. వాళ్ళకు బోధించవద్దు. వాళ్ళు నేర్చుకోవడానికి సాయపడండి. వాళ్ళ దగ్గర ఎప్పుడూ చిరునవ్వుతో వుండడం, వాళ్ళతో కలిసి నవ్వడం ముందుగా మీరు నేర్చుకోండి. అప్పుడే పిల్లలు మీకు విద్యార్థులుగా గాక మిత్రులు వుంటారు. మీ దగ్గర నేర్చుకోవడానికి, మీతో ఆనందం పంచుకోవడానికి, కష్టాలు మీతో చెప్పుకోవడానికి ముందుకు వస్తారు. నా దృష్టిలో ఉపాధ్యాయుడి ప్రప్రథమ బాధ్యత ఇది - **కల్పకం చావలి, భారతీయ విద్యా భవన్**

పిల్లలు తాము చెప్పేది పెద్దలు, ఇతరులు వినాలని కోరుకుంటారు. కనుక పెద్దలు వారు మాట్లాడేది శ్రద్ధగా వినాలి. దానిలోని మంచి చెడులు వివరించాలి ఇతరులు చెప్పేది వినే అలవాటు చెయ్యాలి.

సి. సహనం : ఈ వయస్సులో పిల్లలు ఎక్కువసేపు ఒకేచోట ఉండలేరు. ఒకే విషయం మీద ఎక్కువ సమయం దృష్టి కేంద్రీకరించలేరు. వారికి కల్పించే కృత్యాలు తక్కువ సమయంలో పూర్తయ్యేలా రూపొందించాలి. ఆటలు, పాటలు, కథలు చెబుతూ వారికి ఆసక్తి కలిగించి వారి అవధానం పెంచటానికి కృషి చేయాలి. పిల్లలతో సహనంగా వుంటూ వారు ఇతరులతో సహనంగా వుండే అలవాటు చెయ్యాలి.

డి) పంచుకోవడం :

పిల్లల్లో స్వార్థం ఎక్కువగా ఉంటుంది. ప్రతిది తమ దృష్టితోనే చూస్తారు. అన్నీ తమకే కావాలని అన్నీ తామే చేయాలని భావన కలిగి వుంటారు. ఉదాహరణకు ఇంట్లో ఏదైనా ఒక పెద్ద పండు తీసుకు వచ్చినప్పుడు ముక్కలు చేసి పెడతామంటే పిల్లలు ఇష్టపడరు. మొత్తం తింటామని మారాం చేస్తారు. కొంత తిన్న తరువాత మిగతా వాళ్లకు ఇచ్చేస్తారు. జట్టు కృత్యాలు ఏర్పాటు చేసి వారిలో పంచుకునే అలవాటు పెంపొందించాలి.

ఇ) తదానుభూతి (Empathy)

ఇతరుల సంతోషం లేదా బాధను తనదిగా భావించినప్పుడు తదనుగుణంగా ప్రవర్తించగలం. పిల్లల స్వభావమును వారి పరిస్థితిని సరిగా అంచనా వేసి దానికి తగినట్లుగా స్పందించగలిగితే పిల్లలు బోధనాభ్యసన కృత్యాలలో పాల్గొనగలరు.

4) ఆరోగ్యం క్షేమం :

ఆరోగ్యం మహాభాగ్యం అన్నారు పెద్దలు. పిల్లలు ఆరోగ్యంగా ఉన్నప్పుడే ఉత్సాహంగా నేర్చుకుంటారు. పిల్లలు ఆరోగ్యంగా క్షేమంగా ఉండేలా చూసుకోవలసిన బాధ్యత తల్లిదండ్రులు మరియు ఉపాధ్యాయులదే. ECCE / అంగన్ వాడీ కార్యకర్తలు పిల్లల ఆరోగ్య విషయంలో ఈ క్రింది విషయాలు పాటించాలి.

- ఎ) పిల్లల్లో గల ఆరోగ్య సమస్యలు గుర్తించి తగిన వైద్య సహాయం అందేలా చూడటం తల్లిదండ్రులకు తెలియచేయడం.
- బి) పిల్లలకు ఎప్పటికప్పుడు ఆరోగ్య పరీక్షలు చేయించటం.
- సి) పిల్లల ఎత్తు, బరువు చూస్తూ పెరుగుదల సరిగా లేని పిల్లలను గుర్తించి ప్రత్యేక శ్రద్ధ వహించడం
- డి) పిల్లల్లో దృష్టిలోపం ఇంకా ఇతర లోపాలు గుర్తించి తల్లిదండ్రుల దృష్టికి తీసుకురావడం ప్రభుత్వ ఆరోగ్య సంక్షేమ పథకాలను వినియోగించుకోవడం.
- ఇ) క్రమం తప్పకుండా ఆయా సమయాలలో పిల్లలకు వ్యాధి నిరోధక టీకాలు వేయించడం.

1) ఆరోగ్యకరమైన అలవాట్లు :

పరిశుభ్రత, ఆరోగ్యకరమైన అలవాట్లు పెంపొందించడం వల్ల పిల్లలు ఆరోగ్యంగా ఉంటారు. పిల్లలకు వ్యక్తిగత పరిశుభ్రత ప్రాముఖ్యతను వివరించాలి. పిల్లల్లో ఈ క్రింది అలవాట్లు పెంపొందించాలి.

- 1) ప్రతిరోజు పండ్లు తోముకోవడం, స్నానం చేసి శుభ్రమైన బట్టలు ధరించడం.
- 2) భోజనం తినేముందు తిన్న తరువాత చేతులు, కాళ్ళు శుభ్రంగా కడుక్కోవడం.
- 3) జలుబు, దగ్గు లాంటివి వచ్చినప్పుడు ఇతరులకు దూరంగా ఉండటం.

4) తల్లిండ్రులకు పరిశుభ్రత ప్రాధాన్యతను వివరించాలి. పిల్లలకు పెట్టే ఆహారం పరిశుభ్రమైన వాతావరణంలో తయారు చేయించాలి.

2) పోషకాహారం : పిల్లలు ఎప్పుడూ ఆడుతూ, పాడుతూ చురుకుగా వుంటారు. వారికి శక్తి సామర్థ్యాల కోసం, శరీర నిర్మాణం జరగటానికి పోషకాహారం అవసరం. పోషకాహారం లభించనట్లైతే పిల్లల శారీరక, మానసిక పెరుగుదల సరిగా వుండదు. పిల్లలు అనేక జబ్బులకు గురి అయ్యే అవకాశం వుంటుంది. కనుకనే అంగన్ వాడీ కేంద్రాలలో పోషకాహారం అందిస్తున్నారు. తల్లిండ్రులకు పోషకాహార ప్రాముఖ్యత తెలియచేసి ఇంట్లో కూడా పోషకాహారం అందేలా చూడాలి.

2.3 ప్రారంభ సంవత్సరాల అభ్యసనంలో చురుకైన మరియు క్రీడా పద్ధతుల ప్రాధాన్యత, మార్గదర్శక సూత్రాలు

1920, 1930 సంవత్సరాలలో పిల్లల క్రీడలపై అనేక అధ్యయనాలు జరిగాయి. వివిధ వయస్సులలో పిల్లలు ఎలా ఆడుకుంటారో తద్వారా ఎలా నేర్చుకుంటారో ఈ అధ్యయనాలలో పరిశీలించడం జరిగింది.

వివర్తనా ప్రక్రియగా విద్య - ప్రోబెల్, మాంటిస్సోరి

పాశ్చాత్య విద్యావేత్తలైన రూసో, జాన్ డ్యూయి, మాంటిస్సోరి ప్రోబెల్ మొదలైన విద్యావేత్తలందరూ పూర్వ బాల్యదశ, విద్యా ప్రణాళిక, క్రీడలు, కృత్యాలు, ప్రయోగాలు మరియు అనుభవాలతో కూడి ఉండాలని అభిప్రాయపడ్డారు. భారతీయ విద్యా తత్వవేత్తలైన గాంధీ, రాగూర్, గిజూబాయి, తారాబాయి మోదక్ మొదలైన వారు చిన్నపిల్లలకు విద్యనందించుటలో శిశుకేంద్రీకృత విధానాల ప్రాధాన్యతను వివరించారు. వివిధ రకాల వస్తువులను ఉపయోగించి కృత్యాలు చేయడంలో పిల్లలు ఆసక్తి కలిగివుంటారని పరిశోధనలలో గమనించారు.

ఆధునిక మనోవిజ్ఞాన శాస్త్రవేత్తలైన పియాజే, బ్రూనర్, వైగోట్ స్కీలు కూడా పరిశోధనలు చేసి ఆటలు మరియు కృత్యాల ద్వారా పిల్లలు సహజంగా నేర్చుకుంటారని నిరూపించారు.

2.3.1 క్రీడ నిర్వచనము :

పియాజే క్రీడను మనోవికాస ప్రక్రియగా పేర్కొన్నాడు. ఏ వ్యక్తి అయినా తన తీరిక సమయాల్లో తనకిష్టమైన ఏ పనిని చేస్తాడో దానినే క్రీడ అని గుల్లిక్ నిర్వచించాడు. ఇతర ప్రవర్తన అంతా వివరించిన తరువాత మిగిలి వుండేది క్రీడ కొందరు బాల్య దశకు నిర్దిష్టమైన ప్రక్రియగా క్రీడను నిర్వచించారు.

2.3.2 ప క్రీడా పద్ధతులు :

క్రీడలను ముఖ్యంగా 3 రకాలుగా వర్గీకరిస్తారు.

1) స్వేచ్ఛ లేదా అయత్న క్రీడా పద్ధతి :

శిశువు జన్మించిన తొలిరోజుల్లో ఆడే ఆట. ఈ ఆట స్వేచ్ఛగా ఒంటరిగా తనంత తాను, తన అభిరుచి ననుసరించి ఆడుకుంటుంది. దీనికి సమయ నిబంధనలేమీ ఉండవు.

2) వ్యవస్థాపిత లేదా నిర్మాణాత్మక క్రీడా పద్ధతి :

6 సంవత్సరముల వయస్సు దాటిన పిల్లలు తాము సమకూర్చుకున్న వస్తువులతో ఆటలు ఆడతారు. ఉదాహరణకు అగ్గిపెట్టెలతో రైలు, అట్టముక్కలతో ఇల్లు, పాఠశాల నమూనా లాంటివి నిర్మించడానికి ప్రయత్నిస్తారు.

నిర్మాణాత్మకంగా సాధించిన పనులతో ఆనందం, తృప్తి పొందుతారు. ఈ సమయంలో పిల్లలకు తల్లిదండ్రులు, ఉపాధ్యాయుల మార్గదర్శకత్వం అవసరమౌతుంది.

3. నాటకీకరణ క్రీడా పద్ధతి :

అధిక ప్రజ్ఞ గల పిల్లలు నాటకీకరణంలో తమ సృజనాత్మక, నిర్మాణాత్మకమైన శక్తులను ఉపయోగించి ఆనందం పొందుతారు. నాటకీకరణను పెద్ద పిల్లల ద్వారా, టీ.వి.లు, సినిమాలు చూడటం ద్వారా తల్లిదండ్రులు, ఉపాధ్యాయుల నుండి స్నేహితుల నుండి నేర్చుకుంటారు. పిల్లలు తల్లిదండ్రుల పాత్రలు, ఉపాధ్యాయ విద్యార్థి పాత్రలు, దొంగ పోలీసు పాత్రలు పోషించి ఆడుకుంటారు.

2.3.3. క్రీడా పద్ధతుల ప్రాముఖ్యత :

పూర్వ బాల్యదశ విద్యలో క్రీడా పద్ధతికి చాలా ప్రాధాన్యత ఉంది. క్రీడా పద్ధతి శిశుకేంద్రీకృతమైనది. పిల్లలు ఆటలు కృత్యాల ద్వారా విద్య నేర్చుకుంటారు. క్రీడా పద్ధతిలో పిల్లలు ప్రత్యక్ష అనుభవాల ద్వారా నేర్చుకుంటారు. ఈ దశలో పిల్లలు ఏవిషయం మీద అయినా కేవలం 7 నుండి 15 నిమిషాలు మాత్రమే దృష్టి నిలపగలరు. శారీరకంగా, మానసికంగా లీనమయ్యే కథలు, కృత్యాలలో మాత్రమే ఎక్కువ సేపు దృష్టి నిలపగలరు. ఉదాహరణకు మట్టితో బొమ్మలు చేయడం, ఇసుకలో ఆటలాడటం, అగ్గిపెట్టెలతో ఇల్లు కట్టడం మొదలగు పనులలో ఎక్కువసేపు ఉండగలరు.

క్రీడా పద్ధతిలో పిల్లలు ఇతర పిల్లలతో కలిసి పనిచేయడం వల్ల ఆనందాన్ని, ప్రయోజనాన్ని పొందుతారు. నైపుణ్యాలను పెంపొందించుకోగలుగుతారు. ఈ పద్ధతిలో పిల్లలు అభ్యసనంలో చురుకుగా పాల్గొంటారు. క్రీడా పద్ధతి పూర్వ బాల్యదశ విద్యకు సమర్థవంతమైన మాధ్యమం. క్రీడా పద్ధతి పిల్లలలో చదువు పట్ల ప్రేరణను, ఆసక్తిని కలిగిస్తుంది. ఈ పద్ధతి పిల్లలను ప్రాథమిక విద్యకు సంసిద్ధులను చేస్తుంది. క్రీడా పద్ధతి పిల్లల అభ్యసనా సామర్థ్యాన్ని, నైపుణ్యాభివృద్ధిని, అభిరుచి, వైఖరులను ఉపాధ్యాయులు అర్థం చేసుకోవడంలో ఉపయోగపడుతుంది. క్రీడా పద్ధతి ఆనందదాయక అభ్యసనంలో (joyful learning) ఓ మంచి బోధనా పద్ధతి.

పూర్వ ప్రాథమిక విద్యలో క్రీడా పద్ధతి ప్రాముఖ్యతను ఈ క్రింది చిత్రపటం ద్వారా తెలుసుకోవచ్చు.

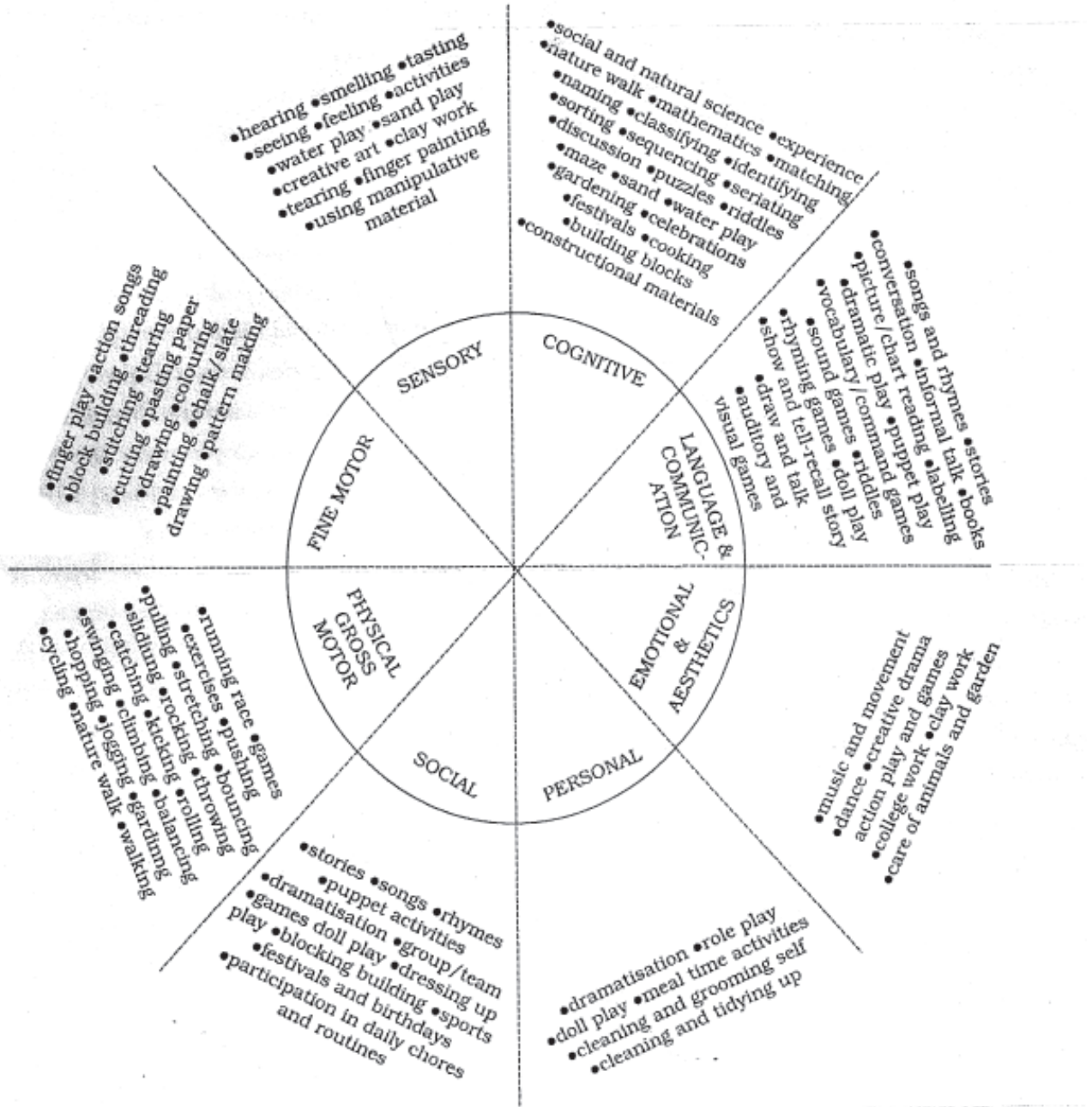

Figure 2.1 Suggested Play-Based Activities

Source: *Play Activities for child Development: A Guide to Preschool Teachers*. Mina Swaminathan and Prema Daniel National Book Trust, New Delhi. 2004

ఇటలీ దేశస్థురాలైన డాక్టర్ మరియు మాంటిస్సోరి (1870-1952) మతి స్థిమితం లేని రోగులకు వైద్యం చేసేది. వారికి విద్య నేర్పడానికి కొత్త కొత్త పద్ధతులను పాటించి విజయం సాధించింది. 3 సంవత్సరాల నుండి కౌమార దశ వరకు 4 దశలుగా విభజించి అమలు పరచింది. ఆమె 1939లో భారతదేశానికి వచ్చి 1951 వరకు ఇక్కడ పూర్వ ప్రాథమిక పాఠశాల పరిస్థితులు గమనించి చిన్న పిల్లలకు మంచి విద్య అందించాలనే లక్ష్యంతో పూర్వ ప్రాథమిక విద్యలో అనేక మార్పులు తీసుకువచ్చింది. పిల్లలకు పూర్వ ప్రాథమిక విద్యను సంపూర్ణంగా అందించుటకు చాలా కృషి చేసింది. ప్రపంచమంతటా మాంటిస్సోరి పాఠశాలలు స్థాపించడం జరిగింది.

మాంటిస్సోరి విద్యా విధానం సూత్రాలు :

- 1) పిల్లలకు సంపూర్ణమైన స్వేచ్ఛను ఇవ్వాలి. ఈ స్వేచ్ఛ పిల్లల్లో స్వీయ క్రమశిక్షణ, స్వీయ నిగ్రహం అభివృద్ధి చెందటానికి దారితీస్తుంది.
- 2) పిల్లలకు స్వంతంగా నేర్చుకునే సామర్థ్యం ఉంటుంది. కనుక పిల్లల స్వీయ అభ్యసనానికి అవకాశం కల్పించాలి.
- 3) పిల్లల సమగ్రమూర్తి మత్వాన్ని పెంపొందించడానికి శారీరక, మానసిక, సాంఘిక ఉద్వేగ అంశాల్లో తగిన ప్రాధాన్యత ఇవ్వాలి.
- 4) జ్ఞానేంద్రియాల శిక్షణకు, చలన నాడుల సమర్థతకు ప్రత్యేక పరికరాలు రూపొందించి అమలు పరచడం జరుగుతుంది.
- 5) జట్టు పని కంటే వ్యక్తిగత పనికి ప్రాముఖ్యత ఇవ్వడం జరుగుతుంది.
- 6) పిల్లలు తమ చుట్టూ వున్న పరిసరాలను పరిశీలించి ప్రత్యక్ష అనుభవాల ద్వారా అవగాహన చేసుకోవడం నైపుణ్యాలు ఆర్జించడం అనేది ముఖ్యమైన అంశం.
- 7) ఆరోగ్యం, పరిశుభ్రతకు ప్రాధాన్యత వుంటుంది.
- 8) పిల్లలు స్వయం నిర్ణయాలు చేసుకోవడానికి అవకాశం కల్పించడం.
- 9) స్వయంగా తప్పులను సవరించుకుంటూ బోధనా పరికరాలను పయోగిస్తూ భావనలు అభ్యసించడం.
- 10) పిల్లల శారీరక, మానసిక అభివృద్ధి ఆధారంగా విద్యా కార్యక్రమాలు ఇవ్వడం జరుగుతుంది.

మాంటిస్సోరి పాఠశాలలను (కాసాబాంమెన్స్) “పిల్లల గృహాలు” అని పిలుస్తారు. ఈ పాఠశాలలో ఒక పెద్దగది ఇతర చిన్న గదులు ఉంటాయి. పెద్దగదిలో పిల్లలు అభ్యసించడం కోసం కొన్ని ప్రజ్ఞానాత్మక పనులు నిర్వహిస్తారు. ఇతర చిన్న గదులు పిల్లల ఆటలకు నిద్రపోవటానికి ఉపయోగిస్తారు. పిల్లలకు స్వీయ అభ్యసనం, నైపుణ్యాలు, జీవిత వాస్తవ విషయాలలో అభ్యసనం జరుపుతారు. ఇందుకోసం క్రింది పద్ధతులను ఉపయోగిస్తారు.

ఎ) చలన విద్య (Motor Education) : పిల్లల్లో చలన కౌశలాలు అభివృద్ధి పరచడానికి నడవడం, గెంతడం, కూర్చోవడం, పరుగెత్తడం, వస్తువులను ఎత్తడం, నీళ్లను పెద్ద పాత్రల నుండి చిన్న పాత్రలలోకి వంచడం, కాగితాలు కత్తిరించడం, మడత పెట్టడం, గుండీలు పెట్టుకోవడం వంటి కృత్యాల ద్వారా అవకాశం కల్పిస్తారు. వ్యక్తిగత పరిశుభ్రత, పరిసరాల పరిశుభ్రతను కూడా నేర్పుతారు. గదులు ఊడ్చడం, వస్తువులన్నింటిని క్రమ పద్ధతిలో అమర్చుకోవడం, మంచి ఆరోగ్యకరమైన అలవాట్లు నేర్పుతారు.

బి) జ్ఞానేంద్రియ పద్ధతి : జ్ఞానేంద్రియ విచక్షణకు చెందిన నైపుణ్యాలను రంగు, రూపం, పరిమాణం, బరువు, ఉష్ణోగ్రత భేదాలు (చల్లని, వేడి) మొదలైన భావాలను ప్రయోగాత్మకంగా చేసి తెలుసుకోవడం, అభివృద్ధి చేయడం జరిగింది. ఇందుకోసం రంగు రంగుల వస్తువులు, టచ్ బోర్డులు, అవుట్ లైన్ చిత్రాలు మొదలైన సామాగ్రి అవసరమవుతాయి.

సి) విద్యా విషయాల అభ్యసనం : మాంటిసోరి పద్ధతిలో 4 సంవత్సరముల వయస్సు వచ్చేటప్పటికీ విద్యా విషయాలలో బోధన ప్రారంభిస్తారు. వస్తువుల పేర్లు పలికించడం ద్వారా భాషా బోధన, ఉచ్చారణ దోషాలు సవరించడం జరుగుతుంది. పఠనం, లేఖనం బోధిస్తారు. ట్రేసింగ్, బొమ్మలకు రంగులు అద్దడం మొదలగు కృత్యాలు చేయించడం ద్వారా రాతపని ప్రారంభిస్తారు దశాంశ పద్ధతిలో తయారుచేసిన ఎరువు, నీలం కడ్డీల ద్వారా సంఖ్యలు పఠించడం చేస్తారు.

మాంటిసోరి పద్ధతిలో ఉపాధ్యాయుడి పాత్ర :

- 1) ఉపాధ్యాయుడు రిసోర్సు పర్సన్ గా మాత్రమే వ్యవహరిస్తాడు.
- 2) విద్యార్థి కేంద్రీకృత పద్ధతిలో, ఆగమన పద్ధతిలో అభ్యసనం జరుగుతుంది.
- 3) పిల్లలకు ఉద్వేగ వికాస అభివృద్ధిలో సహాయకారిగా వుంటాడు.
- 4) క్రీడ పద్ధతి ప్రదర్శన పద్ధతులను ఉపయోగిస్తాడు
- 5) ప్రయోగాలు చేయడంలో, కృత్యాలు, ఆటలలో పిల్లలను ప్రోత్సహిస్తాడు.
- 6) విద్యార్థి అంతర్గత అభివృద్ధి, ప్రవర్తనలను గుర్తించి మార్గదర్శకత్వం చేస్తాడు.

2.3.5 కిండర్ గార్డెన్ పద్ధతి

జర్మనీ దేశానికి చెందిన విద్యావేత్త హెడ్రిక్ ప్రోబెల్ 1837 సంవత్సరంలో బాడ్ బ్లాంకన్ బర్గ్ లో స్థాపించిన “Play and Activity Institute”లో మొట్టమొదటి సారిగా కిండర్ గార్డెన్ అనే పదాన్ని ప్రవేశపెట్టాడు. కిండర్ గార్డెన్ అనగా “బాలోద్యానం” అని అర్థం. ఇందులో పిల్లలు ప్రకృతిని పరిశీలించడం, తమ చుట్టూ ఉన్న పరిసరాలను అవగాహన చేసుకోవడం ద్వారా తమంతట తామే ఈ ఉద్యానవనంలో పెరగడం అనేది ప్రధానమైన అంశం. పిల్లలు ఒకరితో ఒకరు మాట్లాడుకోవడం, కలిసి ఆడుకోవడం ద్వారా వారిలో భావ ప్రకటన వ్యక్తమౌతుంది.

పాఠ్య ప్రణాళిక : భాష, గణితం, విజ్ఞానశాస్త్రం, సంగీతం, కళలు, ఆధ్యాత్మిక పఠమైన బోధనకు అనువైన అంశాలు.

కిండర్ గార్డెన్ విద్యలో ప్రధాన సూత్రాలు :

- 1) పాఠశాల అనేది ఒక సాంఘిక ప్రయోగశాల.
- 2) శారీరక, మానసిక, నైతిక శక్తులను పెంపొందించే కార్యక్రమాలకు పని అనుభవం, స్వయంభావ ప్రకటనకు ప్రాధాన్యం
- 3) ఆటలతో పాటు, కథలు, పాటలు, నిర్మాణపు కృత్యాలు అభ్యసనలో అంతర్భాగం కావడం
- 4) ప్రకృతి అధ్యయనం, పరిశీలన కేంద్రంగా వ్యాసక్తులు చేయడం
- 5) భావస్వేచ్ఛ, స్వయం క్రమశిక్షణకు, వివిధ మార్గాల ద్వారా అభ్యసనం చేయడానికి అవకాశం కల్పించడం
- 6) మూర్త వస్తువుల ద్వారా అభ్యసన, జ్ఞానేంద్రియాలకు శిక్షణ ఇవ్వడం.

ఆటలను ప్రధానంగా ప్రోబెల్ చేసుకుని తన కిండర్ గార్డెన్ విద్యలో 20 బహుమతులు, వృత్తులు అభివృద్ధి పరచాడు.

బహుమతులు : బహుమతుల ద్వారా పిల్లలు ఆ బొమ్మల్లో వున్న వస్తువుల లక్షణాలను అన్వేషిస్తారు. ఉదాహరణకు రకరకాల బంతులు, ఘన రూపాలు, స్థూపము, త్రిభుజకార చెక్కముక్కలు వలయాలు, మైనపు ఉండలు, కార్డుబోర్డు మొదలైనవి. ఈ బహుమతులను పిల్లలకు ఒక క్రమ పద్ధతిలో అందించడం జరుగుతుంది. తద్వారా పిల్లలు గణితపరంగా సంఖ్యాభావన, సమయం, వస్తువులను వివిధ రూపాల్లో అమర్చడం వంటి అంశాల పట్ల జ్ఞానం పొందుతారు.

వృత్తులు : పై బహుమతులలోని వస్తువులను ఉపయోగించి నిర్వహించే కార్యక్రమాలనే వృత్తులు అంటారు. ఉదాహరణకు ఘనరూపాలు, ఉపరితలాలు, గీతలు, బిందువులతో కృత్యాలు నిర్వహించబడును. కార్డుబోర్డు, కాగితం, కర్ర మొదలైన వాటితో నిర్మాణ కృత్యాలు చేపట్టడం జరుగుతుంది. బహుమతులు, వృత్తులు అనేవి ఒక మనోవైజ్ఞానిక శిక్షణ, ఇవి జ్ఞానేంద్రియాలైన దృష్టి స్పర్శలతో పిల్లలకు తగిన శిక్షణనిస్తాయి.

ఈ పద్ధతిలో అభ్యసన క్రింది విధంగా జరుగుతుంది.

1) కథలు చెప్పడం 2) పాటలు పాడటం 3) ఆటలు ఆడటం 4) నిర్మాణం

1) **కథలు చెప్పడం :** కథలు వినడంలో పిల్లలకు ఏకాగ్రత, ఉత్సుకత, ఊహాత్మక ఆలోచనలు కలుగుతాయి.

2) **పాటలు పాడటం :** అభినయాల ద్వారా పిల్లలు తమ హావభావాలను వ్యక్తీకరణ చేస్తారు. ఇంద్రియాలు, కండరాలు, కాళ్లు చేతుల మధ్య సమన్వయం ఏర్పడుతుంది.

3) **ఆటలు ఆడటం :** ఆటల ద్వారా పిల్లల్లో భావ వ్యక్తీకరణతో పాటు కండరాలు, అవయవాలు బలపడటం, వీటి మధ్య సమన్వయంతో పాటు సాంఘికీకరణ జరుగుతుంది.

4) **నిర్మాణం :** నిర్మాణ కృత్యాలు ఇవ్వడం ద్వారా పిల్లలు చేతులతో నేర్పుగా పనిచేయడంతో పాటు సృజనాత్మకత అభివృద్ధి చెందుతుంది.

పై కృత్యాలు నిర్వహించడం ద్వారా పిల్లల్లో స్వయం వివర్తన, స్వయంభావ ప్రకటన, స్వయం అధ్యయనం వంటి సామర్థ్యాలు అభివృద్ధి చెందుతాయి. ఈ పద్ధతిలో పిల్లలు కంఠస్థం చేయరు. ఉపాధ్యాయుడు కేవలం సహాయకారిగా వుంటూ పిల్లలను వివిధ కృత్యాలలో పాల్గొనేటట్లు ప్రోత్సహిస్తాడు. అవసరమైన సామాగ్రిని అందుబాటులో ఉంచుతాడు.

2.3.6 పియాజే పద్ధతి : ఫ్రెంచి దేశానికి చెందిన పియాజే పిల్లల జ్ఞానాత్మక వికాసంపై అనేక పరిశోధనలు చేశాడు.

కనుక్కోవడం, జ్ఞప్తి యందుంచుకోవడం, వర్గీకరించడం, క్రోడీకరించడం, సాధారణీకరణ వంటి ప్రక్రియలన్నీ ప్రజ్ఞకు సంబంధించిన అంశాలుగా పేర్కొన్నాడు.

చిన్న పిల్లల బోధనా పద్ధతులపై ఈ క్రింది మనో వైజ్ఞానిక సూత్రాలు సూచించాడు.

1) ఏదైనా ఒక వస్తువు గురించి తెలుసుకోవాలంటే దానితో చర్చ జరపాలి. తమంతట తాము వస్తువులను నిర్వహించగల మార్గాలు కనుగొనాలి.

2) పిల్లలు ప్రయోగ పూర్వకంగా వస్తువులతో చర్చ జరపాలి.

3) పిల్లలు ఏవిషయానికి ఎక్కువ ప్రేరణ పొందుతున్నారో గ్రహించాలి.

4) బోధనలో చురుకైన పద్ధతులు ప్రవేశపెట్టాలి. పిల్లలు స్వయంగా, స్వేచ్ఛగా అన్వేషించడం, ప్రశ్నించడం కనుగొనటం చేయాలి.

5) ఉపాధ్యాయుడు పిల్లల మేధస్సు, అభ్యసన తెలుసుకోవడానికి ప్రయోగాలు చెయ్యాలి.

బోధనా పద్ధతులు :

- 1) అనేక రకాలైన అనుభవాలు కల్పించుట : పిల్లలలో పరిశీలన, అనుభవాల ఆధారంగా వారిలో గ్రహణ శక్తి, జ్ఞానం భావనలు కలిగేలా రకరకాల కృత్యాలు వారితో చేయించాలి.
- 2) భాషా నైపుణ్యాలకు ప్రాముఖ్యత : స్వయం ప్రకటన, విచక్షణ, ఆలోచనలు, ఇతరులతో సంభాషించడం వంటివన్నీ భాష పైనే ఆధారపడి వుంటాయి. కనుక భాషా జ్ఞానాన్ని పెంచే కృత్యాలు మాట్లాడించడం, చదివించడం, తోటిపిల్లలతో కబుర్లు చెప్పడం వంటివి చేయించాలి.
- 3) తెలివిని పెంచడానికి ప్రాముఖ్యత : చర్చలలో పాల్గొనడం, ప్రశ్నలు వేయడం, ఆలోచింపజేయడం వంటి కృత్యాల ద్వారా తెలివిని పెంచడానికి కృషి చేయాలి.
- 4) అభ్యసనకు అనుకూలమైన పరిసరాలు కల్పించుట : పిల్లలకు ఆసక్తిని, ఆహ్లాదాన్ని కలిగించే పరిసరాలు ఏర్పాటు చేయడం ద్వారా పిల్లలలో అభ్యసన బాగా జరుగుతుంది.

2.3.7. మార్గదర్శక సూత్రాలు :

అభ్యసనానికి ఆధారంగా ఆట మరియు కళలలో అనుభవం పొందడమే గాని నిపుణత సాధించడం కాదు.

National Focus Group on ECCE ప్రకారం పూర్వ బాల్యదశ సంరక్షణ మరియు విద్య ప్రణాళిక ఈ క్రింది మార్గదర్శక సూత్రాలనుసరించి రూపొందించాలని అభిప్రాయపడింది. ECCE ఉపాధ్యాయులకు వీటిపై అవగాహన ఎంతైనా అవసరం.

ఎ) అభ్యసనానికి ఆధారంగా ఆట : పాశ్చాత్య విద్యావేత్తలైన రూసో, జాన్ డ్యూయీ, మాంటిస్సోరి, ప్రోబెల్ మొదలైన విద్యావేత్తలు పూర్వ బాల్యదశ విద్యలో క్రీడల ప్రాధాన్యతను గుర్తించారు. భారతీయ విద్యా వేత్తలైన గాంధీ, తాగూర్, గిజూబాయి మొదలైన వారు కూడా శిశుకేంద్రీకృత, క్రీడా పద్ధతుల ప్రాధాన్యతను వివరించారు. పియాజే, బ్రూనర్, వైగోట్స్కీ వంటి మనో విజ్ఞాన శాస్త్రవేత్తలు కూడా ఆటలు మరియు కృత్యాల ద్వారా పిల్లలు సహజంగా నేర్చుకుంటారని నిరూపించారు.

ఆట సహజమైనది, ఆకర్షణీయమైనది మరియు పిల్లలు సహజంగా నేర్చుకోవడానికి ప్రేరేపిస్తుంది. పిల్లలు అన్ని రంగాలలో అభివృద్ధి సాధించడానికి ఆటలు తోడ్పడతాయి. ఉదాహరణకు శారీరక నియంత్రణపై పట్టు సాధించడం, సృజనాత్మక మరియు సామాజిక నైపుణ్యాలు పెంపొందించడం, ఉద్వేగ నియంత్రణ మరియు భాషా కౌశలాలు పెంపొందించుటకు ఆట ప్రేరేపిస్తుంది.

ఇసిసిఇ (ECCE) కేంద్రంలో వివిధ రకాల వస్తువులతో పిల్లలను పర్యవేక్షిస్తూ ఆటలు ఆడించాలి. ఉదాహరణకు బంతులు, ఇసుక పెట్టెలు, ఊయలలు, బొమ్మలు మొదలగునవి. ఈ దశలో పిల్లలు ఒకచోట ఎక్కువసేపు కూర్చోలేరు. వారు నిత్యచైతన్య వంతులు ఎగరడం, గంతులు వేయడం, పరుగెత్తడం, ఊగడం, నవ్వుటం మొదలైన పనులు వారికెంతో ఉత్సాహం కలిగిస్తాయి. ఈ చర్యల వల్ల వీరి అవయవాలకు తగిన వ్యాయమం కలిగి పిల్లల సమగ్ర వికాసానికి తోడ్పడతాయి. ఆటల ద్వారా పిల్లలు అనేక విషయాలు నేర్చుకుంటారు. పిల్లలలో అణగారి వున్న ఉద్వేగాలు బయటికి నెట్టబడతాయి. **బయటి ఆటలు :** పరుగెత్తడం, గెంతడం, తాడాట, ఒంటికాలిమీద గెంతడం, సైకిలు త్రొక్కడం, మొదలైన ఆటలు ఆడటం వలన పిల్లల్లో స్థూల కండరాల అభివృద్ధి జరుగుతుంది. కండర చలనం మీద నియంత్రణ ఏర్పడుతుంది.

లోపలి ఆటలు(ఇండోర్ గేమ్స్) : తిన్నగా, వంకరగా వున్న గీతలపై నడుచుట, తాడు మీద నడవడం, తాడు క్రింద నుండి ప్రాకుట మొదలైన ఆటలు ఆడించుట వలన పిల్లల్లో చలన నైపుణ్యాలు పెంపొందుతాయి.

పిల్లలు సమూహాలలో ఆడుట వలన వారిలో సామాజిక వికాసం, ఉద్వేగ నియంత్రణ అలవడతాయి. డ్రాయింగ్, గీతలు గీయడం, రంగులు వేయడం, జతపరచడం వంటి ఆటల ద్వారా వ్యక్తికరణ నైపుణ్యాలు పెంపొందుతాయి. ఆటలు పిల్లల సమగ్రాభివృద్ధి రంగాలన్నింటిలో తమ ప్రభావాన్ని చూపిస్తాయి.

బి) అభ్యసనానికి ఆధారంగా కళ

అభ్యసనం పట్ల ఆసక్తిని కలిగించడానికి మరియు సానుకూల ధృక్పథం ఏర్పరచుకోవడానికి పూర్వబాల్యదశ విద్య వునది అవుతుంది. పిల్లలు సంతోషంగా అభ్యసించడానికి, తమ భావాలను వ్యక్తపరచడానికి కళలు ఉపయోగపడతాయి. కళలు సహజంగానే పిల్లలలోని అభిరుచుల్ని, సృజనాత్మకతను బహిర్గత పరుస్తాయి. ప్రతిరోజు ఆట, పాటలకు కళలకు సమయాన్ని కేటాయిస్తూ ఆహ్లాదకర వాతావరణాన్ని ఏర్పరచవచ్చు.

సృజనాత్మక నాటికల ద్వారా పిల్లల పరిశీలనా శక్తిని పెంపొందించవచ్చు. పాటలు పాడటం, నృత్యం, పెయింటింగ్ రంగులద్దడం మొదలగు కృత్యాలు పిల్లల్లో చలన కౌశలాలతో పాటు భాషా జ్ఞానము, సృజనాత్మకత పెంపొందించవచ్చు. తమ చుట్టూ వున్న వస్తువుల బొమ్మల గీయడం ద్వారా వారిలో పరిశీలనాశక్తి పెంపొందుతుంది.

పిల్లలకు పెద్దవాళ్లు ఉపయోగించే వస్తువులు ఉదాహరణకు కళ్లజోళ్లు, బూట్లు, కర్రలు, చెప్పులు, పర్చులు, బ్యాగులు మొదలగు ప్రమాదం లేని వస్తువులు ఇచ్చి వాటిని ధరించి పెద్దవాళ్లలాగా నటించమంటే వాళ్లు ఎంతో ఉత్సాహంగా చేస్తారు. ఇలాంటివి వారిలో ధైర్యాన్ని నమ్మకాన్ని కలిగిస్తాయి.

పరిసరాలలోని కళాకారులను కేంద్రానికి పిలిపించి వారితోపాటు పిల్లలు కలిసి పాడటం, నృత్యం చేయడం, నటించడం లాంటి అవకాశాలు కల్పిస్తే వారికి కళల పట్ల ఆసక్తి పెరుగుతుంది. ఈ విధంగా పిల్లల్లో కళల పట్ల ఆసక్తిని పెంపొందించి తద్వారా అభ్యసనాన్ని అభివృద్ధి పరచవచ్చు.

సి. అనుభవం పొందడమే గాని నిపుణత సాధించడం కాదు

పూర్వబాల్యదశ పిల్లల్లో జ్ఞానాత్మక వికాసం కలిగించడానికి అనేక రకాలైన ఆసక్తికరమైన కృత్యాలు కల్పిస్తూ పిల్లలను ఉత్సాహంగా వుంచాలి. ఈ కృత్యాల ద్వారా పిల్లల్లో అనుభవాలు కలిగించడానికి ప్రయత్నించాలే గానీ ఆయా కృత్యాలలో పిల్లలు నైపుణ్యం సాధించాలని భావించకూడదు. ఉదాహరణకు ఎంబ్రాయిడరీ, సంప్రదాయ నృత్యం, చిత్రలేఖనం వంటి నైపుణ్యంతో కూడిన పనులు పిల్లలు చేయలేరు. కానీ ఆ బట్టల దారాల రంగులు, అల్లికలు, నాట్య భంగిమలు, వేషధారణ మొదలగు అంశాలపట్ల అవగాహన పొందుతారు ఆనందిస్తారు.

ఆటపాటలలో పాల్గొన్నప్పుడు అనుభవం పొందడం ముఖ్యం. వాటిలో బాగా నైపుణ్యం సంపాదించనవసరం లేదు. పిల్లలకు వివిధ రకాల వస్త్రధారణ, ఆహారపు అలవాట్లు, వేడుకలు, వివిధ మతాల పండుగులు జరుపుకోవడం, జాతరలు, ఉత్సవాలు మొదలగునవి చూపించినచో వాటికి సంబంధించిన అనుభవాలు పొందుతారు. తరగతి గదిలోని వివిధ మతాల, భాషల, సంస్కృతుల పట్ల పిల్లలకు అనుభవాలు కలిగించి తద్వారా సమాజంలోని సామాజిక వైవిధ్యం పట్ల అవగాహన కలిగించవచ్చు.

2.4 పిల్లల సమగ్రాభివృద్ధి రంగాలు - వాటికి సంబంధించిన కృత్యాలు

శిశువు అభివృద్ధి వంశపారం పర్యంగా సంక్రమించే జన్యువులు మరియు పెరిగే పరిసరాలపై ఆధారపడి వుంటుంది. కాబట్టి తగిన వాతావరణం కల్పించడం ద్వారా పిల్లలలో పూర్తి శక్తి సామర్థ్యాలు అభివృద్ధి చెందడానికి సరైన పునాదులు వేయవచ్చు. పూర్వ బాల్యదశ పిల్లలకు అతి కీలకమైనది. జాతీయ విద్యా ప్రణాళిక చట్రం (NCF2005) ప్రకారం బాల్యారంభ దశలో అభివృద్ధి చెందే శారీరక, మానసిక వికాసం, భావోద్వేగ వికాసం, సామాజిక వికాసం మరియు భాషాభివృద్ధి వారు భావి జీవితంలో సాధించే విజయాలకు గట్టి పునాది వేస్తాయి. వ్యక్తి జీవితంలో 90% మెదడు అభివృద్ధి 5 సంవత్సరాల వయస్సు లోపే జరుగుతుందని అధ్యయనాల ద్వారా తెలుస్తుంది. కావున పిల్లల సమగ్రాభివృద్ధికి ఈ దశలో మనం కలిగించే అనుభవాలు అత్యంత కీలకమైనవి. పిల్లల సమగ్రాభివృద్ధి అనగా అన్ని రంగాలలో అభివృద్ధి మరియు వాటి వికాసానికి కలిగించవలసిన కృత్యాల గురించి తెలుసుకుందాం.

పిల్లల సమగ్రాభివృద్ధి రంగాలు :

- 1) చలన చాలక రంగం (Motor Domain)
- 2) జ్ఞానేంద్రియ రంగం (Sensory Domain)
- 3) జ్ఞానాభివృద్ధి రంగం (Cognitive Domain)
- 4) భాషాభివృద్ధి (Language Domain)
- 5) సామాజిక, ఉద్వేగ వికాసం (Social, Emotional Development)
- 6) వ్యక్తిగత రంగం (Personal Domain)
- 7) సృజనాత్మక మరియు భావాత్మక రంగం (Creative Aesthetic)

పిల్లల సమగ్రాభివృద్ధి అనగా పైన పేర్కొనబడిన అన్ని రంగాలలో అభివృద్ధి చెందడం ఒక రంగంలో అభివృద్ధి మరొక రంగంలో అభివృద్ధికి తోడ్పడుతుంది. ఆయా రంగాల ప్రభావం ఈ క్రింది పటం ద్వారా తెలుసుకోవచ్చు.

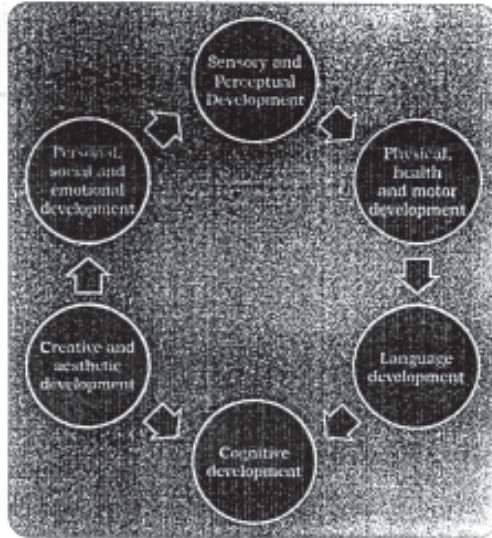

Figure - 1: Domains of Development Page : 9 Exemplar Guidelines for implementation of Earlychild hood care and Education Curriculum NCERT

2.4.1 చలన చాలక రంగం: (Motor Domain)

పిల్లల అభివృద్ధిలో శారీరక పెరుగుదల అత్యంత ప్రభావవంతమైనది అప్పుడే పుట్టిన శిశువుకు తన శారీరక చలనం మీద నియంత్రణ ఉండదు. క్రమంగా ఎముకల, కండరాల ఎదుగుదల సరాల పరిపక్వత జరుగుతుంటే శారీరక చలనంలో వేగం, బలం, నిర్దిష్టత, సమన్వయం పెరిగి చేతులు, కాళ్లు ఇతర కండరాలను వినియోగించుగలుగుతాడు. ఇలా తన శరీర భాగాన్ని వినియోగించగలగడాన్ని “శారీరక నియంత్రణాభివృద్ధి”గా చెప్పవచ్చు.

నాడీ కేంద్రాలు : కండరాల సమన్వయం ద్వారా జరిగే శరీర చలనాన్ని “చలనాత్మక వికాసం” లేదా “శారీరక నియంత్రణాభివృద్ధి”గా నిర్వచించవచ్చు.

శారీరక మరియు చలనకండరాల అభివృద్ధిపై ప్రభావం చూపే అంశాలు : శారీరక మరియు చలన కండరాల అభివృద్ధిపై ఈ క్రింది అంశాలు ప్రభావం చూపుతాయి.

- ◆ వంశపారం పర్యత
- ◆ శారీరక ఆరోగ్యం
- ◆ పోషణ
- ◆ లింగబేధం
- ◆ అభ్యసించే అవకాశాలు
- ◆ ఆరోగ్యకరమైన వాతావరణం
- ◆ వ్యాయామాన్ని కలిగించే ఆటలు, పాటలు మొదలగునవి.

శారీరక మరియు చలనాత్మక వికాసం విద్యకోసమే కాకుండా వయస్సు పెరుగుతున్న కొద్దీ పాల్గొనాల్సిన అనేక రకాల కార్యక్రమాలకు కూడా అవసరం. చలనాత్మక వికాసాన్ని 2 రకాలుగా విభజించవచ్చు. అవి (1) స్థూల కండరాల అభివృద్ధి 2) సూక్ష్మ కండరాల అభివృద్ధి

- 1) **స్థూల కండరాల అభివృద్ధి :** శరీరంలోని పెద్ద కండరాలైన చేతులు, కాళ్లు, తొడలు, ఛాతీ వంటి వాటిపై నియంత్రణ సాధించడాన్ని ‘స్థూల కండరాల సమన్వయాభివృద్ధి’ అంటారు.
- 2) **సూక్ష్మ కండరాల అభివృద్ధి:** చేతి వేళ్లు, మణికట్టు కండరాల కదలికలపై నియంత్రణ, కన్ను- చేయి సమన్వయాన్ని సాధించడాన్ని “సూక్ష్మ కండరాల సమన్వయాభివృద్ధి అంటారు.

చలనాత్మక వికాసానికి ECCE కేంద్రాలలో నిర్వహించదగిన కృత్యాలు

స్థూల కండరాలకు సంబంధించిన కృత్యాలు	సూక్ష్మ కండరాల అభివృద్ధికి కృత్యాలు
నడక	చించడం, అతికించడం
పరిగెత్తడం	కత్తిరించడం
ఎక్కడం, దూకడం, పాకడం	ఏరడం
గెంతడం	చిత్రలేఖనం, రంగులు వేయడం
పట్టుకోవడం	కుట్టడం, గుండీలు పెట్టడం
విసరడం, తన్నడం	నృత్యం చేయడం
ఈత	
తాడుతో గెంతడం	
ఓంటికాలిమీద గెంతడం	
సైకిల్ తొక్కడం	

పిల్లల సమగ్రాభివృద్ధిలో చలనాత్మక వికాసం అత్యంత ప్రభావవంతమైనది. కనుక పై కృత్యాలను విద్యార్థులకు కలిగించి వారిలో చలనాత్మక నైపుణ్యాలను పెంపొందించుటకు కృషి చేయాలి.

2.4.2 జ్ఞానేంద్రియ వికాస రంగం (Sensory Domain)

శిశువు ఎదుగుదలతో పాటు జ్ఞానేంద్రియాల ప్రతిస్పందనల వికాసం జరుగుతుంది. విషయాలను నేర్చుకోవడానికి అవగాహన చేసుకోవడానికి, పంచేంద్రియాలు పునాది. రుచి, వాసన, వినికడి, చూపు, స్పర్శ అను ఈ పంచేంద్రియాలు ఏ అనుభవానికైనా ద్వారం లాంటివి. వీటి ద్వారా పిల్లలు తమ పరిసరాల నుండి అనేక అనుభవాలు పొందుతారు. మేథోపరమైన నేర్పువల్ల, మానసిక సామర్థ్యం వల్ల ఈ అనుభవాలు జ్ఞానంగా రూపొందుతాయి. జ్ఞానేంద్రియాలకు సంబంధించి పిల్లలు ఈ క్రింది మానసిక సామర్థ్యాలు కలిగి వుంటారు.

ఇంద్రియాలు	సామర్థ్యాలు
1) చూపు	రంగు, రూపం పట్ల అవగాహన
2) వాసన	మంచి, చెడు వాసనలు తెలుసుకోవడం, వాటి మధ్య భేదం గుర్తించుట
3) వినికడి	శబ్ద భేదాలను గుర్తించుట
4) రుచి	రుచులలో రకాలు వాటి మధ్య భేదాలను గుర్తించుట
5) స్పర్శ	వస్తువుల స్వభావంలో తేడాలు గుర్తించుట

పిల్లలో జ్ఞానేంద్రియ వికాసం కలిగించుటకు ECCE కేంద్రాలలో చేపట్టదగు కృత్యాలు

- చూపు** : వివిధ రంగులు, ఆకారాలలో గల వస్తువులు, బొమ్మలు చూపించి వాటిలోని భేదాలు, పోలికలు గుర్తింప చేయుట.
- వాసన** : పరిసరాలలోని పూలు, పండ్లు మరియు ఆహార పదార్థాలను పిల్లలతో వాసన చూపించి వాటి మధ్య భేదాలు గుర్తింపచేయుట సువాసన, దుర్వాసనల మధ్య భేదం తెలియచేయుట.
- వినికడి** : రకరకాల వస్తువులను ఉపయోగించి శబ్దాలను గుర్తింపచేయుట. ఉదాహరణకు చప్పట్లు కొట్టడం, రేడియో, సెల్ ఫోను, టి.వి. శబ్దాలు వినిపించడం, డబ్బాలో గులకరాళ్లు, ఇసుక మోగించడం మొదలగునవి.
- రుచి** : రకరకాల ఆహార పదార్థాలను పిల్లలకు రుచి చూపించి తీపి, పులుపు, ఉప్పు కారం మొదలగు రుచుల భేదాలను గుర్తింపు చేయుట
- స్పర్శ** : మెత్తని ఇసుక, బంకమట్టి, గుడ్డ ముక్కలు, చెక్క ముక్కలు, లోహపు ముక్కలు, వేడి, చల్లని నీరు గల పాత్రలు మొదలగు వానిని స్పృశింపజేయడం, కళ్లు మూసుకుని తాకి స్పర్శ ద్వారా గట్టిదనం, మెత్తదనం, నునుపుదానం, వేడి, చల్లదనం, మొదలగు వానిని గ్రహింపచేయం.

ఈ విధంగా కృత్యాలు నిర్వహించడం ద్వారా బాలల్లో జ్ఞానేంద్రియా వికాసాన్ని కలిగించి పిల్లల సమగ్రాభివృద్ధికి దోహదం చేయవచ్చు.

2.4.3 జ్ఞానాభివృద్ధి రంగం (Cognitive Domain)

పిల్లల మానసిక కార్యకలాపాలైన ప్రత్యక్షం, స్మృతి, అవధానం, ఆలోచన, వివేచన, ప్రజ్ఞ, సృజనాత్మకత లాంటి

అంశాలను ప్రభావితం చేసే మానసిక ప్రక్రియలలో జరిగే మార్పులను “జ్ఞానాత్మక వికాసం” అంటారు. పిల్లల్లో జ్ఞానాత్మక వికాసం భావనను ప్రవేశపెట్టింది. స్విట్జర్లాండ్కు చెందిన మనోవైజ్ఞానిక శాస్త్రవేత్త జాన్ పియాజే (1896-1980) ఈయన పిల్లల జ్ఞానాత్మక వికాసం గురించి విస్తృతంగా పరిశోధన చేసి అది పిల్లల్లో 4 దశలలో జరుగుతుందని ప్రతిపాదించాడు.

- 1) ఇంద్రియ చాలకదశ (0-2 సం॥లు)
- 2) పూర్వ ప్రచాలక దశ (2-7 సం॥లు)
- 3) మూర్త ప్రచాలక దశ (7-12 సం॥లు)
- 4) అమూర్త ప్రచాలక దశ (12 సం॥లు పైన)

పిల్లల వయస్సు ప్రకారం ఆయా దశల గుండా సజ్ఞానాత్మక వికాసం అభివృద్ధి చెందుతుంది. వైయక్తిక భేదాల వల్ల కొంతమంది పిల్లల్లో ఆయా దశలు దాటడంలో ఎక్కువ లేదా తక్కువ కాలం తీసుకోవచ్చు. కానీ ప్రతి ఒక్కరూ ఈ దశల గుండా వెళ్లాల్సిందే అని పియాజే వివరించాడు. తమ పరిసరాలను అర్థం చేసుకుని తమను తాము పరిసరాల కనుగుణంగా మలచుకోవడాన్ని “జ్ఞానాత్మక వికాసం” అంటారు.

వ్యక్తి వుట్టినప్పటి నుండి తన పరిసరాలతో ప్రతి చర్యలను జరుపుతూ ప్రపంచానికి సంబంధించిన జ్ఞానాన్ని సంపాదించుకుంటాడు - పియాజే

పిల్లలందరిలో జ్ఞానాభివృద్ధి ఒకేలా కనిపించినా అభివృద్ధిలో వేగంలో తేడాలుంటాయి. ఈ తేడాలకు గల కారణాలు 2 రకాలు

- 1) **స్వాభావిక కారణాలు :** పుట్టుకతో స్వాభావికంగా వచ్చిన శక్తియుక్తులను బట్టి పిల్లల జ్ఞానస్థాయిని కొంతవరకు నిర్ణయించవచ్చు.
- 2) **పరిసర సంబంధ కారణాలు :**
  - ఎ) పెద్దల, పిల్లల పరస్పర సంబంధం
  - బి) తమ స్థాయి పిల్లలతో సంబంధం
  - సి) సామాజిక పరమైన తేడాలు
  - డి) సామాజిక భావోద్వేగం

పిల్లల్లో జ్ఞానాత్మక వికాసం కలిగించడానికి నిర్వహించవలసిన కృత్యాలు :

పిల్లల్లో జ్ఞానాత్మక వికాసం కలిగించడానికి వారిలో జ్ఞాపకశక్తి, పరిశీలన, గ్రహించడం, క్రమబద్ధమైన ఆలోచన, వర్గీకరణ, సమస్య పరిష్కార నైపుణ్యం మొదలగు శక్తులను పెంపొందించాలి. దీనికోసం ఈ క్రింది కృత్యాలు నిర్వహించాలి.

- 1) పిల్లలతో జ్ఞాపకానికి సంబంధించిన ఆటలు చిన్న సమూహాలలో ఆడించడం, ఉదాహరణకు పిల్లలకు 5 లేక 6 వస్తువులను చూపి తరువాత వాటిని దాచి, వాటి పేర్లు పిల్లలతో చెప్పించుట
- 2) వివిధ రంగులలో గల వస్తువుల బొమ్మలను చూపి వాటి రంగులను పిల్లలతో గుర్తింపజేయుట.
- 3) **జతపరచుట :** పరస్పర సంబంధం ఉన్న వస్తువులను ఒక సంచిలో వేసి వాటిని జతపరచమనుట
ఉదా: పెన్నిలు - రబ్బరు, పలక - బలపం, వస్తువులు - వాటి బొమ్మలు

- 4) ఆకారాల పట్ల అవగాహన : వృత్తం, చతురస్రం, దీర్ఘ చతురస్రం, త్రిభుజం లాంటి ఆకారాలను గుర్తింపచేయడం
- 5) పరిసరాల అవగాహన : పరిసరాలలో మొక్కలు, జంతువులు, పక్షులు, పూలు, పండ్ల గురించి అవగాహన కలిగించుట
- 6) వర్గీకరణ : ఆకారం, పరిమాణం లాంటి భావనలు పిల్లలు వర్గీకరణ చేయుటకు కృత్యాలు నిర్వహించాలి. ఉదాహరణకు వేర్వేరు ఆకారాలు, పరిమాణం గల వస్తువులు ఇచ్చి వాటిని వేరు చేయమనడం.
- 7) క్రమ బద్ధమైన ఆలోచన : మనం ప్రతిరోజు చేసే పనుల్లో వున్న క్రమాన్ని పిల్లలతో చర్చించడం. ఉదాహరణకు పిల్లల దైనందిన కార్యక్రమాలను ECCE కేంద్రంలో జరిగే కార్యక్రమాలను వరుస క్రమంలో చెప్పించుట
- 8) చిత్రాలు, ఫోటోలు, నమూనాలు చూపి నిజ వస్తువుల గురించి చెప్పించడం
- 9) రంగులు వేయడం, చిత్రాలు గీయడం.
ఇలాంటి కృత్యాలు బాలల ప్రవర్తనల్లో జ్ఞానాత్మక వికాసాన్ని పెంపొందించవచ్చు.

2.4.4. భాషాభివృద్ధి రంగం (Language Development)

పిల్లల సమగ్రాభివృద్ధికి భాషాభ్యాసనం తప్పనిసరి. తన అభిప్రాయాలు, ఆలోచనలు, భావనలు ఇతరులకు తెలియచేయడానికి, ఇతరుల భావనలు అవగాహన చేసుకోవడానికి, భాషాభ్యాసనం అవసరం. అంతేకాకుండా జ్ఞాపకశక్తి, తార్కికశక్తి, సమస్యాభివృద్ధికి భాషాభ్యాసనం అవసరం. భాష ద్వారా సంస్కృతి ఒక తరం నుండి మరొక తరానికి అందజేయబడుతుంది. పూర్వ బాల్యదశ పిల్లలు చిన్న చిన్న మాటలు, ఆ తర్వాత చిన్న చిన్న వాక్యాల ద్వారా ఇలా తమ భావాలను వ్యక్తీకరిస్తాయి. పిల్లల భాషా వికాసానికి కావలసిన నైపుణ్యాలు ప్రధానంగా 4. అవి 1) వినడం, 2) మాట్లాడటం, 3) చదవడం 4) వ్రాయడం పిల్లల్లో భాషా నైపుణ్యాల అభివృద్ధికి ఈ క్రింది కృత్యాలు నిర్వహించాలి.

- 1) వినడం : పిల్లల్లో శబ్దగ్రహణ నైపుణ్య వికాసం, శబ్ద భేదాలను గుర్తించడం, విన్నది అర్థం చేసుకోవడం వంటి సామర్థ్యాలు పెంపొందించాలి. పిల్లలకు వినడం పట్ల ఆసక్తి కలిగించే విధంగా కథలు, పాటలు, సంభాషణలు, సూచనలు విన్పించాలి. రేడియో, టేపురికార్డరు, సెల్ ఫోనుల ద్వారా ఆసక్తిని కలిగించే పాటలు, కథలు, సంభాషణలు వినిపిస్తే పిల్లలు ఆసక్తిగా వింటారు. భాషాపరమైన ఆటలు ఆడించడం, మధ్యలో ప్రశ్నలు వేయడం ద్వారా విన్నది అవగాహన చేసుకున్నారా లేదా అని తెలుసుకోవడం ద్వారా పిల్లలు వినికిడి శక్తిని పెంచుకునేలా కృషి చేయాలి.
- 2) మాట్లాడటం : తమ భావాలను స్వేచ్ఛగా, ధారాళంగా, స్పష్టంగా వ్యక్తీకరించగలగడం, పూర్తి వాక్యాలలో మాట్లాడగలగడం, క్రమ పద్ధతిలో మాట్లాడగలగడాన్ని మాట్లాడే నైపుణ్యంగా భావించవచ్చు.
ఏదైనా వస్తువును గురించి, సంఘటన గురించి లేదా బొమ్మ, చార్టును ఉపయోగించి పిల్లలు స్వేచ్ఛగా మాట్లాడటానికి ప్రోత్సహిస్తే పిల్లల్లో మాట్లాడే నైపుణ్యం పెరిగి భాషాభివృద్ధి జరుగుతుంది. కబుర్లు, కథలు, నాటకీయత, పద నిర్మాణ కార్యక్రమాలు, పద బంధాలు మరియు గొలుసు పదాలు మొదలగు కార్యక్రమాలు నిర్వహించడం ద్వారా పిల్లల్లో మాట్లాడే సామర్థ్యాన్ని పెంపొందించాలి.

3) **చదవడం :** ECCE కేంద్రాలలో పూర్వపఠన (పఠన సంసిద్ధత) కార్యక్రమాలే ఉండాలి. చదవడం పట్ల పిల్లలకు ఆసక్తి కలిగించే కార్యక్రమాలు ఏర్పాటు చేయాలి. పిల్లలు ముఖ కవళికలను, గుర్తులను, చిత్రాలను, కార్టూనులను పరిశీలిస్తారు. బొమ్మలు, చిత్రాలను చూసి చదవడం, మాటల పోటీలు, ఆటలు, ఆడించటం లాంటి కార్యక్రమాలను ఏర్పాటు చేయడం ద్వారా పిల్లలను చదవడానికి సంసిద్ధులను చేయవచ్చు. అక్షరాల ఆకారం మరియు ఉచ్చారణలో భేదం అర్థం చేసుకుంటారు.

4) **రాయడం :** పూర్వ బాల్యదశ పిల్లల్లో రాయడానికి కావలసిన పరిపక్వత ఉండదు. అనగా కళ్లకు, చేతికి సమన్వయం, ఆకారాలు, రూపాల్ని పోల్చగల శక్తి ఉండదు. ECCE కేంద్రాలలో పిల్లలకు పూర్వలేఖన సామర్థ్యాలు పెంపొందించే కార్యక్రమాలు ఏర్పాటు చేయాలి.

మట్టి బొమ్మలు చేయడం, కత్తిరించడం, అంటించడం లాంటి సృజనాత్మక పనులు పిల్లలతో చేయించాలి. పూసలు గుచ్చటం, ఆకులు కుట్టడం, గళ్లలో రంగులు వేయడం, చుక్కల్ని గీతలుగా కలపడం, ట్రేసింగ్, ఆకారాలు, నమూనాలు గీయడం, అసంపూర్తి ఆకారాలను పూర్తి చెయ్యడం మొదలగు పనులు చేయించాలి. తద్వారా మంచి కండర సమన్వయం అభివృద్ధి చెంది లేఖనా సంసిద్ధత పొందుతారు.

పిల్లల భాషాభివృద్ధికి ఈ క్రింది కార్యక్రమాలు నిర్వహించాలి.

- 1) తల్లిదండ్రులు, పెద్దలు కథలు, కబుర్లు చెబుతూ పిల్లలతో ఎక్కువ సమయం గడపాలి.
- 2) పుస్తకాలు, పత్రికలు, బొమ్మలు పిల్లలకు అందుబాటులో ఉంచాలి.
- 3) దృశ్య శ్రవణ మాధ్యమాలు, తోలు బొమ్మలు, లఘు చిత్రాలు పిల్లల అనుభవంలోకి తేవాలి.

2.4.5 సామాజిక, ఉద్వేగ వికాసం (Social & Emotional Development)

సామాజిక అభివృద్ధి అంటే పిల్లల్లో స్వాభావికమైన ప్రవర్తన మెరుగుబడి పరిసరాలకు తగినట్లు ప్రవర్తించడం సామాజిక, ఉద్వేగాభివృద్ధి రెండూ కలిసి పనిచేస్తాయి. కొంతమంది పిల్లలు, ఉత్సాహంగా, చొరవగా, స్వతంత్రంగా వుంటే మరికొందరు సిగ్గుగా, ఉదాసీనంగా ముడుచుకుపోయి వుంటారు. ఒకే పిల్లవాడు వేరు వేరు సందర్భాలలో వేర్వేరుగా వుంటాడు. చుట్టూ ఉన్న పరిస్థితులు, వ్యక్తులు దీనికి కారణం కావచ్చు. వారికి తగిన ప్రోత్సాహం లభిస్తే మంచి ఫలితాలు సాధిస్తారు. అందుకే పిల్లల సమగ్ర వికాసంలో సామాజిక ఉద్వేగాభివృద్ధికి ఎంతో ప్రాధాన్యత ఉంది.

పిల్లల్లో వివిధ రకాల సామాజిక ఉద్వేగ ప్రవర్తనలకు కారణాలు :

- ఎ) తల్లిదండ్రుల నమ్మకాలు, ప్రవర్తన, చుట్టూ ఉన్న సంస్కృతి, తను పెరిగే సమాజం యివన్నీ పిల్లల ప్రవర్తనలో, ఉద్వేగాల్లో ప్రతిబింబిస్తాయి.
- బి) తల్లిదండ్రులు పిల్లలపై కలిగించే ఒత్తిడి వలన పిల్లలు అసహనంగా తయారవుతారు.
- సి) ఆప్యాయత, ప్రేమ వున్న వాతావరణంలో పిల్లలు సంతోషంగా, నలుగురితో కలిసిపోయి మంచి మానసిక ఆరోగ్యంతో పెరుగుతారు.
- డి) తోటి వారి సాంగత్యం, పిల్లలను శిక్షించే విధానం, ప్రోత్సహించే తీరు పిల్లల ప్రవర్తనపై ప్రభావం చూపుతుంది.

- ఇ) విడిపోయిన తల్లిదండ్రులు, పిల్లల పట్ల అయిష్టత చూపించే తల్లిదండ్రులు గల పిల్లలు పోట్లాడటం, ముడుచుకుపోయే స్వభావం కలిగి వుంటాయి.

పిల్లల్లో సామాజిక ఉద్వేగాభివృద్ధికి చేపట్టవలసిన కార్యక్రమం

పిల్లలు సమాజంలో ఎలా ప్రవర్తించాలో తెలియజేసే బాధ్యత తల్లిదండ్రులదే. వారితోపాటు ఉపాధ్యాయులు, సమ వయస్కులు, ప్రసార మాధ్యమాలు కూడా ప్రముఖ పాత్ర వహిస్తాయి. క్రింది కార్యక్రమాల ద్వారా పిల్లల్లో సామాజిక ఉద్వేగాభివృద్ధి పెంపొందించవచ్చు.

- 1) పిల్లలను పేరుతో పిలవడం, వారు చేసిన పనికి గుర్తింపు లభించేలా ప్రదర్శించడం, పుట్టినరోజులు జరపడం బాధ్యతలు అప్పచెప్పడం లాంటి కార్యక్రమాలు చేపట్టాలి.
- 2) పిల్లలను ఇతరుల ముందు విమర్శించడం, కించపరచడం చేయరాదు.
- 3) సమాహాలలో ఆటలు ఆడించుట ద్వారా పిల్లలకు తోటి పిల్లలతో కలిసి మెలిసి వుండటం అలవరచాలి.
- 4) ఆటపాటల ద్వారా పిల్లల్లో సామాజిక, ఉద్వేగ వికాసాన్ని పెంపొందించవచ్చు.

2.4.6 వ్యక్తిగత రంగం (Personal Development)

పిల్లలందరూ ప్రత్యేకమైన వారే. ఎవరి వ్యక్తిత్వం వారిదే. వారి సామర్థ్యాలలో, లక్షణాలలో, ప్రవర్తనలో రకరకాల భేదాలుంటాయి. కొందరు బహిర్ వర్తనులుగా వుంటారు. మరికొందరు అంతర్ముఖులుగా వుంటారు. పిల్లల వికాసంపై సాంఘిక పరిస్థితులు, సంస్కృతి ప్రభావం చూపుతాయి. వ్యక్తి వికాసంపై అనువంశకత, పరిసరాల ప్రభావంపై అనేకమంది పరిశోధనలు చేశారు. కొన్ని పరిశోధనలు వ్యక్తి వికాసం అనువంశకత మీద ఆధారపడి నిర్ణయింపబడుతుందని రుజువు చేశాయి. మరికొన్ని పరిశోధనలు గృహ వాతావరణం, పరిసరాల మీద నిర్ణయింపబడుతుందని రుజువు చేశాయి.

కులం, మతం, పండుగలు, ఉత్సవాలు, వృత్తులు మొదలైన మత, సాంస్కృతిక సంబంధాలు పిల్లల అభివృద్ధిపై ప్రభావం చూపుతాయి. పిల్లలకు సహజమైన ప్రేమ, వాత్సల్యం, లభించేది కుటుంబం నుండే. సమాజంలో ఎలా ప్రవర్తించాలి, ఎలా మాట్లాడాలి? ఎలాంటి దుస్తులు ధరించాలి వంటి అనేక విషయాలు పిల్లలు కుటుంబం నుండే నేర్చుకుంటారు.

వ్యక్తిగత వికాసానికి నిర్వహించవలసిన కృత్యాలు

- 1) పిల్లలు ఒంటరిగా వుండకుండా సమ వయస్కులతో స్నేహం చేసేలా ఆటలు, జట్టు కృత్యాలు ఏర్పాటు చేయాలి.
- 2) నాటకీకరణ, పాత్రపోషణ, వ్యక్తిగత పరిశుభ్రత, బొమ్మలాట మొదలగు కృత్యాల ద్వారా పిల్లల్లో ఆత్మ విశ్వాసం పెంపొందించవచ్చు.
- 3) పిల్లలు వారి సామర్థ్యాల కనుగుణంగా నేర్చుకునేలా ప్రోత్సహించాలి.

2.4.7 సృజనాత్మక మరియు భావాత్మక రంగం (Creative and Aesthetic Development)

పిల్లలందరికీ సృజనాత్మక శక్తి ఉంటుంది. ఆ శక్తిని గుర్తించడం, పెంచి పోషించడం తల్లిదండ్రులు మరియు ఉపాధ్యాయుల బాధ్యత. పిల్లల్లో ఎవరి ప్రత్యేకత వారిదే. అదే వాళ్ళ సృజనాత్మకత వ్యక్తీకరణలో ఒకరి నుండి మరొకరు ఎంతో భిన్నంగా ఉంటారు. కొందరు కళల ద్వారా సృజనాత్మకతను వ్యక్తీకరిస్తే, మరికొందరు కొత్త

ఆలోచనలు చెపుతూ, రకరకాల ఊహా పాత్రలలో కొత్త కథలు అల్లుతూ తమ సృజనాత్మకతను వ్యక్తీకరిస్తారు. పిల్లల్లోని ఈ సృజనాత్మక శక్తిని గుర్తించి ప్రోత్సహించే కార్యక్రమాలు రూపొందించాలి.

సృజనాత్మకతను అభివృద్ధి పరచే కృత్యాలు

- 1) బొమ్మలు వేయటం, రంగులు వేయటం, చించడం, కత్తిరించడం, అతికించి రూపాన్నివ్వడం, మట్టితో నమూనాలు చేయడం, కాగితాలు మడిచి వివిధ ఆకారాలు చేయడం
- 2) సృజనాత్మక కదలికలు : చిటికెలు వేయడం, చప్పట్లు, మోకాళ్ల మీద అరచేతులతో చప్పుడు లయబద్ధంగా సాగే ఆటలు మొదలగునవి
- 3) సృజనాత్మక ఆలోచన : స్వేచ్ఛగా సాగే ఆటలు, అనేక చిత్రమైన ప్రశ్నలు వేయడం నీకు రెక్కలు వచ్చి ఎగరగలిగితే, మీ నాన్నగారి కంటే నువ్వు పొడుగైతే? బొమ్మకు రంగు వేయాలని వుంది రంగులున్నాయి. కానీ బ్రష్ లేదు ఏం చేస్తారు?
- 4) రసా స్వాదన - అభినందన : పిల్లల్ని ప్రకృతిలోకి నడిపించి ప్రకృతి సౌందర్యం మీద వారికి అభిమానం కలిగేలా చెయ్యాలి.

Blow painting, hand painting, thread painting మొదలగునవి

2.5. ప్రారంభ సంవత్సరాలలో అక్షరాస్యత, సంఖ్యాభావన

అక్షరాస్యత అనగా చదవడానికి, రాయడానికి సామర్థ్యం కలిగివుండటం మరియు అవగాహన చేసుకోవడం. కానీ పిల్లలు చదవడం, రాయడం నేర్చుకోకముందే తల్లిదండ్రుల నుండి పరిసరాల నుండి అక్షరాస్యతకు సంబంధించి, సంఖ్యా భావనలకు సంబంధించి కొన్ని భావనలు ఏర్పరచుకొని వుంటారు. అక్షరాస్యత అనేది పుట్టినప్పటి నుండి ప్రారంభమవుతుంది. ఉదాహరణకు పిల్లలు నవ్వుటం, ముఖ కవళికలు మార్చటం, టి.విలో కంప్యూటర్లో బొమ్మలు చూడటం, సెల్ఫోన్లో ఆటలాడటం మొదలైనవన్నీ అక్షరాస్యత పరిధిలోకి వస్తాయి.

జాతీయ విద్యా ప్రణాళిక చట్రం పొజిషన్ పేపరులో పేర్కొన్నట్లు ఈ దశలో పిల్లలకు చదవడం, వ్రాయటం వంటి ప్రక్రియలు చేసే పరిపక్వత రాదు. కనుక ఈ దశలో కేవలం పూర్వ పఠన, పూర్వ లేఖన మరియు పూర్వ సంఖ్యా భావనలు మాత్రమే పిల్లలకు కలిగించాలి. వీటిని పిల్లలు మూర్త వస్తువులు, ఆట పాటలతో రకరకాల కృత్యాల ద్వారా నేర్చుకుంటారు. పుట్టినప్పటి నుండి పిల్లలు భాషను నేర్చుకుంటారు. తల్లిదండ్రుల నుండి పరిసరాల నుండి భాషను నేర్చుకుంటారు. ఇది సహజంగా, సందర్భోచితంగా అర్థవంతంగా వుంటుంది.

2.5.1. అక్షరాస్యతను అభివృద్ధి పరచడంలో ECCE కేంద్రంలో నిర్వహించదగు కృత్యాలు

ECCE కేంద్రానికి రాకముందే పిల్లలు బొమ్మలు, గుర్తులు, కార్టూన్లు పరిశీలిస్తారు. అక్షరాస్యతలో పూర్వపఠన, పూర్వలేఖన అను 2 సామర్థ్యాలు అభివృద్ధి పరచవలసి వుంది. పూర్వ పఠనంలో భాగంగా పిల్లలు శబ్దభేదాలు, దృశ్య భేదాలు గుర్తించడం, దృశ్య శ్రవణ అను సంధానం చేయగలగాలి.

ఎ) శబ్దభేదాలను గుర్తించుట :

ఒకే అక్షరంతో మొదలయ్యే వస్తువుల పేర్లు చెప్పమనటం, అంత్యాక్షరి ఆట, ప్రాస కలిపే ఆట మొదలగు కృత్యాల ద్వారా శబ్ద భేదాలు గుర్తిస్తారు.

బి) దృశ్య భేదాలు గుర్తించుట :

అక్షరాల ఆకారాలను కత్తిరించి వాటి ఆకారాలలో భేదాన్ని గుర్తించవేయడం, అక్షరాల ఆకారాలను ఆకులతో గింజలతో నింపడం మొదలగు కృత్యాల ద్వారా అక్షరాలను గుర్తించవేయడం చదివించడం.

సి) దృశ్య శబ్ద సంబంధం తెలుసుకొనుట

బొమ్మల కార్డులు, వాని పేర్లు రాసిన కార్డులు ఇచ్చి జతపరచడం ద్వారా దృశ్య - శబ్ద సంబంధాన్ని ఏర్పరచవచ్చు.

డి) ఎడమ నుండి కుడి : పిల్లలకు పుస్తకాలు అందుబాటులో వుంచి పేజీలు త్రిప్పడం ద్వారా ఎడమ నుండి కుడికి పై నుండి క్రిందకు చదవడం అలవరచవచ్చు.

చిత్రాలతో కూడిన పుస్తకాలు పిల్లలు ఉపయోగించుకునేలా చేయడం, కథలు చెప్పించడం, పదక్రీడలు, పాటలు, నాటకీకరణ మొదలగు కృత్యాల ద్వారా పిల్లల్లో పూర్వపఠన సామర్థ్యాలు పెంపొందించవచ్చు.

పూర్వ తేజనము :

రాయడానికి తగిన కండర సమన్వయం ఏర్పరచడానికి పిల్లలతో రకరకాల కృత్యాలు చేయించాలి. క్రేయాన్లతో, సుద్ద ముక్కలతో గీతలు గీయడం, చుక్కలను కలపడం, ఆకారాలను ట్రేస్ చేయడం, ఆకారాలు గుర్తించవేయడం, త్రిభుజం, వృత్తం, చతురస్రం వంటి ఆకారాలను గీయడం మొదలగు కృత్యాల ద్వారా కన్ను చేయి, సమన్వయం ఏర్పడుతుంది. తరువాత బలపం, పెన్సిలు ఉపయోగించి వ్రాయగలుగుతారు.

బంకమట్టిపై అక్షరాల ఆకారాలు వత్తడం, చుక్కలు కలిపి అక్షరాలు ఏర్పరచడం, అక్షరాల ఆకారంపై ఇసుక నింపడం మొదలగు కృత్యాల ద్వారా అక్షరాలు వ్రాయడం నేర్చుకుంటారు.

సంఖ్యా భావన :

పూర్వబాల్య దశలో పిల్లలకు సంఖ్యలు నేర్పించుటకు ముందు కొన్ని మౌలిక భావనలు నేర్పించడం జరుగుతుంది. ఈ భావనలు తరువాత వారిలో సంఖ్యా భావనలు కలిగించుటకు దోహద పడతాయి. ఆ తరువాత 0 నుండి 9 వరకు అంకెలు పఠించడం చేయవచ్చు.

మౌలిక భావనలు	నిర్వహించాల్సిన కృత్యాలు
1) పెద్ద - చిన్న	ఒకే ఆకారం గల వస్తువులను వేరు వేరు నైజులలో ఇచ్చి, పెద్ద వాటిని, చిన్నవాటిని వేరు చేయమనుట ఉదా: అట్టముక్కలు, రింగులు, బొమ్మలు
2) పొడవు - పొట్టి	తరగతిలో పొడవైన విద్యార్థిని, పొట్టి విద్యార్థిని చూపించడం పెన్సిల్, చాక్పీస్లను చూపించి అడగటం
3) ఎక్కువ - తక్కువ	పెన్సిళ్లు, పుస్తకాలు, బలపాలు రాశులుగా పోసి ఏవి ఎక్కువ ఏవి తక్కువ చెప్పమనుట
4) లావు - సన్నం	లావు మనిషి, సన్న మనిషి బొమ్మలు చూపించుట
5) బరువు - తేలిక	తరగతిలో వస్తువులను పైకిలేపి చూసి ఏది బరువు ఏది తేలిక చెప్పమనుట ఉదాహరణకు పుస్తకాల సంచి, చాక్పీసు పెట్టె, పలక, పుస్తకం మొదలగునవి పుస్తకాల బ్యాగ్, ఖాళీ బ్యాగ్
6) విశాలం - ఇరుకు	పాఠశాలలో పెద్దగది, చిన్న గది చూపించడం

సంఖ్యల అవగాహనను కలిగించుటకు కృత్యాలు

- 1) సంఖ్యలపై ఆధారపడిన కథలు, పాటలు వినిపించడం. ఉదాహరణకు 10 చిలుకలు పాడుచుండగా మొ॥
- 2) గడియారం, క్యాలెండర్, క్యాలిక్యులేటర్ వంటి వస్తువుల ద్వారా సంఖ్యలను పరిచయం చేయడం
- 3) కార్డులపై అంకె, దానికి సరిపడ బొమ్మలు చిత్రీకరించి వాటిని జతపరిచే ఆట.
- 4) పరిసరాలలో దొరికే వస్తువులను ఉదాహరణకు రాళ్లు, ఆకులు, పూలు, పుల్లలు మొదలగు వానిని ఒకటికొకటి జతపరచడం, ఏవి ఎన్ని వున్నాయో లెక్కించడం ద్వారా పిల్లల్లో సంఖ్యాభావన కలిగించవచ్చు.

2.6 ECCE లోని అంశాలు (విద్య, సంరక్షణ, పోషణ మరియు అలవాట్లు ఏర్పరచుట) మరియు భోదనాభ్యసన ఉపయోగములు

జాతీయ విద్యావిధానం (1986) పూర్వబాల్యదశ సంరక్షణ మరియు విద్య ప్రాధాన్యతను నొక్కి వక్కాణించింది. ECCE కేంద్రాలలో పిల్లలకు పూర్వ ప్రాథమిక విద్యా కార్యక్రమాలు నిర్వహించబడతాయి. తద్వారా పిల్లలను ప్రాథమిక విద్యకు సంసిద్ధులను చేయడం జరుగుతుంది. ECCE కేంద్రాలలో కార్యకర్తలు, ఆయాలు పిల్లల సంరక్షణ బాధ్యతను తీసుకుంటారు. ఈ కేంద్రాలలో పిల్లలకు పోషకాహారం అందించడం మరియు పిల్లల్లో మంచి అలవాట్లు ఏర్పరచడం జరుగుతుంది.

ECCE కార్యక్రమాలు నిర్వహించడంలో ఈ క్రింది విభాగాలు కృషి చేస్తున్నాయి.

- 1) సమగ్ర శిశు వికాసం సేవలు (ICDS)
- 2) స్వచ్ఛంద సంస్థలు (NGO) నిర్వహించే ECCE కేంద్రాలు
- 3) సర్వశిక్ష అభియాన్ ఆధ్వర్యంలో నడుపబడుతున్న ECCE కేంద్రాలు
- 4) బాల్యాడీలు, డేకేర్ సెంటర్
- 5) అంగన్వాడీలను ప్రాథమిక పాఠశాల ఆవరణలో నడపటం
- 6) మాతా శిశు ఆరోగ్య సేవలు, ప్రాథమిక ఆరోగ్య కేంద్రంతో అనుసంధానం

2.6.1 విద్య:

పూర్వ ప్రాథమిక విద్యను 3 నుండి 6 సంవత్సరముల మధ్య నున్న పిల్లలకు అందించవచ్చని కొఠారి కమీషన్ (1964-64) పేర్కొంది.

పుట్టినప్పటి నుంచి మొదటి తరగతి చదివే వరకు పిల్లల అభివృద్ధిలో మార్పు తీసుకురావడానికి ఉద్దేశించింది పూర్వ ప్రాథమిక విద్య - కాట్స్

జాతీయ విద్యా విధానం (1986) ప్రకారం పూర్వబాల్యదశ సంరక్షణ మరియు విద్య పుట్టిన దగ్గర నుండి 6 సంవత్సరాల వయస్సు పిల్లలకు అందించాలి. కానీ జాతీయ పూర్వ బాల్యదశ సంరక్షణ విద్య కరికులమ్ ఫ్రేమ్ వర్క్ (NECCE 2013) ప్రకారం ప్రస్తుతం ECCE 3 నుండి 6 సం॥రాల పిల్లలకు మరియు 1, 2 తరగతుల పిల్లలకు అనగా 8 సం॥రాల వరకు విస్తరించబడింది. ECCE కేంద్రాలలో అమలు జరపవలసిన విద్యా ప్రణాళికల గురించి విద్యా కమీషన్లు, జాతీయ విద్యా ప్రణాళిక చట్టం 2005 మరియు ECCE పై జాతీయ విధానం (National Policy on ECCE) వివరించడం జరిగింది.

ECCE కేంద్రాలలో విద్య అనగా పిల్లల సర్వతోముఖాభివృద్ధికి అవసరమైన కార్యక్రమాలతో కూడి వుంటుంది.

- 1) ECCE కేంద్రాలలో పూర్వపఠన, పూర్వలేఖన మరియు పూర్వ సంఖ్యా భావనలు పెంపొందించే కార్యక్రమాలు అమలు జరుపుతారు. దీనికోసం ఆట పాటలు, కృత్యాలు ఏర్పాటు చేసి పిల్లల్లో ఈ నైపుణ్యాలు పెంపొందించడం జరుగుతుంది.
- 2) పిల్లల సమగ్రాభివృద్ధి రంగాలైన చలనాత్మక, జ్ఞాన, సామాజిక, ఉద్వేగ, వ్యక్తిగత మొదలగు రంగాలలో అభివృద్ధి చెందుటకు ఆట పాటలు కృత్యాలతో కూడిన కార్యక్రమాలు రూపొందించి అమలు జరపడం జరుగుతుంది.
- 3) పూర్వ ప్రాథమిక విద్య ద్వారా పిల్లలను ప్రాథమిక విద్యకు సంసిద్ధులను చేయడం జరుగుతుంది. తద్వారా సారత్రిక ప్రాథమిక విద్యకు ECCE కేంద్రాలు తోడ్పడతాయి.
- 4) పిల్లల్లోని శారీరక లోపాలు, బుద్ధిమాంద్యం, అభ్యసనా లోపాలు ఈ దశలో గుర్తించడం వల్ల తగిన వైద్య సహాయం అందించి పిల్లల్లో లోపాలను సవరించడానికి ECCE కేంద్రాలు సహాయపడతాయి.

అంగన్‌వాడీలు, బాలవాడీలు, నర్సరీలు, డేకేర్ సెంటర్లు కిండర్ గార్డెన్ లాంటి కేంద్రాలు పూర్వబాల్యదశలో విద్యనందిస్తున్నాయి.

2.6.2 సంరక్షణ మరియు సంరక్షకుడు

పిల్లల సంరక్షణ బాధ్యత తల్లిదండ్రులదే. చాలామంది తల్లిదండ్రులు వారి వారి వృత్తులలో తీరిక లేకుండా ఉంటున్నారు. గ్రామాలలో తల్లిదండ్రులు వ్యవసాయ పనులలో నిమగ్నమై వుండుట వలన పిల్లల సంరక్షణ వారికి కష్టంగా వుంది. పట్టణాలు, నగరాలలో తల్లిదండ్రులు జీవనాధారం కోసం వివిధ వృత్తులలో నిమగ్నమవుతున్నారు. అలాంటివారు పిల్లల సంరక్షణను చూసుకోలేకపోతున్నారు. ఈ పిల్లల బాధ్యత పెద్ద పిల్లలపై ముఖ్యంగా ఆడపిల్లలపై పడుట వలన బాలికలు విద్యకు దూరమవుతున్నారు. అందుకు ప్రత్యామ్నాయంగా పూర్వ బాల్యదశ సంరక్షణ విద్యా కేంద్రాలు బాగా ఉపయోగపడుతున్నాయి.

బాలల సంరక్షణకు డేకేర్ సెంటర్లు, క్రెచ్లు, బాల వాడి, అంగన్‌వాడీ, ECCE కేంద్రాలు బాగా ఉపయోగ పడుతున్నాయి. ఈ కేంద్రాలలో కార్యకర్తలు, ఆయాలు, పిల్లల సంరక్షణ బాధ్యతను తీసుకుంటారు.

బాలల వికాసంలో సంరక్షణ చాలా ప్రాధాన్యతను సంతరించుకుంది. చిన్నతనంలో పిల్లలకు ఎంతమంచి సంరక్షణ లభిస్తుందో భవిష్యత్తులో వారు అంత బాగా అభివృద్ధి చెందుతారు. తల్లిదండ్రులు లేదా సంరక్షకులు ఎంత ఎక్కువ సమయం పిల్లలతో గడిపితే పిల్లల వికాసం అంత బాగా వుంటుందని పరిశోధనలలో తేలింది.

జాతీయ విద్యావిధానం 1986 (NPE 1986) మానవ వనరుల అభివృద్ధిలో ECCE చాలా కీలకమైనదని తెలిపింది. సంరక్షణలో భాగంగా గర్భిణులకు ఆరోగ్య పరీక్షలు చేయించడం, పోషకాహారం అందించడం, ధనుర్వాతం రాకుండా టీకాలు వేయించడం మరియు సురక్షితమైన ప్రసవం జరిగేలా చూడటం మొదలగు వానిని ఈ కార్యక్రమంలో చేర్చడం జరిగింది. అంగన్‌వాడీ కేంద్రాలలో పిల్లలకు పోషకాహారం అందించడం జరుగుతుంది.

2.6.3 పోషణ (Nutrition)

ECCE కేంద్రాలలో పోషకాహారం అందించడం కూడా ఒక ముఖ్యమైన అంశము. పూర్వబాల్యదశ పిల్లల్లో శారీరక, మానసిక వికాసం వేగంగా జరుగుతుంది. ఈ దశలో పిల్లలు ఆడుతూ, గెంతుతూ, చాలా చురుకుగా వుంటారు.

ఈ సమయంలో పిల్లలకు సరియైన పోషకాహారం లభించకపోతే వారిలో శారీరక, మానసిక వికాసం తగినంత స్థాయిలో జరగదు. పిల్లల ఆరోగ్యం వారికి లభించే ఆహారం మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. ECCE కేంద్రాలలో పిల్లలకు పోషకాహారం అందించడం జరుగుతుంది. మన రాష్ట్రంలో ICDS ఆధ్వర్యంలో అంగన్ వాడీలలో పిల్లలకు పోషకాహారం అందించబడుతుంది. ప్రతినెలా పిల్లల ఎత్తు, బరువు తెలుసుకుంటూ పోషకాహార లోపం గల పిల్లలను గుర్తిస్తారు. పిల్లలకు ఆరోగ్య పరీక్షలు చేయించి తగిన వైద్య సహాయం అందేలా చూస్తారు. టీకాలు వేయించడం, పోషకాహారం అందించడం ద్వారా పిల్లల్లో వ్యాధి నిరోధక శక్తిని పెంచి వారిని రోగాల బారి నుండి కాపాడటం జరుగుతుంది. ECCE కేంద్రాలలో పిల్లలలో మంచి ఆహారపు అలవాట్లు నేర్పించడం జరుగుతుంది.

- 1) పిల్లలు ఆహారం తినడానికి ముందు, తరువాత కాళ్ళు, చేతులు శుభ్రం చేసుకోవడం
- 2) ఆహారాన్ని తయారుచేసే ప్రదేశం, పాత్రలు గ్లాసులు శుభ్రంగా ఉంచడం
- 3) ఆహారాన్ని పిల్లలు బాగా నమిలి నిదానంగా మింగేటట్లు చూడడం. ఆహారం తినడానికి పిల్లలకు తగినంత సమయం ఇవ్వడం.
- 4) పుష్టికరమైన ఆహారం, అన్ని రకాల పండ్లు, కూరగాయలు పిల్లలు తినేటట్లు చూడడం.
- 5) ఆహారాన్ని వృథా చేయకుండా వుండటం
అంగన్ వాడీ / ECCE కార్యకర్తలు పోషకాహారం ఆవశ్యకతను తల్లిదండ్రులకు వివరించి పిల్లలకు ఇంటివద్ద కూడా పోషకాహారం అందేటట్లుగా చూడాలి.

2.6.4 అలవాట్లు ఏర్పడటం :

ఈ వయస్సులో పిల్లల్లో ఏర్పడే అలవాట్లు జీవితాంతం స్థిరంగా ఉంటాయి. కనుక పిల్లల్లో మంచి అలవాట్లు పెంపొందించవలసిన అవసరం ఉంది. తల్లిదండ్రులు మరియు ECCE / అంగన్ వాడీ కార్యకర్తలు పిల్లల్లో మంచి అలవాట్లు ఏర్పడటానికి కృషి చేయాలి. పిల్లల్లో స్వీయ క్రమశిక్షణను పెంపొందించాలి.

ECCE కేంద్రంలో పిల్లల్లో పెంపొందించవలసిన అలవాట్లు

- 1) ప్రతిరోజు స్నానం చేసి తల దువ్వుకుని రావడం
- 2) ప్రతిరోజు అంగన్ వాడీకి రావడం, తోటివారితో స్నేహంగా మెలగడం
- 3) చెప్పులు వరుసలో పెట్టడం
- 4) ఇతరుల పట్ల మర్యాదగా ప్రవర్తించడం, ఇచ్చి పుచ్చుకోవడం, కలిసి మెలిసి ఆడుకోవడం
- 5) ఎక్కడ తీసిన వస్తువులు అక్కడ పెట్టడం
- 6) చెత్తబుట్టను ఉపయోగించడం
- 7) మరుగుదొడ్డి ఉపయోగించడం
- 8) దగ్గేటప్పుడు, తుమ్మేటప్పుడు రుమాలు / చేతులు అడ్డుపెట్టుకోవడం
- 9) గుడ్ మార్నింగ్ / గుడ్ ఆఫ్టర్ నూన్, థ్యాంక్యూ, ప్లీజ్ మొదలగు వానిని సందర్భానుసారంగా చెప్పడం
- 10) తినేముందు, తిన్న తరువాత చేతులు సబ్బుతో కడుక్కోవడం
- 11) పుస్తకాలు, బొమ్మలు చూసి విషయాలు తెలుసుకునే అలవాటు చేయాలి.

మూల్యాంకనం

1) వ్యాసరూప ప్రశ్నలు

- 1) పిల్లలు ఏవిధంగా నేర్చుకుంటారో వివరించుము?
- 2) ECCE విద్యలో క్రీడాపద్ధతి ప్రాముఖ్యతను వివరించుము?
- 3) మాంటిస్సోరి, కిండర్ గార్డెన్ పద్ధతుల భేదాలు వివరించండి?
- 4) పిల్లలలో సామాజిక, ఉద్వేగ, వ్యక్తిగత వికాసము ECCE కేంద్రాలలో ఎలా పెంపొందిస్తారు.
- 5) పిల్లల్లో జ్ఞానేంద్రియ, సంజ్ఞానాత్మక వికాసముల గురించి వివరించుము?
- 6) ECCE లోని అంశాలు వివరించుము?

2) సంక్షిప్త సమాధాన ప్రశ్నలు

- 1) ECCE పిల్లల అవసరాలలో స్వేచ్ఛ యొక్క ప్రాధాన్యత వివరించండి.
- 2) ECCE విద్యా ప్రణాళికలో క్రీడలు మరియు కళల ప్రాధాన్యత వివరించుము.
- 3) ECCE పిల్లల్లో భాషా వికాసమును వివరించుము?
- 4) ECCE పిల్లల్లో చలనాత్మక వికాసం గురించి వివరించుము?
- 5) ప్రారంభ సంవత్సరాలలో పిల్లల్లో అక్షరాస్యత ఎలా పెంపొందిస్తారు.
- 6) ECCE పిల్లల్లో పూర్వ సంఖ్యా భావనలు ఎలా కలిగిస్తారు?
- 7) పిల్లల్లో మంచి అలవాట్లు పెంపొందించుటలో ECCE కార్యకర్త పాత్ర వివరించుము?
- 8) పూర్వ బాల్యదశ పిల్లల లక్షణాలు వివరించుము?

3) లఘు సమాధాన ప్రశ్నలు

- 1) చలన కండరాలపై ప్రభావం చూపే అంశాలేవి?
- 2) క్రీడా పద్ధతులలోని రకాలను పేర్కొనుము
- 3) పియాజే సంజ్ఞానాత్మక వికాస దశలను వివరించుము
- 4) అంగన్వాడీ కేంద్రాలలో పిల్లలకు అందించే పోషకాహారం గురించి రాయండి.
- 5) ECCE కేంద్రాలలో పిల్లలకు ఏవిధంగా మంచి అలవాట్లు పెంపొందిస్తారు?
- 6) పూర్వ ప్రాథమిక విద్యా కేంద్రాలలోని రకాలను పేర్కొనుము.
- 7) పిల్లల్లో పూర్వలేఖన సామర్థ్యాలనెట్లు పెంపొందించవచ్చు.

సంప్రదింపు గ్రంథాలు

- 1) Exemplar guidelines for implementation of early childhood care and education (ECCE) curriculum, NCERT
- 2) NCERT (2006) position paper, National Focus Group on ECE, New Delhi
- 3) Encyclopedia of Early Childhood Care and Education Volume - 1 & Volume -2 written by Prof. K.C. Panda and Dr. P.K. :Tripathy, Neelkamal Publications Pvt. Ltd.
- 4) Early Childhood Education - An Introduction - Romila Soni, Rajendra Kapoor and Krishna Kanth Vashishta, NCERT
- 5) Play Activities for Child Development a guide to pre school teachers, Mina Swaminadhan and Prema Dani, National Book Trust, New Delhi.
- 6) డి.ఎడ్ అధ్యాపన శాస్త్రం పూర్వప్రాథమిక, ప్రాథమిక విద్యా దృక్పథాలు, తెలుగు అకాడమి
- 7) డి.ఎడ్ విద్యా మనోవిజ్ఞాన శాస్త్రం, తెలుగు అకాడమి
- 8) చిన్నారుల వికాస కేంద్రం, ఇ.సి.ఇ / అంగన్వాడీ కార్యక్రమ శిక్షణా దీపిక, సర్వశిక్షా అభియాన్ ఆంధ్రప్రదేశ్, హైదరాబాద్

UNIT-III

బాల్యారంభవిద్య - విద్యాప్రణాళిక - యాజమాన్యం

లక్ష్యాలు

1. సమతుల్య సందర్భసహిత విద్యాప్రణాళిక సూత్రాలు, వాటి యొక్క ప్రాముఖ్యతను ఉపాధ్యాయ విద్యార్థి తెలుసుకుంటాడు.
2. ECCE నిర్వహణకు దీర్ఘకాలిక, స్వల్పకాలిక లక్ష్యాల యొక్క ప్రాముఖ్యతను వాటిని సాధించటానికి చేయవలసిన కృత్యాలను ఉపాధ్యాయ విద్యార్థి తెలుసుకుంటాడు.
3. ఉపాధ్యాయ విద్యార్థి ECCE. కేంద్రాల్లో పిల్లలకు ఉపయోగించే పరికల్పనా పద్ధతి మరియు నేపథ్యాధార పద్ధతులను గురించి తెలుసుకుంటాడు.
4. సమ్మిళిత / విలీన విద్యా విధానం ద్వారా అంగవైకల్యం గల పిల్లలు సాధారణ పిల్లలతో కలిసి విద్యనేర్చుకునే అవకాశం గలదని ఉపాధ్యాయ విద్యార్థి తెలుసుకుంటాడు.
5. ECCE కేంద్రాల్లో అవసరమయ్యే వనరుల గురించి మరియు వాటిని ఎంపిక చేసుకునే విధానాలగురించి ఉపాధ్యాయ విద్యార్థి తెలుసుకుంటాడు.
6. ECCE కేంద్రాల్లో ఉపాధ్యాయుడి పాత్ర మరియు విధుల గురించి ఉపాధ్యాయ విద్యార్థి తెలుసుకుంటాడు.

అధ్యాయం-3: ECCE విద్యాప్రణాళిక, యాజమాన్యం

- 3.1 సమతుల్య సందర్భ సహిత విద్యాప్రణాళిక సూత్రాలు
- 3.1.0 Introduction
- 3.1.1 పూర్వ ప్రాథమిక విద్యాప్రాముఖ్యం
- 3.1.2 సమతుల్య మరియు సందర్భోచిత పాఠ్యప్రణాళిక రచనకు సూత్రాలు
- 3.2 దీర్ఘకాలిక, స్వల్పకాలిక లక్ష్యాలు మరియు ప్రణాళిక
- 3.2.0 Introduction
- 3.2.1 దీర్ఘకాలిక లక్ష్యాలు
- 3.2.2 స్వల్పకాలిక లక్ష్యాలు
- 3.2.3 ప్రణాళిక
- 3.3 పరికల్పనా పద్ధతి మరియు నేపథ్యాధార ఉపగమనం
- 3.3.1 పరికల్పనా పద్ధతి
- 3.3.2 నేపథ్యాధార ఉపగమనం
- 3.4 అభివృద్ధి అనుకూల, విలీన తరగతి వాతావరణం నెలకొల్పడం/నిర్వహించడం

3.4.0 Introduction

3.4.1 సమ్మిళిత విద్య(విలీన విద్య)

3.4.2 ECCE తరగతి గది నిర్వహణ

3.5 ECCE సక్రమ నిర్వహణకు అవసరమైన వనరులు

3.5.0 Introduction

3.5.1 పూర్వప్రాథమిక విద్యా కేంద్రాలలో ప్రధానంగా ఉండాల్సిన కనీస అవసరాలు

3.6 పూర్వప్రాథమిక ఉపాధ్యాయుల పాత్ర - విధులు

3.6.0 Introduction

3.6.1 పూర్వప్రాథమిక వద్యా కార్యక్రమ నిర్వహణలో ఉపాధ్యాయుల పాత్ర

3.6.2 పూర్వప్రాథమిక విద్యా పాఠశాలలో ఉపాధ్యాయుల విధులు

3.1: సమతుల్య సందర్భసహిత విద్యా ప్రణాళిక సూత్రాలు

(Principles of Planning a balanced and contextualised curriculum)

3.1.0 ప్రతి శిశువు యొక్క సంపూర్ణమైన శారీరక మానసిక వికాసానికి పూర్వ బాల్యదశ సంరక్షణ మరియు విద్య (ECCE) అత్యంత ప్రధానమైనది. పాఠశాలకు వెళ్లడానికి పూర్వం శిశువును శారీరకంగాను, మానసికంగాను సంసిద్ధులను చేయడమే ECCE యొక్క ముఖ్య ఉద్దేశ్యము. పూర్వ బాల్యదశను పాఠశాల పూర్వదశ అని కూడా అంటారు. పుట్టినప్పటి నుండి 8 సం॥ వయస్సు వరకు పూర్వబాల్యదశగా పరిగణిస్తారు. పూర్వ బాల్యదశ అభ్యసనం, పూర్వ బాల్యదశ సంరక్షణ మరియు పూర్వబాల్యదశ - విద్య అనునవి ECCE యొక్క ప్రధాన లక్ష్యాలు.

“United Nations Educational Scientific & Cultural Organisation(UNESCO)”

ప్రకారం పూర్వ బాల్యదశ శిశువు యొక్క సమగ్ర అభ్యసనానికి, వికాసానికి పునాది.

3.1.1 పూర్వ ప్రాథమిక విద్యా ప్రాముఖ్యం:

ఈ క్రింది విషయాల అవగామన మరియు అభివృద్ధి కొరకు పూర్వ ప్రాథమిక విద్య అత్యంత ఆవశ్యకము.

- శారీరకాభివృద్ధి
- బౌద్ధికాభివృద్ధి
- సామాజిక, నైతికాభివృద్ధి
- మానసికాభివృద్ధి
- పఠనం, లేఖనం, సంఖ్యాపఠనం నైపుణ్యాలు
- ప్రాథమిక, విద్యకు సంసిద్ధం చేయడం
- సార్వత్రిక ప్రాథమిక విద్యకు తోడ్పాటు.

పూర్వప్రాథమిక విద్య ఉద్దేశ్యాలు - లక్ష్యాలు:

మానవ వికాసానికి విద్య అత్యంత ప్రధానమైనదని మనకు తెలుసు. విద్య యొక్క ఫలితాలు ఫలవంతంగా ,

ఉపయోగకరంగా ఉండాలంటే, దానికి పునాది పూర్వ ప్రాథమిక విద్య. పూర్వ ప్రాథమిక విద్యను సమర్థవంతంగా నిర్వహించగలిగినాడు. విద్యా ప్రమాణాలు మిగిలిన అన్ని స్థాయిలలోను ఉన్నతంగా ఉంటాయి. ఈ దిశగా ఎందరో విద్యావేత్తలు అనేక లక్ష్యాలను పూర్వ ప్రాథమిక విద్యకు సూచించారు. వాటిలో కొన్నింటిని తెలుసుకుందాము.

బ్రిటిష్ విద్యావేత్త, మిస్ గ్రేస్ ఒవెన్ (Miss Grace Owen) ప్రకారం పూర్వ ప్రాథమిక విద్యా లక్ష్యాలు:

- పిల్లలకు విశాల ప్రదేశం, గాలి, వెలుతురు, ఆహ్లాదకరమైన వాతావరణము కల్పించాలి.
- పిల్లలకు ఆరోగ్యకరమైన, ఆనందకరమైన, క్రమమైన జీవితాన్ని అందించాలి. ఆటలాడేటప్పుడు కూడా సంఘీభావాన్ని చూపేటట్లుగా శిక్షణ ఇవ్వాలి.
- సంపూర్ణ మూర్తిమత్వ వికాసానికి వివిధ ఆసక్తులు, నైపుణ్యాలకు పదును పట్టేటట్లుగా అవకాశాలు కల్పించాలి.
- నిరంతర వైద్య పర్యవేక్షణ ఉండాలి.
- బాహ్య పరిసరాలకు, గృహవాతావరణానికి సినలైన ఏకీకృతమైన అంశాలను పిల్లల్లో ఏర్పరచాలి.

2) కొఠారి కమీషన్ (1964-66) సూచించిన ప్రాథమిక విద్యా లక్ష్యాలు:

స్వాతంత్ర్యానంతరం భారతీయ విద్యావ్యవస్థ యొక్క సమగ్రమైన విధానాన్ని రూపొందించి సంతుష్టికరమైన ప్రగతిని సాధించుటయే ముఖ్య ఉద్దేశ్యంగా ఏర్పాటు చేయబడిందే 'కొఠారి కమీషన్'.

కొఠారి కమీషన్ (భారతీయ విద్యాకమీషన్ (1964-66) డా॥ డి.ఎస్.కొఠారి అధ్యక్షతన 17మంది సభ్యులతో ఏర్పాటు చేయబడి, భారతీయ విద్యావ్యవస్థలో అనేక నూతన సంస్కరణలకు శ్రీకారం చుట్టింది.

పూర్వబాల్య విద్యలో మాతృభాష/ప్రాంతీయ భాషను తప్పనిసరిగా అభ్యసించాలని ప్రతిపాదించింది. ప్రాథమిక విద్యను ఏకీకృతం చేయడంలో కొఠారి కమీషన్ ప్రతిపాదనలు కీలక పాత్రవహించాయి. ప్రతి పిల్లవానికి మాతృభాషలో పూర్వప్రాథమిక మరియు ప్రాథమిక విద్యను గడిపే హక్కు భారతరాజ్యాంగంలో ఉందని ఉటంకించింది.

కొఠారి కమీషన్ సూచించిన ఈ క్రింది లక్ష్యాల ద్వారా పిల్లలకు పూర్వ ప్రాథమిక విద్య ఆవశ్యకత ఎంతగానో ఉందని తెలుస్తుంది.

- శిశువులో మంచి శరీర, కండర, చలన నైపుణ్యాలను అభివృద్ధి పరచడం
- పిల్లలకు భావవ్యక్తీకరణ, శారీరక కండర చలన నైపుణ్యాల అభివృద్ధి, ఉత్సుకత, ఉద్వేగాలను అదుపులో ఉంచుకొనడం లాంటి విషయాలకు తగిన మార్గదర్శకం చేయాలి.
- పరిసరాల అవగాహన, సాంఘిక వైఖరులను పెంపొందించడం
- స్వేచ్ఛ, సృజనాత్మకత, భావప్రకటనలను ప్రోత్సహించడం
- వ్యక్తిగతమైన సర్దుబాటు, స్వతహాగా తమ పనులనుతామే చేసుకోవడం లాంటి మంచి అలవాట్లను, నైపుణ్యాలను నేర్పడం
- ప్రకృతి గురించి తెలుసుకోవడం, అందులో భాగస్వామ్యం పొందేటట్లు పురికొల్పడం.
- పిల్లల సమగ్ర వికాసానికి అవకాశాలు కల్పించడం
- ఆట, పాటల ద్వారా ఒత్తిడి లేని కార్యక్రమాలు నిర్వహించడం

3) నేషనల్ పాలసీ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్ (NPE) 1986 ప్రకారం “ శిశువు యొక్క శారీరక, ఛాలక, జ్ఞాన, భాష, ఉద్వేగ, సాంఘిక మరియు నైతిక అభివృద్ధికి దోహదపడే ECCE.

ప్రాథమిక విద్యను బలోపేతం చేయడం మరియు సమాజంలో బడుగు, బలహీన వర్గాలలో పని చేయు స్త్రీలు, శిశువుల పోషణ, సంరక్షణ మరియు విద్య అనేవి ECCE యొక్క ప్రధాన ఉద్దేశ్యాలు. ECCE నిర్వహించడానికి ప్రత్యేక పాఠ్యప్రణాళిక మరియు నిర్వహణ అవసరం. ECCE పాఠ్యప్రణాళిక ‘శిశు’ కేంద్రాకృతంగా మరియు శిశువు యొక్క సమగ్ర వికాసానికి (శారీరక, చాలక, జ్ఞాన, భాష, ఉద్వేగ, సాంఘిక మరియు నైతిక వికాసానికి) దోహద పడేలా ఉండాలి. ECCE పాఠ్యప్రణాళిక పిల్లల్లో ఉండే వైయక్తిక భేదాలు, వారి ఇష్టాలు, అభిరుచులకు సరిపడే విధంగా శిశు కేంద్రాకృతంగా మరియు కృత్యాధర బోధనకు దోహదపడే విధంగా ఉండాలి. (ECCE యొక్క పాఠ్యప్రణాళిక శిశువు యొక్క శారీరక, ఛాలక, జ్ఞాన, మానసిక, భాష, ఉద్వేగ, సాంఘిక, నైతిక రంగాలలో పరిపూర్ణ వికాసం)

శారీరక మరియు ఛాలక రంగాలలో అభివృద్ధి:

కండరాల అభివృద్ధికి, సమస్వయానికి, హస్త నైపుణ్యానికి, కంటి సమస్వయానికి మరియు ఆరోగ్యపు అలవాట్లు, పోషణ మొదలైన రంగాలలో అభివృద్ధికి దోహదపడాలి.

భాషాభివృద్ధి:

వినడం, నేర్చుకోవడం, మాట్లాడడం, మరియు మంచి పదజాలాన్ని ఉపయోగించి సమాచార ప్రసారం మరియు సమగ్రమైన విషయ అవగాహన, అక్షరాలను గుర్తించడం, పలకడం, పదాల కూర్పు మొదలైన విషయాలలో అభివృద్ధికి దోహదపడాలి.

జ్ఞానాభివృద్ధి:

విషయ అవగాహన వర్గీకరణ, సారూప్యత, పరిమాణం, అంచనా వేయటం, విశాల దృక్పథం విశ్లేషణాత్మక ఆలోచన, పరిశీలించడం, సమస్యసాధన, పరిసరాల అవగాహన మొదలైన విషయాలలో జ్ఞానాన్ని అందించడం ద్వారా జ్ఞానాభివృద్ధికి తోడ్పడాలి.

సాంఘిక మరియు ఉద్వేగ వికాసం:

తన గురించి తాను తెలుసుకోవడం, తనపై తనకి నియంత్రణ జీవన నైపుణ్యాలు, మంచి అలవాట్లు ఏర్పరచుకోవడం, సాంఘిక బంధాల సర్దుబాట్లు సమూహాలలో సర్దుబాట్లు, సహకరించుకోవడం, భావవ్యక్తీకరణ మొదలైన వాటి అభివృద్ధికి తోడ్పడాలి.

జ్ఞానేంద్రియాలు అభివృద్ధి:

వివిధ రకాల ప్రయోగాలు, పరిశీలన అనుభవాల ద్వారా జ్ఞానేంద్రియాల అభివృద్ధికి తోడ్పడాలి.

సృజనాత్మక మరియు సౌందర్యాత్మక అభివృద్ధి:

వివిధ రంగాలలో సృజనాత్మకతను, సౌందర్యాత్మకతను అన్వేషించేలా ప్రోత్సాహించడానికి తోడ్పడాలి.

ఆటపాటలతో కూడిన కొన్ని విద్యా కార్యక్రమాలు:

జ్ఞానాత్మక కృత్యాలు : సాంఘిక మరియు జీవశాస్త్ర అనుభవం, సహజ నడక గణిత అంశాలు, జతపరచడం, పేర్లు పెట్టడం, వర్గీకరించడం, గుర్తించడం, వేరుచేయడం, చర్చ , పజిల్స్, ఆటలు, పండుగలు మొదలైనవి.

భాషా మరియు సమాచార ప్రసారం: గేయాలు, పద్యాలు, కథలు, సంభాషణలు, పుస్తకాలు, భాగాలు గుర్తించడం, తోలుబొమ్మలాట, శబ్దక్రీడలు, జ్ఞప్తికి తెచ్చుకునే కృత్యాలు.

ఉద్యేగ మరియు సౌందర్యాత్మకత : సంగీతం, నాట్యం, సృజనాత్మక కౌసలాలు, మట్టితో బొమ్మలు చేయడం, జంతువులు, ఉద్యానవన సంరక్షణ మొదలగునవి.

వ్యక్తిగత కృత్యాలు : నాటకీకరణం, పాత్రపోషణ, బొమ్మలతో క్రీడలు, భోజనసమయ కృత్యాలు, శారీరక పరిశుభ్రత, కేశరక్షణ, ఆరోగ్యపు అలవాట్లు మొదలగునవి.

సాంఘిక కృత్యాలు : కథలు, గేయాలు, పద్యాలు, తోలుబొమ్మలాటలు, నాటకాలు, క్రీడలు, పండుగలు, పుట్టినరోజులు, దినసరి కార్యక్రమాలలో పాత్రపోషణ మొదలగునవి.

భౌతిక సామూహిక చాలక కృత్యాలు: పరుగుపందెం, ఆటలు, వ్యాయామాలు, తోయడం, లాగడం, సాగదీయడం, జారడం, వినడం, పట్టుకోవడం, తన్నడం, ఊపడం, గెంతడం, దుముకడం, సైకిల్ తొక్కడం మొదలగునవి

సునిశితచాలక కృత్యాలు : అంగుళీయ క్రీడలు, బ్లాకులతో నిర్మాణాలు కట్టడం, కత్తిరించడం, అంటించడం, బొమ్మలు గీయడం, రంగులు వేయడం మొదలగునవి.

జ్ఞానేంద్రియ కృత్యాలు : వినడం, వాసన చూడడం, రుచి చూడడం, కళ్ళతో చూడడం, అనుభూతి చెందడం, నీటితో ఆడటం, ఇసుకతో ఆడటం, సృజనాత్మక కళలు ప్రదర్శించడం, హస్తలాఘవం మొదలైనవి.

వివిధ రంగాలలో సృజనాత్మకతను, సౌందర్యాత్మకతను అన్వేషించేలా ప్రోత్సాహించడానికి తోడ్పడాలి.

పైన పేర్కొన్న విధంగా ఆయా రంగాలన్నింటిలోను శిశువు యొక్క సమగ్ర అభివృద్ధి సాధించుట కొరకు సమతుల్య మరియు సందర్భోచితమైన (అనుకూల) పాఠ్యప్రణాళిక రూపొందించుటకు నిర్దేశించబడిన నేషనల్ కరికులం డ్రేమ్ వర్క్ (NCF-2005) సూత్రాల ఆధారంగా ECCE పాఠ్యప్రణాళిక రూపొందించాలి.

3.1.2 సమతుల్య మరియు సందర్భోచిత పాఠ్య ప్రణాళిక రచనకు సూత్రాలు:

పూర్వ ప్రాథమిక విద్యా లక్ష్యాలు ఫలవంతం కావాలంటే దానికి పటిష్ఠమైన పాఠ్యప్రణాళిక అత్యంత అవశ్యకం. దానిని తయారుచేయడానికి ఈ క్రింది కొన్ని ముఖ్యమైన అంశాలను అవగాహన చేసుకోవాలి.

1. సమగ్ర అభ్యసనం మరియు వికాసం (Holistic learning and development)
2. క్రియాశీల అభ్యసనం (Active learning)
3. పరస్పర అభ్యసనం (Interactive leaning)
4. సమగ్ర అభ్యసనం (Integrated learning)
5. క్రీడల ద్వారా అభ్యసనం (Learning through play)
6. భాగ స్వామ్య అభ్యసనం (Partnership for learning)
7. కళల ద్వారా అభ్యసనం (Art as the basis for learning)
8. సంపూర్ణ శారీరక - మానసిక ఆరోగ్యం మరియు ఆరోగ్యకర అలవాట్లు (Integration of health and well-being based on healthy habits)
9. ప్రామాణిక మదింపు (Authentic Assessment)

1) సమగ్ర అభ్యసనం మరియు వికాసం(Holistic learning and development):

- శిశువు యొక్క సమగ్రాభివృద్ధికి దోహద పడే అన్ని రంగాలలో అభివృద్ధిని ప్రతిబింబించేవిధంగా (సాంఘిక, మానసిక, ఉద్వేగ, శారీరక, జ్ఞాన, ఆధ్యాత్మిక మరియు నైతిక) ఈసీసీఈ యొక్క పాఠ్య ప్రణాళికను రూపొందించాలి.
- ఈసీసీఈ ఉపాధ్యాయులు ఎంపిక చేసుకునే బోధన ఉపగమనము శిశువు యొక్క పరిపూర్ణ అభ్యసన మరియు వికాసం పై వారి అవగాహనను ప్రతిబింబించేదిగా ఉండాలి.
- జ్ఞానం, నైపుణ్యం, గుణములు మరియు ఆలోచనా దృక్పథముల ఆధారంగా గమ్యాలతో కూడి శిశువు యొక్క పరిపూర్ణ అభివృద్ధికి ఈసీసీఈ పాఠ్యప్రణాళికలో ఏర్పాట్లు ఉండాలి.

2) క్రియాశీల అభ్యసనం (Active learning):

- క్రియాశీల అభ్యసనం శిశువు పరిశీలించదగినదిగా, ప్రయోగాలు చేయడానికి అనువుగా, చర్చకు తావిచ్చేదిగా, ఆలోచన రేకెత్తించేదిగా మరియు శిశువు ప్రతిస్పందించేదిగా ఉండాలి.
- 3-4 సం॥ పిల్లల్లో వారి పరిసరాలలో జరిగే దృగ్విషయాల గూర్చి మనుష్యులలో పరస్పర అవగాహన, వస్తువులు ప్రాతినిధ్యం గురించిన జ్ఞానం, నైపుణ్యాలను అభివృద్ధి చేసేదిగా ఉండాలి.

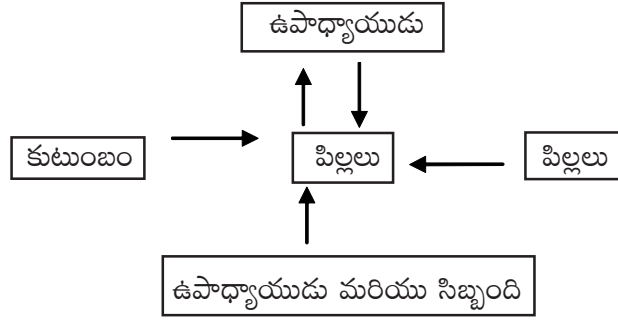

పిల్లల్లో క్రియాశాల అభ్యసనాన్ని మెరుగుపరచడానికి ఈ క్రింది మూలకాలు తప్పనిసరిగా ఉండాలి.

ముఖ్యమైన/మూల వస్తువులు/ పరికరాలు (Materials)	<ul style="list-style-type: none"> • శోధనాత్మక పరికరాలు ఇవ్వడం ద్వారా పిల్లల్లో ఊహాశక్తిని పెంపొందించవచ్చు • పిల్లలను ఆకర్షించేవిగా, అన్వేషించదగినవిగా, నైపుణ్యాలను మెరుగుపరచేవిగా ఉండాలి.
హస్తలఘవం/నైపుణ్యాలు/ (Manipul action)	<ul style="list-style-type: none"> • సృజనాత్మకతను పెంపొందించేలా ఉండాలి. • వస్తువులను అనేకరకాలుగా మార్పుచేయడం ద్వారా, కలుపుట ద్వారా వారి కండరాల కదలికలను నియంత్రించగలుగుతారు. • ఆలోచన రేకెత్తించేవిధంగా ఉండాలి. • అన్వేషణ ద్వారా వస్తువుల గుణగణాలను ప్రత్యక్ష అనుభవాల ద్వారా తెలుసుకోవాలి.
కోరిక/ఇష్టం/ (Chorce)	<ul style="list-style-type: none"> • పిల్లల ఇష్టాలు ప్రతిబింబించేలా ఉండాలి. • పిల్లల అవసరాలను తీర్చాలి. • వారు సొంతంగా చేసుకోవడానికి వీలుగా ఉండాలి • పిల్లలను ఆకర్షించేవిగా ఉండాలి.
పిల్లల భాష (Language for Children)	<ul style="list-style-type: none"> • పిల్లల అభ్యసనానికి, అభివృద్ధికి భాష ప్రధాన దోహదకారి • భాషాభివృద్ధికి: ఏకపాత్ర, నాటకాలు, పాటలు, గేయాలు, కథలు, చర్చలు, మాట్లాడడం, వినడం, చదవడం, రాయడం.
సహాయం(Support)	<ul style="list-style-type: none"> • పిల్లల పరిసరాలు పరిశుభ్రంగా, రక్షణ కల్పించేవిగా ఉండాలి. • పరిసరాల ద్వారా నేర్చుకునే వీలుండాలి. • సంరక్షిత పరిసరాలు మరియు జ్ఞానానికి, నైపుణ్యాలకు, గుణాలకు, ఆలోచన దృక్పథాన్ని పెంపొందించడానికి సహకరించే అనుభవాలను ఏర్పాటు చేయడం ద్వారా పెద్దలు సహకరించాలి. • సహసోపేత కృత్యాలు కూడా తగిన పర్యవేక్షణలో చేయడానికి ప్రోత్సాహాన్ని ఇవ్వాలి.

3. పరస్పర అభ్యసనం (Interactive learning) :

- జీవితపు ప్రారంభదశలో పిల్లల మధ్య పరస్పర చర్య ఒక ప్రాథమిక అనుభవం (Malaguzzi-1993)
- Dahlderg, Moss, Pence (2003) ప్రకారం పరస్పర అభ్యసనం అనేది ఒక బోధనా వ్యూహం.
- పరస్పర అభ్యసనం ద్వారా పిల్లలు వారి తోటి పిల్లలను చూసి మాట్లాడడం, వినడం ద్వారా నేర్చుకుంటాడు.
- ఉపాధ్యాయులు పిల్లలను సమూహాలుగా ఏర్పరచి వారి మధ్య అభ్యసన జరిగేలా ప్రోత్సహించవచ్చు.
- పరస్పర అభ్యసనం సాధారణంగా, పిల్లలు-పిల్లలు, పిల్లలు-ఉపాధ్యాయుడు, పిల్లలు-ఉపాధ్యాయుడు మరియు సిబ్బంది, పిల్లలు-కుటుంబం మధ్య జరుగుతుంది.

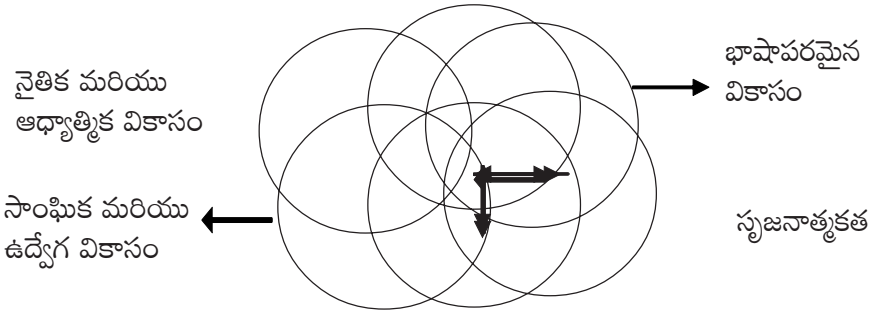

- పిల్లలు తమ దైనందిన జీవితంలో పరస్పర చర్యలు మరియు అనుభవాల ద్వారా వారి ఆలోచనలను, నైపుణ్యాలను, అలవాట్లను మెరుగుపరచుకుంటారు.

3. సమగ్ర అభ్యసనం (Integrated learning) :

- పిల్లలు అభ్యసించే అంశాలు అన్నీ పరస్పర సంబంధాన్ని కలిగి ఉండాలి.
- సమగ్ర పాఠ్యప్రణాళిక పిల్లల యొక్క సంపూర్ణ వికాసానికి తోడ్పడాలి.

శారీరక వికాసం

బౌద్ధిక వికాసం

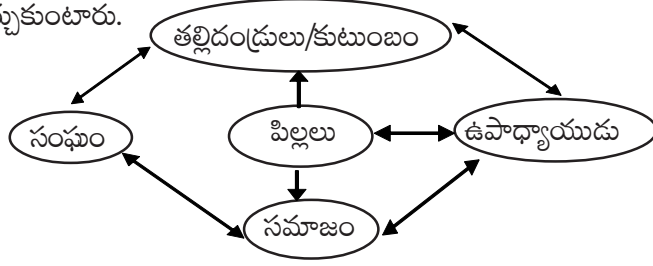
- పిల్లల యొక్క శారీరక వికాసం, బౌద్ధిక వికాసం, సృజనాత్మకత, సాంఘిక మరియు ఉద్యోగ వికాసం, నైతిక మరియు ఆధ్యాత్మిక వికాసం ఒకదానిమీద ఒకటి ఆధారపడి ఉంటాయి.

5. క్రీడల ద్వారా అభ్యసనం (Learning through play) :

- పిల్లల యొక్క శారీరక, మానసిక, ఉద్యోగ, సాంఘిక అభివృద్ధికి క్రీడలు దోహదపడతాయి. క్రీడల ద్వారా పిల్లల సామర్థ్యాలు మెరుగుపడతాయి. ఆలోచన ధోరణి, సమస్య పరిష్కారం, న్యాయపరమైన నిర్ణయాలు తీసుకోవడం, శాంతియుత వాతావరణాన్ని ప్రేరేపించడం మొదలైన లక్షణాలు అలవడతాయి.
- క్రీడాస్ఫూర్తి అలవడుతుంది.
- పిల్లల యొక్క సహజ సామర్థ్యాలను, అభిరుచులను అనుసరించి వారికి తగిన క్రీడలను ఎంపిక చేసే బాధ్యత ఈసీసీఈ ఉపాధ్యాయులది.

6. భాగస్వామ్య అభ్యసనం/సహకార అభ్యసనం (Partnership for learning) :

భాగస్వామ్య అభ్యసనం ద్వారా పిల్లల్లో అభ్యసనాన్ని మెరుగుపరచవచ్చు. అభిరుచులు, ఆసక్తులు, వైఖరులను అనుసరించి పిల్లలు సమూహాలుగా ఏర్పడి అభ్యసనం సాగిస్తారు. సమూహాలలో అనుకరించడం ద్వారా ఒకరికొకరు ప్రేరేపించబడడం ద్వారా నేర్చుకుంటారు.

పిల్లల్లో నైపుణ్యాలకు మెరుగుపరచడానికి, ప్రవర్తనలో మార్పులు, అలవాట్లు చేయడానికి భాగస్వామ్య అభ్యసనం ఉపయోగపడుతుంది.

7. కళల ద్వారా అభ్యసనం (Art as the basis or learning) :

- పిల్లల్లో ప్రతిస్పందించే గుణం ఎక్కువగా ఉంటుంది. కళల ద్వారా వారి ప్రతిస్పందనలు పెంపొందించవచ్చు. పాటలు, నాటకాలు, ఏకపాత్రాభినయం మొదలైన వాటి వలన వారిలో సృజనాత్మకతను, దేశభక్తిని, నైపుణ్యాలను పెంపొందించవచ్చు.
- ఈసీసీఈ ఉపాధ్యాయుడు కొన్ని ఆసక్తికరమైన బోధన ఉపగమాల ద్వారా పిల్లల్లో ఉత్సాహాన్ని పెంపొందించవచ్చు.

8. సంపూర్ణ శారీరక - మానసిక ఆరోగ్యం మరియు ఆరోగ్యకర అలవాట్లు

(Integration of health and well being based on healthy habits) :

- పిల్లల్లో సంపూర్ణ శారీరక వికాసానిక సరైన పోషణ చాలా కీలకమైనది. ఈసీసీఈ విద్యా విధానంలో పోషణ అందించే బాధ్యత కూడా ఉపాధ్యాయులదే మంచి శారీరక ఆరోగ్యం, ఉత్సాహంగా అన్ని విషయాలలో పాల్గొనడం అభివృద్ధికి దోహద పడుతుంది.
- మానసిక ఆరోగ్యానికి ఆటలు-పాటలు మొదలైనవి తోడ్పడతాయి.
- పిల్లల్లో ఆరోగ్యకరమైన అలవాట్లు అలవడేటట్లు చేసే బాధ్యత ఉపాధ్యాయులదే
- వారికి అర్థం అయ్యేరీతిలో ఆరోగ్యం యొక్క ప్రాముఖ్యాన్ని పరిసరాల పరిశుభ్రత మరియు పరిరక్షణ, మంచి అలవాట్ల గురించి పాఠ్యాంశాలలో చేర్చి అవగాహన కల్పించాలి.

9. ప్రామాణికమైన మదింపు (Authentic Assessment) :

- పిల్లల యొక్క అభ్యసనాభివృద్ధిని అంచనా వేయుట ECCE ప్రణాళికలో ముఖ్యమైనదిగా యదార్థమైన మూల్యాంకనగా పేర్కొన వచ్చును. పిల్లల్లో వచ్చిన గుణాత్మక మార్పును అంచనా వేయడం మరియు మూల్యాంకన చేయడం వారి అభివృద్ధికి సహాయపడుతుంది.

- ECCE ఉపాధ్యాయులు పిల్లలు యొక్క అభ్యసనాభివృద్ధిని నమోదుచేసి, పరిశీలించి, విశ్లేషించడం, వాటి ఆధారాలను పట్టికలో పొందుపరచడం ద్వారా వారి అభివృద్ధిని గమనించవచ్చును.
- చెక్‌లిస్ట్‌లు, తల్లిదండ్రుల ఇంటర్వ్యూలు, ఆడియో లేదా వీడియో టేపులు/ ఎనెక్‌డోటల్ రికార్డ్స్ ద్వారా పిల్లల అభ్యసనాన్ని పరిశీలించి నమోదు చేయవచ్చు.

పిల్లల అభివృద్ధిని నమోదుచేయుట (Recording Childrens Progress) :

పిల్లల అభివృద్ధిని నమోదుచేయుట అనేది పిల్లల ప్రగతికి ఆఖరిమెట్టు. పిల్లల యొక్క ప్రగతిని పరిశీలించాలంటే రికార్డు నమోదు అనేది ఎంతో అవసరం. దాని ద్వారా పాఠ్యప్రణాళికలోను, బోధనా వ్యూహాలలోను, బోధనా ఉపగమాలలోను మార్పు తీసుకువచ్చి మరింత ఆసక్తికరమైన పాఠ్యాంశాలను బోధించడానికి వీలుపడుతుంది.

3.2 దీర్ఘకాలిక, స్వల్పకాలిక లక్ష్యాలు మరియు ప్రణాళిక (Long and short term objectives and planning) :

3.2.0 Kwin Tsue (Chinese) ఈయన ప్రణాళిక రచన గురించి క్రింది విధంగా వివరించారు.

“ ఎవరైనా ఒక సంవత్సరానికి ప్రణాళిక వేస్తే జొన్నలు నాటాలి, 10 సంవత్సరాలకు ప్రణాళిక వేస్తే చెట్లు నాటాలి. కాని జీవితకాలానికి ప్రణాళిక వేస్తే స్త్రీ, పురుషులకు శిక్షణ మరియు విద్యను అందించాలి. దీనిని బట్టి విద్యకు కూడా స్వల్పకాలిక, దీర్ఘకాలిక ప్రణాళికలు, ఆయా లక్ష్యాలను చేరుకోవడానికి తయారుచేయాలి అని స్పష్టమవుతోంది. స్వల్పకాలిక లక్ష్యాలు వెనువెంటనే సాధింపబడతాయా లేదా అని ఉపాధ్యాయులు మూల్యాంకనం చేసి నిర్ణయించాలి. సాధింపబడకపోతే కొత్త ప్రణాళికలతో, వ్యూహాలతో మళ్ళీ ప్రయత్నించాలి. దీర్ఘకాలిక లక్ష్యాల సాధనను అంతసులువుగా మూల్యాంకనం జరుపలేము. దీనికొరకు అనేక విషయాలను పరిగణలోని తీసుకొని మూల్యాంకనం చేయాలి. జాతీయ విద్య పరిశోధన మండలి, జాతీయ విద్య విధానము (1964-1966), నేషనల్ కౌన్సిల్ ఫర్ ఎడ్యుకేషనల్ రీసెర్చ్ అండ్ ట్రైనింగ్ (NCERT) మరియు ఎడ్యుకేషన్ కమిషన్ అంగీకరించిన దీర్ఘకాలిక, స్వల్పకాలిక లక్ష్యాలు ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి.

3.2.1 దీర్ఘకాలిక లక్ష్యాలు:

- పిల్లల యొక్క సహజ సామర్థ్యం మేరకు వారి సమగ్రాభివృద్ధికి గట్టిపునాదిని ఏర్పరచడం
- పోషక విలువలున్న పోషక ఆహారాన్ని పిల్లలకు అందించే ఏర్పాటు చేయడం
- సాంఘిక, మానసిక, భావోద్వేగ వికాసాలలో పిల్లలకు తగిన శిక్షణ ఇవ్వడం
- పిల్లలలో ఫలవంతమైన భావ వ్యక్తీకరణ మరియు గౌరవప్రదమైన, భావయుక్తమైన భాషను వినియోగించేలా చేయడం
- పిల్లల సంపూర్ణ మూర్తిత్వ అభివృద్ధికి పటిష్ఠమైన ప్రణాళికను రచించడం
- పూర్వ ప్రాథమిక విద్యను ప్రాథమిక విద్యతో అనుసంధానం చేయడం ద్వారా ప్రాథమిక విద్యను బలోపేతం చేయడం
- సాంఘిక, మానసిక, భావోద్వేగ వికాసాలలో పిల్లలకు తగిన శిక్షణ ఇవ్వడం

- పిల్లలలో ఫలవంతమైన భావ వ్యక్తీకరణ మరియు గౌరవప్రదమైన, భావయుక్తమైన భాషను వినియోగించేలా చేయడం.
- పిల్లల సంపూర్ణ మూర్తిమత్య అభివృద్ధికి పటిష్ఠమైన ప్రణాళిక రచించడం
- పూర్వ ప్రాథమిక విద్యను ప్రాథమిక విద్యతో అనుసంధానం చేయడం ద్వారా ప్రాథమిక విద్యను బలోపేతం చేయడం.

3.2.2 స్వల్పకాలిక లక్ష్యాలు:

- ప్రతి పిల్లవానికి తరగతిగదిలో తాను ముఖ్యమైన వానిననే గుర్తింపు, తనకు గౌరవం ఉందనే భావనను కల్పించడం
- పిల్లల్లో ఇంద్రియాల సమన్వయం మరియు అభివృద్ధిని ప్రోత్సహించడం.
- ఆరోగ్యకరమైన అలవాట్లను పిల్లల్లో అభివృద్ధి పరచడం
- ముఖ్యమైన (అవసరమైన) నైపుణ్యాలు మరియు వ్యక్తిగత సర్దుబాటు చేసుకొనుటకు పిల్లలను ప్రోత్సహించడం
- మంచి సాంఘిక వైఖరులను ఏర్పరచడం ద్వారా మిగిలిన పిల్లలతో కలిసి అన్ని కార్యక్రమాలలో చురుకుగా పాల్గొనేటట్లు చూడడం
- ప్రతి పిల్లవానిలో వారి భావాల వ్యక్తీకరణకు, అవగాహన అంగీకారానికి సహాయ పడాలి.
- పిల్లలకు అందుబాటులో ఉన్న పరిసరాల పట్ల అవగాహన కల్పించడం
- పిల్లలకు వారి భావాలను వ్యక్తపరిచేందుకు, వారిని స్వతంత్రులుగా మరియు సృజనశీలురుగా ఎదిగేందుకు ప్రేరేపించం.
- తోటి పిల్లలతో స్నేహశీలురుగా మెలిగేందుకు సహాయపడడం
- ఇంటి వాతావరణానికి, పూర్వ ప్రాథమిక విద్యా కేంద్ర వాతావరణానికి మరియు పాఠశాల వాతావరణానికి అలవాటు పడడానికి సహకరించడం.

3.2.3 ప్రణాళిక (Planing):

దీర్ఘకాలిక మరియు స్వల్పకాలిక లక్ష్యాలు చేరుకోవడానికి ఏర్పరిచే కృత్యాలకు ఆధారమైనది ప్రణాళిక.

దీర్ఘకాలిక అనగా ఒక సంవత్సర కాలానికి, స్వల్పకాలిక అనగా ఒక వారంలోని ప్రతీరోజుకు తగినవిధంగా ప్రణాళికను రూపొందించుట. ఈ ప్రణాళిక ద్వారానే విశేషమైన, నిర్దేశించిన లక్ష్యాలు మరియు కృత్యాలు సాధించబడతాయి. ప్రతి సంవత్సరం ప్రారంభంలోనే పూర్తి వార్షిక ప్రణాళికను రూపొందించుకోవాలి. ప్రతీవారం చివరి రోజున ఆ తరువాత వారం యొక్క వార ప్రణాళికను ముందుగానే రూపొందించుకోవాలి. ఈవిధంగా క్రమం తప్పకుండా క్రమ పద్ధతిలో చేయడం ద్వారా ఆశించిన లక్ష్యాలను సాధించవచ్చు.

ప్రతీరోజు కార్యక్రమ పట్టికలో తప్పని సరిగా ఈ క్రింది విషయాలను పొందు పరచాలి.

- వ్యక్తిగత మరియు సామూహిక కృత్యాలు

- తరగతి గదిలోనూ, వెలుపల ఏర్పాటు చేసే కృత్యాలు
- క్రియాత్మక మరియు నిష్క్రియాత్మక కృత్యాలు
- స్వతంత్ర మరియు తరగతి గది కృత్యాలు
- పిల్లల యొక్క సమగ్రాభివృద్ధికి సంబంధించిన కృత్యాలు
- వార ప్రణాళిక ఒక డైరీలా నిర్వహించాలి. వారం చివరిలో వారి లక్ష్యాలను నిర్ధారణ చేసుకోవాలి. తదుపరి వారం యొక్క వార ప్రణాళిక ఈ మూల్యాంకనం మీదే ఆధారపడి ఉంటుంది.
- వార ప్రణాళికలో ఏదో ఒక అంశం ప్రాముఖ్యతనిస్తూ రూపొందించుకోవాలి.

ఉదాహరణకు నమూనా జాబితా (ఒకరోజు ప్రణాళిక) 3గం|| (9am - 12pm)

9am	- 9.20am	ప్రార్థన
9.20am	- 9.30am	సంభాషణ (తోటి పిల్లలతో)
9.30 am	- 9.50am	సమూహ సంబంధిత కృత్యాలు
9.50am	- 10.10am	తరగతి గదిలో స్వేచ్ఛగా పాడుకోవడం
10.10 am	- 10.25am	తరగతి గది వెలుపల ఆడుకోవడం
10.25 am	- 10.55am	చేతులు కడుక్కోవడం, ఫలహారం తీసుకోవడం, విశ్రాంతి
10.55 am	- 11.20am	సృజనాత్మక కృత్యాలు
11.20 am	- 11.35am	భాషాసంబంధ కృత్యాలు
11.35 am	- 11.55am	కథలు/పద్యాలు/మౌఖిక డ్రిల్లింగ్
11.55 am	- 12.00pm	ముగింపు

రూపొందించే ప్రణాళిక, ఈసీసీఈ ఆధారంగా పిల్లవాని సమీప అవసరాలు, స్థితిగతులను గూర్చి సంసిద్ధుడిని చేయుటకు వీలుగా ఉండాలి. ఉదాహరణకు ఉపాధ్యాయులు ఏదైనా అంశం మీద కృత్యాలు జరుపుటకు ప్రణాళిక వేసుకుంటే, పిల్లలు కథ చెప్పమని అడిగితే, ఆ ఉపాధ్యాయులు తన ప్రణాళికకు సంబంధించిన లక్ష్యాలను ఆ కథ ద్వారా సాధించగలగాలి.

వార ప్రణాళిక: ఉదాహరణకు “రవాణా” (Transport)అనే విషయాన్ని ఈ క్రిందివిధంగా సంభాషణా కృత్యంతో

పరిచయం చేయవచ్చు

మొదటిరోజు : సాధారణ రవాణా ప్రక్రియలు (పిల్లలు చుట్టూ ఉన్న వాతావరణంలోనివి)

రెండవరోజు : వాయురవాణా, జలరవాణా, భూరవాణా

మూడవరోజు : రవాణా వాహనాలు నడిపే వ్యక్తులు - ఫైరోట్, ఫ్రైవరు, బోట్మెన్ మొదలైనవి

నాల్గవరోజు : భిన్నమైన రవాణా ప్రక్రియలు

అయిదవరోజు: రవాణా ఉపయోగాలు

ఆరవరోజు : పునశ్చరణ (Recapitulation) ఈవిధంగా ప్రణాళిక అమలుకు, లక్ష్యాల అమలుకు, లక్ష్యాల సాధనకు ఈసీసీఈ యొక్క కృత్యాలు ఎంతగానో ఉపయోగపడతాయి. ఈ కృత్యాలు అన్నీ ఆటపాటలు (playway) ద్వారా బోధించుటకు వీలుగా ఉంటాయి. ఉదాహరణకు,

1. కథలు చెప్పడం, కథలు అల్లడం
2. నాటకాలు వేయడం
3. పాటలు, పద్యాలు
4. సంగీతం మరియు నాట్యం
5. భాషాభివృద్ధికి కృత్యాలు
6. తరగతి గది లోపల, వెలుపల ఆటలు
7. సమూహాలుగా ఆటలాడడం
8. పూసలు, బ్లాకులు, పజిల్స్
9. లెక్చింగడం, వేరు చేయడం
10. ఇసుకలో, నీటిలో ఆటలాడడం
11. పప్పెట్స్లో ఆడడం, కథలు చెప్పడం
12. క్షేత్ర పర్యటనలు, విహారయాత్రలు, ప్రకృతిలో పాదయాత్ర మొదలైనవి.

ఆటపాటల విధానం (Playway), కృత్యాల సహకారంగా ఉంటుంది. కృత్యాలు చేసేటప్పుడు కొన్ని పెద్ద సమూహాలలో, మరికొన్ని చిన్నచిన్న సమూహాలలో నిర్వహించాలి. సమూహాలలో పిల్లలు సాంఘికరణ నేర్చుకుంటారు. ప్రతి పిల్లవాని యొక్క స్వభావానికి వైయక్తిక భేదాలను అనుసరించి ఈసీసీఈ ప్రణాళిక రచన మరియు అమలు ఉండాలి.

3.3 పరికల్పనా పద్ధతి మరియు నేపథ్యాధార ఉపగమనం

(Project Approach Method and Thematic Approach) :

3.3.1 పరికల్పనా పద్ధతి (Project Method)

విలియం హెర్బ్ కిల్పాట్రిక్ పరికల్పన పద్ధతిని ఒక విద్యా విధానంగా విస్తృత పరిచారు. ఈ పద్ధతిలో ఉపాధ్యాయులు జ్ఞానాన్ని, సమాచారాన్ని అందించే వారుగా కంటే ఒక సహాయకునిగా ఉంటాడు. కిల్పాట్రిక్ పరికల్పనా పద్ధతిని సాంఘిక వాతావరణంలో మన:స్ఫూర్తిగా చేయు ఒక ఉపయోగకరమైన కృత్యంగా నిర్వచించారు. పరికల్పనా పద్ధతి తరగతి గది వాతావరణంలో పిల్లలు తమ జ్ఞానేంద్రియాల ద్వారా తమ పరిసరాలను అన్వేషించి, అనుభవంలోకి తెచ్చుకోవడానికి అవకాశం కల్పిస్తుంది. పూర్వ ప్రాథమిక విద్యలో ఈ పద్ధతిని అనుసరించడం ద్వారా పిల్లలకు అత్యంత ఉల్లాసంగా ఉండే వాతావరణంలో విద్య జరుపవచ్చు.

పూర్వ బాల్య దశ మానవజీవితంలో అన్వేషించే దశ. కుతూహలం, ఉత్సాహం నిండిన దశ. వివిధ చలనాత్మక నైపుణ్యాలు పెంపొందించుకోవడానికి అనువైన దశ. ఈ దశలో పిల్లలు ఏదైనా నైపుణ్యాన్ని పూర్తిగా నేర్చుకునే వరకు

ఎన్నిసార్లు చేయించినా సంతోషంగా చేస్తారు. ఈ దశలో చలనాత్మక నైపుణ్యాలు నేర్చుకోవడానికి సహజ సంసిద్ధత వస్తుంది. కావున వారిలో ఈ నైపుణ్యాలను పెంపొందించే అవకాశాలు ఈసీసీఈ ఉపాధ్యాయులు కల్పించాలి. అటువంటి అవకాశాలుకల్పించబడడానికి ఉద్దేశపబడినదే ఈ పరికల్పనా పద్ధతి పరికల్పనా పద్ధతి ఈ కింది 7 దశలలో పూర్తవుతుంది. అవి:

- 1) సమస్యను గుర్తించడం
- 2) పరికల్పనలు చేయడం
- 3) సమాచారాన్ని సేకరించడం.
- 4) సమాచారాన్ని విశ్లేషించడం
- 5) ప్రయోగాలు చేయడం
- 6) ఫలితాలను విశ్లేషించడం
- 7) నిర్ధారణకు రావడం

1. సమస్యను గుర్తించడం: పిల్లలు చుట్టూ ఉన్న పది పదాల నుండి ఏదైనా ఒక సమస్యను ఎంపిక చేసుకోవాలి.
2. పరికల్పనలు చేయడం: పిల్లలు గుర్తించిన సమస్యకు లేదా తెలుసుకోవాలనుకున్న విషయానికి ఎన్ని రకాల పరిష్కార మార్గాలు ఉండవచ్చో ఊహించి జాబితా తయారుచేయాలి.
3. సమాచారాన్ని సేకరించడం: గుర్తించిన సమస్యకు లేదా తెలుసుకోవలసిన విషయానికి ఏ యే వస్తువులు లేదా పరికరాలు, పుస్తకాలు కావాలో గుర్తించి సిద్ధం చేసుకోవాలి.
4. సమాచారాన్ని విశ్లేషించడం: సేకరించిన వాటిని అన్నింటిని క్రమపద్ధతిలో ప్రయోగానికి అనువుగా అమర్చుకోవాలి.
5. ప్రయోగాలు చేయడం: ఎంపిక చేసుకున్న పరికల్పనలకు ప్రయోగం చేసి చూపాలి.
6. ఫలితాలను విశ్లేషించడం: ప్రయోగంలో వచ్చే ఫలితాలు ఎంపిక చేసుకున్న సమస్యను పరిష్కరిస్తాయో లేదో చూడాలి.
7. నిర్ధారణకు రావడం: ఫలితాల ఆధారంగా సమస్యకు సరిఅయిన సమాధానం గుర్తించాలి మరియు నిర్ధారించాలి.

ఉపయోగాలు:

- పిల్లల్లో శాస్త్రీయ దృక్పథం అలవడుతుంది.
- పిల్లల్లో పరిశీలనా, విశ్లేషణా నైపుణ్యాలు అభివృద్ధి చెందుతాయి.
- సహకార / భాగస్వామ్య అభ్యసనం జరుగుతుంది.
- సృజనాత్మక, సౌందర్యాత్మకత అభివృద్ధి చెందుతుంది.

నష్టాలు:

- సమయం ఎక్కువ కేటాయించాలి.
- పిల్లలు విసుగు చెందుతారు
- అందరూ ఉత్సాహంగా పాల్గొనలేరు

పరకల్పనా పద్ధతికి ఉదాహరణ:

1. సమస్యని గుర్తించడం: - పరిసరాలలో ఉండే వస్తువులలో నీటిలో తేలే మునిగే వస్తువులు తెలుసుకొనుట
2. పరికల్పనలు చేయడం: - నీటిలో తేలే వస్తువులను గుర్తించడం. ఉదా: కాగితం, ప్లాస్టిక్, పూసలు, పువ్వులు, చెక్కబొమ్మలు, ఖాళీగా ఉన్న పాత్రలు మొదలైనవి. నీటిలో (తేలే) మునిగే వస్తువులను గుర్తించడం. ఉదా: స్టీలు చెంచాలు, చింతగింజలు, రాళ్లు, ఇసుపమేకులు, నీటితో నిండిన పాత్రలు మొదలైనవి.
3. సమాచారాన్ని సేకరించడం: - కావలసిన వస్తువులు సేకరించడం. అవి నీటి తొట్టి, కాగితము, ప్లాస్టిక్ వస్తువులు, పూసలు, పువ్వులు, చెక్కబొమ్మలు, చెంచాలు, చింతగింజలు, రాళ్లు, ఇసుపమేకులు, నీటితో నిండిన పాత్రలు, ఖాళీగా ఉన్న పాత్రలు.
4. సమాచారాన్ని విశ్లేషించడం: - సేకరించిన వస్తువులను ప్రయోగానికి అనువుగా మలచుకోవాలి.
5. ప్రయోగాలు చేయడం: - ఎంపిక చేసుకున్న ప్రయోగాన్ని చేసి చూపాలి. సేకరించిన వస్తువులన్నీ ఒక్కొక్కటి ఒక్కొక్క పిల్లవానిచేత నీటిలో వేయించి గమనించమని చెప్పాలి.
6. ఫలితాలను విశ్లేషించడం: - ప్రయోగంలో వచ్చిన ఫలితాలు ప్రయోగానికి ముందు అనుకున్న పరికల్పనలకు సరిపోతాయో లేదో చూసుకోవాలి. నీటిలో మునిగిన వస్తువుల జాబితా, తేలే వస్తువుల జాబితా వేరుచేసి చర్చింపచేయాలి.
7. నిర్ధారణకు రావడం: - ఫలితాల ఆధారంగా పరికల్పనలను నిర్ధారించవచ్చు. తేలికగా ఉన్న వస్తువులు నీటిలో తేలతాయని, బరువుగా ఉన్న వస్తువులు నీటిలో మునిగిపోతాయని నిర్ధారిస్తారు. తేలిక/బరువు అనే దృగ్విషయాన్ని పిల్లలకు అవగాహన కల్పించాలి.

3.3.2 నేపథ్యాధార ఉపగమనం (Thematic Approach)

ఒక నిర్దిష్టమైన నేపథ్యాన్ని ఎంపిక చేసుకొని దాని ఆధారంగా బోధన జరిపే ఒక బోధనా పద్ధతియే నేపథ్యాధార ఉపగమనం. వైయుక్తిక అభ్యాసకుల అభిరుచులు మరియు సామర్థ్యాలకు అనుగుణంగా బోధన జరుపుటకు అవకాశం కల్పిస్తూ నేపథ్యాధారిత వ్యాహంలోని బోధన అభ్యాసన ప్రక్రియ విద్యాప్రణాళికలోని అన్ని విషయాల మధ్య సహసంబంధమేర్పరచే విధంగా ఉంటుంది. పదాల అనుసంధానం, అక్షర క్రమము, ఉచ్చారణ, వాక్యలేఖనం వంటి సామర్థ్యాలను తరచూ పరిపష్టి చేయడం ద్వారా వారి అభ్యాసనం పురోగమించడానికి తోడ్పడుతుంది.

లక్ష్యాలు:

1. భాషాభివృద్ధిని పెంపొందించడం

2. క్రమపద్ధతిలో ఆలోచిస్తూ ఏకాగ్రతను కలిగించడం
3. నాటకీకరణ నేర్పుతూ కథను చెప్పడం
4. కథలోని చిన్న చిన్న సమస్యలకు పరిష్కారాలను సూచించేటట్లు నేర్పించడం
5. కథలో వారికి ఇష్టమైన పాత్రను చెప్పించడం, అభినయిపచేయడం
6. కథలోని విషయాలకు సంబంధించి చిన్నచిన్న ప్రశ్నలకు సమాధానం చెప్పగలిగేటట్లు చేయడం
7. నాటకాలు, నాటికలు ఏకపాత్రాభినయాలు మొదలైనవాటి ద్వారా పాఠ్యాంశాన్ని బోధించడం
8. నేపథ్యధార ఉపగమనం ద్వారా ఆసక్తిగా నేర్పుకోవడం
9. పిల్లలలో ఏకాగ్రతను అభివృద్ధి చేయడం
10. వినడం, మాట్లాడడం, చూడడం, నేర్పుకోవడం అనే నైపుణ్యాలను అభివృద్ధి చేయడం
11. క్రమశిక్షణ అలవరచడం
12. సృజనాత్మకత, ఊహా విశ్లేషణాశక్తి పెంచడం
13. నేషనల్ కరికులం ఫ్రేమ్వర్క్ 2011 ప్రకారం ఈసీసీఈ కొరకు సూచించిన మార్గదర్శక సూచనలను అమలుపరచడం.
14. నేపథ్యానికి ఎన్నుకున్న అంశం పిల్లలకు ఆసక్తిని రేకెత్తించేదిగా చూడడం
15. ఎన్నుకోబడిన విషయం ఏదైనా సరే అది పిల్లల చుట్టూ ఉన్న వాతావరణం నుండి గ్రహించడం
16. ఎన్నుకున్న అంశం వారికి ఇష్టాన్ని కలిగించేదిగా చూడడం. అటువంటి కొన్ని విషయాలు క్రింద ఉదహరించబడ్డాయి.
  - నా గురించి
  - నా కుటుంబం
  - జంతువులు
  - పక్షులు
  - పండ్లు
  - కూరగాయలు
  - ఇళ్ళు
  - చెట్లు
  - పరిశుభ్రత
  - రవాణా
  - ఋతువులు
  - పండుగలు
  - శరీర అవయవాలు
  - పండుగలు, ప్రత్యేక సందర్భాలు

ఉదా: పండుగలు

అందరికీ తెలిసిన పండుగ వాతావరణాన్ని సృష్టించడానికి కావలసిన సామగ్రి సేకరించి, అకర్షణీయంగా అమర్చాలి. పిల్లలను ప్రశ్నలు అడగడం ద్వారా ఆ పండుగ ఏమిటో, దాని ప్రాముఖ్యత ఏమిటో వారికి తెలిసిన విషయాలు చెప్పించడం ద్వారా తెలియని విషయాలను ఉపాధ్యాయులు బోధించవచ్చు. ఉదా: సముద్రతీరం(బీచ్)

ఇసుక, రాళ్లు, గువ్వలు, నమూనా బోటులు, చిన్నచిన్న ఓడలు, ప్లాస్టిక్ నీటి జంతువుల బొమ్మలు మొదలైన

వాటి సహాయంతో సముద్రతీర (బీచ్) వాతావరణాన్ని సృష్టించి, పిల్లలను ప్రశ్నలు అడగడం ద్వారా పాఠ్యాంశాన్ని బోధించవచ్చును.

3.4 అభివృద్ధి అనుకూల, విలీన తరగతి వాతావరణం నెలకొల్పడం/నిర్వహించడం

(Maintaining a developmentally appropriate and inclusive class environment):

3.4.0 సమైక్యత/విలీన విద్యలో అభ్యసన లోపాలు కలిగిన మరియు అభ్యసన లోపాలు లేని పిల్లలకు ఒకే తరగతి గదిలో విద్య గడపడం జరుగుతుంది. ఈవిధంగా పిల్లలందరికీ ఒకే తరగతి గదిలో బోధన చేయడం వల్ల విద్యాపరంగా, సాంఘికంగా మెరుగైన ఫలితాలు సాధించవచ్చు. అందరు పిల్లలకు సమానమైన అవకాశాలు మరియు అనుభవాలు కల్పించబడతాయి. సమైక్యత విద్య పిల్లలకు కల్పించే ప్రత్యేక అవకాశం కాదు. వారి హక్కు, పూర్వ ప్రాథమిక విద్యలో సమైక్యత విద్య ద్వారా పిల్లల్లో మానసిక వికాసాన్ని పెంపొందించవచ్చు.

ప్రస్తుత విద్యా విధానంలో సమైక్యత/విలీన విద్య ఒక ప్రధాన అంశం. పర్సన్స్ విత్ డిసెబిలిటీస్ ఏక్ట్ (PWD Act), 1995 (National Trust Act) ప్రకారం ప్రతి పాఠశాలలో అంగవైకల్యం ఉన్న పిల్లలను సమైక్యతం చేయడం జరుగుతుంది. “ అందరికీ విద్య” అనే నినాదాన్ని అమలు పరచాలి అంటే పిల్లల్లో గల అనేక భేదాలను గుర్తించి వారికి తగిన విద్యను బోధించాలి.

3.4.1 సమైక్యత విద్య (విలీన విద్య)

“ తరగతి గదిలోని పిల్లలందరిని ఏ రంగంలోనైనా వారి బలాలు, బలహీనతలతో సంబంధం లేకుండా ఒక పాఠశాలలోని పిల్లలందరూ పాఠశాల సముదాయంగా ఉంచడమే సమైక్యత విద్య” మంచి బోధనకు దారి తీసే అన్ని రకాల ఆచరణలతో కూడి ఉండేదే సమైక్యత విద్య అవుతుంది. పిల్లల గురించి లోతుగా ఆలోచించేవారు, అందరి పిల్లలకు నేర్చుకునే మార్గాలను అభివృద్ధి పరిచే వారే ఆదర్శ ఉపాధ్యాయులు. అదే సమైక్యత విద్యలో కీలకాంశం.

సమైక్యత విద్య అంశాలు:

- సాధారణ తరగతి గదులలో విద్యను సాధారణ విద్యార్థులతో పాటు దివ్యాంగులకు(New World for hysically Challenged) కూడా అభ్యసించేయుట
- ఈసీసీఈ విధానంలో తరగతి గది నిర్మాణం దివ్యాంగులైన పిల్లలకు అవసరాలకు తిరిగినట్లు ఉండటం
- దివ్యాంగులైన పిల్లలు పాల్గొనేలా కృత్యాలు రూపొందించడం
- ప్రతి పిల్లవాడు వ్యక్తిగత విద్యా గమ్యాలు సాధించడం
- సమైక్యత, విద్యలో పిల్లలందరిని స్వాగతించడం, వారి బలహీనతల తీవ్రతలో సంబంధం లేకుండా అందరికీ మంచి విద్యను అందించటం.
- ప్రతి పిల్లవాని అవసరానికి తగినట్లుగా విద్యను అందించడం, వారికి దివ్యాంగులనే ముద్రలేకుండా చూడడం.

సమైక్యత విద్యా ప్రణాళిక:

వ్యక్తిగత బోధన ఒక పథకం ద్వారా క్రమరీతిలో జరుగుతుంది. ఈ బోధన పిల్లల ప్రగతి, ప్రమాణాలు మానసిక స్థితి, పరిస్థితిలాంటివి పరిగణనలోనికి తీసుకొని చేయుడం జరుగుతుంది. పిల్లల సమర్థత ఒకసారి

తెలుసుకుంటే అందుకు తగిన వ్యక్తిగత విద్యాపథకం రూపొందించడం సులభం. వ్యక్తిగత విద్యాపథకానికి ప్రత్యేకమైన లక్ష్యాలను పరిగణించి బోధనా ప్రణాళికను రూపకల్పన చేస్తారు.

సమ్మిళితవిద్య - తరగతి గది నిర్వహణ కార్యక్రమము:

పూర్వబాల్యదశలో మానసిక వైకల్యం ఉన్న పిల్లల్లో అభ్యసనా సామర్థ్యం తక్కువగా ఉంటుంది. విషయాలను త్వరగా మర్చిపోతారు. వారికి విద్యాబోధన చిత్రాలు ద్వారా (Picture description) చేయడం వలన త్వరగా నేర్చుకుని, ఎక్కువ కాలం జ్ఞాపకం ఉంచుకుంటారు. అనేకసార్లు బోధించడం ద్వారా వారి జ్ఞాపకశక్తిని పెంచవచ్చు. చిత్రాల ద్వారానే కాకుండా బొమ్మలు, వస్తువుల ద్వారా వారి జ్ఞాపకశక్తిని పెంచవచ్చు.

ఈ విద్యావిధానంలో జరిగే విద్యాబోధనలో వారు సాధించే ప్రతిపనికి బహుమతులు ఇస్తూ ప్రోత్సహిస్తూ శిక్షణ ఇవ్వాలి. అప్పుడు వారు విద్య పై ఆసక్తి చూపుతారు. వారికి ఉత్సాహాన్ని, ఆనందాన్ని అణచుకునే శక్తి తక్కువగా ఉంటుంది. ఏకాగ్రత, తెలివితేటలు తక్కువగా ఉంటాయి. కాబట్టి అవి పెంపొందించేటట్లు శిక్షణ ఇవ్వాలి. శిశు కేంద్రీకృత కృత్యాధార బోధనా పద్ధతిలో అభ్యసనం జరపాలి.

ఈసీసీఈ సమ్మిళిత విద్యావిధానంలో ఉపాధ్యాయుల పాత్ర:

- సమ్మిళిత విద్యావిధానంలో ఉపాధ్యాయుల పాత్ర చాలా ముఖ్యమైనది.
- మానసిక వైకల్యం ఉన్న పిల్లలకు అభ్యసనలో వివిధ జ్ఞానేంద్రియాలు పాల్గొనడం అనేది చాలా అవసరం. కాబట్టి వారికి చూడడం, వినడం, చెప్పడం వంటి పనులకు సంపూర్ణ అవకాశం ఇవ్వాలి.
- పిల్లలు వారి పనులు వారు స్వయంగా చేసుకోవడానికి సహనంతో తోడ్పడాలి.
- లక్ష్యం కోసం పిల్లవాడు చేసే ప్రతి ప్రయత్నాన్ని మనఃపూర్వకంగా ప్రశంసించాలి.
- కొత్త లక్ష్యం కోసం ప్రయత్నించేటప్పుడు గతంలో నేర్చుకున్న పనులు గుర్తుచెయ్యాలి. ఎందుకంటే మానసిక వైకల్యం ఉన్న పిల్లలు తొందరగా మర్చిపోతారు.
- వివిధ వాతావరణాలలో నేర్చుకున్న నైపుణ్యాలు ప్రదర్శించే అవకాశం కల్పించాలి.
- ఇతర పిల్లలను, ఉపాధ్యాయులను అనుకరించే అవకాశం కల్పించాలి.
- చిన్న చిన్న పాటలు, పద్యాలు పాడటం, నటించడం నేర్పించాలి. ప్రోత్సహించాలి. దానివల్ల సంఘీభావం, ఐక్యతాభావం, భాషాభివృద్ధి సామాజిక స్పృహ మొ॥నవి ఏర్పడతాయి.
- కథలు చెప్పేటప్పుడు నటనను జోడించాలి. దానివల్ల వారికి సామాజిక స్పృహ, అవగాహన, శ్రద్ధ ఏర్పడతాయి.
- సన్నివేశాలు ఉన్న చిత్రాలు ఉపయోగించి వారి సంభాషణను అభివృద్ధి పరచాలి. చిత్రంలో ఉన్న విషయాలను ఉపయోగించి వివరించేటట్లు ప్రోత్సహించాలి. ప్రశ్నలు వేసి సమాధానాలు రాబట్టాలి.
- చిన్న చిన్న పజిల్స్, ఆటలు, ప్లాష్ కార్డులు జత చేయడం లాంటివి ఆడించాలి. దాని ద్వారా నియమాలు అర్థమవుతాయి. ఏకాగ్రత, జ్ఞాపకశక్తి పెరుగుతాయి.
- వారు ఏ రంగంలో బలహీనులో గుర్తించి వారివెంట ఉండి చక్కగా సహాయపడుతూ ఉండాలి. అప్పుడు సాధారణ పిల్లలతో సమానంగా పాఠశాలలో చదువుకోగలుగుతారు.

ఆటంకాలులేని వాతావరణం ఏర్పాటు:

ఈసీసీఈ విధానమందు మానసిక వైకల్యం ఉన్న పిల్లలకు ఆటంకాలులేని మంచి వాతావరణం కల్పించడం ఎంతో అవసరం. సాధారణ పిల్లలతో కలిసి పాఠశాలకు వెళ్ళడానికి, రావడానికి, పాఠశాలలో ఎటువంటి ఆటంకాలు లేకుండా ఉండాలి. మానసిక వైకల్యం ఉన్న పిల్లలు సాధారణ పాఠశాలలో ఎలాంటి ఆటంకాలు లేకుండా, తోటి పిల్లలు వారిని అవహేళన చేయకుండా విద్యనభ్యసించడానికి ఈ క్రింది అంశాలు దృష్టిలో ఉంచుకోవాలి.

- పాఠశాల లోపలకు, బయటకు వెళ్ళేమార్గం అనుకూలంగా ఉండాలి.
- నడిచేటప్పుడు చేతులతో పట్టుకుని నడవడానికి వీలుగా తగిన ఏర్పాట్లు చేయాలి (కేంప్స్ లాంటివి)
- తలుపులు, వాకిలి అందరికీ అనువుగా ఉండాలి.
- జారుడుగా లేకుండా ఉండే నేలలు (Anti-skid) ఉండాలి.
- సమాచార బల్లలు (Information boards), చిహ్నాలు ఉండాలి.
- గాలి, వెలుతురు తరగతి గదిలోనికి మెండుగా వచ్చే ఏర్పాట్లు చేయాలి
- పరిశుభ్రమైన, ఆరోగ్యకరమైన మూత్రశాల ఉండాలి.
- పిల్లలు క్రిందపడినా దెబ్బలుతగలని రీతిలో ఏర్పాట్లు చేయబడిన ఆటస్థలాలు ఉండాలి
- స్వచ్ఛమైన త్రాగునీటి సదుపాయం కల్పించాలి.
- అత్యవసర సమయంలో తప్పించకోవడానికి కనీసము రెండు మార్గాలు ఏర్పాటు చేయాలి.

...పై అంశాలు దృష్టిలో ఉంచుకున్నట్లు అయితే మానసిక వికలాంగులకు కూడా సాధారణ పాఠశాలలో చదువుకోవడానికి అవకాశం కల్పించినవారమవుతాము.

3.4.2 ఈసీసీఈ తరగతి గది నిర్వహణ:

సాధారణ తరగతి గదిలో పిల్లలందరూ ఒకేవిధమైన శారీరక, మానసిక, ఉద్వేగ పరిపక్వత స్థాయిలను కలిగి ఉండదు. ఇక సాధారణ పాఠశాలలో సమైక్య విద్యావిధానంలో అభ్యసనా సమస్యలు ఉన్న పిల్లలు, విద్యను అభ్యసించడానికి పాఠ్యప్రణాళికలోను, బోధనలోను, అవసరమైన మార్పులు చేయడం, తగిన బోధనోపకరణాలను సమకూర్చడం ఎంతో అవసరం. అంతేకాకుండా ఉపాధ్యాయులకు కొంత శిక్షణ, వ్యవస్థాపరమైన వసతులు కల్పించడం వల్ల అభ్యసనా వైకల్యం ఉన్న పిల్లల నైపుణ్యాలను మెరుగుపరచవచ్చు. ఇవన్నీ తరగతి గదిలో భిన్న సామర్థ్యాలు ఉన్న పిల్లలకు నిర్వహించడానికి ఉపాధ్యాయులకు ఎంతో అవసరం. దీనితోపాటు సాధారణ పిల్లలు తోటి దివ్యాంగులను స్నేహపూర్వకంగా ఆదరించేలా ప్రోత్సహించాలి.

ఈసీసీఈ వ్యక్తిగత విద్యాపథకం:

వైకల్యం ఉన్న పిల్లల తరగతి గది సామర్థ్యాలు, ప్రవర్తనాశైలి అంచనావేసి, వారికి తగ్గ వ్యక్తిగత విద్యా పథకం రూపొందించడం, అమలు పరచడం ఉపాధ్యాయుల బాధ్యత. అంటే తరగతి గదిలో వైకల్యం ఉన్న పిల్లలకు ప్రత్యేకమైన లక్ష్యాలను, వాటిని తగిన బోధనా ప్రణాళికను రూపొందించడమే. “వ్యక్తిగత విద్యాపథకం” ఈ పథకం సఫలీకృతం కావడానికి ఉపాధ్యాయులు ఎంతో నిబద్ధతతో కృషిచేయాలి.

వ్యక్తిగత విద్యా పథకంలోని అంశాలు:

- 1) వైకల్యం ఉన్నవారి సమగ్ర సమాచారం
- 2) పిల్లల స్థాయి
- 3) లక్ష్యాలు
- 4) శిక్షణా పద్ధతులు
- 5) మూల్యాంకనం

1. వైకల్యం ఉన్నవారి సమగ్ర సమాచారం:

వైకల్యం ఉన్న పిల్లల శక్తి సామర్థ్యాలు, అవసరాలు, బలహీనతలు ఏ ఇద్దరిలోను సమానంగా ఉండవు. పిల్లల కుటుంబ చరిత్ర, సామాజిక, ఆర్థికస్థాయి, నివాసప్రాంత పరిస్థితులు, విద్య, పరీక్షల సమాచారం, వ్యక్తిగత కార్యక్రమ పథకాన్ని రూపొందించడంలో ఎంతో దోహదపడతాయి.

2. పిల్లల స్థాయి:

వ్యక్తిగత కార్యక్రమ పథకంలో బోధనాలక్ష్యాలను నిర్ణయించడానికి పిల్లల ప్రస్తుత స్థాయి అంటే శక్తి సామర్థ్యాలు, ప్రవర్తనా సమస్యలు అభ్యసనంలో ముఖ్యపాత్ర వహిస్తాయి. జ్ఞానేంద్రియాల గురించి అంచనావేయడం అత్యంత కీలకం. ఉపాధ్యాయులు తరగతిలోని అభ్యసన వైకల్యం ఉన్న పిల్లల్ని స్వయంగా అంచనావేసి తగిన విద్యాకార్యక్రమాన్ని రూపకల్పన చేస్తారు.

3. లక్ష్యాలు:

అభ్యసన వైకల్యం ఉన్న పిల్లవాని యొక్క సమగ్ర సమాచారం పిల్లవాని స్థాయిని అనుసరించి లక్ష్యాలను దీర్ఘకాలిక, స్వల్పకాలిక లక్ష్యాలగా నిర్దేశించాలి. ఈ లక్ష్యాలను ప్రాధాన్యతా క్రమంలో రూపొందించి నిర్దేశించిన కాలపరిమితిలో సాధించాలి.

4. శిక్షణా పద్ధతులు:

లక్ష్యాలను అనుసరించి ఉపాధ్యాయులు పిల్లలకు అవసరమైన, ప్రయోజనకరమైన శిక్షణ, బోధన పద్ధతులను నిర్ణయిస్తారు. శిక్షణలో ప్రతి అభ్యసాన్ని అనేకసార్లు సాధన చేయించాలి. పిల్లల ప్రయత్నాన్ని అభినందించి చిన్న విషయాలనికి కూడా పునర్బర్చలనం అందించాలి.

5. మూల్యాంకనం:

పిల్లల స్థాయిని సమగ్రంగా అంచనా వెయ్యాలి. ఈసీసీఈ సమ్మిళిత తరగతి గది నిర్వహణలో బోధనా అభ్యసనా సామాగ్రి:

సమ్మిళిత తరగతి గది నిర్వహణలో బోధనాభ్యసనా సామాగ్రి అత్యంత ప్రధానమైనది. సాధారణ పిల్లల కంటే అభ్యసన వైకల్యం ఉన్నవారిలో అవగాహనా సామర్థ్యం తక్కువగా ఉంటుంది. అందువల్ల బోధనా అభ్యసన సామాగ్రి వారిని ఆకర్షించేదిగా ఉండాలి.

1. బోధనా అభ్యాసన సామాగ్రి పిల్లల వయస్సుకు సరిపోయేటట్లుగా ఉండాలి.

2. రకరకాల బొమ్మలు(రంగులు) ఉండాలి.
3. బంకమట్టి నమూనాలు తయారుచేయడం, రంగులు వేయడం, పూసలు లెక్కించడం మొదలైనవి.
4. చిన్న, పెద్ద బొమ్మలు, బంతులు మొదలైనవి
5. వివిధ వస్తువులు, బొమ్మలు, చిత్రపటాలు, ఫ్లాష్ కార్డులు ఆధారంగా తెలపమనడం, రాయమనడం, వర్గీకరించమనడం లాంటి అంశాల ద్వారా వర్ణనాశక్తి, భావ వ్యక్తీకరణ, భాషానైపుణ్యం, లేఖనా నైపుణ్యం పెంపొందించవచ్చు.
6. సంఖ్యలు బోధించడానికి, పూసలు, చింతగింజలు ఉపయోగించాలి.
7. రంగు రంగుల చాక్ పేస్ లు ఉపయోగించాలి.
8. పాటలు, పద్యాలు, కథలు, నాటకాలు, ఏకపాత్రాభినయాల ద్వారా విద్యాబోధన చేయాలి.

ఈసీసీఈ విద్యా అవసరాలు:

- సమ్మిళిత విద్యాగమ్యాలకు అనుగుణంగా పిల్లల విద్యా అవసరాలు ఏర్పరచాలి
- ప్రత్యేక గదిని లేదా తరగతిలోనే అనుకూలమైన కొంత భాగాన్ని కేటాయించాలి.
- చికిత్సాలయాన్ని అందుబాటులో ఉండేటట్లు చూడాలి. వైద్యులను అపుడపుడు పాఠశాలకు రప్పించి, పిల్లల ప్రవర్తన, మానసిక, సాంఘిక స్థాయిని అంచనావేయించాలి.
- తల్లిదండ్రులు, ఉపాధ్యాయుల సహావేశాలు నిర్వహించాలి.
- స్నేహితుల ద్వారా అభ్యసనం జరిగేలా చూడాలి.

3.5 ఈసీసీఈ సక్రమ నిర్వహణకు అవసరమైన వనరులు(Resources for effective functions of ECCE)

3.5.0 బాల్య ఆరంభదశలో పిల్లలు ప్రధానంగా పర్యావరణంలో మమేకమవడం ద్వారా అభ్యసిస్తారు. వారు అభ్యాసన కొనసాగించడానికి మరియు వారిలో తెలుసుకోవాలనే ఆసక్తి, కుతూహలం పెంచుటకుగాను వివిధరకాలైన పరికరాలతో కూడిన వాతావరణాన్ని వారికి కల్పించాలి.

పూర్వ ప్రాథమిక విద్య కేంద్రాలను (ఈసీసీఈ) పిల్లలకు సులభంగా అందుబాటులో ఉన్న ఆరోగ్యకరమైన ప్రదేశంలో ఏర్పాటు చేయాలి. మరియు అవి కాలుష్యానికి, చెరువులను తవ్విన కాలువలకు, భారీ వాహనాలు పోయే రోడ్లకు దూరంగా ఉండాలి. ఈ దశలో పిల్లలు చాలా చురుకుగా ఉంటారు. వారు ఎల్లప్పుడూ పరిగెత్తుతూ, గెంతుతూ ఉంటారు. ఈవిధంగా వారు సదా చలనంలో ఉంటారు. అందువలన కేంద్రాలలో పిల్లలు స్వేచ్ఛగా ఆడుకోవడానికి తగినంత స్థలము అందుబాటులో ఉంచడమే, వారి సంపూర్ణమైన అభివృద్ధికి తోడ్పడే అసక్తికరమైన అభ్యసనా అనుభవాలు కలిగించుటకు వివిధ రకములైన పరికరాలు, వస్తువులు, సామాగ్రి కూడా కేంద్రాలకు అందించాలి.

ఉపాధ్యాయులు ఎటువంటి పరికరాలు ఎంచుకోవాలి మరియు వాటిని ఎలా ఉపయోగించుకోవాలి అనేది పూర్వప్రాథమిక విద్యా లక్ష్యాలు నిర్ణయిస్తాయి. అందువలన ఉపాధ్యాయులు పరికరాలను ఎంచుకోవడంలో మరియు వస్తువులను తయారుచేయడంలోనూ అత్యధికమైన జాగ్రత్తలు తీసుకోవడం అవసరం.

3.5.1 పూర్వ ప్రాథమిక విద్యా కేంద్రాలలో ఉండాల్సిన కనీస ప్రధానమైన అవసరాలు:

1. సురక్షితమైన, ఆరోగ్యకరమైన, సరిపోయినంత స్థలం
2. బాలల సంఖ్యకు అనుగుణంగా ఉపాధ్యాయుల మరియు సంరక్షకుల నియామకం
3. స్వచ్ఛమైన త్రాగునీరు
4. అందుబాటులో అనుబంధ పోషకాహార సరఫరా
5. వైద్య పర్యవేక్షనలో పారామెడికల్ సిబ్బంది
6. బొమ్మలు మరియు ఆట వస్తువులు
7. పని చేసేవారికి నిరంతర వృత్తంతర శిక్షణ మరియు పటిష్ఠమైన పర్యవేక్షణ

పిల్లల పరికరాలు, ఆటవస్తువులు, బొమ్మలు, పుస్తకాలు మరియు ఇతర సామాగ్రి ఎంపిక చేసుకోవడంలో గమనించవలసిన విషయాలు:

1. పరికరాలు మరియు సామాగ్రి పిల్లల అభివృద్ధికి దోహదపడేలా ఉండాలి మరియు నిర్దిష్ట విద్యా లక్ష్యాలను చేరుకునేలా ఉండాలి.
2. బహుముఖ ప్రయోజనాలకోసం ఉపయోగించడానికి అవసరమైన సామాగ్రి కలిగి ఉండడం మంచిది.
3. కావలసిన పరికరాల సరఫరా లేకపోతే వాటిని ఉపాధ్యాయులు స్వయంగా రూపొందించుకునే సామర్థ్యం కలిగి ఉండాలి.
4. పరికరాలు మరియు వస్తువులు రెండు రకాలుగా ఉండాలి. అవి 1) తీవ్రమైన పని మరియు ఆటలకొరకు 2) సులభమైన పని మరియు ఆటల కొరకు
5. పిల్లలు ఎవరికి వారు ఆడుకోవటానికి, సమూహంగా ఆడుకోవటానికి, ఒకే వయసు పిల్లలు సమాంతరంగా ఆడుకోవటానికి వివిధ రకాలైన పరికరాలు మరియు సామాగ్రి ఉండాలి.
6. చిన్న పిల్లలు వినియోగం ఎక్కువగా ఉంటుంది కాబట్టి దానికి అనకూలంగాను మరియు పిల్లలకు ఒత్తిడిని తట్టుకునేవిధంగా ఆటవస్తువులు తయారు కాబడాలి.
7. బొమ్మలు సరక్షితమైనవిగా, ప్రమాదం కలిగించనవిగా ఉండాలి.
8. పిల్లలు మింగేసే ప్రమాదం ఉంటుంది కాబట్టి చిన్న చిన్న ముక్కలుగా విరిగిపోయే, ఊడిపోయే బొమ్మలు వారికి ఇవ్వకూడదు.
9. గట్టిగా లేని దారాలు, తాళ్ళు, రబ్బర్లు, రింగులు ఉండే బొమ్మలు ఇవ్వకూడదు
10. సూదిగా, కొనగా ఉండే బొమ్మలు, మూలాల వల్ల కోసుకునే ప్రమాదం ఉన్న బొమ్మలు ఇవ్వకూడదు
11. పెద్ద చప్పుళ్ళు, మోతలు వచ్చే బొమ్మల వల్ల పిల్లలు భయపడతారు. అది వారి వయస్సు పై చెడు ప్రభావం చూపిస్తుంది. అటువంటివి ఇవ్వకూడదు.
12. రసాయనాలు లేని బొమ్మలను ఇవ్వాలి.
13. ప్రమాదం కలిగించే వస్తువులు (అగ్గిపెట్టె, కత్తి, బ్లెడ్డు మొ॥నవి) ఇవ్వకూడదు

14. బొమ్మలు పిల్లల ఉత్సాహాన్ని, సృజనాత్మకతనూ పెంచేలా మరియు వారికి విజ్ఞానదయాకంగా, వారి అభివృద్ధికి తోడ్పడేలా ఉండాలి.
15. బొమ్మలకు తరుచుగా దుమ్ము, ధూళి, తుప్పు చేరే ప్రమాదం ఉంటుంది. కాబట్టి వాటిని ఎప్పటికప్పుడు శుభ్రపరచాలి.
16. పిల్లలు ఎంచుకోవడానికి బొమ్మలు వివిధ రకాలుగా ఉండాలి. ఉదాహరణకు స్థిరమైన బొమ్మలు, శాస్త్రీయ బొమ్మలు మొదలగునవి
17. టి.వి, కంప్యూటర్ కేటాయించి అందుబాటులో ఉంచాలి.
18. ఉపాధ్యాయులు వారికి అందుబాటులో దొరికే గ్రీటింగ్ కార్డులు, ఆహ్వానపత్రకలు, వార్తాపత్రకలు, పాత పుస్తకాలు, కూరగాయలు, ఖాళీ డబ్బాలు, కవర్లు, పప్పుధాన్యాలు, చెక్కముక్కలు, అగ్గిపెట్టెలు, కొవ్వొత్తులు, గాజులు, టైలర్ వద్ద లభించే బట్టముక్కలు ఉపయోగించి ఆటవస్తువులు తయారుచేసే నైపుణ్యాన్ని కల్గి ఉండాలి.
19. పిల్లల పుస్తకాలలో అక్షరాలు పెద్దవిగానూ మరియు చిత్రాలు వారికంటేకి ఇంపుగా కనిపించే రంగులతోనూ ఉండాలి. పుస్తకం పట్టుకోవడానికి వీలుగా ఉండాలి.
20. పిల్లల పుస్తకాలతో కాగితాలు మందంగా మరియు దృఢంగా ఉండాలి.
21. పుస్తకాల పరిమాణం పెద్దగా ఉండాలి మరియు ఆహ్లాదకరమైన దృశ్యం ప్రభావం కలిగి ఉండాలి.

వస్తువుల / సామాగ్రి (సరఫరా చేసేవి):

బ్లాకులు, పూసలు, కార్డులు, సంభాషణ చిత్రపటాలు, రంగుల ఆకారాల నమూనాలు, గుచ్చడానికి ఉపయోగించే బోర్డులు, క్యాసెట్లు సంబంధిత చిత్రపటాలు.

సమకూర్చుకోవలసినవి:

బంతులు, తాళ్ళు, అద్దం, చిన్నచిన్న ప్లాస్టిక్ వస్తువులు, బొమ్మరిల్లు, టైరులు, బొమ్మరీలుకు పనికి వచ్చే మనుషుల బొమ్మలు మొదలగునవి.

తయారు చేసుకోవలసినవి - వనరుల నిధి:

ఈసీసీఈ కేంద్రాలలో కార్యక్రమ నిర్వహణకు వివిధ విషయాలకు సంబంధించిన వస్తు సామాగ్రిని ముందుగా వనరుల నిధిగా సమకూర్చుకోవాలి.

వనరుల నిధి : (నిత్యం వాడే వస్తువులు, వీరి పరిసరాలలో తేలికగా దొరికేవి)

ఉదా: ప్లాస్టిక్ డబ్బాలు, ఖాళీ అగ్గిపెట్టెలు, చెక్కముక్కలు, రంగురంగుల బట్ట ముక్కలు, రకరకాల గింజలు(పెద్దవి), బెండు ముక్కలు, పాత వార్తాపత్రకలు, బొమ్మల పుస్తకాలు (పిల్లలకు ఉపయోగపడేవి మాత్రమే). వీటిని సేకరించి జాగ్రత్తగా భద్రపరచుకోవాలి. వనరుల నిధి గురించి పాఠశాల విద్యార్థులకు సభ్యులు, తల్లిదండ్రులకు వివరించి తగిన వస్తువులను సమకూర్చుకోవడానికి వారి సహాయం తీసుకోవచ్చు.

వస్తువులను ఎలా ఉపయోగించాలి?

1. ఏ వస్తువు (సామాగ్రి అయినా ఏదో ఒక్క అంశం నిర్వహించడానికి మాత్రమే పరిమితం కాదు.
2. ఒకే వస్తువును అనేక విధాల వేరువేరు అంశాలను పరిచయం చేయడానికి ఉపయోగించవచ్చు.
3. పిల్లలు స్వేచ్ఛగా ఆడుకోవడానికి ఇచ్చే వస్తువులను వారికి అందుబాటులో ఉంచాలి.
4. చిరిగిన, విరిగిన వస్తువులను పిల్లలకు ఇవ్వకూడదు. వాటిని బాగుచేసిన తర్వాతనే తిరిగి ఇవ్వాలి.
5. వస్తువులను ఉపయోగించిన తరువాత వాటిని వాటిస్థానంలో పదిలపరిచే అలవాటు వారిలో పెంపొందించాలి.

రంగులు:

సరఫరా చేసిన రంగులే కాకుండా ప్రాంతీయంగా దొరికే ఆకులు/పుచ్చకాయలు(హాని చేయనివి) తీసుకుని వాటిని నలిపి కొన్ని చుక్కల నీళ్ళువేసి రంగులు తయారు చేసుకోవచ్చు.

బొమ్మలు చేయడం:

వార్తా పత్రికలు, పేపరు, బ్యాగులు, స్పాంచిముక్కలు, పురికోస మొదలగునవి ఉపయోగించి బొమ్మలు తయారు చేసుకోవచ్చు.

వస్తువుల్ని ఎలా జాగ్రత్త పరచుకోవాలి మరియు వాడాలి:

1. ప్రతిరోజూ కేంద్రంలోని వస్తువులన్నింటిని సహాయకురాలి సహాయంతో శుభ్రపరచుకోవాలి.
2. చిరిగిన, విరిగిన వస్తువుల్ని వెంటనే సరిచేసుకోవాలి
3. వస్తువుల్ని పిల్లలకు అందుబాటులో ఉంచాలి. వస్తువుల్ని ఎలా వాడాలి? ఎలా భద్రపరచాలి? మొదలగు విషయాలు పిల్లలకు అర్థమయ్యేటట్లుగా చెప్పాలి.
4. పిల్లలకు హానికలిగించే వస్తువుల్ని కేంద్రాలలో ఉంచకూడదు. ఎప్పటికప్పుడు కొత్త వస్తువుల్ని కేంద్రాలలో తయారుచేయాలి.
5. పిల్లలు చేసిన వస్తువుల్ని భద్రపరచి కేంద్రాలలో ప్రదర్శించి వారిని ఉత్సాహపరచాలి. వారు మరింత పనిని చేయడానికి ప్రోత్సహించాలి.

చిన్న పిల్లలకి ఎటువంటి ఆటబొమ్మలు ఇవ్వాలి:

1. ఎటువంటి ఆటైనా పిల్లలకి ఆనందమే. ఆటలు ఆనందాన్నే కాదు, పిల్లలకి శారీరక బలాన్ని, ఎదుగుదలని, ఉత్సాహాన్నిస్తాయి. తన మాటల్ని తనని ఇతరులు గుర్తించాలి, అలా గుర్తించి మెచ్చుకుంటే తనకి ఇంకా బావుంటుందన్న సాంఘిక బంధాన్ని ఆటలు పెంపొందిస్తాయి.

2. ఆటల ద్వారా పిల్లల్లో జరిగే అభివృద్ధి ఎంతో సహజమైంది.
3. స్వాభావికమైంది. పిల్లలు తమంతట తాముగా నేర్చుకున్నది బలీయంగా ఉంటుంది.
4. ఆటలకి కావల్సిన వాటిలో ఆటవస్తువులు, బొమ్మలు ముఖ్యమైనవి. అవి పిల్లల్ని పెద్ద వారికి దగ్గరచేస్తూ అనుబంధాన్ని పెంచుతాయి.
5. పిల్లలకి ఇచ్చే ఆటవస్తువులు, బొమ్మలు వారికి ఏవిధంగానూ కష్టం, నష్టం కలిగించేవిగా ఉండకూడదు. ఈ

అంశానికి ఉపాధ్యాయులు, విధులు నిర్వహించువారు, పనిచేసేవారు ప్రాముఖ్యతనివ్వాలి. పిల్లల వయసుకి తగిన వాటినే ఇవ్వాలి. ఈసీసీఈ కేంద్రాలలో పిల్లల సమతౌల్యానికి, సృజనాత్మకత, స్వీయ వ్యక్తికరణకు, అవసరమయ్యే పరికరాలు మరియు వస్తువులు సమకూర్చడమేకాక ఇతర స్వాభావికమైన సౌకర్యాలు కూడా కలిగి ఉండాలి. అవి

1. పిల్లల సామర్థ్యాలను తెలిపే కళాత్మక వస్తువులు, నేపథ్యప్రదర్శనలు, వారి సేకరణలు, వారి పనితనాన్ని ప్రదర్శించడానికి ఉపయోగపడే ప్రదర్శనా బోర్డులు ఉండాలి.
2. పిల్లల్లో క్రమబద్ధమైన పని అలవాట్లు పెంచేందుకు సంరక్షణ స్థలము, అలమార్లు, అరలు ఉపయోగపడతాయి. వాటివలన వారు ఆడుకున్న బొమ్మలు, వస్తువులను వాటి వాటి యధాస్థానాలలో పెడతారు. ఆనందంగా ప్రతి పిల్లవాడు తనకు సంబంధించిన వస్తువులు, పుస్తకాలు పెట్టుకోవడానికి తనకంటూ, సొంత స్థలాన్ని ఉపాధ్యాయులు కల్పించాలి.
3. పిల్లలకు కల్పించే సౌకర్యాలు వారికి సులభంగా అందుబాటులో ఉండాలి మరియు ఉపయోగపడేలా ఉండాలి.
4. పరికరాలు, వస్తువులు, సామాగ్రి ఎల్లప్పుడూ ఒక క్రమపద్ధతిలో ఉండేటట్లు చేసుకోవాలి.
5. పనికొని వస్తువులను, సామాగ్రిని ఎప్పటికప్పుడు తనిఖీలు మరియు మరమత్తులు చేయడం నిరంతర ప్రక్రియగా నిర్వహించాలి.
6. కేంద్రంలోని ప్రతి గదిని తగినంత గాలి, వెలుతురు ప్రసరణమునకు వీలుగా ఉండేటట్లు నిర్మించాలి.
7. స్వచ్ఛమైన త్రాగునీటి సౌకర్యం తప్పనిసరిగా ఉండాలి.
8. నీటి ద్వారా సంభవించే వ్యాధులను నివారించడానికి తగిన జాగ్రత్తలు తీసుకోవాలి.
9. నిత్యం ప్రవహించే నీటి సరఫరా, స్నానస్థలము, దుస్తులు ధరించుటకు గదులు, చేతులు శుభ్రపరచుకోవడం కోసం సౌకర్యాలు మొదలగునవి కూడా(కేంద్రాలలో) సులభంగా అందుబాటులో ఉండాలి. వీలైతే ఎగ్జిస్ట్ ఫ్యానులు కూడా అమర్చాలి.
10. ప్రథమ చికిత్సా పరికరాలు కూడా తప్పనిసరిగా ఉండాలి.

3.6 పూర్వప్రాథమిక ఉపాధ్యాయుల పాత్ర - విధులు:(The Role and Functions of Instruction)

3.6.0 ఆరు సంవత్సరాలలోపు పిల్లల మానసిక స్థితి అత్యంత సున్నితంగా ఉంటుంది. వారి వ్యక్తిత్వము మొలకలు ఆరంభమయ్యే రోజులు ఇవి. ఈ పూర్వప్రాథమిక దశలోని పిల్లల అవసరాలు తెలుసుకోవడం ఎంత ముఖ్యమో, అలాగే వారి శక్తిసామర్థ్యాలు అవగాహన చేసుకోవడం పూర్వప్రాథమిక విద్యా ఉపాధ్యాయులకు అంతకన్నా ముఖ్యం. ఈ అవగాహననా బలంతోనే పిల్లల సమగ్ర అభివృద్ధి మరింత వేగంగా సాధించవచ్చును.

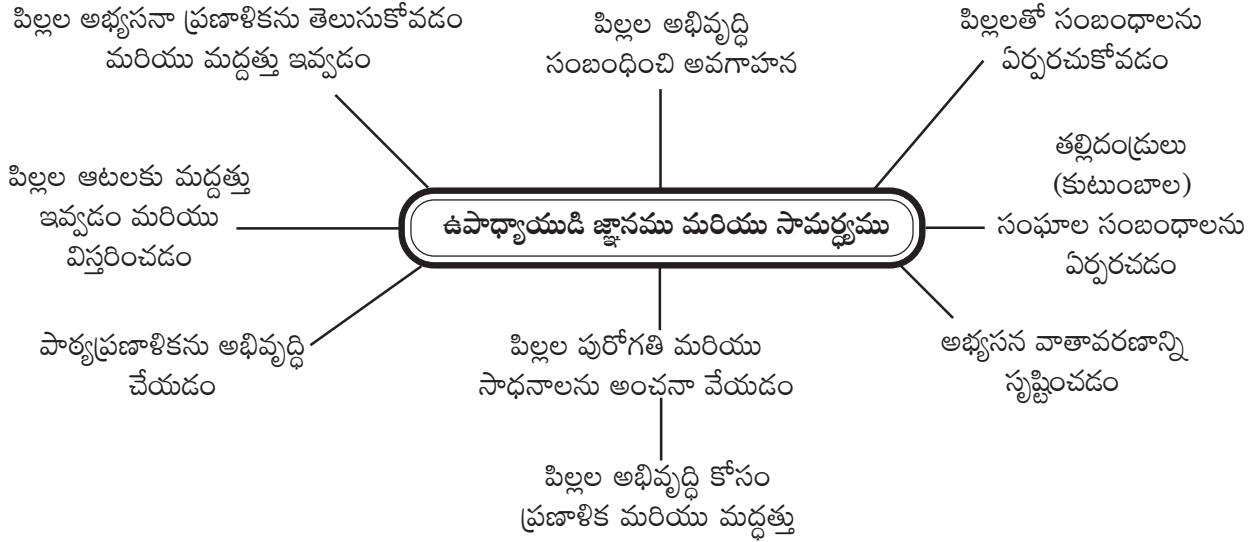
తమ నిర్మాణాత్మక సంవత్సరాల సమయంలో పిల్లల మేథో మరియు సామాజిక అభివృద్ధిని పెంచడంలో పూర్వప్రాథమిక విద్యా ఉపాధ్యాయులు ఒక ముఖ్యమైన పాత్ర పోషిస్తారు. వారు అందించే విద్య పిల్లల భవిష్యత్తును నిర్ణయించడానికి కీలక పాత్ర పోషిస్తుంది. వారు అందించే విద్య పిల్లలు భవిష్యత్తులో అభివృద్ధి చెందడానికి దోహదపడుతుంది.

వారు దీని కొరకు తగిన పరిసరాలను మరియు తగిన పరికరాలను ఏర్పాటుచేస్తారు. వీరు పిల్లల భాషాభివృద్ధికి, సామాజిక నైపుణ్యాలు పెంపొందించడానికి ప్రధానమైన విజ్ఞానం, గణితం అంశాలు తెలుసుకోవడానికి ఆటలు, కథలు, ఇతర కార్యక్రమాలు ఉపయోగించవచ్చు.

ఉపాధ్యాయులు పూర్వప్రాథమిక విద్యా సంబంధిత రంగంలో విజయం సాధించడానికి వృత్తి నైపుణ్యాలు మరియు లక్షణాలను అభివృద్ధి చెందడానికిగాను సంరక్షణ అవసరం.

పూర్వ ప్రాథమిక విద్యా ఉపాధ్యాయుల లక్షణాలు:

1. పూర్వప్రాథమిక విద్యా పాఠశాలలకు చెందిన మంచి ఉపాధ్యాయులు పిల్లలను ఎంతో ఇష్టపడతారు.
2. పిల్లలు నేర్చుకోవడానికి అవసరమైన కోరికను వారితో దృఢ పరుస్తారు.
3. నిష్పవటంగా పిల్లల్ని స్వతంత్ర అభ్యాసకులుగా చేయడానికి ప్రయత్నిస్తారు.
4. పిల్లలు వారి యొక్క అభిప్రాయాలను వ్యక్తపరచటానికి అవకాశాలు కల్పిస్తారు మరియు వారిని ప్రోత్సహిస్తారు.
5. వారిలో ఆసక్తిని రేకెత్తిస్తారు.
6. పిల్లల అంతస్తుకు సంబంధం లేకుండా వారి సామర్థ్యాలను తెలుసుకోవటంలో అప్యాయతను, మద్దతును మరియు మార్గదర్శకత్వాన్ని వారికి అందిస్తారు.
7. తమ సామర్థ్యాల మీద నమ్మకం కలిగి ఉంటారు.
8. సవాళ్ళను, బాధ్యతలను స్వీకరిస్తారు మరియు వాటిని తమ యొక్క సామర్థ్యాలతో ఉత్తమమైనరీతిని నెరవేరుస్తారు.
9. తమ బాధ్యతను (బోధనను) వారు మనస్ఫూర్తిగా నిర్వహిస్తారు. అలా చేయడం ద్వారా పిల్లల మంచి జీవితానికి పునాదిగా నిలబడతారు.
10. వారిని అందరు పిల్లలు, తల్లిదండ్రులు మరియు సహచరులు ఇష్టపడతారు.
11. వారు ఎప్పుడూ సంతోషంగా ఉంటూ, ఇతరులు కూడా అలా ఉండేటట్లుగా ప్రోత్సహిస్తారు.
12. ఓర్పు మరియు సహనం కలిగి ఉంటారు.
13. తల్లిదండ్రులందరూ ప్రధానంగా ఉపాధ్యాయులు మంచివారని మరియు ప్రతి ఒక్క పిల్లవాడు వారివద్ద అభ్యసించవచ్చని నమ్ముతారు.
14. కఠినమైన భావనలు కూడా వారు చాలా అందంగా మరియు సులభంగా వివరిస్తారు.
15. పిల్లల పెరుగుదల మరియు అభివృద్ధి గురించి వారు నిరంతరం మూల్యాంకనం చేస్తుంటారు.
16. పూర్వ ప్రాథమిక విద్యా పాఠశాల పద్ధతులను వారు కూలంకుషంగా తెలుసుకుంటారు.
17. పూర్వప్రాథమిక విద్యలో వచ్చే కొత్త పరిణామాలను వారు నిత్యం అధ్యయనం చేస్తుంటారు.

3.6.1 పూర్వ ప్రాథమిక విద్య కార్యక్రమ నిర్వహణలో ఉపాధ్యాయుల పాత్ర:

1. పిల్లలకంటే ముందుగా కేంద్రానికి వచ్చి పిల్లల్ని ఆహ్వానించాలి.
2. పిల్లల్ని ఎప్పుడూ చిరునవ్వుతో పలకరించాలి.
3. ప్రతి ఒక్కరిని పేరుతోనే పలకరించాలి / పిలవాలి.
4. ఈ వయసు పిల్లలు పెద్దవాళ్ళతో సన్నిహిత సంబంధాన్ని కోరుకుంటారు కాబట్టి ఉపాధ్యాయులు పిల్లల చేయి పట్టుకోవడం, భుజం తట్టడం వంటివి చేయడం ద్వారా సాన్నిహిత్యాన్ని పెంపొందించాలి.
5. ప్రతి ఒక్కరిలోని సామర్థ్యాలను గుర్తించి అందరిలో పొగడాలి.
6. అందరికీ కార్యక్రమాలలో పాల్గొనడానికి సమాన అవకాశాలు కల్పించాలి.
7. నేను సాధించగలను అనే భావన పిల్లల్లో పెంపొందించడానికి తగిన అవకాశాలు కల్పించాలి.
8. పిల్లల్ని కొట్టకూడదు, దూషించకూడదు మరియు హేళన చేయకూడదు
9. పిల్లల్ని ఒకరితో ఇంకొకరిని పోల్చకూడదు, కించపరచకూడదు.

శారీరకాభివృద్ధికి:

1. ఆటలకు అవసరమయ్యే అన్ని వస్తువులు సరైన స్థితిలో ఉండేలా ముందే జాగ్రత్త పడాలి.
2. పిల్లలు లోపల / బయట ఆడుకునేటప్పుడు వారికి దెబ్బలు తగలకుండా పరిసరాలను ఉంచాలి.
3. చిన్న పిల్లల్ని / పెద్ద పిల్లల్ని కలిపి ఆడించినప్పుడు కూడా పిల్ల స్థాయి/సామర్థ్యాలకు అనుగుణంగానే ఆడించాలి.
4. పిల్లలు పొడవు, బరువు ఎప్పటికప్పుడు పరిశీలిస్తూ నమోదు చేయాలి. ఎత్తు, బరువులతో పెరుగుదల లేనట్లు గుర్తించినట్లయితే వెంటనే ఆరోగ్య కార్యకర్తను సంప్రదించాలి.
5. పిల్లలు స్వేచ్ఛగా ఆడుకునేటప్పుడు మధ్యలో జోక్యం చేసుకోకూడదు. దీని ద్వారా వారిని నిరోధించినట్లవుతుంది.
6. ఆటల్లో పాల్గొనని పిల్లలను బలవంతపెట్టకూడదు. మిగతా పిల్లలు ఆడుకునేటప్పుడు వారిని గమనింపజేయాలి. అలాగే ప్రతీసారి వీరిని కూడా ఆడుకోవడానికి ఆహ్వానించాలి. ఇలా చేస్తే కొంత కాలానికి వారంతటవారే

ఆటల్లో పాల్గొనడానికి ఉత్సాహం కనబరుస్తారు.

7. చిరిగిపోయిన, పాడైపోయిన వస్తువుల్ని పిల్లలకు ఇవ్వకూడదు.

సృజనాత్మకత పెంపొందించడానికి:

1. స్వేచ్ఛగా ఆడుకోవడానికి అవకాశాలు కల్పించాలి.
2. తయారు చేసిన బొమ్మలను చూపించి వాటిని చేయమని అనకూడదు. దీని వలన పిల్లల్లో సృజనాత్మకత దెబ్బతింటుంది.
3. పిల్లలు చేసిన సృజనాత్మకత పనులను ఉపాధ్యాయులు ప్రశంసించాలి.
4. ఎలా చేసినా ఆ పనిని గుర్తించి పొగడాలి.
5. పరిసరాలలో దొరికే వివిధ వస్తువులను పిల్లలకు అందించాలి.

గ్రహణశక్తి వికాసానికి:

1. ఉపాధ్యాయులు వస్తువులతో పిల్లలను స్వేచ్ఛగా ఆడనివ్వాలి.
2. సృజనాత్మకంగా ఆలోచించడానికి, సమస్యలు పరిష్కరించడానికి పిల్లలకు తగినన్ని అవకాశాలు కల్పించాలి.
3. ఆలోచించడానికి పిల్లలకు సమయం ఇవ్వాలి.
4. పిల్లల్లో నేర్చుకునే నైపుణ్యం పెంపొందించడానికి ప్రాధాన్యత ఇవ్వాలి.
5. అక్షరాలు, అంకెలు నేర్చుకోవడానికి తగిన సంసిద్ధత, కావలసిన నైపుణ్యాలు పిల్లల్లో పెంపొందించాలి. కాని అక్షరాలు, అంకెలు మాత్రమే నేర్పకూడదు.

భాషాభివృద్ధికి:

1. పిల్లలు వారి భావాలను వ్యక్తిపరచడానికి ఉపాధ్యాయులు అవకాశాలు కల్పించాలి.
2. పూర్తి వాక్యాలలో మాట్లాడడానికి ప్రోత్సహించాలి.
3. మాట్లాడని పిల్లల్ని అలాగే వదిలేయకూడదు. ప్రేమ, వ్యక్తిగతశ్రద్ధ, ప్రశంస కనపరచడం ద్వారా వాళ్ళను ప్రోత్సహించాలి.
4. పిల్లలు చెప్పేది ఓపిగ్గా వినాలి. వారి ప్రశ్నలకు జవాబులు ఇవ్వాలి.
5. పిల్లలు కలిసిమెలిసి బృందాలలో ఆడుకోవడానికి, కృత్యాలలో పాల్గొనడానికి తగినన్ని అవకాశాలు కల్పించాలి.
6. చిత్రపటాలు చూపించి, వాటి గురించి మాట్లాడటానికి అవకాశాలు ఇవ్వాలి మరియు కల్పించాలి.
7. చిన్న చిన్న ప్రశ్నల ద్వారా చూసింది చెప్పడానికి ఊహించి చెప్పడానికి, కారణాలు చెప్పడానికి అవకాశాలు కల్పించాలి.
8. మర్యాదగా, మెల్లగా, సరళమైన భాషను ఉపయోగిస్తూ పిల్లలతో మాట్లాడాలి.
9. పిల్లలు ఏమైనా తప్పుమాట్లాడితే వాళ్ళని ఎగతాళి చేయకూడదు. అలాచేస్తే పిల్లలు తమ భావాలను వ్యక్తీకరించడానికి భయపడతారు. సరియైన మాట ప్రేమగా చెప్పి తప్పును సరిదిద్దాలి.

3.6.2 పూర్వప్రాథమిక విద్యా పాఠశాలలో ఉపాధ్యాయుల విధులు:

1. సురక్షిత మరియు సౌకర్యవంతమైన పర్యావరణాన్ని నిర్వహించడం: ఉపాధ్యాయులు పిల్లల క్షేమం కొరకు పరికరాలు మరియు పదార్థాలను ముందుగా పరీక్షిస్తారు. పిల్లలకు హాని కలిగించే అంశాలను వారు తొలగిస్తారు. లేదా మరమత్తు చేస్తారు.
2. వయస్సుకు తగిన పర్యవేక్షణ మరియు క్రమశిక్షణ అందించడం: పిల్లల అల్పాహారం మరియు భోజన సమయంలో, ఆటస్థలంలో, క్షేత్రపర్యటనల్లో వారిని జాగరూకతతో పర్యవేక్షించడం ఉపాధ్యాయుల మరో ముఖ్యకర్తవ్యం.
పిల్లలు తప్పుగా ప్రవర్తించినప్పుడు లేదా నియమాలను అతిక్రమించినప్పుడు వారిని ఉపాధ్యాయులు సున్నితమైన మాటలతో చక్కని క్రమశిక్షణలో పెట్టాలి. పిల్లలను శారీరకంగా, మౌఖికంగా లేక మానసికంగా బాధపెట్టే పద్ధతులను అనుసరించకూడదు.
3. గమనించడం మరియు అందించడం: పిల్లల ప్రవర్తనను గమనించడం మరియు దానిపై వివరణ ఇవ్వడం ఉపాధ్యాయుల ముఖ్యమైన విధి. కాబట్టి వారు తమ పిల్లల అభివృద్ధి పెరుగుదలను అంచనావేస్తారు. పిల్లలపై చేసిన పరిశీలనలను ఎప్పటికప్పుడు వారి తల్లిదండ్రులకు అందిస్తారు.
4. పాఠాలను ఒక ప్రణాళిక ద్వారా అమలు పరచడం: పాఠం యొక్క రకాన్ని బట్టి మరియు పిల్లలు అవసరాలను బట్టి, ఉపాధ్యాయులు పిల్లల సమూహంతోనూ లేక ఒక్కొక్కరితోనూ పనిచేస్తారు. ఉపాధ్యాయులు ఎన్నుకున్న పాఠ్యాంశాన్ని ఎలా ప్రారంభించాలో ముందుగా వారు నిర్ణయించుకోవాలి. పిల్లల్ని ప్రశ్నలు అడగడం ద్వారా లేక వారు ఎంచుకున్న నేపథ్యం (కథలు, పాటలు, మొదలైనవి) ద్వారా పాఠ్యబోధన జరగాలి.
5. పిల్లల ప్రత్యేక అవసరాలకు సంబంధించడం: ఉపాధ్యాయులు తమ పిల్లల ప్రత్యేక అవసరాలను (శారీరక, మానసిక, విద్యా సంబంధమైన) పరిష్కరించేందుకు ప్రయత్నిస్తూ ఉండాలి. ఉదాహరణకు, పిల్లలకు ఆహారపు అలర్జీ ఉన్నట్లయితే వారు తీసుకునే ఆహారం పట్ల వారు శ్రద్ధ వహించాలి మరియు తగు జాగ్రత్తలు తీసుకోవాలి.

సారాంశం(Summary):

1. ప్రతి శిశువు యొక్క సంపూర్ణమైన శారీరక, మానసిక వికాసానికి పూర్వ ప్రాథమిక విద్య (ఈసీసీఈ) అత్యంత ప్రధానమైనది.
2. పాఠశాలకు వెళ్లడానికి ముందు శిశువును శారీరకంగా, మానసికంగాను సంసిద్ధులను చేయడమే ఈసీసీఈ యొక్క ముఖ్య ఉద్దేశ్యము
3. పూర్వబాల్య విద్యలో మాతృభాషను తప్పనిసరిగా అభ్యసించాలి అని కొరారి కమీషన్ ప్రతిపాదించింది.
4. దీర్ఘకాలిక మరియు స్వల్పకాలిక లక్ష్యాలు చేరుకోవడానికి మరియు ఏర్పరిచే కృత్యాలకు ఆధారమైనదీ ప్రణాళిక.

5. దీర్ఘకాలిక అనగా ఒక సంవత్సర కాలానికి, స్వల్పకాలిక అనగా ఒక వారంలోని ప్రతిరోజుకు తగినవిధంగా ప్రణాళికను రూపొందించుట
6. ప్రతి పిల్లవాని యొక్క స్వభావానికి వైయుక్తిక బేధాలను అనుసరించి ఈసీసీఈ ప్రణాళిక రచన మరియు అమలు ఉండాలి.
7. పరికల్పనా పద్ధతి తరగతి గది వాతావరణంలో పిల్లలు తమ జ్ఞానేంద్రియాల ద్వారా తమ పరిసరాల అన్వేషించి, అనుభవంలోకి తెచ్చుకోవడానికి అవకాశం కల్పిస్తుంది.
8. పిల్లల్లో నైపుణ్యాలను పెంపొందించే అవకాశాలు కల్పించబడడానికి ఉద్దేశింపబడినది పరికల్పనా పద్ధతి
9. నేపథ్యాధార ఉపగమనం వైయుక్తిక అభ్యాసకుల అభిరుచులు మరియు సామర్థ్యాలకు అనుగుణంగా బోధన జరుపుటకు అవకాశం కల్పిస్తుంది.
10. సమ్మిళిత విద్యలో అభ్యసన లోపాలు కలిగిన మరియు అభ్యసన లోపాలులేని పిల్లలకు ఒకే తరగతి గదిలో విద్య అందించడం జరుగుతుంది.
11. ఈసీసీఈ విధానమందు మానసిక వైకల్యం ఉన్న పిల్లలకు ఆటంకాలులేని మంచి వాతావరణం కల్పించడం ఎంతో అవసరం.
12. ఈసీసీఈ తరగతి గది నిర్వహణలో ఉపాధ్యాయులకు కొంత శిక్షణ, వ్యవస్థాపరమైన వసతులు కల్పించడం వల్ల అభ్యనా వైకల్యం ఉన్న పిల్లల నైపుణ్యాలను మెరుగు పరచవచ్చు.
13. పిల్లల్లో సంపూర్ణమైన అభివృద్ధికి తోడ్పడే ఆసక్తికరమైన అభ్యసనా అనుభవాలు కలిగించుటకు వివిధ రకములైన పరికరాలు, వస్తువులు, సామాగ్రి ఈసీసీఈ కేంద్రాలలో సరఫరా చేయాలి.
14. ఈసీసీఈ కేంద్రాల్లో కార్యక్రమ నిర్వహణకు వివిధ విషయాలకు సంబంధించిన వస్తుసామాగ్రిని ముందుగా సమకూర్చుకోవాలి.
15. తమ నిర్మాణాత్మక సంవత్సరాల సమయంలో పిల్లల మేథో మరియు సామాజిక అభివృద్ధిని పెంచడంలో పూర్వప్రాథమిక విద్యా ఉపాధ్యాయులు ఒక ముఖ్యమైన పాత్ర పోషిస్తారు.
16. ఉపాధ్యాయులు పూర్వప్రాథమిక విద్యా సంబంధిత రంగంలో విజయం సాధించటానికి వృత్తి నైపుణ్యాలు మరియు లక్షణాలను అభివృద్ధి చెందించడానికిగాను శిక్షణ అవసరం.

4 పదకోశం(Glossary):

సమతుల్యం	= సరిసమానమైనది
వైయుక్తిక బేధాలు	= వ్యక్తిగత తేడాలు
ఉత్సుకత	= కుతూహలం, ఉత్సాహము
పరికల్పన	= ఊహ, ఆలోచన
నేపథ్యం	= ఒక సంఘటన లేదా పరిస్థితికి కారణమైనదాన్ని ప్రభావితం చేసే పూర్వ సంఘటన

విలీన/సమ్మిళిత	= కలుపుకొన్న
మమేకమవడం	= కలసిపోవడం
పారామెడికల్	= వైద్యానుబంధ విధులు
నిర్దిష్ట	= నిర్దేశింపబడిన
బహుముఖ	= ఎక్కువ దృక్కోణంగల
స్వాభావికమైన	= సహజమైన
జాగరూకత	= జాగ్రత్త, అప్రమత్తంగగా ఉండటం

5. వ్యాసరూప ప్రశ్నలు (Essay Type)

1. క్రియాశీల అభ్యసనం అనగానేమి? దానికి కావలసిన మూలకాలు ఏమిటి?
2. ఈసీసీఈ యొక్క దీర్ఘకాలిక, స్వల్పకాలిక లక్ష్యాలు ఏమిటి?
3. పరికల్పనా పద్ధతిని ఒక ఉదాహరణలో వివరింపుము.
4. విలీన/సమ్మిళిత విద్య అనగా ఏమి? దానిలో ఉపాధ్యాయుని పాత్ర గురించి వివరింపుము.
5. ఈసీసీఈ సక్రమ నిర్వహణకు అవసరమైన వనరులు గురించి రాయండి?
6. పూర్వప్రాథమిక విద్యా కార్యక్రమ నిర్వహణలో ఉపాధ్యాయుని విధులు ఏమిటి?

సంక్షిప్త సమాధాన ప్రశ్నలు (Short Answer Type)

1. సమతుల్య సందర్భహిత విద్యా ప్రణాళిక రచనకు కావలసిన సూత్రాలు ఏమిటి? వాటిలో ఒకదానిని వివరింపుము.
2. వార ప్రణాళిక అంటే ఏమిటి? ఒక ఉదాహరణతో వివరింపుము?
3. నేపథ్యాధార ఉపగమమును ఒక ఉదాహరణతో వివరించండి.
4. వ్యక్తిగత విద్యాపథకం అంటే ఏమిటి? దానిలో ఉండే అంశాలు ఏమిటి?
5. ఈసీసీఈ కేంద్రాలలో పరికరాల మరియు ఇతర సామాగ్రి ఎంపిక చేసుకోవటంలో గమనించవలసిన విషయాలు ఏమిటి?
6. ఈసీసీఈ కేంద్రాల్లో ఉండాల్సిన స్వాభావికమైన సాకర్యాలు ఏమిటి?
7. పూర్వప్రాథమిక విద్యా ఉపాధ్యాయుడికి ఉండవలసిన లక్షణాలు ఏమిటి?

లఘు సమాధాన ప్రశ్నలు (Very short Answer Type)

1. ఈసీసీఈ కేంద్రాల్లో పిల్లల్లో భాషాభివృద్ధికి ఉపాధ్యాయుడు చేయవలసిన ప్రక్రియలు ఏమిటి?
2. ఈసీసీఈ విద్యావిధానంలో ఎక్కువగా ఉపయోగించే కృత్యాలు ఏమిటి?
3. పరికల్పనా పద్ధతి వల్ల కలిగే ఉపయోగాలు ఏమిటి?
4. విలీన/సమ్మిళిత విద్యావిధానంలో పాఠశాల నిర్మాణం ఏ విధంగా ఉండాలి?

5. ఈసీసీఈ కేంద్రాల్లో ఉండాల్సిన కనీస అవసరాలు ఏమిటి?
6. పిల్లల్లో సృజనాత్మకత పెంపొందించడానికి ఉపాధ్యాయుడు ఏమి చేయాలి?

ఉపప్రణామములు (References):

1. www.inspirational teaching using limited resources
2. www.krishna.org
3. Pedagogy of learning - volume2 - sankar prasad mahanty
4. A Horstic curricular and pedagogical approach to early childhood care and education
- Sankar Prasad Mohanty
5. B.Ed విద్యా ఆధారాలు - తెలుగు అకాడమి
6. NCERT Text Book - Early Childhood care and Education
7. B.Ed - సమ్మిళిత విద్య - తెలుగు అకాడమి
8. D.E.D - సమ్మిళిత విద్య - తెలుగు అకాడమి

6. ఖాళీలను పూరించండి

1. పూర్వబాల్య దశని ..... అని కూడా అంటారు.
2. పుట్టినప్పటి నుండి 8 సం॥ వరకు ..... గా పరిగణిస్తారు.
3. విద్య యొక్క ఫలితాలు ఫలవంతంగా ఉండాలంటే దానికి ..... పునాది
4. భారతీయ విద్యా కమీషన్ యొక్క అధ్యక్షులు .....
5. కొఠారి కమీషన్ పూర్వ కమీషన్ బాల్య విద్యలో ..... ను తప్పనిసరిగా అభ్యసించవలెనని ప్రతిపాదించింది.
6. NPE ప్రకారం ఈసీసీఈ యొక్క పాఠ్యప్రణాళిక శిశువు యొక్క ..... కు దోహద పడేలా ఉండాలి.
7. పిల్లల యొక్క ప్రగతిని పరిశీలించాలంటే ..... అనేది ఎంతో అవసరం
8. దీర్ఘకాలిక మరియు స్వల్పకాలిక లక్ష్యాలు చేసుకోవడానికి మరియు ఏర్పరచే కృత్యాలకు ఆధారమైనది ...
9. పరికల్పనా పద్ధతిని సాంఘిక వాతావరణంలో మన:స్ఫూర్తిగా చేయు ఒక ఉపయోగకరమైన కృత్యంగా .... నిర్వచించారు.
10. పరికల్పనా పద్ధతిలో ..... దశలు ఉంటాయి
11. ఒక నిర్దిష్టమైన నేపథ్యాన్ని ఎంపిక చేసుకొని దాని ఆధారంగా బోధన జరిపే పద్ధతి .....
12. పూర్వప్రాథమిక విద్యలో సమ్మిళిత విద్య ద్వారా పిల్లల్లో ..... పెంపొందించవచ్చు
13. వ్యక్తిగత విద్యా పథకానికి ప్రత్యేకమైన లక్ష్యాలను పరిగణించి ..... ను రూపకల్పన చేస్తారు.
14. ఈసీసీఈ విధానమందు మానసిక వైకల్యం ఉన్న పిల్లలను ఆటంకాలు లేని ..... కల్పించడం ఎంతో అవసరం.
15. తరగతి గదిలో వైకల్యం ఉన్న పిల్లలకి ప్రత్యేకమైన లక్ష్యాలను, వాటికి తగిన బోధనా ప్రణాళికను రూపొందించడమే .....

16. ఈసీసీఈ ఉపాధాయయులు ఎటువంటి పరికరాలు ఎంచుకోవాలి అనేది ..... నిర్ణయిస్తాయి.
17. ఈసీసీఈ కేంద్రాల్లో పలు ప్రయోజనశాల కోసం ఉపయోగించడానికి ..... సామాగ్రి ఉండడం మంచిది
18. ఈసీసీఈ కేంద్రాల్లో కార్యక్రమ నిర్వహణకు వివిధ విషయాలకు సంబంధించిన వస్తు సామాగ్రిని ..... సమకూర్చుకోవాలి.
19. పిల్లల్లో ఎత్తు, బరువులతో పెరుగుదల లేనట్లు గుర్తించినట్లయితే వెంటనే ..... ను సంప్రదించాలి.

6. జవాబులు

1. పాఠశాల పూర్వదశ	2. పూర్వబాల్యదశ	3. UNESCO
4. పూర్వప్రాథమిక విద్య	5. డి.ఎస్.కొఠారి	6. మాతృభాష / ప్రాంతీయ భాష
7. సమగ్ర వికాసానికి	8. రికార్డు నమోదు	9. ప్రణాళిక
10. కిల్పాట్రీక్	11. ఏడు	12. నేపథ్యాధార ఉపగమనం
13. మాససిక వికాసాన్ని	14. PWD Act, 1995	15. బోధనా ప్రణాళిక
16. మంచి వాతావరణం	17. వ్యక్తిగత విద్య పథకం	18. పూర్వప్రాథమిక విద్యా లక్ష్యాలు
19. బహుముఖ	20. వనరుల నిధి	21. ఆరోగ్య కార్యకర్త

సమాప్తం

యూనిట్-4

పూర్వ ప్రాథమిక విద్య (ఇ.సి.సి.ఇ) లో 3-6 సం॥ల

వయస్సు వారికి విద్యా ప్రణాళిక

పాఠశాల అంటే అది కేవలం ఒక భౌతిక ప్రదేశం కాదు. అది పిల్లల ఆకాంక్షలకు, అభివృద్ధికి సంగమం. వారికిష్టమైన ప్రతి ప్రాణితో, ప్రతి వస్తువుతో, ప్రతి వాస్తవికాంశముతో సాన్నిహిత్యం నెరుపుకొనగల ఒక బహిరంగ ప్రపంచం. పాఠశాలకు కావలసింది బోధకులూ, మహాపాఠ్యాయులు కాదు. కోరినప్పుడు స్నేహము అందించగల మంచి మిత్రులు.

- అరవిందుడు

లక్ష్యాలు:

1. ఇ.సి.సి.ఇ. 3-6 సం॥ వయస్సు వారికి విద్యా ప్రణాళిక యొక్క ఆవశ్యకత మరియు అవసరాన్ని గుర్తిస్తారు.
2. భాష మరియు భావ ప్రసారమంటే ఏమిటో? తెలుసుకొంటారు.
3. పిల్లల భాషాభివృద్ధిపై దృష్టి సారించవలసిన అంశాలను గురించి వివరంగా అవగాహన చేసుకుంటారు. భాషాభివృద్ధికి నిర్వహించవలసిన వివిధ కృత్యాలను గురించి తెలుసుకొంటారు.
4. గణిత భావనలను, గణిత సంసిద్ధత కొరకు నిర్వహించవలసిన కృత్యాలను అవగాహన చేసుకొంటారు.
5. శాస్త్రీయ ఆలోచన - పిల్లల్లో శాస్త్రీయ ఆలోచనలను పెంపొందించుటలో ఉపాధ్యాయుల పాత్రను తెలుసుకొంటారు.

4.1 పరిచయం :

3 సం॥ల వయస్సున్న పిల్లల్లో వివిధ వికాసాలకు చెందిన సంధానాలు ఏర్పడటం ప్రారంభం అవుతాయి. అందువలన వివిధ వికాసాలకు అంటే శరీర వికాసం, మానసిక వికాసం, ఉద్వేగ వికాసం, సాంఘిక వికాసం, నైతిక వికాసం మరియు భాషా వికాసాలకు పునాది వేయబడుతుందని మనోవిజ్ఞాన శాస్త్రవేత్తలు మరియు విద్యావేత్తలు అభిప్రాయపడ్డారు. ఈ వయస్సు విద్యనభ్యసించుటకు అనువైనదిగా పేర్కొన్నారు. 3 సం॥ల నుండి 6 సం॥ల వరకు వుండే దశను పూర్వబాల్య దశ అంటారు. దీనినే పాఠశాల పూర్వదశ అని కూడా అంటారు. అందువలన ఉపాధ్యాయులు పిల్లలను పరిశీలించడం, అవగాహన చేసుకొని వారి అభివృద్ధికి తోడ్పడటం, కొత్తదారులు చూపించి సార్వజనీకంగా అంగీకరించబడే శిశుకేంద్రీకృత పద్ధతిని ప్రతిపాదించారు.

విద్యార్థులకు అందించే విద్యా అనుభవాల సముదాయమే విద్యా ప్రణాళిక.

పాఠశాలలో విద్యార్థుల పురోభివృద్ధికి కల్పించే కృత్యాలన్నింటిని విద్యా ప్రణాళిక అంటారు - ఆల్బర్ట్

పియాజే సంజ్ఞానాత్మక సిద్ధాంతం ప్రకారం పిల్లలు తమ పరిసరాలతో స్వతఃసిద్ధంగా జరిపే ప్రతిచర్యల వల్ల విషయాలు కనుక్కొంటారు. అంటే తయారుగా ఉన్న జ్ఞానాన్ని మాటల ద్వారా అందించడం కంటే పిల్లల్లో అన్వేషణ కాంక్షను, నైపుణ్యాన్ని పెంపొందించడానికి కళ / క్రాఫ్ట్ సామాగ్రి, ఫజిల్స్, ఆటలు, బిల్డింగ్ బ్లాకులు, పుస్తకాలు, సంగీత సంబంధ పరికరాలు మొదలైన వాటి ఎన్నింటిలో ఉపయోగించి విస్తృతమైన వివిధ కృత్యాలను ప్రణాళిక వేసి అందిచాలి.

ఇ.సి.సి.ఇ. విద్యా ప్రణాళిక విద్యార్థుల వయస్సుకు, మానసిక స్థాయికి తగినట్లుగా రూపుదిద్దబడాలి. పూర్వబాల్య దశ విద్య గురించి విశేషంగా కృషి చేసిన వారిలో ముఖ్యులు రూసో, ఫ్రోబెల్, డ్యూయీ లాంటి వారిని పేర్కొనవచ్చును. గాంధీ, రాగూర్, గిజుభాయి, తారాబాయి లాంటి వారు కూడా విద్యా ప్రణాళిక శిశుకేంద్రీకృతంగా ఉండాలని సూచించారు.

4.2 భాష మరియు భావ ప్రసారం (Language and Communication) :

భాష అనేది ఆలోచనకు, సమాచార పంపిణీకి (Communication) అభ్యసనానికి తోడ్పడుతుంది.

హాలిడే (Holiday) అనే శాస్త్రవేత్త ప్రకారం

- ❖ భాష వల్ల శిశువు తన కోరికలను వ్యక్తపరిచి, అవసరాలను తీర్చుకొంటాడు.
- ❖ ఇతరుల ప్రవర్తనను నియంత్రించుకోవడానికి, వారితో ప్రతిచర్య (Interaction) చేస్తాడు.
- ❖ తన అభిప్రాయాలను, వైఖరులను, అనుభూతులను భాష ద్వారా వ్యక్తపరుస్తాడు.
- ❖ పిల్లలు కొత్త విషయాలను భాష ద్వారా ఇతరులకు తెలపడం జరుగుతుంది.

పిల్లలు భాషను (భాషణంలో) నేర్చుకోవడంలో తేడాలు వుంటాయి. కొంతమంది త్వరగా మాట్లాడటం నేర్చుకొంటే మరి కొంతమంది చాలా ఆలస్యంగా నేర్చుకొంటారు. కొంతమంది అవలీలగా మాట్లాడగలిగితే మరికొందరు స్తబ్ధంగా వుంటారు. దీనికి కారణం కొంతవరకు వారసత్వం అయితే చాలావరకు వారు పెరిగినటువంటి పరిసరాలు కావచ్చు. పిల్లలందరిలో ఒకే వేగంతో భాషా వికాసం జరుగదు. కాబట్టి ఒక శిశువు భాషా వికాసాన్ని ఇంకొక శిశువు భాషా వికాసంతో పోల్చడం సరికాదు. పిల్లలు పూర్వ శిశు కేంద్రానికి వచ్చులోపే ముందుగా ఇంటిదగ్గరే కొంత భాషావికాసాన్ని పొందగలిగి వుంటారు. అందువలన తగిన అనుభవం, పరిసరాల వలన వారి పదజాల అభివృద్ధి వేగమంతమవుతుంది. విద్యావంతులైన తల్లిదండ్రులు ఇంటి వద్ద తమ పిల్లలకు ఆటబొమ్మలు, పత్రికలు, కథల పుస్తకాలు అందుబాటులో ఉంచడం, వారితో కలసిమెలసి కబుర్లు, కథలు చెబుతూ గడపడం, వివిధ రకాల స్థలాలకు, వినోద యాత్రలు తీసుకెళ్లడం, వారితో ముచ్చటించడం జరుగుతుంది. అంతేకాకుండా టి.వి., సినిమా ఇతర దృశ్య, శ్రవణ సౌకర్యాలు, బొమ్మలాటలు సమకూర్చడం. తమ ఈడు వారితో కలిసి ఉత్తేజభరితమైన ఆటలు, పాటలు పాడటం మొ॥ అవకాశాలు కల్పించబడ్డాయి. అదే అననుకూల (Disadvantaged groups) వర్గాలలో అయితే తల్లిదండ్రులు తమ పిల్లలతో కలిసి గడిపే సమయం లేక భాషా అనుభవాలను కూడా కల్పించలేకపోతారు. అందువలన ఈ తేడాలను అర్థవంతమైన ఇ.సి.సి.ఇ. కార్యక్రమాల ద్వారా పరిహరించవలసిన (componsate) / పూరించవలసిన అవసరం ఎంతైనా వుంది.

పూర్వ ప్రాథమిక విద్యలో మాతృభాష లేదా ప్రాంతీయ భాషా మాధ్యమముగా ఉపయోగించవలసి వుంటుంది.

పూర్వ ప్రాథమిక విద్యా కేంద్రానికి వచ్చేసరికి పిల్లలు ఎంతో కొంత భాషను ఉపయోగిస్తూ వుంటారు. కేంద్రంలో వారి భాషా జిజ్ఞాస, సామర్థ్యంను పెంపొందించి ఆశించే రీతిలో భాషాభివృద్ధిని సాధించవలసి వుంటుంది.

4.2.1 భాషాభివృద్ధికి దృష్టి సారించవలసిన అంశాలు :

- ❖ శ్రవణ నైపుణ్యాలను పెంపొందించుట / అభివృద్ధిపరచుట.
- ❖ భాషణా నైపుణ్యాలను అభివృద్ధిపరచుట.
- ❖ పూర్వపఠన సంసిద్ధత
- ❖ పూర్వ లేఖన సంసిద్ధత

శ్రవణ నైపుణ్యాలను పెంపొందించుట :

పిల్లలు తమ భావాలను ఎదుటి వారికి అర్థమయ్యేటట్లుగా చెప్పగల్గాలి, ఎదుటివారు చెప్పేది అర్థం చేసుకోగలిగి. దీనికై వినడంలో నైపుణ్యాలను పెంపొందించుటకు క్రింద కనపరచిన కృత్యాలను చేయవలసి వుంటుంది.

1. పరిసరాలలోని వివిధ శబ్దాలను విని, ఆ శబ్దాల్లోని తేడాలను గుర్తించేటట్లు ప్రోత్సహించడం.
2. పనులను సూచించు పదాలను బట్టి వాటిని చేయమనాలి.
3. తోటి పిల్లల (సమవయస్కుల) గొంతులను గుర్తించే విధంగా (కళ్ళకు గంతలను, టెలిఫోన్ ఆటలను ఆడించాలి) ఆటలు ఆడించాలి.
4. కథలు, పాటలు, గేయాలు వినిపించి మళ్ళీ పిల్లలతో చెప్పించడం.
5. సంగీత వాద్యాల ధ్వని విని అది ఏ వాద్యమో చెప్పగల్గడం. (ఫ్లూట్, హార్మోనియం, తబల మొ॥వి) వీటి శబ్దాలను మొదట పిల్లలకు వినిపించాలి.
6. పిల్లలచే వారి పేర్లను చెప్పించడం. వారి కుటుంబంలోని సభ్యుల పేర్లను చెప్పించి, వారి గురించి మాట్లాడించడం.
7. పెంపుడు జంతువుల పేర్లను, ఇతర జంతువుల పేర్లను చెప్పించడం.
8. పిల్లల స్నేహితుల పేర్లు, వారి ఇరుగు పొరుగు వారి పేర్లను చెప్పించి వారి గురించి మాట్లాడించడం.
9. పండ్లు, కాయలు, పూలు, జంతువులు, ఆకులు, పూసలు, చీపురుకట్ట మొదలగు వాటిని చూపించి వాటి పేర్లు చెప్పించడం.
10. రంగులను గుర్తించడం.

4.2.2 భాషణా నైపుణ్యాలను అభివృద్ధిపరచుట :

పిల్లలు కేంద్రంలో ప్రవేశించినపుడు సిగ్గుగా, బిడియంగా సందేహాలతో అడుగుపెడతారు. కొత్త వాతావరణం వారికి బొత్తిగా పరిచయం లేనిది. తత్ఫలితంగా వారికి అభద్రతాభావం అధికంగా వుంటుంది. అందువలన పిల్లల్లో ధైర్యాన్ని, భద్రతా భావాన్ని కల్పించడానికి ఉపాధ్యాయులు వారితో ఆత్మీయంగా మెలగాలి. పిల్లల్ని అర్థచంద్రాకారంగా కూర్చోబెట్టి వారితో చనువుగా మాట్లాడాలి. వారిలో భాషణా నైపుణ్యం కోసం క్రింది కృత్యాలను నిర్వహించాలి.

1. వస్తువులు, పూలు, జంతువుల పేర్లు చెప్పించడం, వాటి గూర్చి సంభాషించడం.
2. పిల్లలు బడికి వచ్చేదారిలో జరిగిన విషయాలు / సంఘటనలను గూర్చి లేదా ఇంట్లో జరిగిన విషయాలు / పండుగ జరుపుకొనే విధానం గూర్చి చిన్న చిన్న ప్రశ్నల ద్వారా మాట్లాడించడం.
3. దినచర్య / బడిలో జరిగిన కార్యక్రమాలను గూర్చి చెప్పించడం.
4. పిల్లలను జట్లుగా విభజించి క్వీజ్ నిర్వహించడం.
5. చిన్న చిన్న సూచనలనిచ్చి పేర్లు చెప్పించడం (పొడుపు కథలు)

4.2.3 పూర్వ పఠన సంసిద్ధత (Reading Readiness):

పఠనకృత్యపరంగా పిల్లలకు చదివే ప్రక్రియను ప్రాథమిక విద్యా స్థాయిలోనే ఆరంభించాలి. చదివే సామర్థ్యానికి దోహదపడే కార్యక్రమాలు పూర్వ ప్రాథమిక విద్యలోనే ఉండాలి. చదువు పట్ల వారికి ఆసక్తి కల్పించాలంటే అందుకు వాళ్ళను సంసిద్ధులను చేయాలి. ఇందుకు దోహదపడే క్రింది కార్యక్రమాలను నిర్వహించగలిగితే వారిలో పఠనా నైపుణ్యం పెంపొందగలదు.

1. చిత్ర పఠనం :

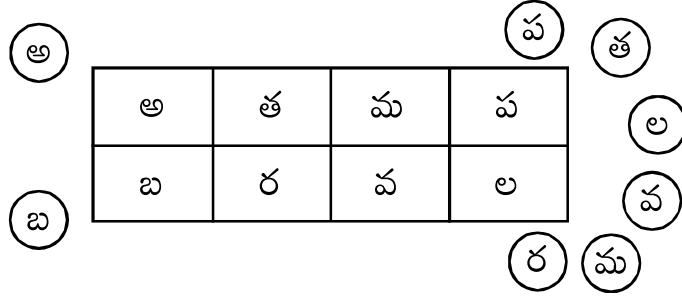
చిత్ర పటాలను చూపించి మాట్లాడించాలి, ప్రశ్నలు వేసి జవాబులు పటాన్ని పరిశీలించి చెప్పమనాలి.

2. పజిల్స్ :

స్థాయికి తగ్గట్లుగా చిన్న చిన్న పజిల్స్ ఇచ్చి సూచనలతో వాటిని పూర్తి చేయించాలి.

3. అక్షరాలను జతపరచడం :

ఒక చార్ట్ షేపర్ పై అక్షరాలన్నింటిని కలిపివేసి దానిని పిల్లలకిచ్చి విడిగా అక్షరాలు వ్రాసి వున్న అట్టముక్కలను చార్డు షేపరులో రాసిన అక్షరాలతో జతపరచమని చెప్పాలి.

4. బొమ్మల పుస్తకాలు :

బొమ్మల పుస్తకాల సాయంతో కథ చెప్పడం, ఎడమ నుండి కుడి వైపునకు చదవడం. పుస్తకాన్ని సరియైన పద్ధతిలో పట్టుకోవడం నేర్పుకొంటారు.

5. నాటకీకరణ :

నాటకీకరణ అంటే పిల్లలకు చాలా ఇష్టం. దీని ద్వారా భావవ్యక్తీకరణ నేర్పుకొంటారు.

6. క్రమబద్ధమైన ఆలోచన :

ఎదుటివారికి తమను తాము స్పష్టంగా అర్థం అయ్యేలా చెప్పడానికి మాటలు సరియైన పద్ధతిలో వ్యక్తం చేయాలి. మొదట చెప్పాల్సింది మొదట, చివర చెప్పాల్సింది చివరిగా చెప్పాలి. ఈ నైపుణ్యం అలవరుచుకోవడానికి పిల్లలకు క్రమ పద్ధతిలో ఆలోచించడం నేర్పాలి.

4.2.4 పూర్వ లేఖనము (రాయడం) - సంసిద్ధత :

రాయడం అనేది పిల్లలకు మొదట చాలా కష్టంగా ఉంటుంది. రాయడం మొదలు పెట్టకముందు కొంత సంసిద్ధత అవసరం. రాయడం మొదలు పెట్టినప్పుడు పిల్లలు పెన్సిల్ / బలపంను సరిగా పట్టుకోలేరు. దానికి కారణం చేతులు మరియు వేళ్ళు కండరాలు సమన్వయంగా పనిచేయలేకపోవడం. వివిధ సృజనాత్మక కార్యకలాపాల వలన కండరాల సమన్వయమును సాధించవచ్చును.

పూర్వలేఖన నైపుణ్యములకై కొన్ని కార్యక్రమాలు :

రాయడం ఒక ప్రక్రియ. దీనిని ఒకటవ తరగతిలో ప్రారంభించడం మంచిది. కాని పరిపక్వతపరంగా సంసిద్ధత చేకూరేవరకు పూర్వ విద్యా కార్యక్రమం ద్వారా వారిలో కండర సమన్వయం చేయగలిగే లేఖన నైపుణ్యానికొప్పిద్దులవుతారు. కాబట్టి నిశితమైన, నిర్దిష్టమైన కండర సమన్వయం కోసం ఈ క్రింది కార్యక్రమాలను నిర్వహించగలిగితే సరియైన లేఖనా నైపుణ్యాలను అభివృద్ధి చేయవచ్చును.

1. బంకమట్టితో ఆడటం :

బంకమట్టితో ఆడటం పిల్లలకు చాలా ఇష్టం. పిల్లలు మట్టిని కొట్టి, నలిపి ఆనందిస్తారు. తర్వాత వారు చిన్న చిన్న వుండలు, వివిధ ఆకారాలు చేయడం మొదలు పెడతారు. ఉపాధ్యాయులు వారితో సంభాషిస్తూ ఆ మట్టితో ఏమి చేయవచ్చునో సూచనలను, సలహాలను ఇవ్వవచ్చు. పిల్లలు స్వతహాగా చేసినపుడు వారిలో ఆత్మవిశ్వాసం పెరుగుతుంది.

2. ఇసుకతో ఆట :

పిల్లలు ఇసుకతో సరదాగా ఆడుకొంటారు. ప్లాస్టిక్ మూతలు, కొబ్బరి చిప్పలు మొ॥ వాటిని తీసుకొని తడి ఇసుకతో నింపి బోర్లిస్తే అదే ఆకారంలో ఇసుక ఏర్పడటం చూసి పిల్లలు ఆనందిస్తారు. కొంచెం పెద్ద ప్లాస్టిక్ మూతలనుపయోగించి దారముతో కట్టె త్రాసును తయారు చేయిస్తే పిల్లలు ఎంతో ఆనందపడుతారు.

3. కాగితంను చిన్న చిన్న ముక్కలుగా చింపి అతికించడం :

దీని కోసం పిల్లలను రంగు రంగుల పాత న్యూస్ పేపర్లను తీసుకొని వాటి చిన్న చిన్న ముక్కలుగా చించి / చేసి తెల్లకాగితం పై ఏదైనా బొమ్మ రూపాన్ని గాని, ఆకారాన్ని గాని గీసిస్తే వారు దానిపై రంగు కాగితాలను గమ్ లేదా ఫెవికాల్తో అతికిస్తారు.

4. చుక్కలను, గీతలను కలపడం :

చుక్కలను కలపడం ద్వారా చిత్రాన్ని తయారు చేయడం, చుక్కలను కలుపుతూ దీర్ఘచతురస్రం, చతురస్రయొ॥ ఆకారాలను తయారు చేయడం. ఇటీవల అన్ని రకాల న్యూస్ పేపర్లలో ఆదివారం అనుబంధాలలో ఇలాంటివి గమనించవచ్చు. పిల్లలకు తగిన సూచనలిచ్చిన వాటిని సేకరించి ఉత్సాహంగా చూపగల్గుతారు.

5. జ్ఞాపకశక్తి ఆట :

చిన్న ఆకారమును బోర్డుపై గీసి పిల్లల్ని గమనించమని చెప్పి, తర్వాత చెరిపేసి పలకపై అదే ఆకారాన్ని గీయమని చెప్పాలి.

పైన కనపరచినటువంటి కృత్యాలను చేయించడం ద్వారా పిల్లల్లో రాత సంసిద్ధతను పెంపొందించవచ్చు. అవేకాకుండా ఇలాంటి కృత్యాలను చేయించడం వల్ల కూడా రాత సంసిద్ధత ఏర్పడుతుంది.

- ❖ బొమ్మలనిచ్చి రంగులు వేయమని చెప్పడం.
- ❖ సున్నలను చుట్టమని చెప్పడం.
- ❖ గీతలు గీయమనడం.

- ❖ పిల్లలకు వచ్చినట్లుగా బొమ్మలను గీయింప చేయడం.
- ❖ నాణేలను పేపరు క్రింద ఉంచి పైన పెన్సిల్ తో రుద్ది వాటి అచ్చులను తయారు చేయించడం.
- ❖ గింజలతో ఏవైనా ఆకారాలను పేర్పించడం.

4.3 గణిత భావనలు :

అంకెలను నేర్పే ముందు పిల్లల్ని సంసిద్ధులను చేయాలి. ఈ సంసిద్ధత కోసం కొన్ని ఆటలు / కృత్యాలు చేయటం చాలా ముఖ్యం. పిల్లలకు అంకెల కంటే ముందు ఎక్కువ, తక్కువ పదాల అర్థం, అలాగే అంకెలకు, లెక్కలకు సబంధించిన చాలా పదాలు ఉదా: పొడుగు / పొట్టి, చిన్న / పెద్ద, దూరం / దగ్గర లాంటి వాటి అవగాహన ఉండాలి. పిల్లలకు క్రమంగా ఒక దాని తర్వాత ఒకటి జాగ్రత్తగా నేర్పించాలి. లెక్కలను స్వంతంగా చేయడానికి పిల్లలను సంసిద్ధులను చేయాలి. అందుకు ఈ క్రింది కార్యక్రమాలు దోహదపడుతాయి.

1. చిన్న - పెద్ద తేడా :

- ఎ) ఏవైనా రెండు సైజుల్లో : దీని కోసం అన్నింటిలో చాలా పొడవుగా వున్న పుల్ల, చాలా పొట్టిగా వున్న పుల్లల్ని తీసుకొని అవగాహన కల్పించాలి.
- బి) మూడు సైజుల్లో తేడా : మూడు సైజుల్లో ఉన్న పుల్లల్ని ఎన్నుకొని అన్నింటి కంటే పెద్దది, దాని కంటే కొంచెం చిన్నది, అన్నింటి కంటే చాలా చిన్నది అనే భావనను అవగాహన పరచవచ్చు.

2. చుట్టుకొలతను పోల్చడం :

- ఎ) రెండు సైజులు : గుండ్రని ప్లాస్టిక్ ప్లేట్లను రెండింటిని తీసుకొని దీనిలో ఏది పెద్దది? ఏది చిన్నది? అని అడగడం ద్వారా చుట్టుకొలత అనే భావనను అర్థం చేసుకొంటారు.
- బి) మూడు సైజులు : మూడు వేర్వేరు సైజులలో వున్న ప్లేట్లను తీసుకొని అన్నింటి కంటే పెద్దది? అన్నింటి కంటే చిన్నది? పెద్దదాని కంటే కొంచెం చిన్నదేది? అని ప్రశ్నించడం ద్వారా, దానిని ఎలా చెప్పగలగారు అని అడగడం ద్వారా చుట్టుకొలతపై అవగాహనను కల్పించవచ్చు.

3. ఘనపరిమాణంలో తేడా :

ఒకే సైజులో ఉన్న పారదర్శకంగా ఉండే రెండు గాజు గ్లాసులను / సీసాలను తీసుకొని ఒక దానిలో నిండా నీరు పోసి, రెండవ దానిలో సగం వరకు మాత్రమే నీరు పోసి, ఏ గ్లాసులో ఎక్కువ నీరు ఉన్నది? అని ప్రశ్నించి ఘనపరిమాణంపై సులభంగా అవగాహనను కల్పించవచ్చు.

4. బరువుల్లో తేడా :

ఒకే సైజులో ఉండే రెండు డబ్బాలను తీసుకొని ఒక డబ్బాను పూర్తిగా ఇసుకతో నింపి, రెండవ డబ్బాను ఖాళీగా వుంచి సీలు చేయాలి. తర్వాత ఒకేసారి రెండు చేతులతో రెండు డబ్బాలను పైకెత్తమని పిల్లలకు తెల్పడం వలన బరువులలో గల తేడాలను అర్థం చేసుకోగలుగుతారు.

5. దూరం - దగ్గర తెలుసుకోవడం :

ఏదైనా వస్తువును కేంద్రంగా తీసుకొని ఇద్దరు పిల్లల్ని పిలచి ఒకరిని కేంద్రానికి దగ్గరగా మరొకరిని దూరంగా నిలబెట్టి ఎవరు దగ్గరగా ఉన్నారు? ఎవరు దూరంగా ఉన్నారు? అని ప్రశ్నించడం ద్వారా పిల్లలు దూరం - దగ్గర భావనలను తెలుసుకోగలరు.

6. ఎక్కువ - తక్కువలో తేడా :

10 ఎర్రటి క్యూబులు, 5 నీలి రంగు క్యూబులు తీసుకొని పిల్లలకు వాటిని రెండు రాశులుగా చూపించి, ఈ రెండింటిలో ఏ రాశిలో ఎక్కువ క్యూబులున్నాయి? అని అడగాలి. పిల్లలు ఏ రాశి ఎక్కువ, ఏ రాశి తక్కువ చెప్పగలరు. అదేవిధంగా ఇతర సామగ్రిని ఉపయోగించి కూడా ఈ కృత్యాన్ని నిర్వహించవచ్చు.

7. తేడా బట్టి వేరు చేయడం :

రెండు ఎరువు, నీలి రంగు క్యూబులను కలిపివేయాలి. అందులో ఒక రంగు క్యూబును తీసి ఇలాంటి రంగు క్యూబులను వేరు చేయమని చెప్పడం ద్వారా తేడాను బట్టి వేరు చేయడం అనే భావనను పెంపొందించవచ్చును. ఇదేవిధంగా ఇతర సామగ్రితో కూడా ఈ కృత్యమును నిర్వహించవచ్చును.

8. అర్థాలకు సంబంధించిన అవగాహన :

ఎ) ఒకదానితో ఒకటి జతపరచడం : ఒక వరుసలో అయిదారు గుళకరాళ్ళు పెట్టి, కొన్ని ఆకులు / పూసలు / పుల్లలు ఒక్కొక్క దానికి ఒక్కొక్క గులక రాయి పక్కన పెట్టమని చెప్పాలి. దీని ద్వారా ఒక దానికి ఒకటి అన్న అవగాహన ఏర్పడుతుంది.

బి) సంఖ్య - వస్తువుకు మధ్య సంబంధం :

- ♦ సంఖ్యకు ముందుగా తమ వర్గంలోని భాగాలకు, సంఖ్యలకు మధ్య గల సంబంధాన్ని గుర్తింపజేయాలి.

ఉదా: ఒక ముక్కు రెండు చెవులు మొ॥వి.

- ♦ పిల్లలకు ఒక గిన్నెలో పూసలు / విత్తనాలు ఇచ్చి ఒక్కొక్క సారి ఒక్కొక్క సంఖ్య చెపుతూ గిన్నెలోని అన్నింటిని వేయమని చెప్పాలి.

ఉదా : 3 పూసలు / 2 పూసలు / 4 పూసలు ఇలా.

తదుపరి ఇతర వస్తువులను కూడా ఉపయోగించి అవగాహన కల్పించవచ్చు.

9. స్థలానికి సంబంధించిన అవగాహన :

❖ పిల్లల్ని చేతులు పట్టుకోమని గుండ్రంగా నుంచోబెట్టి ఆటలు ఆడించవచ్చు. వాళ్ళతోపాటు టీచరు పాట పాడుతూ అందుకు అనుగుణంగా కదలమని చెప్పాలి.

- ♦ లోపలికి, లోపలికి నడుద్దాం ఇప్పుడు గుండ్రంగా, గుండ్రంగా తిరుగుదాం, క్రిందికి క్రిందికి దూకుదాం.

❖ విభిన్న స్థానాలను తెలియచేసేలా బొమ్మల కార్డులు తయారు చేయాలి. ఉదా:

- ♦ పంజరం లోపల చిలుక ఉన్న బొమ్మ, పంజరం బయట చిలుక ఉన్న మరొక బొమ్మ.
- ♦ బల్ల మీద కప్పు ఉన్న బొమ్మ, బల్ల కింద కప్పు ఉన్న మరొక బొమ్మ.
- ♦ నాటకాలు వేయడం :

సృజనాత్మక నాటకాలు స్థలానికి సంబంధించిన అవగాహన పెంపొందించడానికి ఎంతైనా తోడ్పడుతాయి.

- ♦ ఆదేశాలను పాటించడం

- మేకులు, రబ్బరు బ్యాండుతో పెగ్ బోర్డ్ తయారు చేయించడం
- కుడి, ఎడమలకు సంబంధించిన భావన. పిల్లలు తమ కుడివైపు ఉన్న వాళ్ళ పేరు, ఎడమవైపు వున్న వాళ్ళ పేర్లు చెప్పమనడం.
- కుడి, ఎడమ వైపు ఉన్న వస్తువుల పేర్లు కూడా చెప్పవచ్చును.

10. సమయానికి సంబంధించిన అవగాహన :

- ❖ పిల్లల దినచర్య గురించి వారితో స్వేచ్ఛా సంభాషణ ద్వారా చర్చించడం.
- ❖ ప్రొద్దున / సాయంత్రం / రాత్రి వాళ్ళు ఏం చేస్తారో అభినయం చేసి చూపమనవచ్చు.
- ❖ కాలానికి సంబంధించిన అవగాహన పెంపొందించడానికి దినచర్యను వివిధ సంఘటనలను తెలియచేసే పాటలు, బొమ్మల వుస్తకాలు తోడ్పడుతాయి.
- ❖ పిల్లల్ని గడియారంని తయారు చేయమని చెప్పి / ప్రతి ఒక్కరికి గుండ్రని అట్టముక్కను కత్తిరించి ఇచ్చి పాత కాలెండర్‌లో 1 నుండి 12 వరకు అంకెలు కత్తిరించి అతికించి అట్టముక్కలతో గంటల ముల్లు, నిమిషాల ముల్లు మధ్యలో మేకుతో గుచ్చి సమయంపై అవగాహనను కల్పించవచ్చు.

పై కృత్యాలే కాకుండా దినపత్రికలలో వెలువడే ఈ క్రింది కృత్యాలను పిల్లలతో చేయించి విద్య పట్ల ఆసక్తి, జిజ్ఞాసను కల్పించవచ్చును. ప్రత్యేకించి ఆదివారం అనుబంధాలలో ఇవి ఎక్కువగా అందుబాటులో ఉంటాయి.

- ☞ చుక్కలు కలుపండి, పరిశోధన, సుడోకు, ప్లే టైమ్
- ☞ దారి కనుక్కోండి, ఇంగ్లీషు నేర్చుకోండి, బొమ్మల సుడోకు
- ☞ రంగులు వేయండి, సిసింది కథలు, ప్రపంచ శాస్త్రవేత్తలు
- ☞ మీకు తెలుసా!, తేడాలు కనుక్కోండి, చింటూ, జతచేయండి
- ☞ క్రియేటివ్ 'థ్రిల్లు'
- ☞ పూరణం
- ☞ హెల్త్ కార్నర్
- ☞ మైడోగ్రఫీ

4.4 శాస్త్రీయ ఆలోచనలు :

పిల్లల్లో శాస్త్రీయమైన, హేతుబద్ధమైన వైఖరులను, విలువలను పెంపొందించుటకు అన్వేషణ, ప్రశ్నించేతత్వం, విషయ నిష్ఠత మొ॥గు లక్షణాలను పెంపొందించవలసి వుంటుంది.

శాస్త్రీయ వైఖరిని రూపొందించుటకు విశాల మనస్తత్వం, స్వేచ్ఛాయుత అన్వేషణ, నిర్ధారణలకు వచ్చే ముందు సరియైన సమాచారాన్ని సేకరించడం మరియు తాజాగా లభించిన ఆధారాల మేరకు పరికల్పనలను సవరించుకొనుటకు సంసిద్ధతను కల్పింపాలి.

పూర్వ ప్రాథమిక విద్యా కేంద్రపు వాతావరణం విద్యార్థులకు అపార అనుభవాలను, సంవేదనలు మరియు నైపుణ్యాలను కల్పించవలసి వుంటుంది. వికాసం నిరంతరం కొనసాగే ప్రక్రియ. కావున పిల్లల్లో నిశితంగా ఆలోచించే సామర్థ్యం మరియు చిన్న చిన్న సమస్యలను పరిష్కరించే విధంగా ఆదర్శవంతమైన విద్యా కార్యక్రమమును రూపొందించవలసి వుంటుంది.

పిల్లల్లో ఆసక్తి మరియు కుతూహలాన్ని ప్రేరేపించుటకు పూర్వ ప్రాథమిక పాఠశాల ఉపాధ్యాయులు వారికి శాస్త్రీయ పరిజ్ఞానంతో వినూత్నమైన కృత్యాలను రూపొందించవలెను. ఉదాహరణకు వివిధ రకాలైన వస్తువులను నిశితంగా, ఖచ్చితంగా పరిశీలించేందుకు అవకాశాలను కల్పించి వాటి మధ్య ఉన్న పోలికలను, భేదాలను మరియు సంబంధాలను స్వయంగా గుర్తించే విధంగా చేయాలి.

పిల్లలు కృత్యాలను నిర్వహించినపుడు తోటి పిల్లలతో మరియు ఉపాధ్యాయులతో స్వేచ్ఛగా చర్చించుటకు ప్రోత్సహించవలెను. వారి ఫలితాలను ఇతరులతో పంచుకొనేవిధంగా, పోల్చుకొనేవిధంగా చూడవలెను. ఈ కృత్యాలు నిర్వహించడానికి ముందు ఉపాధ్యాయులు విద్యార్థుల స్వభావము, వైజ్ఞానిక పద్ధతి పై అవగాహనను కల్గి వుండాలి. ఈ క్రింది కొన్ని కృత్యాలు శాస్త్రీయ దృక్పథానికి సంబంధించిన కొన్ని నైపుణ్యాలను పెంపొందించుటకు సూచించడమైనది.

1. పరిశీలనా నైపుణ్యం :

చూపు, వినికిడి, స్పర్శ, వాసన, రుచి మొ॥ వాటిని పంచేద్రింద్యాల ద్వారా వస్తువులను పరీక్షించుట.

2. హేతుబద్ధీకరణ నైపుణ్యం :

ఇంకా ఎక్కువ సమాచారాన్ని సేకరించడంలో వస్తువులను / వ్యవస్థలను వివరించడం.

3. వర్గీకరణ నైపుణ్యాలు :

వస్తువులను వాటి లక్షణాలు / అంశాలు అనగా రంగు, గట్టితనం, పరిమాణం, ఆకారం ఆధారంగా వేరుచేయడం.

4. సమాచార ప్రసార నైపుణ్యాలు :

ఇతరులకు తాను ఏమి పరిశీలించాను? ఎలా పరిశీలించాను? చెప్పగలగడం. ఇది శిశువు ఆలోచనలకు స్పష్టపరిచి ఇతరులతో స్పందించే నైపుణ్యాన్ని పెంపొందించుటకు దోహదపడుతుంది.

పిల్లల్లో ఉన్న అంతర్గత శక్తులై: (Innate abilities) పునశ్చరణ, తార్కిక ఆలోచన, పరిశీలన, వర్గీకరణ, ఊహించడం, సృజనాత్మకత, ప్రయోగాలు చేయడం, జతపరచడం, అంచనా వేయడం వంటివి శిశువు వివిధ పరిస్థితులకు ఊహించుటకు ఉత్తేజము పొంది పని చేయడం ఆరంభించి శాస్త్రీయ దృక్పథాన్ని పెంపొందించడానికి దోహదపడుతాయి.

ఈ క్రింది ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయండి.

1. ఇ.సి.సి.ఇ.లో 3-6 సం॥ వయస్సు ప్రాముఖ్యతను తెలుపండి.
2. భాష, భావప్రసారముల భావనలను పేర్కొనండి.
3. భాషాభివృద్ధికై దృష్టి సారించవలసిన అంశాలను తెల్పి, ఒక్కొక్క దానిని గురించి క్లుప్తంగా వివరించండి.
4. గణిత భావనలను తెల్పి, ఆ గణిత భావనలను పెంపొందించుటకు నిర్వహించవలసిన కృత్యాలను తెలుపండి.
5. శాస్త్రీయ ఆలోచన అంటే ఏమిటి? మీ పిల్లల్లో శాస్త్రీయ ఆలోచనను పెంపొందించు ఒక ఉపాధ్యాయునిగా ఎలాంటి కార్యక్రమాలను రూపొందిస్తావు?

ప్రాజెక్టు - ఆలోచనలు :

సమీపములోని అంగన్ వాడి లేదా ఇ.సి.సి.ఇ. కేంద్రాన్ని సందర్శించి, అక్కడి పాఠ్య ప్రణాళికను అధ్యయనం చేసి ఆ లక్ష్యాలను సాధించుటకు ఉపాధ్యాయులు నిర్వహించు వివిధ కృత్యాలను పరిశీలించి ఒక నివేదిక తయారు చేసి సమర్పించండి.

డా॥ జి. సాయిశ్రీనివాస్

ఉపాన్యాసకులు,

జిల్లా విద్యా శిక్షణా సంస్థ, కార్వేటి నగరం,

చిత్తూరు జిల్లా.

ఆధార గ్రంథాలు :

1. 'Early Childhood Care and Education' M. Sen Gupta, Published by PHI Learning Pvt. Ltd., New Delhi.
2. 'Exemplar Guidelines for Implementation of Early Childhood Care and Education (E.C.C.E.) Curriculum' Published by NCERT, New Delhi.
3. 'Early Childhood Education An Introduction', Romilasoni, Rajendra Kapoor, K.K. Vashistha, Published by NCERT, New Delhi.
4. Study material of 'Dipin.ECCE', NCERT, New Delhi.
5. 'చిన్నారుల వికాస కేంద్రం ఇ.సి.ఇ. / అంగన్‌వాడి కార్యక్రమ శిక్షణా దీపిక', జిల్లా ప్రాథమిక విద్యా కార్యక్రమం / సర్వశిక్షా అభియాన్, ఆంధ్రప్రదేశ్, హైదరాబాదు.
6. 'డి.ఎడ్. విద్యా మనోవిజ్ఞాన శాస్త్రం', ప్రచురణ తెలుగు అకాడమి, హైదరాబాదు.
7. 'బి.ఎడ్. విద్యా మనోవిజ్ఞాన శాస్త్రం' ప్రచురణ తెలుగు అకాడమి, హైదరాబాదు.
8. బి.ఎ. మూడవ సంవత్సరం 'బాల, కౌమార మనోవిజ్ఞాన శాస్త్రం' ప్రచురణ తెలుగు అకాడమి, హైదరాబాదు.

అధ్యాయం-5: పిల్లల ప్రగతి మదింపు

పిల్లలకు బోధించాలంటే మీరు వాళ్ళంటే ఇష్టపడాలి. అప్పుడే పిల్లలలో శ్రమను, సంతోషాన్ని, స్నేహపూరిత భావాన్ని, మానవత్వాన్ని మనం తీర్చిదిద్దగలం. ఉపాధ్యాయుడు ప్రతి పిల్లవాడి హృదయాన్ని అన్వేషించాలి, అభిమానించాలి. పిల్లల అనురాగంలో తానే ఒక పసివాడైపోవాలి. పిల్లల్ని ప్రేమించడం అంటే పిల్లలతో కలిసి మాట్లాడటం, చర్చించడం, కార్యకలాపాలలో పాల్గొనడం, పిల్లల్లో పిల్లలుగా మారడం. అప్పుడు మాత్రమే పిల్లలు తమ కుటుంబాలను, తమ పాఠశాలను, పనిని, జ్ఞానాన్ని ప్రేమించినట్లు చేయగలం. ఉపాధ్యాయుడు పిల్లవాడి కుటుంబంలో ఒక సభ్యునిగా, ఒక తల్లిగా ఉండి తీరాలి.

- సుహుష్లీన్ స్కీ

విషయక్రమం

- 5.0 లక్ష్యాలు
- 5.1 ప్రారంభ అభ్యసనం మరియు అభివృద్ధి ప్రమాణాలు
- 5.2 పిల్లల ప్రగతి పరిశీలన మరియు నమోదు
- 5.3 పిల్లల ప్రగతి నివేదిక
- 5.4 పాఠశాల / ECCE కేంద్రం మరియు కుటుంబం మధ్య సంబంధం

5.0 లక్ష్యాలు

ఈ పాఠ్యాంశం చదవటం ద్వారా ఛాత్రోపాధ్యాయులు క్రింది లక్ష్యాలను సాధించగలరు.

1. ప్రారంభ అభ్యసనం మరియు అభివృద్ధికి ప్రమాణాలు మరియు సూచికల గురించి అవగాహన చేసుకుంటారు.
2. పిల్లల ప్రగతిని ఏవిధంగా మదింపు చేయవచ్చో తెలుసుకుంటారు.
3. పూర్వప్రాథమిక విద్య ప్రణాళికాంశాలన్నింటిలో పిల్లల ప్రగతిని ఎప్పటికప్పుడు పరిశీలించి వారి స్థాయిని నిర్ధారించడానికి తదనుగుణంగా బోధనాభ్యసనలో మార్పులు చేసుకునేలా అవగాహన పొందుతారు.
4. పిల్లల ప్రగతి మదింపు చేయుటలో ఉపయోగించే వివిధ సాధనాలను గురించి తెలుసుకుంటారు. అలాగే వారి ప్రగతిని ఏవిధంగా నమోదుచేయాలో అవగాహన పొందుతారు.
5. పిల్లలు పాఠశాలకు రాకముందు, ఇంటివద్ద పొందే అనుభవాలను మరియు జ్ఞానాన్ని ECCE కేంద్రంలో వారు నేర్చుకునే అంశాలకు అనుసంధానం చేసే విధానాన్ని తెలుసుకుంటారు.
6. పాఠశాల మరియు గృహం మధ్య సంబంధాన్ని అర్థంచేసుకొని పిల్లల ప్రగతిపై ఈ రెండూ చూపే ప్రభావాన్ని అవగాహన చేసుకుంటారు.

5.1. ప్రారంభ అభ్యసనం మరియు అభివృద్ధి ప్రమాణాలు

పరిచయం : వివిధ సాధనాలను ఉపయోగించి విద్యాప్రణాళిక అంశాలన్నింటిలో పిల్లల ప్రగతిని, సామర్థ్యాలను ఎప్పటికప్పుడు పరిశీలించి, అంచనావేయటానికి ఉపయోగించే ప్రక్రియలే మదింపు. పిల్లలకు తమను పరీక్షిస్తున్నాడనే స్పృహ లేకుండా సహజ ఆహ్లాదకరమైన వాతావరణంలో మదింపు జరుగుతుంది. పూర్వబాల్యదశ విద్యలో పరిమాణాత్మకమైన పేపర్, పెన్సిల్ పరీక్షలకు తావు లేదు. వీటిని పూర్తిగా నిషేధించడమైనది (NCF-2005 Position Paper on ECCE) పై తరగతులకు పంపుటకు పిల్లలను వివిధ పేపర్, పెన్సిల్ పరీక్షలు లేదా మౌఖిక పరీక్షలు నిర్వహించుట చేయరాదు. వివిధ అంశాలలో పిల్లల అభిరుచులు మరియు వారి ప్రగతిని అంచనా వేయుటకు అలాగే వారు అభ్యసనంలో ఎదుర్కొంటున్న ఇబ్బందులను తెలుసుకొనటానికి అవసరమయ్యే సమాచారాన్ని “మదింపు” ద్వారా ఉపాధ్యాయులు తెలుసుకోవచ్చు. ECCE కేంద్రం యొక్క ముఖ్య ఉద్దేశం పిల్లలలో సమగ్ర అభివృద్ధిని సాధించడం. ఇక్కడ పాఠ్యాంశాలు పూర్తిచేయటం అనేది ఉండదు. వివిధ కృత్యాల ద్వారా పిల్లల సమగ్ర అభివృద్ధిని సాధించేలా వీలు కల్పించబడుతుంది.

5.1.1 పిల్లల ప్రగతి మదింపుకు సూత్రాలు :

జాతీయ బాలల సంరక్షణ విద్య ప్రణాళిక చట్రం (NECCEF-2013) అనుసరించి పిల్లల ప్రగతిని మదింపులో క్రింది సూత్రాలను దృష్టిలో ఉంచుకోవాలి.

- ★ పూర్వబాల్యదశ సంరక్షణ మరియు విద్యలో పిల్లల ప్రగతి మదింపు పిల్లల కేంద్రీకృతంగా జరగాలి.
- ★ ఇది నిర్మాణాత్మకమైనది మరియు నిరంతరం జరిగే ప్రక్రియ.
- ★ పిల్లలు ఎవరికి వారు కొన్ని ప్రత్యేకతలు కలిగిఉంటారు. ఆయా ప్రత్యేకతలకనుగుణంగా మదింపు ఉండాలి.
- ★ మదింపు సరళంగా, మార్పులు, చేర్పులకు వీలుగా ఉండాలి.
- ★ ఉపాధ్యాయుడు పిల్లల ప్రగతి మదింపుకు నిరంతరం వారి ప్రవర్తనలను పరిశీలించటం. వారు తయారుచేసిన నమూనాలను, గీసిన బొమ్మలను, సామూహిక కార్యక్రమాల్లో భాగస్వామ్యం అనెక్టోటల్ రికార్డులు, చెక్లిస్ట్లు, పోర్టుఫోలియోలను పరిశీలించటం, పిల్లలతో సంభాషించడం ద్వారా వారి ప్రగతిని మదింపుచేయాలి.
- ★ పిల్లలతో ప్రతిరోజు సాన్నిహిత్యంగా ఉంటూ శారీరక, మానసిక, భావోద్వేగ అంశాలతో మదింపును గుణాత్మకంగా చేయాలి.
- ★ జ్ఞానాత్మక, మానసిక, చలనాత్మక, భావావేశ రంగాల నైపుణ్యతను పిల్లలలో పెంపొందించేదిగా మదింపు ఉండాలి.
- ★ ప్రతి పిల్లవాడిని ప్రత్యేకంగా మదింపు చేసినతర్వాత, ఆ సమాచారాన్ని రికార్డుల రూపంలో భద్రపరచాలి. ఈ సమాచారం ఉపాధ్యాయుల బాధ్యతను పెంచడానికి, పిల్లలు ఏయే సామర్థ్యాలలో వెనుకబడియున్నారో గుర్తించి, వారికి అభ్యసనంలో సహాయపడేదిగా మదింపు ఉండాలి.
- ★ తల్లిదండ్రులను మదింపులో భాగస్వామ్యులను చేస్తూ, గృహాధారిత పరిశీలన నిర్వహించడం ద్వారా పిల్లల ప్రగతికి సంబంధించిన సమాచారాన్ని సేకరించి మదింపుచేయాలి.
- ★ విద్యాప్రణాళికలోని అంశాలను బృంద పద్ధతిలో నిర్వహిస్తూ వారి ప్రగతిని మదింపుచేయాలి.

ప్రతిదీ మనం నేర్పితేనే పిల్లలు నేర్చుకుంటారని అనుకోవద్దు. వారికై వారే ఎన్నో విషయాలు నేర్చుకుంటారు. పెద్దల్ని, స్నేహితుల్ని, తనచుట్టూ ఉండే చెట్లూ చేమల్ని చూస్తూ, పరిశీలిస్తూ ఎన్నో నేర్చుకుంటారు.

- మేరియా మాంటిసోరి

5.1.2 ప్రారంభ అభ్యసనం మరియు అభివృద్ధి ప్రమాణాలు :

పాఠశాల సంసిద్ధతకుగాను పూర్వబాల్యదశలో ప్రతిపిల్లవాడు తప్పనిసరిగా వివిధ వికాస రంగాలలో సాధించ వలసినవే అభివృద్ధి ప్రమాణాలు. ఈ ప్రమాణాలు ప్రారంభ అభ్యసనమునకు ఎంతో సహకరించటమే కాకుండా జీవితకాల అభ్యసనంలో ఎంతో ఉపయోగపడతాయి. Rhode Island Development of Education - 2013 ప్రకారం అభివృద్ధి ప్రమాణాలను క్రింది విధంగా చెప్పవచ్చు.

1. శారీరక ఆరోగ్యం - చలన వికాస అభివృద్ధి ప్రమాణాలు (PH)
2. సాంఘిక మరియు భావోద్వేగ అభివృద్ధి వికాసం (SE)
3. భాషాభివృద్ధి (LD)
4. అక్షరజ్ఞాన అభివృద్ధి (Litarary) (L)
5. జ్ఞానాత్మక అభివృద్ధి (CD)
6. గణిత, శాస్త్రీయ, సాంఘిక మరియు సృజనాత్మక అభివృద్ధి (M, S, SS, CA)

1. శారీరక ఆరోగ్యం - చలన వికాస అభివృద్ధి ప్రమాణాలు (PH)

పిల్లల సమగ్ర అభివృద్ధిలో ఇది అంతర్భాగం. ఆరోగ్యంగా ఉన్న పిల్లలలో స్థూల మరియు సూక్ష్మ కండరాలలో సమన్వయం ఉండి, వారిల్లప్పుడు వారిచుట్టూ ఉన్న పరిసరాలతో ప్రేరేపించబడుతూ, కొత్త కొత్త అనుభవాలను పొందుతారు. ఇది ఇతర వికాసరంగాల అభివృద్ధికి కూడా తోడ్పడుతుంది.

- ★ ఎత్తుకు తగిన బరువును కలిగి ఉండడం
- ★ ఆరోగ్యవంతంగా ఉండడం
- ★ స్థూలకండరాల వికాసం మరియు సమన్వయం
ఉదా : పరిగెత్తుట, ఎగురుట, దూకుట, విసురుట.
- ★ సూక్ష్మకండరాల వికాసం మరియు సమన్వయం
ఉదా : కంటిచూపు - చేతిసమన్వయం, చేయి-నోటి సమన్వయం, బొమ్మలు గీయడం, రంగులు వేయడం, మట్టిలో, ఇసుకలో ఆడడం.
- ★ శారీరక సంబంధమైన కృత్యాలలో చురుకుగా పాల్గొనుట
- ★ స్పృహజ్ఞానం, గ్రహణశక్తి పెరగడం

- ★ తమ అవసరాలను తామే తీర్చుకోగలగటం
- ★ ఎంతో ఇష్టంగా పాఠశాలకు హాజరుకావటం

2. సాంఘిక మరియు భావోద్వేగ అభివృద్ధి ప్రమాణాలు :

పూర్వబాల్యదశలోని పిల్లలు వారిచుట్టూ ఉన్న పరిసరాలను అవగాహన చేసుకోవటం, సమవయస్కులు, వారికంటే పెద్దవారితో అనుకూల లేదా వ్యతిరేక ఉద్వేగాలను ప్రదర్శించటం ఈ వికాస అభివృద్ధిలో కన్పిస్తుంది.

- ★ పెద్దలను గౌరవించడం
- ★ ఇతరులతో కలిసిపోవడం, ఇతరుల అభిప్రాయాన్ని గౌరవించడం
- ★ ఆత్మస్థైర్యం కలిగి ఉండడం
- ★ ఇతరుల పనిని మెచ్చుకోవడం, ప్రశంసించడం
- ★ తన ఉద్వేగాలపై నియంత్రణ కలిగిఉండడం
- ★ సామూహిక కార్యక్రమాలలో పాల్గొనడం
- ★ వ్యక్తిగత పరిశుభ్రత, సామాజిక శుభ్రత పాటించటం
- ★ సరైన సమయంలో నిర్ణయాలు తీసుకోవడం
- ★ స్వీయ ఆలోచనలు కలిగిఉండడం
- ★ సానుభూతి, సహానుభూతిని ప్రదర్శించడం

3. భాషాభివృద్ధికి ప్రమాణాలు :

ఈ దశలో ఏర్పడే భాషాభివృద్ధి భవిష్యత్లో విద్యాపరమైన అభివృద్ధికి తోడ్పడుతుంది. విన్నదాన్ని అర్థం చేసుకోవడం మరియు అర్థవంతంగా మాట్లాడటం సంక్లిష్టమైన భాషను అర్థంచేసుకోవడం ఈ వికాసరంగం అభివృద్ధిలో జరుగుతుంది.

- ★ వినగలగటం, విన్నదాన్ని అర్థం చేసుకోవటం
- ★ సంక్లిష్టమైన పదాలను సైతం అర్థం చేసుకోవటం, తిరిగి వాటిని ఉపయోగించటం
- ★ తన అవసరాలను, ఆలోచనలను వ్యక్తపరచటం, అర్థవంతంగా చెప్పగలగటం
- ★ వ్రాయటంలో నైపుణ్యాలను కలిగిఉండడం

4. అక్షర జ్ఞానం (Litarary) :

చదవటం, వ్రాయటంలో నైపుణ్యాలు ఈ ప్రమాణ సూచికలు. ఇంటిలో మాట్లాడే భాష (మాతృభాష) ECCE కేంద్రంలో ఉపయోగిస్తున్న భాష రెండూ ఒకటిగా ఉన్నప్పుడు, పిల్లలలో అక్షర (Litaracy) ప్రమాణాలు ఎక్కువగా ఉంటాయి. అలాకాకుండా ఇంటిభాష, ECCE కేంద్రంలో ఉపయోగించే భాష వేరువేరుగా ఉంటే అక్షరజ్ఞాన ప్రమాణాల సాధనకు కొంత ఎక్కువ సమయం పడుతుంది.

- ★ పదజాల వినియోగం
- ★ సృజనాత్మక స్వీయ వ్యక్తీకరణ
- ★ పూర్తి వాక్యాలతో మాట్లాడటం
- ★ స్వేచ్ఛగా వ్యక్తపరచగలగటం
- ★ దృశ్య మరియు శబ్ద అనుసంధానత
- ★ దృశ్య మరియు శబ్ద వివేకత
- ★ చేతికండరాలను మరియు సూక్ష్మకండరాలను ఉపయోగించే నైపుణ్యత
- ★ బొమ్మలు గీయటం, చుక్కలు కలపటం, రంగులు దిద్దటం

5. జ్ఞానాత్మక అభివృద్ధి ప్రమాణం :

ఆలోచించటం, అర్థంచేసుకోవటం, అభ్యసించటం మరియు గుర్తుంచుకోవటం అనేవి జ్ఞానాత్మక అభివృద్ధికి ప్రమాణాలుగా చెప్పవచ్చు.

- ★ చూడగలగడం, వినగలగడం, రుచి, వాసన, స్పర్శలను గుర్తించగలగడం
- ★ గమనించిన విషయాలను గుర్తుకు తెచ్చుకోవటం
- ★ పరిసరాలను, వ్యక్తులను వివేచనతో పరిశీలించగలగటం, వాటితో సహసంబంధాలను ఏర్పరచుకోవటం
- ★ వస్తువులను వర్గీకరించగలగడం
- ★ సమస్య పరిష్కార నైపుణ్యాన్ని కలిగిఉండడం, భిన్నమైన అనేక పరిష్కారాలను చెప్పగల సామర్థ్యాన్ని కలిగి ఉండడం.

6. గణిత, శాస్త్రీయ, సాంఘిక మరియు సృజనాత్మక ప్రమాణాలు :

గణిత, శాస్త్రీయ, సాంఘిక మరియు సృజనాత్మక అంశాలలో సాధించే ప్రమాణాలు పాఠశాల సంసిద్ధతకు అవసరమయ్యే ముఖ్య పునాదులుగా చెప్పవచ్చు. రోజువారీ ఎదుర్కొనే సమస్యలకు భిన్నమైన తీరులో పరిష్కారాలను కనుక్కొనే సామర్థ్యాలు ఈ ప్రమాణాలుగా చెప్పవచ్చు.

- ★ పెద్ద-చిన్న, పొడవు-పొట్టి, బరువు-తేలిక, లావు-సన్నం, వెడల్పు-ఇరుకు, దూరము-దగ్గర చెప్పగలగడం.
- ★ అంకెలను గుర్తించటం, లెక్కించటం
- ★ స్థల, కాల భావనలను కలిగిఉండటం. ఉదా : ముందు-వెనుక, లోపల-బయట, మధ్యాహ్నం-సాయంత్రం.
- ★ పరిసరాలను పరిశీలించటం. జంతువుల ఆహారపు అలవాట్లను చెప్పగలగడం.
- ★ కుటుంబం, బంధువులు, రవాణా సాధనాలు మొ॥వి చెప్పగలగడం. పాటలు పాడటం, ఆటలు ఆడటం, బొమ్మలు గీయటం, రంగులు వేయటం, ముగ్గులు వేయటం.

పిల్లల అభివృద్ధి మైలురాళ్ళు (సూచికలు)

3 సం॥ రాల పిల్లలు	4 సం॥ రాల పిల్లలు	5 సం॥ రాల పిల్లలు
★ సులభంగా నడవడం, పరిగెత్తడం, ఎక్కడం మరియు గెంతడం.	★ ఒంటికాలుపై నిలబడటం	★ కలిసి ఆడడం
★ రెండు లేక మూడు పదాల వాక్యాన్ని మాట్లాడడం, వారి పేరు మరియు వయస్సు తెలుసుకొని ఉండడం.	★ చిన్న చిన్న ప్రశ్నలు వేయడం, చిన్న చిన్న సమాధానాలు చెప్పడం	★ రకరకాల పదాలను వాక్యాలను వాడడం, చిన్న కథలు చెప్పడం
★ రంగుల పేర్లు చెప్పడం	★ తనంతట తాను చేతులు కడుక్కోవటం	★ వ్యతిరేక పదాలను అర్థం చేసుకోవడం
★ అంకెలను గుర్తించటం	★ వివిధ భావాలను చూపించడం	★ తన బట్టలను తానే వేసుకోవడం
★ తనంతట తాను తినడం	★ స్నేహితుల్ని పేరుతో చూపించడం	★ 5 నుండి 10 అంకెలను లెక్కించడం
★ గుండ్రంగా గీయడం	చతురస్రాన్ని గీయడం	★ త్రిభుజాన్ని గీయడం

5.2 పిల్లల ప్రగతి పరిశీలన మరియు నమోదు

చిన్నపిల్లలనే వాళ్ళ ప్రపంచం ఎంతో చిన్నది. వాళ్ళ ఆనందం; ఆసక్తి; ఆకాంక్ష కూడా ఎంతో చిన్నవి. ఎంత చిన్నదైతేనే ఆ ప్రపంచం వాళ్ళకు అద్భుతమైనది, సంపూర్ణమైనది. మనం పెద్దలం తెలిసి తెలియక వాళ్ళనా ప్రపంచం నుంచి దూరం చేస్తుంటాం. వాళ్ళ లోకాన్ని చులకనగా చూస్తుంటాం. మనం మన ఇంతపెద్ద ప్రపంచం భవిష్యత్ వాళ్ళ ఇంత చిన్న ప్రపంచమీదే ఆధారపడి ఉందని మనం మరచిపోతుంటాం. వాళ్ళ ప్రపంచంలో అడుగుపెట్టి వాళ్ళలో కలిసిపోవడంలో అనుభూతి పొందటంలో ఎంత ఆనందముందో అంత పరమార్థముందని పెద్దలుగా మనం గుర్తుంచుకుంటే ఎంతో బాగుంటుంది.

- రవీంద్రనాథ్ ఠాగూర్

పిల్లల ప్రగతిని సమగ్ర మదింపు విధానాల ద్వారా పరిశీలిస్తూ, నమోదుచేయాలి. ఇది నిరంతరం జరగాలి. ఉపాధ్యాయుడు తరగతి లోపల, బయట పిల్లలను పరిశీలిస్తూ క్రమానుగతంగా నిర్ణీత కాలవ్యవధులలో మదింపు కొనసాగించాలి. పిల్లల జ్ఞానం, శారీరక, మానసిక పెరుగుదల, అవగాహన, వినియోగ నైపుణ్యాలు, అభిరుచులు, వైఖరులు, ఉద్వేగాలు, ఆసక్తులు మొదలైన అంశాలను నిశితంగా పరిశీలించి మదింపుచేయాలి. ECCE కేంద్రాలను సమర్థవంతంగా నిర్వహించడానికి, ఉపాధ్యాయుడు సవరణాత్మక బోధన వ్యూహాలను రచించుకోవడానికి లోపనిర్ధారణ

మాపనములు రూపొందించుకోవడానికి వీలుగా పిల్లల ప్రగతి పరిశీలన నమోదు ఉండాలి. ఇందుకోసం ఉపాధ్యాయునికి వివిధరకాల మదింపు సాధనాలు అవసరమవుతాయి.

1. చెక్లిస్ట్	2. రేటింగ్ స్కేలు
3. ప్రొఫైల్	4. ఫోర్ట్ ఫోలియో
5. టీచర్స్ డైరీ	6. అనెక్సోటల్ రికార్డ్

1. చెక్లిస్ట్ :

‘పూర్వబాల్యదశలో పిల్లల సామర్థ్యాన్ని అంచనా వేయటానికి చెక్లిస్ట్ ఒక సాధనం. ఉపాధ్యాయుడు నిర్వహించిన వివిధ కార్యక్రమాలను / పనులను మదింపు చేసుకోవడానికి ఉపయోగపడేదే చెక్లిస్ట్. చెక్లిస్ట్ తయారుచేసేటప్పుడు ఉపాధ్యాయులు విషయంపట్ల పూర్తి అవగాహనతో ఉండి ఆశించే లక్ష్యము నిర్దిష్టమైనదిగా ఉంచుకోవాలి. ఒక అంశం పట్ల పిల్లల ప్రవర్తన ధనాత్మకంగా ఉందా? లేదా ఋణాత్మకంగా ఉందా? అనేది తెలుసుకోవడానికి చెక్లిస్ట్ ఉపయోగపడుతుంది.

2. రేటింగ్ స్కేల్ (Early Learners Observation Rating Scale) (ELORS) :

పిల్లల సామర్థ్యాన్ని అంచనావేయటానికి రేటింగ్ స్కేల్ ఉపయోగిస్తారు. రేటింగ్ స్కేల్లో 5 పాయింట్స్ కేలు, 3 పాయింట్స్ కేలు ఉంటాయి. వీటిద్వారా పిల్లల స్థాయిని అంచనావేసి ఉపాధ్యాయుడు పిల్లల సామర్థ్యాల ప్రగతి స్థాయిని బట్టి ఏమేమి చేయాలో నిర్ణయించుకోవడానికి అవకాశముంటుంది. ఉదాహరణకు పిల్లల గ్రహణశక్తిని రేటింగ్ స్కేల్ ద్వారా అంచనావేయుటకు క్రింది విధంగా మదింపు చేయవలెను.

విద్యార్థి పేరు :

పరిశీలించిన తేదీ :

క్రమసంఖ్య	అంశం : గ్రహణశక్తి	Excellent	Very Good	Good	Average	Dull
1.	జతపరచటం					
2.	గ్రూపులుగా చేయగలగడం					
3.	వరసక్రమంలో అమర్చడం					
4.	స్థానాలను గుర్తించగలగడం					
5.	బొమ్మలను గీయగలగడం					
6.	కాలాన్ని గుర్తించగలగడం					
7.	ఒక పనిమీద దృష్టిని కేంద్రీకరించగలగడం					
8.	అంకెలను గుర్తించగలగడం					

చెక్లిస్ట్ సమానా

బాలిక / బాలుని పేరు :

పుట్టిన తేదీ :

వయస్సు :

అంశం	పూర్వ పరిశీలన			మధ్యస్థాయి పరిశీలన			మధ్యస్థాయి పరిశీలన		
	సాధారణంగా	అప్పుడప్పుడు	ఎప్పుడు లేదు	సాధారణంగా	అప్పుడప్పుడు	ఎప్పుడు లేదు	సాధారణంగా	అప్పుడప్పుడు	ఎప్పుడు లేదు
భాషా సంసిద్ధత, భావవ్యక్తికరణ									
1. తన పేరు పిలిచినపుడు బదులు చెప్పగలగడం									
2. చిన్నచిన్న ఆదేశాలను యాదృచ్ఛికంగా అమలుపరచ గలగడం									
3. పూర్తివాక్యాల్లో సమాధానాలు చెప్పగలగడం									
4. తన అవసరాలను మాటల్లో తెలియపరచడం									
5. బహువచనాలు మరియు లింగభేదాలను గుర్తించి మాటల్లో ఉపయోగించగలగడం									
6. సంఘటనలను జరిగినక్రమంలో చెప్పగలగడం									
7. ఎప్పుడు, ఏమిటి, ఎలా అని ప్రశ్నించగలగడం									
8. సమాన వ్యతిరేకాలను అర్థం చేసుకోగలగడం.									
9. కథా విషయాలను చెప్పగలగడం									
10. పూర్వపఠన, పూర్వలేఖన నైపుణ్యాలను ప్రదర్శించడం									

3. సంఘటన రచన (Anecdotal Record) :

పిల్లలకు సంబంధించి ఒక సంఘటన లేదా సన్నివేశం గురించి రికార్డు చేయడాన్నే సంఘటన రచన అంటారు. పిల్లలు కొన్ని సందర్భాలలో ఆశ్చర్యపరిచే రీతిలో ప్రవర్తిస్తారు. అది అనుకూలంగానైనా లేదా ప్రతికూలంగానైనా ఉండవచ్చు. ఇలాంటి పిల్లల విశేష ప్రతిభను కనబరిచే సంభాషణ లేదా సందర్భం గురించి రికార్డు చేసి ఆ ప్రతిస్పందన తీరును పరిశీలించడానికి అనెక్టోడల్ రికార్డ్ సహాయపడుతుంది.

ఉదా : Anecdotal Record

Name of the student :

Class :

Occassion & Place	A factual account of the incident (or) situation	Teacher Comment
సందర్భము & స్థలం		

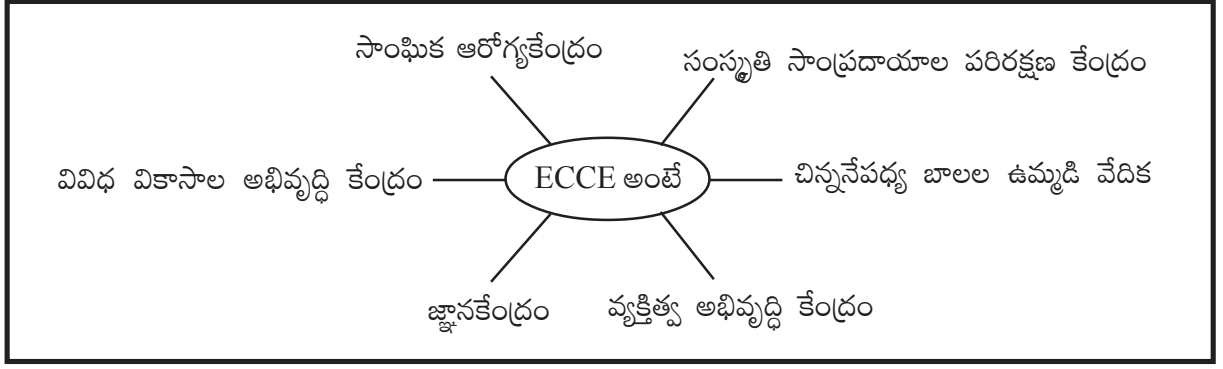
4. పోస్ట్ ఫోలియో :

విద్యార్థులు చేసిన కృత్యాలను, పనితీరు వివరాలను సేకరించి సంకలనం చేసి భద్రపరుచుటయే పోస్ట్ ఫోలియో.

- ★ ఇందులో పిల్లవాడి పేరు వ్యక్తిగత వివరాలుంటాయి.
- ★ పిల్లలు సాధించిన అసాధారణమైన ప్రగతి నమోదు చేయబడుతుంది.
- ★ ప్రత్యేక సంఘటనలు, కళలు, బొమ్మలు గీయటం, సామూహిక కృత్యాలు, పాటలు, ఆటలు మొదలైన సందర్భాలలో విశేషమైన ప్రగతిని ఆశ్చర్యం కలిగించే రీతిలో ప్రదర్శించినపుడు పోస్ట్ ఫోలియోలో రికార్డు చేయాలి.

5. టీచర్ డైరీ :

ప్రతి ఉపాధ్యాయుడు తప్పనిసరిగా డైరీ నిర్వహించాలి. ఉపాధ్యాయుడి తరగతిగదిలో లేదా బయట కృత్యాలను నిర్వహించిన తర్వాత విద్యార్థుల ప్రతిస్పందనను కొందరు పిల్లల విశేష ప్రతిస్పందనను అలాగే కొందరి పిల్లల అవగాహన లోపాలను నమోదుచేయాలి. పిల్లల సామర్థ్యాలు మదింపుచేసి నమోదు చేసుకోవటానికి అందుకనుగుణంగా ఉపాధ్యాయుడు తన బోధనా వ్యూహాలను మార్చుకోవటానికి టీచర్ డైరీ ఉపాధ్యాయునికి రోజువారీ ఉపయోగపడే సాధనం.

6. ప్రాఫైల్ :

పిల్లలు సాధించిన ప్రగతిని ప్రదర్శించే నివేదిక ప్రాఫైల్. పిల్లల ప్రాఫైల్ను పిల్లవాడికి ప్రత్యేకంగా నిర్వహించబడుతుంది. ఇందులో పిల్లవాడి ఫోటోతోపాటు వ్యక్తిగత సమాచారం, ఆసక్తులు, అభిరుచులు, అలవాట్లు ఉంటాయి.

- ★ పిల్లల వ్యక్తిగత సమాచారం / కుటుంబ సమాచారం
- ★ ఆహారపు, ఆరోగ్య విషయాలు, అభిరుచులు, ఆసక్తులు, వైఖరులు
- ★ ఉద్వేగపరమైన ప్రవర్తన విషయాలు, కుటుంబ ఆర్థికపరిస్థితి, సామాజిక నేపథ్యం, కుటుంబంలో అందుబాటులో ఉన్న సౌకర్యాలు
- ★ విశేష ప్రతిభ కనబరచిన సందర్భాలు
- ★ జట్టుపనిలో పాల్గొనే తీరు మొదలైనవి.

5.3 పిల్లల ప్రగతి నమోదు

పిల్లల సమగ్ర మదింపులో నిర్వహించే సంకల్పిత, సహజ మదింపుల ద్వారా వచ్చిన ఫలితాలను ప్రతి ఉపాధ్యాయుడు నమోదుచేసి నివేదిక తయారుచేయవలసి ఉంటుంది. పిల్లల శారీరక, మానసిక, సాంఘిక ఉద్వేగాలను, వికాసాలను మదింపు చేయాలి. వివిధ మదింపు సాధనాలను అనగా చెక్లిస్ట్, రేటింగ్ స్కేల్, ప్రాఫైల్, టీచర్ డైరీ, అనెక్టోటల్ రికార్డులను పరిశీలించి సమాచారం సేకరించి ఒక క్రమపద్ధతిలో ప్రతి పిల్లవాడికి ప్రత్యేకంగా నివేదికలు తయారు చేసుకోవాలి. ఈ నివేదికలు ఉపాధ్యాయులకు, ముఖ్యంగా తల్లిదండ్రులకు ఎంతో ఉపయోగపడతాయి. విద్యార్థుల శారీరక, మానసిక, సాంఘిక, ఉద్వేగ వికాసాలను వివిధ సాధనాల ద్వారా మదింపు చేసి సేకరించిన సమాచారాన్ని ప్రగతిపత్రంలో నమోదుచేయాలి (Progress Report). ఉపాధ్యాయులు పిల్లలు నేర్చుకొనేటప్పుడు, జట్టుపనిలో పాల్గొనేటప్పుడు, చర్చల్లో పాల్గొనేటప్పుడు వివిధ విషయాలపై వారు కనబరిచే ప్రతిభ, ప్రగతిలను మదింపుచేసి ప్రగతిపత్రంలో నమోదుచేయాలి.

పిల్లల ప్రగతిపత్రాన్ని నిర్వహించుటలో పాటించవలసిన అంశాలు :

1. విద్యాప్రణాళిక అంశాలన్నింటిలోనూ విద్యార్థుల స్థాయిని, నిర్ధారించి ప్రగతిపత్రంలో నమోదుచేయాలి.
2. పిల్లల ప్రగతిపత్రాన్ని తరగతి ఉపాధ్యాయుడు నిర్వహించాలి.

3. ప్రగతిపత్రంలో పిల్లల సమగ్ర విషయాలు అనగా శారీరక పెరుగుదల, మానసిక పెరుగుదల, ఉద్యోగాల పరిణతి, ఆరోగ్యవిషయాలు, పిల్లల హాజరు మొదలైన అంశాలు నమోదుచేయాలి.
4. ప్రగతిపత్రాలను తల్లిదండ్రులకు పరిశీలన నిమిత్తం పంపవలెను.
5. తల్లిదండ్రుల సమావేశంలో ఈ ప్రగతిపత్ర సమాచారాన్ని వినియోగిస్తూ, పిల్లల వికాసాభివృద్ధిని వివరించాలి.
6. ఉపాధ్యాయులు Progress Report ల ఆధారంగా పిల్లలను అంచనావేసుకొని అందుకనుగుణంగా సవరణాత్మక బోధనవ్యూహాలు రచించుకోవాలి.
7. తల్లిదండ్రులు తమ పిల్లల ప్రగతిని విశ్లేషించుకొని ఏయే సామర్థ్యాలలో తమ సహకారం అవసరమో తెలుసుకొని ఉపాధ్యాయులకు సహకరించాలి.
8. ఉపాధ్యాయులు పిల్లల ప్రగతిపై తమ అభిప్రాయాన్ని ధనాత్మకం (Positive) గా రాయాలి. మరింత మెరుగుకు సూచనలు చేయుటకు సమావేశాలకు రావాలని తల్లిదండ్రులను కోరాలి. ఎట్టి పరిస్థితులలోను ఋణాత్మక (Negative) అర్థం వచ్చేలా నివేదికలో పేర్కొనరాదు.
9. పిల్లల ప్రగతిని తల్లిదండ్రుల సమక్షంలో ప్రత్యక్షంగా ప్రదర్శించాలి, చర్చించాలి. తల్లిదండ్రులచే మాట్లాడింప జేయాలి.

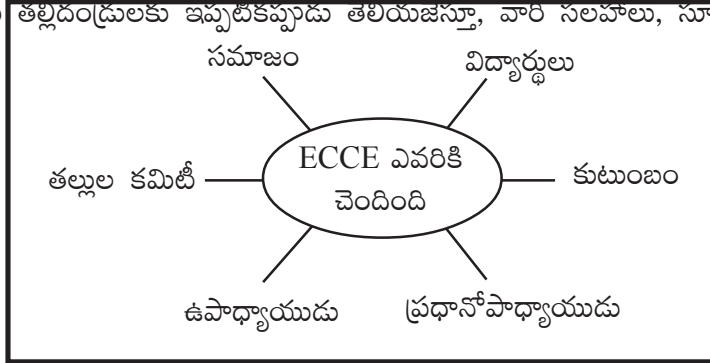
5.4 పాఠశాల మరియు గృహం మధ్య సంబంధాన్ని ఏర్పరచటం

గృహానికి, పాఠశాలకు మధ్య అవినాభావ సంబంధమున్నది. పిల్లల అభివృద్ధిలో తల్లిదండ్రుల పాత్ర ఎంతో కీలకమైనది. పిల్లలకు మొదటి గురువులు తల్లిదండ్రులే. కుటుంబం ద్వారానే పిల్లల్లో నైతిక, సాంఘిక, సాంస్కృతిక విలువలు పెంపొందించబడతాయి. తల్లిదండ్రుల యొక్క వైఖరులు, సంభాషణలు, వ్యక్తిత్వం పిల్లలపై చెరగని ముద్ర వేస్తాయనటంలో సందేహం లేదు. సమవయస్కులతో, సమాజంతో సర్దుబాటు చేసుకొనే విధానాలు కుటుంబంనుంచే పిల్లలు నేర్చుకుంటారు. పిల్లల్లో శారీరక, మానసిక, భావోద్వేగ అంశాలలో దేనిలోనైనా పరిణతి సాధించలేకపోతే అది వారి తర్వాత భవిష్యత్పై సమస్యలకు దారితీస్తుంది. ఈవిధమైన లోటును భర్తీచేయుటకు ECCE కార్యక్రమాలు సహకరిస్తాయి. ECCE లో నిర్వహించే కార్యక్రమాలను, అనుకొన్న విద్యాలక్ష్ణాలను సాధించాలంటే తల్లిదండ్రుల భాగస్వామ్యం తప్పనిసరి. ECCE కార్యక్రమాలు పూర్తి స్థాయిలో విజయవంతంగా అమలుకావటానికి గృహంతో సత్సంబంధాలను కొనసాగించటానికి జాతీయ బాలుర సంరక్షణ విద్యాప్రణాళిక ((NECCECF-2013) క్రింది సూచనలు చేసింది.

- ★ పిల్లలను ప్రేమగా చూడాలి. వారికి భద్రతను కల్పించాలి. తద్వారా వారి నుండి ప్రేమను పొందాలి.
- ★ పిల్లలను ఇతర పిల్లలతో పోల్చరాదు.
- ★ వారికున్న ప్రతిభను గుర్తించాలి.
- ★ పిల్లల శారీరక, ఆరోగ్యవంతమైన అవసరాలు తీర్చుట, పౌష్టికాహారం అందించడం, మంచి ఆరోగ్య, ఆహారపు అలవాట్లు పెంపొందించాలి. వివిధ కృత్యాలు నిర్వహణ ద్వారా వారిని పాఠశాలకు సంసిద్ధుల్ని చేయాలి. ఆటలు, పాటలు, కథలు మొదలైనవాటిద్వారా వారిలో ఉత్సాహాన్ని నింపాలి.

- ★ వారి వయస్సు, సామర్థ్య స్థాయిలను బట్టి ఆటవస్తువులు, బొమ్మలు, పుస్తకాలు అందుబాటులో ఉంచాలి.
- ★ వారు చెప్పేది ఓపికగా వినడం, వారితో ఓపికతో సంభాషించడం చేయాలి.
- ★ వారడిగే ప్రశ్నలకు సమాధానాలు చెప్పడం ద్వారా వారిలో తెలుసుకోవాలనే కుతూహలం పెంపొందించడం.
- ★ పరిసరాలతో ప్రేరేపించబడుతూ స్వేచ్ఛగా, ఏవిధమైన భయం లేకుండా అభ్యసన కొనసాగించేలా చేయాలి.
- ★ గృహంలో/పాఠశాలలో వస్తువుల అమరికలో, చిన్నచిన్న వస్తువులలో పిల్లలను భాగస్వామ్యం చేయాలి.
- ★ కథలు, చారిత్రక సంఘటనలు, పాటలు పాడించడం ద్వారా వారిలో నైతికవిలువలు, సాంస్కృతిక, సాంప్రదాయాలు అలవర్చుకొనేలా తల్లిదండ్రులు, ఉపాధ్యాయులు చేయాలి.
- ★ తల్లిదండ్రులు ఉపాధ్యాయులతో వివిధ సందర్భాలలో సంభాషించడం ద్వారా పిల్లల ప్రగతిని, వారి సమస్యలను తెలుసుకోవాలి.
- ★ ECCE నిర్వహించే కార్యక్రమాలలో తల్లిదండ్రులు విధిగా పాల్గొనాలి.
- ★ ECCE కేంద్రాల నిర్వహణలో తల్లుల కమిటీ కొంత సమయాన్ని కేటాయించాలి. అనగా మధ్యాహ్న భోజన సమయం, పౌష్టికాహారం ఇచ్చేటప్పుడు, టీకా మరియు ఇతర మందులు వేసేటప్పుడు తల్లిదండ్రులు పిల్లలకు చేరువలో ఉండాలి.
- ★ ఉపాధ్యాయులు మరియు తల్లిదండ్రులు మరియు పిల్లలు నిర్ణయాలు తీసుకొనేలా కొన్ని అవకాశాలు కల్పించాలి.
- ★ తల్లిదండ్రులు తాము చేయని పనులు పిల్లలు చేయాలని వారిపై ఒత్తిడి చేయరాదు.
ఉదా : రాత్రి సమయంలో తల్లిదండ్రులు బ్రష్ చేసుకోకుండా పిల్లలు బ్రష్ చేసుకోవాలని చెప్పకూడదు.
- ★ ఉపాధ్యాయులు పిల్లల ప్రగతిని మరియు భవిష్యత్లో ECCE కేంద్రంలో నిర్వహించబోయే కార్యక్రమాల వివరాలను తల్లిదండ్రులకు ఇప్పటికప్పుడు తెలియజేస్తూ, వారి సలహాలు, సూచనలు తీసుకోవాలి.

గృహము - పాఠశాల సంబంధమును ఏవిధంగా పెంపొందించవచ్చు?

- ★ తల్లిదండ్రుల సమావేశం నిర్వహించడం.
- ★ తల్లిదండ్రులను పాఠశాల / ECCE లో జరిగే కార్యక్రమాలకు, సెమినార్లకు విజ్ఞాన విహారయాత్రలకు, జాతీయ కార్యక్రమాలకు ఆహ్వానించటం.
- ★ తల్లిదండ్రులు ఆహ్వానించే వివిధ కార్యక్రమాలకు ఉపాధ్యాయులు హాజరుకావటం.

- ★ బాలమేళా, బాలోత్సవ్ పాఠశాలలో నిర్వహించడం. ఈ కార్యక్రమాలకు తల్లిదండ్రులను ఆహ్వానించడం.
- ★ ECCE విద్యాప్రణాళిక రూపకల్పనలో తల్లిదండ్రులను ఆహ్వానించడం, వారి సూచనలను స్వీకరించడం.
- ★ పిల్లల, తల్లిదండ్రుల సమీక్ష సమావేశంలో పిల్లల ప్రగతిని చర్చించటం.
- ★ కేంద్రంలో నిర్వహించే కౌన్సిలింగ్, ఆరోగ్య కేంద్రాలకు తల్లిదండ్రులను ఆహ్వానించటం.
- ★ ECCE ద్వారా నిర్వహించే సామాజికసేవా కార్యక్రమాల్లో తల్లిదండ్రులను భాగస్వాముల్ని చేయడం.

గృహము - పాఠశాల సంబంధాలు ప్రయోజనాలు :

గృహము పాఠశాల మధ్య సహసంబంధం ద్వారా పాఠశాల అభివృద్ధికి వీలుపడుతుంది. ఉపాధ్యాయులు తమ విద్యాపరమైన ప్రగతిని (Academic Performance) ప్రదర్శించటానికి ఇంకా మెరుగుపరచటానికి దోహదపడుతుంది.

ప్రయోజనాలు :

- ★ తల్లిదండ్రులకు తమ పిల్లల గురించి ఇతరులకంటే ఎక్కువగా తెలుస్తుంది. పాఠశాలతో ఉన్న సంబంధం ద్వారా తమ పిల్లల గురించిన సమాచారాన్ని ఉపాధ్యాయులకు ఇవ్వగలరు. ఇది తమ పిల్లల అభివృద్ధికి తోడ్పడుతుంది.
- ★ తల్లిదండ్రులు పాఠశాలయందు సదభిప్రాయం ఏర్పడటానికి ఉపయోగపడుతుంది.
- ★ పాఠశాల గురించి తల్లిదండ్రులు, అలాగే తల్లిదండ్రుల గురించి పాఠశాల తెలుసుకోవటానికి ఉపయోగ పడుతుంది.
- ★ స్థానికంగా ఎదురయ్యే సమస్యల పరిష్కారానికి వీలవుతుంది.
- ★ పాఠశాలలో వసతుల పెంపుకు తల్లిదండ్రుల సహకారం కోరవచ్చు.
- ★ పిల్లలకు నాణ్యమైన విద్యను అందించుటకు, ఉపాధ్యాయులపై మరింత బాధ్యతను పెంచుటకు వీలు పడుతుంది.

మూల్యాంకనం

వ్యాసరూప ప్రశ్నలు

1. మదింపు అనగానేమి? పిల్లల ప్రగతిని ఎందుకు మదింపు చేయాలి?
2. వివిధ వికాస రంగాలలో పిల్లలు తప్పనిసరిగా సాధించవలసిన ప్రమాణాలేవి?
3. పిల్లల ప్రగతి పరిశీలనకు ఉపయోగించే వివిధ మదింపు సాధనాలను వివరించండి.
4. పిల్లల ప్రగతి నివేదిక అంటే ఏమిటి? ప్రగతిపత్రంలో పాటించాల్సిన నియమాలేమిటి?
5. పాఠశాల / ECCE మధ్య గల సంబంధమేమిటి? పిల్లల ప్రగతికి ఇది ఏవిధంగా ఉపయోగపడుతుంది?

లఘు సమాధాన ప్రశ్నలు

6. అనెక్టోటల్ రికార్డు అంటే ఏమిటి? పిల్లల ప్రగతి మదింపులో ఇది ఏవిధంగా ఉపయోగపడుతుంది?
7. పిల్లల ప్రగతి పెంపుదలకు గృహం-పాఠశాల సంబంధాలు ఏవిధంగా ఉపయోగపడతాయి?
8. గృహము-పాఠశాల / ECCE కేంద్రంల మధ్య నీవు చేసే సూచనలు ఏమిటి?

ప్రాజెక్టు పని

1. మీ దగ్గరలోని ECCE కేంద్రాన్ని సందర్శించి పిల్లల ప్రగతిని మదింపుచేసి ఒక నివేదికను తయారుచేయండి.
2. తల్లిదండ్రుల సమావేశాలు జరుగుతున్నప్పుడు ECCE కేంద్రాన్ని సందర్శించి ఆ సమావేశంనందు చర్చించిన, తీసుకున్న నిర్ణయాలపై ఒక నివేదికను తయారుచేయండి.